

Till arbetspensionsanstalterna

INVALIDPENSIONERNA

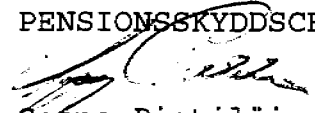
Anvisningarna om invalidpension har lämnats till pensionsanstalterna i en särskild pärm (cirkulär A 23/91).

Bifogat översänds det omarbetade cirkuläret. Anvisningarna har ändrats till följd av arbetspensionsreformen och de nya stadgandena om rättsskydd. Bilagorna har dessutom uppdaterats.

Anvisningarna har behandlats på Pensionsskyddscentralen i en tolkningsgrupp där också representanter för pensionsanstalterna har ingått.

Vi beklagar att cirkuläret först nu föreligger på svenska.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivistoinen

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

INVALIDPENSIONERNA
INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sida

1	INVALIDITETSDEFINITIONERNA.....	1
1.1	Egentlig invalidpension.....	1
1.2	Individuell förtidspension	2
1.3	Ikraftträdelsestadgandena.....	3
1.3.1	Individuell förtidspension.....	4
1.3.1.1	Åldersgräns.....	4
1.3.1.2	Förhandsbeslutets giltighet.....	4
1.3.1.3	Pensionen börjar.....	4
1.3.1.4	Ålderspension från den offentliga sektorn i en lägre ålder än 65..	5
1.3.1.5	Individuell förtidspension och förvärvsarbete.....	5
1.3.2	Egentlig invalidpension.....	6
1.3.2.1	Pension på tidigare grunder	6
1.3.2.2	Full invalidpension för en kortare tid än ett år.....	6
1.3.2.3	Invalidpension efter rehabili- tering.....	6
1.3.3	Nya förmåner som förlänger efterkarenstiden.....	7
2	VILLKOR FÖR EGENTLIG INVALIDPENSION.....	1
2.1	Definitionens innebörd.....	1
2.2	Den medicinska bedömningen.....	1
2.3	Fastställande av sänkt inkomstnivå.....	2
2.4	Sociala faktorer.....	3
2.4.1	Tillgång på arbete.....	3
2.4.2	Utbildning och tidigare verksamhet.....	4
2.4.3	Ålder.....	4
2.4.4	Boendeförhållanden.....	4
2.5	Avgörandet.....	5
2.6	Delinvalidpension.....	6
3	VILLKOR FÖR INDIVIDUELL FÖRTIDSPENSION.....	1
3.1	Allmänna villkor.....	1
3.1.1	Nedre åldersgräns.....	1
3.1.2	Rätt till återstående tid.....	1
3.1.3	Förvärvsarbetet avslutas.....	2
3.2	Individuella villkor.....	2
3.2.1	Sjukdom, handikapp eller skada.....	3
3.2.2	Åldersförändringar.....	4
3.2.3	Påfrestning och utmattning i arbetet.....	4
3.2.4	Lång tid i yrket.....	5
3.2.5	Den sökandes arbete och arbetsmiljö.....	6
3.2.5.1	Bedömning av arbetet och arbetsmiljön.....	6
3.2.5.2	Redogörelse för arbetet.....	7
3.2.6	Helhetsbedömningen.....	8
3.3	Konstaterande av avslutat förvärvsarbete.....	10
3.3.1	Arbetstagare.....	10

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

3.3.2 Företagare och lantbruksföretagare.....	10
4 JÄMFÖRELSE AV VILLKOREN FÖR DE OLIKA FORMERNA AV INVALIDPENSION..	1
5 ANSÖKAN OM PENSION.....	1
5.1 Allmänt.....	1
5.2 Åtgärder före ansökan om egentlig invalidpension.....	2
5.2.1 Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen och invalidpension.....	2
5.2.2 Utbetalning av dagpenning.....	2
5.2.3 Dagpenningens primärtid.....	2
5.2.4 Meddelande om primärtiden.....	3
5.2.5 Uppmaning att ansöka om pension.....	4
5.2.6 Förhandsbesked om delpension.....	4
5.3 Ansökan om individuell förtidspension.....	5
5.4 Ansökningsblankett och bilagor.....	5
5.4.1 Hur blanketten ifylls.....	6
5.4.2 Bilagor.....	6
5.5 Hur ansökan anhängiggörs.....	8
5.6 Ansökan om fortsatt pension.....	9
5.7 Ansökan om återinförande av vilande individuell förtidspension.....	10
5.8 Ny pensionsansökan sedan individuell förtidspension upphört.....	10
5.9 När ansökan förfaller eller återtas.....	10
6 BEHANDLING AV ANSÖKAN.....	1
6.1 Avgörande pensionsanstalt.....	1
6.1.1 Principen om sista pensionsanstalt inom den privata sektorn.....	1
6.1.2 Avgörande pensionsanstalt vid samtidigt förvärvsarbete.....	2
6.1.3 Beslutsprocessen på pensionsanstalterna....	3
6.1.4 Konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden.....	4
6.2 Delning av ansökan.....	5
6.2.1 Egentlig invalidpension.....	5
6.2.2 Individuell förtidspension.....	6
6.3 Förberedande behandling på pensionsanstalten.....	6
6.3.1 Allmänt.....	6
6.3.2 Förfrågan om dagpenningar.....	7
6.3.3 Kontroll av anställningsuppgifterna.....	7
6.3.3.1 Brister i arbetsförhållande- registret.....	8
6.3.3.2 Uppgifter om utlands- anställningar.....	9
6.3.4 Uppgifter om andra undersökningar och utlåtanden.....	9
6.3.5 Uppgifter om andra ersättningar.....	9
6.4 Tilläggsutredningar.....	10
6.4.1 Medicinsk tilläggsutredning.....	11

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

6.4.1.1	Införskaffande av befintlig utredning.....	11
6.4.1.2	Remittering av den sökande för tilläggsundersökningar.....	11
6.4.1.3	Förmedling av tilläggsutredning mellan pensionsanstalterna.....	12
6.4.1.4	Ersättning av utredningskostnaderna.....	12
6.4.2	Annan tilläggsutredning.....	13
6.4.2.1	Sociala omständigheter.....	13
6.4.2.2	Utredning över förhållandena på arbetsplatsen.....	13
6.4.2.3	Utredning över tillgängligt arbete.....	14
6.4.3	Hörande av part med anledning av tilläggsutredning.....	15
7	AVGÖRANDE AV ANSÖKAN.....	1
7.1	För vilken tid beviljas pensionen.....	1
7.1.1	Egentlig invalidpension.....	1
7.1.1.1	När pensionen beviljas tills vidare.....	1
7.1.1.2	När pensionen beviljas för viss tid.....	1
7.1.2	Individuell förtidspension.....	2
7.2	Vilka faktorer som inverkar på pensionsbeloppet.....	2
7.2.1	Pensionsfall vid egentlig invalidpension...3	
7.2.2	Pensionsfall vid individuell förtidspension.....	3
7.2.3	Tillämpning av begränsningsstadgandet.....	4
7.2.4	Återstående tid.....	7
7.2.4.1	Villkor för återstående tid.....	8
7.2.4.2	Arbetsförhållande eller företagarverksamhet dit återstående tid skall anslutas.....	9
7.3	Hur andra pensionsanstalters avgöranden inverkar.....	12
7.3.1	Arbetsoförmågans odelbarhet.....	12
7.3.2	Utlösningsprincipen.....	13
7.3.3	Arbetspension från andra länder.....	15
7.4	Förvägran eller minskning av invalidpension på grund av uppsåt eller grovt vållande.....	15
8	FÖRHANDSANMÄLAN OCH FÖRHANDLINGAR.....	1
9	REHABILITERING.....	1
10	NÄR PENSIONSUTBETALNINGEN BÖRJAR.....	1
10.1	Egentlig invalidpension.....	1
10.1.1	Efter primärtiden.....	1
10.1.2	Från arbetsoförmågans inträde.....	1
10.1.3	Ett år retroaktivt från ansökan.....	1
10.2	Individuell förtidspension.....	2
10.2.1	Från ansökan.....	2

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

10.2.2	Undantagsvis ett år retroaktivt från ansökan.....	2
11	UTFORMNING OCH MOTIVERING AV BESLUT.....	1
11.1	Beslutets form.....	1
11.2	Motivering av beslutet.....	5
11.2.1	Beviljande beslut.....	6
11.2.2	Avslagsbeslut.....	6
11.3	Interimistiskt beslut.....	8
11.4	EES-beslut.....	9
11.5	Fortsatt utbetalning av pension eller ändring av pension.....	10
11.6	När individuell förtidspension lämnas vilande eller börjar betalas ut till beloppet av delpension.....	10
11.7	Indragning av pension.....	11
11.8	Dröjsmålsförhöjning.....	12
12	UTBETALNING AV RETROAKTIV PENSION.....	1
12.1	Retroaktiv pension till den sökande.....	1
12.2	Till sjukförsäkringsfonden.....	1
12.3	Till socialförsäkringskommissionen eller arbetslöshetskassan.....	2
12.4	Till Folkpensionsanstalten.....	2
12.5	Till arbetsgivaren.....	3
12.6	Till socialnämnden eller kommunen.....	3
12.7	Till patientförsäkringsföreningen.....	3
12.8	Till utsökningsmyndigheterna.....	3
13	FORTSÄTTNING PÅ VISSTIDSPENSION.....	1
13.1	Delpension som fortsättning på full invalidpension...1	
13.2	Full invalidpension som fortsättning på delpension...1	
13.3	Individuell förtidspension som fortsättning på full invalidpension.....	1
13.4	Individuell förtidspension som fortsättning på delpension.....	1
13.5	Retroaktiv justering av en pension som beviljats för viss tid.....	2
14	NY PENSION EFTER AVSLUTAD PENSION.....	1
14.1	Allmänt.....	1
14.2	Pensionsfall inom två år.....	1
14.3	Pensionsfall efter två år.....	2
14.4	Pensionsbeloppet när pensionen beviljas på tidigare grunder.....	3
15	ÄNDRINGAR I EN LÖPANDE PENSION.....	1
15.1	När en invalidpensionstagare återgår till arbetslivet.....	1
15.1.1	Indragning av pensionen.....	1
15.1.2	Full invalidpension blir delpension.....	2
15.1.3	Delpension blir full invalidpension.....	2
15.2	När en mottagare av individuell förtidspension återgår till arbetslivet.....	3

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

15.2.1	När individuell förtidspension betalas ut till beloppet av delpension.....	5
15.2.2	När utbetalningen av individuell förtidspension avbryts och pensionen lämnas vilande.....	5
15.2.3	Indragning av individuell förtidspension..	6
15.2.4	Återkrav.....	6
15.2.5	När en vilande individuell förtidspension på nytt börjar betalas ut.....	8
15.2.6	När en vilande individuell förtidspension upphör.....	8
15.3	När pensionsutbetalningen avbryts under frihetsstraff.	8
15.4	Omvandling av invalidpension till annan pension på pensionstagarens ansökan.....	9
15.4.1	Delpension blir individuell förtidspension.....	9
15.4.2	Delpension blir arbetslöshetspension.....	9
15.4.3	Individuell förtidspension blir full invalidpension.....	10
15.5	Omvandling av annan pension till invalidpension på pensionstagarens ansökan.....	10
15.5.1	Förtida ålderspension.....	10
15.5.2	Deltidspension.....	11
15.5.3	Arbetslöshetspension.....	12
15.6	Pensionen övergår i ålderspension.....	13
15.6.1	Full invalidpension.....	13
15.6.2	Delinvalidpension.....	13
15.6.3	Individuell förtidspension.....	13
15.7	Förtida ålderspension och invalidpension.....	14
15.7.1	Förtida ålderspension som fortsättning på egentlig invalidpension.....	14
15.7.2	Förtida ålderspension samtidigt med invalidpension.....	14
15.8	Generationsväxlingspension och invalidpensionerna...	15
15.9	Avträdelsepension och invalidpensionerna.....	15
15.10	Avträdelseersättning och invalidpensionerna.....	16
15.11	Avträdelsestöd.....	16
16	SÖKANDE AV ÄNDRING.....	1
16.1	Anvisningar för sökande av ändring och rådgivning.....	2
16.2	Vem kan söka ändring.....	2
16.3	Besvärstid.....	3
16.4	Vart lämnas besvärsskriften.....	3
16.5	Innehållet i besvärsskriften.....	4
16.6	Behandlingen av besvären på pensionsanstalten.....	4
16.7	Ny pensionsansökan under besvärstiden.....	5
16.8	Extraordinära rättsmedel.....	6
16.9	Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder.....	8
16.9.1	Beslut om återförvisning.....	8
16.9.2	När besvär eller ansökan om återbrytande godkänns.....	9
16.9.3	När besvären förkastas eller ansökan om	

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

återbrytande avslås.....	10
16.9.4 Tillkännagivande av besvärinstansens beslut.....	10
16.10 Utlåtanden som inbegärts av besvärmyndigheterna...	10
16.10.1 Pensionsanstaltens utlåtande (bemötande)	10
16.10.2 PSC:s utlåtande till FSD.....	11
17 ÖVERVAKNING AV PENSIONSTAGARE.....	1
17.1 Allmänt.....	1
17.2 Invalidpensionstagare.....	2
17.3 Mottagare av individuell förtidspension.....	3
17.4 Övervakningsrutiner.....	4
17.4.1 Beviljande av pension för viss tid.....	4
17.4.2 Meddelande om andra pensionsbeslut.....	4
17.4.3 Nytt läkarutlåtande.....	4
17.4.4 Arbetsgivarens anmälan.....	4
17.4.5 Övervakning av företagare.....	5
17.4.6 Övervakningslistor.....	5
17.4.6.1 Faktainnehållet i listorna.....	5
17.4.6.2 Behandling fall för fall.....	8
17.4.7 Införskaffande av tilläggsutredning.....	10
17.4.7.1 Uppgifter om hälsotillstånd.....	10
17.4.7.2 Uppgifter om arbetet.....	10
17.4.7.3 Hörande av pensionstagaren.....	10
17.5 Vad beaktas som inkomst.....	11
18 INVALIDPENSION OCH ARBETE UTOMLANDS.....	1
18.1 Allmänt.....	1
18.2 Överenskommelserna om social trygghet.....	1
18.3 Invalidpension med stöd av EES-avtalet.....	2
18.4 Nya överenskommelser om social trygghet som kompletterar EES-avtalet.....	5
18.5 Invalidpension på basis av bilaterala överenskommel- ser om social trygghet.....	5
19 TILLSYNYN ÖVER ARBETSPENSIONSANSTALTERN I INVALIDPENSIONS- ÄRENDEN.....	1
20 BILAGOR	

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

1 INVALIDITETSDEFINITIONERNA

Den egentliga invaliditetsdefinitionen inom den privata sektorn har gällt sedan 1.1.1973.

Individuell förtidspension är en form av invalidpension som infördes i samband med systemet med flexibel pensionsålder. Samtidigt infördes ett lindrigare begrepp för arbetsoförmåga för äldre arbetstagare (för villkoren för pensionen redogörs i punkt 3). Stadgandena om individuell förtidspension trädde i kraft 1.1.1986.

Individuell förtidspension har ingått i lagen om sjömanspensioner (SjPL) sedan 1.1.1987. Inom den offentliga sektorn infördes individuell förtidspension 1.7.1989.

I början av 1994 träder många ändringar i arbetspensionslagarna i kraft och då ändras bland annat stadgandena om individuell förtidspension. För de ikraftträdelsestadganden för lagändringarna som gäller invalidpensionerna redogörs i punkt 1.3.

1.1 Egentlig invalidpension

Definitionen på egentlig invalidpension ingår i 4 § 3 mom. APL:

"Rätt att erhålla invalidpension tillkommer arbetstagare vars arbetsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada, med beaktande jämväl av tid som redan förflutit, kan uppskattas vara utan avbrott nedsatt med minst två femtedelar åtminstone ett år. Vid bedömning av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt beaktas arbetstagarens återstående förmåga att bereda sig förvärvsinkomster genom sådant tillgängligt arbete, som rimligen kan förutsättas av honom med hänsyn till hans utbildning, tidigare verksamhet, ålder och boendeförhållanden samt därmed jämförliga omständigheter. Vid varierande arbetsförmåga beaktas den årliga förtjänsten."

I 4 § 2 mom. KAPL ingår en invaliditetsdefinition med samma innehåll som i APL. I 3 § 1 mom. KoPL, 6 § 1 mom. LFÖPL och 5 § 1 mom. FÖPL finns hänvisningar till invaliditetsdefinitionen i APL.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

I lagen om sjömanspensioner ingår invaliditetsdefinitionen i 15 § 1 mom. SjPL och den skiljer sig något från invaliditetsdefinitionen i APL.

Invaliditetsdefinitionerna i den offentliga sektorns pensionslagar innehåller bestämmelser om s.k. yrkesbaserad arbetsoförmåga eller specialarbetsoförmåga för sådana fall där arbetsförhållandet fortsätter trots att arbetstagaren har blivit arbetsoförmögen. Definitionerna ingår i 9 § 1 mom. StPL och 2 § 4 mom. KPS. De yrkesbaserade invaliditetsdefinitionerna gäller också anställningsförhållanden som börjat efter 1.1.1993.

Enligt 22 § folkpensionslagen (FPL) anses en person vara arbetsoförmögen om han till följd av sjukdom, lyte eller kroppsskada är oförmögen att utföra sitt sedvanliga arbete eller annat därmed jämförligt arbete, som med beaktande av hans ålder, yrkesskicklighet och övriga omständigheter bör anses vara för honom lämpligt och trygga en skälig utkomst. En person anses enligt FPL alltid vara arbetsoförmögen om han är varaktigt blind eller oförmögen att röra sig liksom en person som till följd av sjukdom, lyte eller kroppsskada varaktigt är i ett sådant tillstånd av hjälplöshet att han inte kan komma till rätta utan annans hjälp.

Enligt 18 § lagen om olycksfallsförsäkring är det en förutsättning för olycksfallspension att arbetstagarens arbetsförmåga kan bedömas ha nedgått minst 10 % på grund av en skada eller sjukdom som har förorsakats av olycksfallet. En ytterligare förutsättning är att inkomstbortfallet motsvarar minst en tjugondedel av minimibeloppet för årsinkomsten enligt 28 § 6 mom. lagen om olycksfallsförsäkring. Vid bedömning av den nedsatta arbetsförmågan beaktas arbetstagarens möjligheter att bereda sig förvärvsinkomster enligt samma villkor som i APL. Definitionen tillämpas också på yrkessjukdomar.

1.2

Individuell förtidspension

Villkoren för individuell förtidspension ingår i 4 e § 1 och 2 mom. APL:

"Utan hinder av vad i 4 § 3 mom. och 5 b § 1 mom. stadgas om erhållande av full invalidpension har arbetstagare som fyllt 58 år rätt att få invalidpension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrandet,

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

lång tid i yrket, ett för honom påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta med sitt förvärvsarbete.

Ett villkor för beviljande av individuell förtidspension är att arbetstagaren har upphört med förvärvsarbete enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom. eller att hans förvärvsinkomst per månad för dessa arbeten kan uppskattas bli mindre än det belopp som avses i 1 § 1 mom. 2 punkten. Ett ytterligare villkor är att, då den individuella förtidspensionen fastställs, såsom pensionsberättigande tid även kan beaktas den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, dock inte i det fall att arbetstagaren har rätt till individuell förtidspension eller ålderspension i en pensionsålder som är lägre än 65 år enligt någon annan lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som avses i 8 § 4 mom."

Enligt lagens ikraftträdelsestadgande har också personer födda 1939 eller tidigare rätt till individuell förtidspension.

I 4 a § 1 och 2 mom. KAPL och 15 § 2 och 3 mom. SjöPL ingår en likalydande definition på individuell förtidspension. I 11 § KOPL, 6 § 1 mom. LFÖPL och 5 § 1 mom. FÖPL finns hänvisningar till villkoren för individuell förtidspension enligt APL.

Inom den offentliga sektorn tillämpas något lindrigare villkor för individuell förtidspension jämfört med APL. Villkoren ingår i 9 c § 1 och 2 mom. StPL och i 2 c § 1 och 2 mom. KPS.

1.3

Ikraftträdelsestadgandena

Stadgandena om egentlig invalidpension och individuell förtidspension ändrades 1.1.1994.

För att de nya stadgandena skall tillämpas förutsätts i vissa fall t.ex. beträffande individuell förtidspension att också pensionsfallet har inträffat 1.1.1994 eller senare. Om således beslutet om individuell förtidspension ges år 1994 men pensionsfallet inträffar före 1994, är pensionsbeslutet vis-

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

serligen enligt de nya stadgandena bindande för pensionsanstalten i nio månaders tid men de tidigare stadgandena tillämpas i fråga om den första pensionsutbetalningstidpunkten.

1.3.1

Individuell förtidspension

1.3.1.1

Åldersgräns

Åldersgränsen för individuell förtidspension är 58 år från början av 1994. Enligt ikraftträdelsestadgandet är åldersgränsen likväl 55 år för dem som är födda 1939 eller tidigare. I övrigt omfattas de av de nya stadgandena om t.ex. förhandsbeslutets giltighet och den första pensionsutbetalningstidpunkten.

1.3.1.2

Förhandsbeslutets giltighet

Om förhandsbeslutet om individuell förtidspension ges 1.1.1994 eller senare är det bindande för pensionsanstalten i nio månaders tid från det att det vunnit laga kraft. Arbetsgivaren och arbetstagaren kan sinsemellan komma överens om en ännu längre giltighetstid.

Om förhandsbeslutet ges före 1.1.1994, är pensionsbeslutet bindande för pensionsanstalten i sex månaders tid från det att det vunnit laga kraft.

1.3.1.3

Pensionen börjar

Pensionsfallstidpunkten för individuell förtidspension infaller den dag då villkoren om nedre åldersgräns, sänkt arbetsförmåga och avslutat förvärvsarbete, alla är uppfyllda.

Om pensionsfallet inträffar 1.1.1994 eller senare, börjar utbetalningen av individuell förtidspension tidigast från och med den månad som följer på ansökan om pension eller förhandsbeslut.

Om pensionsfallet inträffar före 1.1.1994 börjar pensionsutbetalningen när alla villkoren för pensionen har uppfyllts. Pensionen betalas likväl retroaktivt i högst ett års tid från det att ansökan om förhandsbeslut har lämnats in.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

1.3.1.4

Ålderspension från den offentliga sektorn i en lägre ålder än 65 år

Om pensionsfallet för individuell förtidspension inträffar 1.1.1994 eller senare, kan individuell förtidspension beviljas även om arbetstagaren inte har rätt till återstående tid, förutsatt att han har tagit ut ålderspension från den offentliga sektorn i en lägre ålder än 65 år.

1.3.1.5

Individuell förtidspension och förvärvsarbete

De nya stadgandena om förvärvsarbete gäller också mottagare av individuell förtidspension som har tagit ut individuell förtidspension före 1.1.1994.

Inkomstgräns

1.1.1994 infördes två månadsbestämda inkomstgränser i stadgandena om individuell förtidspension. För det första gränsbeloppet enligt 1 § 1 mom. 2 punkten APL (1 069,86 mk/mån år 1993) och för det andra 3/5 av den pensionsgrundande lönen.

Individuell förtidspension motsvarande beloppet av delpension

Om en mottagare av individuell förtidspension börjar förvärvsarbete och förvärvsinkomsterna är högre än gränsbeloppet enligt 1 § APL men lägre än 3/5 av den pensionsgrundande lönen, inleds utbetalningen av individuell förtidspension till ett belopp motsvarande delpension.

Individuell förtidspension lämnas vilande

Om förvärvsinkomsterna överstiger 3/5 av den pensionsgrundande lönen, avbryts utbetalningen av individuell förtidspension och pensionen lämnas vilande så länge förvärvsarbetet pågår.

Också de som har tagit ut individuell förtidspension före 1.1.1994 kan lämna pensionen vilande. Den individuella förtidspensionen kan likväl lämnas vilande tidigast fr.o.m. 1.1.1994.

Förvärvsarbete före 1.1.1994

Om mottagaren av individuell förtidspension har förvärvsarbetat före denna tidpunkt, tillämpas de gamla stadgandena på det tidigare förvärvsarbetet. Enligt dem skulle den individuella pensionen dras in om pensionstagarens månadslön är större än gränsbeloppet i 1 § 1 mom. 2 punkten APL. När lönen har varierat från en månad till en annan, får lönen under en

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

sexmånadersperiod inte ha varit större än sex gånger gränsbeloppet.

Det har likväl inte varit möjligt att dra in pensionen retroaktivt (15 § APF). Av den anledningen kan en individuell förtidspension som betalats före 1.1.1994 inte ens efter detta datum krävas tillbaka eller kvittas mot framtida pensioner.

1.3.2

Egentlig invalidpension

1.3.2.1

Pension på tidigare grunder

Invalidpensionen bestäms på samma grunder som en tidigare pension om personen får rätt till den nya pensionen innan två år har förflutit från det att den tidigare pensionen upphörde. Det nya stadgandet tillämpas när det nya pensionsfallet inträffar 1.1.1994 eller senare.

Om det nya pensionsfallet inträffar före 1.1.1994 beviljas pensionen på tidigare grunder när den nya pensionen börjar innan ett år har förflutit från det att den tidigare pensionen upphörde.

1.3.2.2

Full invalidpension för en kortare tid än ett år

När en mottagare av delpension börjar delta i rehabilitering, kan delpensionen betalas ut som full pension också för en kortare tid än ett år. Det nya stadgandet tillämpas på pensioner där pensionsfallet inträffar 1.1.1994 eller senare.

1.3.2.3

Invalidpension efter rehabilitering

Om en person som fått rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna blir beviljad invalidpension på basis av ett pensionsfall som inträffat 1.1.1994 eller senare, bestäms pensionen på samma grunder som rehabiliteringspenningen om två år inte har förflutit från det att utbetalningen av rehabiliteringspenning upphörde.

Om pensionsfallet inträffar före 1.1.1994, beviljas pensionen på samma grunder som rehabiliteringspenningen endast när ett år inte har förflutit från det att utbetalningen av rehabiliteringspenning upphörde.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

1.3.3

Nya förmåner som förlänger efterkarenstiden

Antalet förmåner som förlänger efterkarenstiden har ökat. Efter lagändringen förlängs efterkarenstiden också av

- personligt stöd som beviljas för frivillig yrkesinriktad vuxenutbildning enligt lagen om utbildnings- och avgångsbidragetsfonden, statstjänstemannalagen, grundskolelagen eller gymnasielagen och
- utbildningsstöd som beviljas enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning.

Förmånerna beaktas också för tiden före 1.1.1994 om pensionsfallet inträffar efter det att lagen trätt i kraft.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

2 VILLKOR FÖR EGENTLIG INVALIDPENSION

2.1 Definitionens innebörd

Syftet med invalidpension enligt arbetspensionslagarna är att ersätta den minskning eller det bortfall av förvärvsinkomster som personen åsamkats till följd av sjukdom, handikapp eller skada.

Den egentliga invaliditetsdefinitionen inom den privata sektorn är inte yrkesbaserad. Rätt till pension uppkommer därför inte enbart på den grunden att arbetstagaren har blivit oförmögen att utföra sitt tidigare arbete, såsom inom statens och kommunernas pensionssystem. Definitionen i APL utgår från att arbetstagaren tar emot något annat arbete som han rimligen kan förutsättas kunna utföra.

Ett arbetsoförmöget barn som är äldre än 18 år kan också bli beviljad familjepension efter en förmåns-låtare som avlidit före 1.7.1990. När det bedöms om barnet är en sådan förmånstagare skall invaliditetsdefinitionen i 4 § 3 mom. APL iakttas i tillämpliga delar.

2.2 Den medicinska bedömningen

Bedömningen av arbetsförmåga baserar sig på utredningar om arbetstagarens hälsa. Nedgången i arbetsförmågan bedöms utgående från sjukdom, handikapp eller skada som konstaterats medicinskt. Invalidpension kan således inte beviljas enbart på sociala grunder.

När nedgången i arbetsförmågan bestäms beaktas ändringarna i inkomstnivån till följd av sjukdom, handikapp eller skada. Diagnosen i läkarutlåtandet är inte avgörande utan avseende fästs vid sjukdomens och symptomens samverkande effekt på den sökandes arbetsförmåga. Den på medicinska grunder bestämda invaliditetsprocenten eller invaliditetsgraden är sällan av betydelse för bedömningen av arbetsförmåga.

I praktiken kan största delen av invalidpensionsansökningarna avgöras på medicinska grunder (läkarutlåtande). En undersökning av de sociala omständigheterna är inte nödvändig när sjukdomen med all sannolikhet gör den sökande arbetsoförmögen enligt arbetspensionslagarna.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Det är pensionsanstaltens uppgift att av objektiva fakta i läkarutlåtandena och av andra utredningar bilda sig en uppfattning om den sökandes arbetsförmåga. Den behandlande läkarens anteckning i läkarutlåtandet om att den sökande är arbetsoförmögen är ännu inte avgörande.

2.3

Fastställande av sänkt inkomstnivå

I de flesta fallen upphör arbetet helt till följd av sjukdomen och det bereder inga problem att fastställa sänkningen i inkomstnivån. I vissa fall kan det likväl vara svårt att fastställa sänkningen i inkomstnivån till följd av sjukdom eftersom inkomstnivån har varierat så mycket att ingen stabiliserad inkomstnivå har uppkommit. Inom vissa sjukdomsgrupper, t.ex. för personer med mentala störningar, kan inkomsterna variera mycket under olika tider inom ett och samma år. När sjukdomen har ett långsamt förlopp sjunker inkomsterna ofta gradvis, varvid någon avgörande försämring av arbetsförmågan inte kan påvisas på basis av en sänkning i inkomstnivån.

Den sökandes inkomstnivå betraktas som helhet i den bemärkelse att förvärvsinkomsterna av allt samtidigt arbete tas i betraktande. Inkomstnivån skall i sin helhet ha sjunkit med minst 60 % när full invalidpension tas ut.

Enligt invaliditetsdefinitionen skall den årliga inkomsten beaktas när arbetsförmågan varierar.

Företagare

Vid bedömningen av en företagares arbetsförmåga skall utredas vad sjukdomen har orsakat företagaren själv, dvs. hur sjukdomen inverkar på företagarens möjligheter att fortsätta i sitt tidigare arbete. Å andra sidan utreds hur företagets verksamhet har ändrat. Har verksamheten inskränkts, gör de andra delägarna den sökandes arbete eller har ny arbetskraft anställts?

När en företagare ansöker om full invalidpension krävs utöver medicinsk utredning även tillräckliga bevis för att företagarens arbetsinsats minskat väsentligt eller helt upphört eller att företagets verksamhet har inskränkts eller upphört. Som sådana bevis räknas t.ex. köpebrev eller hyresavtal av vilka framgår att företaget har övergått i annans besittning. I samband med regleringar inom familjen framhävs den sökandes skyldighet att bevisa att han lämnat sitt förvärvsarbete.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Inget förvärvsarbete

När arbetstagaren inte arbetar när han ansöker om invalidpension är det inte heller möjligt att utgå från ändringar i inkomstnivån vid bedömning av arbetsförmågan. I sådana fall är det speciellt svårt att avgöra om den sökande har varit frånvarande från arbetet på grund av sjukdom eller av andra orsaker. Om medicinska och sociala faktorer påvisar att det inte finns någon möjlighet att fortsätta arbetet skall invalidpensionen beviljas i form av full pension.

2.4

Sociala faktorer

I alla fall är det inte möjligt att avgöra ett invalidpensionsärende enbart på medicinska grunder. Då fåsts avseende vid den sökandes sociala helhetssituation, framför allt hans tidigare arbete och hans möjligheter att övergå till annat arbete.

2.4.1

Tillgång på arbete

Enligt invaliditetsdefinitionen skall vid bedömningen av nedgången i arbetsförmågan beaktas arbetstagarens möjligheter att med hänsyn till den återstående arbetsförmågan bereda sig förvärvsinkomster av sådant arbete som finns tillgängligt. Hänsyn skall tas till den pensionssökandes reella möjligheter att få arbete när det bedöms en hurudan arbetsinsats han är i stånd till trots sin sjukdom.

Innan pensionsanstalten avger sitt invalidpensionsbeslut skall den försäkra sig om att möjligheterna till nya arbetsuppgifter på arbetsplatsen eller till deltidsarbete har utretts. Arbetsgivaren är likväl inte skyldig att erbjuda den sökande deltidsarbete eller nya arbetsuppgifter. Utredningen är inte heller något villkor för pensionen. Pension beviljas om arbetstagaren och arbetsgivaren inte har kommit överens om nya arbetsuppgifter eller deltidsarbete för arbetstagaren, förutsatt att villkoren för pension i övrigt uppfylls (RP 26/1993 rd., allmän motivering).

Vid avgörandet skall inte sådant arbete beaktas som den sökande inte har några reella förutsättningar att få med beaktande av ålder, utbildning och tidigare arbetserfarenhet. Å andra sidan kan det inte heller förutsättas att det på orten finns en ledig arbetsplats som motsvarar den sökandes arbetsförmåga just vid tidpunkten för avgörandet. Det är tillräck-

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

ligt att det på arbetsmarknaden över huvud taget finns sådant arbete som är lämpligt för den sökande.

Arbetet skall i regel finnas på den ort där den sökande är bosatt eller på en närbelägen ort. Unga personer förutsätts i regel även ta emot arbete utanför den ort där de är bosatta. Av äldre personer kan man däremot sällan förutsätta att de skall flytta till en annan ort. I avgörandet skall likväl alltid tas hänsyn till den pensionssökandes förhållanden. I regel skall bedömningen av arbetsförmågan vara oberoende av växlingarna i sysselsättningsläget.

Pensionsanstalten skall vid behov reda ut den sökandes möjligheter att få arbete.

2.4.2

Utbildning och tidigare verksamhet

Den sökandes utbildning och tidigare verksamhet har också betydelse för bedömningen av hans möjligheter att bereda sig förvärvsinkomster med hänsyn till den återstående arbetsförmågan. En bedömning av den sökandes möjligheter att reda sig i arbetet och få annat arbete tar fasta på hans grundutbildning och tidigare verksamhet. Ju mångsidigare grundutbildning den sökande har desto lättare är det i allmänhet för honom att gå över till nya uppgifter.

En äldre pensionssökande som länge har arbetat inom en bransch som kräver ytterst specialiserad yrkesskicklighet eller utbildning kan i regel inte förutsättas gå över till nya uppgifter.

Arten av den sjukdom som förorsakat arbetsoförmåga är också avgörande. Den sökandes möjligheter till rehabilitering skall alltid utredas innan pensionsbeslutet avges. Då utreds bl.a. om den sökande kan förflyttas till eller utbildas för andra uppgifter.

2.4.3

Ålder

De sociala faktorerna framträder tydligare i samband med de äldre åldersklassernas invalidpensionsansökningar. Även en sjukdom som inte leder till arbetsoförmåga hos unga personer i den bemärkelse som avses i arbetspensionslagarna kan hos en äldre person förorsaka arbetsoförmåga. Åldersförändringar som påverkar hälsan är likväl inte en tillräcklig orsak för beviljande av invalidpension.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

2.4.4

Boendeförhållanden

Den sökandes boendeförhållanden kan också vara av betydelse för invalidpensionsavgörandet. Det kan inte förutsättas att den sökande för att få ett arbete som motsvarar hans arbetsförmåga flyttar till en annan ort, om flyttningen innebär besvärligare boendeförhållanden. Det kan vara fallet för dem vars barn ännu är i skolåldern och maken förvärvsarbetar. Vid bedömningen av skyldigheten att flytta till annan ort tas hänsyn till om det finns bostad på orten.

Bundenheten vid boningsorten tar sig starkast uttryck hos företagare. Om t.ex. en person som arbetar i ett familjeföretag blir arbetsoförmögen kan det i allmänhet inte förutsättas att han flyttar till en annan ort där det finns arbete, om den andra maken fortfarande fortsätter att arbeta i företaget.

2.5

Avgörandet

Vid bedömningen av arbetsförmågan övervägs en hurudan arbetsinsats den pensionssökande är i stånd till med hänsyn till den återstående arbetsförmågan. Bedömningen tar då fasta på ovan nämnda omständigheter, vilkas betydelse varierar från fall till fall. I majoriteten av fallen räcker det med en medicinsk bedömning.

I avgörandet tas hänsyn till den sökandes funktionsförmåga i förhållande till de krav som arbetet ställer på honom. Sjukdomens inverkan på den sökandes funktionsförmåga i arbetet bedöms. En person som lider av t.ex. astma förutsätts inte fortsätta i ett arbete där han hela tiden exponeras för eventuellt skadliga ämnen i luften på arbetsplatsen.

Den sökandes ålder, utbildning och tidigare yrkesskicklighet har betydelse för avgörandet. Om den sökande har varit verksam inom flera olika yrken och anses kunna klara av något av dem, kan pension inte beviljas om sådant arbete finns tillgängligt.

Om det bedöms att den sökande ännu kan klara av något arbete skall hänsyn tas till hans möjligheter att få arbete.

När avgörandet görs är det ofta svårt att tydligt skilja på de medicinska och sociala omständigheterna. Det är alltid fråga om en samverkan mellan flera faktorer.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

2.6 Delinvalidpension

Full invalidpension beviljas när den pensionssökandes arbetsförmåga bedöms ha nedgått med minst tre femtedelar (3/5) för minst ett års tid. När den sökandes arbetsförmåga har nedgått med minst två femtedelar (2/5) beviljas pensionen som delinvalidpension (5 b § 1 mom. APL och 5 b § 1 mom. KAPL). I 6 § LFÖPL, 5 § FÖPL och 3 § KoPL ingår hänvisningar till APL.

Enligt 16 § SjöPL beviljas full invalidpension till en försäkrad vars möjligheter att bereda sig förvärvsinkomster har minskat med mer än två tredjedelar (2/3). I övriga fall beviljas delinvalidpension.

Enligt KPS kan delinvalidpension beviljas oberoende av om anställningsförhållandet pågick eller var avslutat när arbetsoförmågan inträdde (2 a § KPS). Enligt StPL kan delinvalidpension beviljas endast om statsanställningen har upphört före arbetsoförmågans inträde (9 b § StPL). Som bäst är en lagändring anhängig som syftar till att delinvalidpension också skall kunna beviljas när StPL-anställningsförhållandet pågår.

När pensionsbeslutet fattas övervägs först om den sökande är arbetsoförmögen och om inkomstbortfallet beror på sjukdom, handikapp eller skada. Därefter avgörs om invalidpensionen skall betalas i form av full pension eller delpension.

Principen är att invalidpensionen inte skall beviljas som delpension enbart på den grunden att sjukdomen inte är sådan att den berättigar till full pension. Beviljande av delinvalidpension bör med andra ord inte motiveras enbart med hälsoskäl. Å andra sidan konstateras i regeringens proposition (26/1993) att det är önskvärt att delinvalidpension i större utsträckning används **som ett alternativ till full invalidpension** varvid den återstående arbetsförmågans betydelse framhävs i avgörandet.

Delpension beviljas således sådana personer som i regel fortfarande delvis arbetar men som till följd av sjukdom inte längre kan prestera en full arbetsinsats. Även om en sökande av delinvalidpension inte vid tidpunkten för pensionsbeslutet ännu hade blivit erbjuden deltidsarbete, kan delinvalidpension beviljas om den sökande trots sin sjukdom har reella möjligheter att få deltidsarbete. Å andra sidan kan det inte förutsättas att det på orten finns en ledig arbetsplats som motsvarar den sökandes arbetsförmåga

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

just vid den aktuella tidpunkten. Det är tillräckligt om det på arbetsmarknaden finns sådant deltidarbete som är lämpligt för den sökande. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa har ändrats så att den som lyfter delinvalidpension kan få arbetslöshetsdagpenning medan han söker deltidarbete (4 § 3 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa).

På avgörandet inverkar väsentligt hur stora inkomster den sökande kan eller antas kunna bereda sig av arbete. En sjukdom av samma svårighetsgrad kan således under olika omständigheter utgöra grund både för full invalidpension och för delinvalidpension.

När den pensionssökande ännu förvärvsarbetar fattas avgörandet mellan full pension och delpension på basis av en jämförelse mellan den nuvarande inkomstnivån och den tidigare, indexjusterade inkomstnivån. Vid bedömningen av inkomstbortfallet tas till jämförelsegrund en sådan tidigare inkomstnivå på vilken sjukdomen ännu inte inverkat minskande.

Om den sökande har bytt anställning flera gånger och inkomstnivån har sjunkit vid varje byte, skall det arbetsförhållande efter vilket inkomsterna har börjat sjunka tas till jämförelsegrund. Om tidpunkten inte står att finna utförs jämförelsen på basis av den genomsnittliga lönen för flera arbetsförhållanden. I regel skall den pensionssökandes helhetssituation under en tillräckligt lång tidsperiod beaktas vid bedömningen. Det är likväl endast i undantagsfall skäl att gå mycket långt tillbaka i tiden. Om den sökandes inkomster exempelvis under de fyra år som föregått pensionsfallet varit högre en kortare tid kan sänkningen inte beaktas.

Nedgången i arbetsförmågan och sänkningen i inkomstnivån kan i praktiken inte mätas med 100-procentig noggrannhet. I gränsfall där minskningen av inkomsterna är litet under 40 % tolkas kravet fritt. Inkomstbortfallet beräknas först så noggrant som möjligt och därefter avrundas det till närmaste tiotal. En rekommendation om avrundningen ingår också i den inkomstpolitiska totaluppgörelsen för 1976.

I gränsfall tas också hänsyn till att den sökandes pensionsskydd i sin helhet kan försämrats om han blir tvungen att fortsätta arbeta mot en lägre lön utan att få delinvalidpension. Delinvalidpensionen kan också beviljas med återstående tid.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Företagare

För företagare är det ofta svårt att fastställa inkomstbortfall till följd av sjukdom. När en företagare ansöker om delinvalidpension skall han redogöra för hur hans arbetsinsats har minskat och vad han ännu gör i företaget. I praktiken är det svårt att bevisa det här obestridligt. Ibland är det nödvändigt att fatta avgörandet mellan full pension och delpension direkt på basis av sjukdomens art och svårighetsgrad.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

3

VILLKOR FÖR INDIVIDUELL FÖRTIDSPENSION

Den individuella förtidspensionen är en form av invalidpension. Stadgandena om full invalidpension gäller i tillämpliga delar även individuell förtidspension om inte annat uttryckligen stadgas.

Definitionen på individuell förtidspension innebär att ett lindrigare begrepp för arbetsoförmåga tillämpas på äldre förvärvsarbetande personer. I avgöranden som gäller individuell förtidspension väger de sociala omständigheterna och de omständigheter som gäller arbetsmiljön tyngre än i fråga om invalidpension.

Av de villkor för individuell förtidspension som står angivna i lagen är en del allmänna och måste alltid uppfyllas och en del individuella och bedöms från fall till fall.

3.1

Allmänna villkor

De allmänna villkoren för individuell förtidspension är rätt till pension för den återstående tiden och fr.o.m. 1.1.1994 minst 58 års ålder. Dessutom förutsätts att förvärvsarbetet har upphört eller minskat i den utsträckning som stadgas i lag. Uppfylls något av dessa villkor inte kan individuell förtidspension inte beviljas.

Åldersgränsen 55 år som gällde fram till 1994 kvarstår för dem som är födda 1939 eller tidigare. Det här innebär att de som är födda 1939 kan ta ut individuell förtidspension tidigast 1994.

De som är födda 1940 är den första åldersklassen på vilken åldersgränsen 58 år tillämpas. Det här innebär att de som är födda 1940 tidigast kan ta ut individuell förtidspension 1998.

3.1.1

Nedre åldersgräns

Individuell förtidspension kan tidigast beviljas från och med den månad som följer på den månad då den sökande uppnått åldersgränsen för pensionen.

3.1.2

Rätt till återstående tid

Individuell förtidspension är närmast avsedd för personer som ännu är kvar i arbetslivet eller som endast för en kort tid sedan upphört att förvärvsarbeta. Ett villkor är att rätt till återstående tid

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

kan fogas till den sökandes arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet. Från den privata sektorn kan individuell förtidspension också beviljas som fribrevspension om rätt till återstående tid ansluter sig till ett anställningsförhållande inom den offentliga sektorn eller om den sökande har tagit ut ålderspension från den offentliga sektorn i en lägre pensionsålder än 65 år.

Rätten till återstående tid bestäms enligt pensionsfallstidpunkten. Om rätten till återstående tid stadgas i 6 a § APL, 12 a § SjöPL, 5 a § StPL och 4 § 4 mom. KPS. I LFöPL, FöPL och KoPL ingår hänvisningsstadganden till APL. Enligt KAPL skall det gränsbelopp som ger rätt till pension för den återstående tiden tjänas in före inträdet av den sjukdom som är den huvudsakliga orsaken till arbetsoförmågan (7 § 1 mom. KAPL). För pensionsfallstidpunkten redogörs närmare i punkterna 7.2.1 och 7.2.2.

Om den sökande arbetade i ett annat EES-land när pensionsfallet inträffade, uppfylls villkoret om återstående tid i individuell förtidspension även om rätten till återstående tid på grundval av arbete som försäkrats i Finland redan har gått förlorat.

3.1.3

Förvärvsarbetet avslutas

För att få individuell förtidspension skall den sökande praktiskt taget helt upphöra med sitt förvärvsarbete. Ett villkor för pensionen är att arbetstagarens inkomster av sådant förvärvsarbete som avses i 8 § 4 mom. APL kan uppskattas vara mindre än gränsbeloppet i 1 § 1 mom 2 punkten APL, dvs. 1 069,86 mk i månaden (enligt 1993 års nivå). Detta villkor skall vara uppfyllt när pensionen beviljas.

Om inkomsterna under pensioneringstiden är större än gränsbeloppet omvandlas pensionen till ett belopp motsvarande delpension eller dras helt in. För konstaterande av att arbetet upphört redogörs närmare i punkt 3.3 och om utbetalning av individuell förtidspension till ett belopp motsvarande delpension eller indragning av pensionen redogörs i punkt 15.2.

3.2

Individuella villkor

När individuell förtidspension beviljas tas också hänsyn till individuella faktorer av vilka en del gäller den sökande och hans hälsa och en del den sökandes arbete. Faktorer som gäller den sökande är sjukdom, handikapp eller skada, åldersförändringar

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

och den påfrestning och utmattning som arbetet medför. Faktorer som gäller den sökandes arbete är lång tid i yrket, arbetet och arbetsmiljön. Utgående från dessa faktorer görs en helhetsbedömning som läggs till grund för avgörandet om den sökande rimligen kan förutsättas fortsätta sitt förvärvsarbete.

3.2.1

Sjukdom, handikapp eller skada

Enligt definitionen på individuell förtidspension hör sjukdom, handikapp eller skada till de faktorer som hänsyn skall tas till vid bedömningen av nedgången i den pensionssökandes arbetsförmåga. Då den sökandes arbetsförmåga är föremål för en helhetsbedömning, kan sjukdomens betydelse naturligtvis variera.

När ansökan om individuell förtidspension behandlas jämförs den sökandes prestationsförmåga med de krav som arbetet ställer på honom. Vid en bedömning av vilken inverkan sjukdomen, handikappet eller skadan har på arbetsförmågan tas hänsyn till arbets- och socialmedicinska synpunkter. Diagnosen i läkarutlåtandet är inte avgörande utan det som undersöks är den samverkande effekt som den sökandes sjukdomar och symptom har på arbets- och prestationsförmågan. I fråga om sjukdomar i stöd- och rörelseorganen är det därför viktigt att utöver en beskrivning av smärtorna och resultaten av röntgenundersökningar känna till den sökandes rörelseförmåga i allmänhet och i synnerhet de störningar i funktionsförmågan som är en följd av sjukdomen.

För att bli beviljad individuell förtidspension behöver den sökande inte vara arbetsoförmögen till den grad som krävs för full invalidpension eller delinvalidpension. Trots det skall uppgifterna om sjukdomen vara lika noggranna och tillförlitliga som vid beviljande av invalidpension.

Arbetet och arbetsmiljön samt levnadsförhållandena i allmänhet kan t.ex. ha samband med sjukdomar i stöd- och rörelseorganen, sjukdomar i andningsorganen, allergier och mentala störningar.

För konstaterande av hälsotillstånd behövs ett läkarutlåtande (i allmänhet läkarutlåtande B). Av läkarutlåtandet framgår alla de omständigheter som inverkar på den sökandes arbetsförmåga i det förvärvsarbete som han utför. Bedömningen av sjukdomen, handikappet eller skadan grundar sig på de i läkarutlåtandet återgivna resultaten av undersökningarna, men också andra faktorer inverkar på bedömningen av

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

arbetsförmågan. Den del av läkarutlåtandet som gäller anamnesen innehåller värdefulla uppgifter om andra omständigheter som skall beaktas vid helhetsbedömningen.

Eftersom de omständigheter som inverkar på den sökandes arbetsförmåga undersöks i förhållande till de krav som arbetet ställer, framhävs företagsläkarens betydelse som avfattare av utlåtandet.

3.2.2

Åldersförändringar

Människans hälsa och andra egenskaper som är av betydelse för arbetet blir i allmänhet sämre med stigande ålder. Undersökningar om åldrandet och praktiska erfarenheter visar att människor åldras på olika sätt. Det finns faktorer som kan påskynda åldrandet. Bland dessa kan nämnas handikapp och tidigare långvarig sjukdom. Kvinnor som fött och uppfostrat flera barn kan dessutom åldras i förtid.

Vid en bedömning av åldersförändringar tas hänsyn till de individuella egenskaper som är av betydelse för den sökandes eget arbete och som kanske gör det svårare för den sökande än för andra i samma ålder att reda sig i arbetet.

Det kan vara svårt för en äldre arbetstagare som har vant sig vid en viss arbetsmiljö och vissa arbetsmetoder att anpassa sig till mera genomgripande förändringar i arbetslivet, bl.a. till automatisering. Automatiseringen eller införandet av ADB på arbetsplatsen är inte avgörande i sig utan det är det resulterande kravet på ett uppskruvat arbetstempo som är orsaken. För äldre personer börjar dessutom krafterna ofta tryta och noggrannheten svika och förmågan att uthärda fysisk eller psykisk belastning blir mindre med åren. I praktiken är det svårt att helt skilja åt inverkan av åldersförändringarna och inverkan av sjukdomen, handikappet eller skadan.

3.2.3

Påfrestning och utmattning i arbetet

Avsikten med beskrivningarna över arbetet och arbetsmiljön är att bilda sig en uppfattning om den individuella påfrestning och utmattning som den sökande lider av i arbetet, inte att reda ut om det yrke han har över huvud taget skall klassificeras som påfrestande och utmattande. I allmänhet påträffas påfrestning och utmattning i tunga yrken men faktorerna skall likväl alltid bedömas individuellt.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Påfrestningen och utmattningen i arbetet kan komma till uttryck i ökad sjukfrånvaro eller i olika problem på arbetsplatsen. Dessutom tar den sig ofta uttryck i symptom i stöd- och rörelseorganen, trötthet och mentala störningar. Om den sökande uppvisar starka symptom på en sjukdom som han någon gång haft i en lindrigare form kan det vara ett bevis för att arbetet är påfrestande och ibland också tecken på en bakomliggande psykisk sjukdom.

3.2.4

Lång tid i yrket

Lång tid i yrket är en av de faktorer som inverkar på beviljande av individuell förtidspension. Med det avses både anställning i ett och samma arbete under hela arbetskarriären och verksamhet inom många olika yrken.

Vid bedömningen av villkoret lång tid i yrket utgås från den sökandes hela arbetshistoria före pensioneringen. Allt förvärvsarbete som den sökande har utfört behöver likväl inte ha gett rätt till pension. Eftersom arbetspensionslagarna endast varit i kraft omkring 30 år kan en del av den pensionssökades förvärvsarbete hänföra sig till tiden före arbetspensionslagarnas ikraftträdande. Av den anledningen framgår inte den sökandes arbetshistoria alltid i sin helhet av arbetsförhållanderegistret. Den sökande kan likväl redogöra för det på pensionsansökningsblanketten eller på en särskild blankett. Arbetsintyg behövs inte nödvändigtvis. Förvärvsarbete utomlands jämföras med förvärvsarbete i Finland.

Endast förvärvsarbete räknas. Hemarbete beaktas således inte.

Det kan ingå avbrott i arbetshistorian som beror på arbetslöshet, sjukledighet eller barnavård. Dessa utgör inte automatiskt något hinder för att arbetshistorian kan betraktas som långvarig. Tydliga gränser kan inte uppställas för avbrottens längd, för arbetshistorian behandlas som en helhet. Arbete enbart inom säsongbetonade yrken eller deltidsarbete utgör inte heller något hinder för att yrkesverksamheten skall kunna betraktas som långvarig.

Varken av lagen eller av motiveringarna till regeringens proposition framgår hur länge förvärvsverksamheten skall ha pågått för att villkoret om lång tid i yrket skall uppfyllas. Det är inte heller möjligt att fastställa någon bestämd tid, utan bedömningen av förvärvsarbetets långvarighet är en del av helhetsbedömningen.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

När betydelsen av yrkesverksamhetens långvarighet övervägs skall avseende också fästas vid hurudant arbete den sökande har gjort under sitt förvärvsaktiva liv. Om den sökandes samtliga arbeten varit påfrestande och utmattande är denna omständighet av större vikt för helhetsbedömningen än om en del av arbetsuppgifterna varit lättare eller om den sökande arbetat deltid under en tid av förvärvslivet.

3.2.5

Den sökandes arbete och arbetsmiljö

3.2.5.1

Bedömning av arbetet och arbetsmiljön

På arbetsprestationen inverkar både arbetstagarens personliga egenskaper och arbetets art och arbetsmiljön.

Med arbetsmiljön avses alla de faktorer som är förknippade med förhållandena på arbetsplatsen. Speciell vikt fästs vid de faktorer som är av väsentlig betydelse för arbetstagarens eget arbete och som gör det svårt för honom att klara sig i arbetet. I enskilda fall framhävs betydelsen av arbetsmiljön vid en jämförelse av likadana arbetsuppgifter som utförs i olika arbetsmiljö.

Uppmärksamhet fästs både vid den fysiska och den psykiska arbetsmiljön, dvs. t.ex. arbetsrummets storlek, luftkonditionering, belysning, temperatur, fuktighet, drag, strålning, damm, rök, gaser, os, hälsovådliga ämnen, buller, skakningar, lufttryck, specialomständigheter som gäller arbete utomhus, svåra människorelationer och arbete i ensamhet.

Vid bedömningen av arbetet fästs speciell uppmärksamhet vid de faktorer som kan tas till grund för en bedömning av den påfrestning och utmattning och den belastning som den sökande utsätts för i sitt arbete. Avseende fästs t.ex. vid om arbetstiden är lång eller oregelbunden och om arbetstiden är påfrestande (fortlöpande skiftarbete, ständig jourtjänst, icke reglerad arbetstid, ständig bundenhet till arbetet i det egna företaget osv.).

Påfrestningen i arbetet (både den fysiska och den psykiska) kan t.ex. beskrivas på följande sätt: kräver arbetet tunga fysiska ansträngningar, besvärliga arbetsställningar eller vighet, är det bråttom på arbetet, kan arbetstagaren minska på sin arbetsinsats, består arbetet av rutiner som upprepas, är arbetet förbundet med ett stort ansvar, är arbetet enformigt, är arbetstakten uppskruvad, innebär arbetet övervakning, består arbetet av krävande individuell

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

kundbetjäning, har förhållandena på arbetsplatsen och arbetsmetoderna ändrat i väsentlig grad.

3.2.5.2

Redogörelse för arbetet

För bedömningen av påfrestningen och utmattningen i arbetet behövs en beskrivning över den sökandes arbete. Det är i regel den sökandes nuvarande eller senaste arbete över vilket en utredning inbegärs och med vilket den sökandes prestationsförmåga jämförs. Om den sökande likväl har gått över från ett tidigare tyngre arbete till ett lättare arbete (t.ex. i samhällsgaranterat arbete) och det inte har förflutit en avsevärt lång tid från det att det tidigare arbetet upphörde skall utredning inbegäras för bägge arbetena.

Den sökandes egen redogörelse

Den pensionssökande kan själv antingen i sin pensionsansökan eller i en särskild bilaga redogöra för sitt arbete och sin uppfattning om den påfrestningen han utsatts för i arbetet. Det är viktigt att fylla i ansökningsblanketten noggrant för att den pensionssökandes egen syn skall komma fram. En beskrivning som den sökande själv formulerat är ofta mer upplysande än de uppgifter som någon annan skrivit ned i ansökan.

Företagarna kan själva därutöver lämna uppgifter om sin företagarverksamhet på en särskild blankett (blanketterna TY och TM).

Den sökande kansjälv komplettera sin egen redogörelse med ett utlåtande av t.ex. en arbetarskyddsfunktionär eller förtroendeman.

Arbetsgivarens redogörelse

Innan pensionsanstalten ger sitt beslut på ansökan om individuell förtidspension skall den vid behov försäkra sig om att möjligheterna till nya arbetsuppgifter eller deltidsarbete för arbetstagaren blivit utredda.

Av arbetsgivaren begärs en redogörelse för den pensionssökandes arbete, arbetsmiljö och förmåga att reda sig i arbetet. Samtidigt bes arbetsgivaren redogöra för sina möjligheter att på samma arbetsplats erbjuda den pensionssökande annat arbete som motsvarar hans yrke. För ändamålet används Pensionsskydds-

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

centralens blankett (bilaga 1). Pensionsanstalterna kan också använda sina egna motsvarande blanketter.

Det är viktigt att den som bäst känner till den pensionssökandes arbete och hans förmåga att reda sig i arbetet är med om att fylla i blanketten. Oftast är det den sökandes närmaste chef. Av blanketten skall framgå vilken ställning den som fyllt i och under-tecknat blanketten har.

Arbetsgivarens redogörelse behövs ofta i den fortsatta behandlingen av ärendet, t.ex. i samband med sökande av ändring. Av den anledningen skall pensionsanstalterna se till att blanketten har fyllts i på ett sakenligt sätt.

Eventuell arbetsplatsutredning enligt lagen om företagshälsovård (743/78) skall bifogas. Det finns också motsvarande utredningar för lantbruk.

I undantagsfall kan avgörandet göras utan arbetsgivarens redogörelse. Om den pensionssökande uttryckligen har förbjudit pensionsanstalten att ta kontakt med arbetsgivaren kan en utredning inte bes av arbetsgivaren utan den sökandes tillstånd. Det är skäl att före avgörandet klargöra för den pensionssökande att det här kan leda till ett avslag på ansökan på grund av otillräckliga uppgifter.

Redogörelse från andra instanser

Det är skäl att utnyttja företagshälsovårdens uppgifter om den sökandes förmåga att reda sig i arbetet och om problemen i arbetet och t.ex. be arbetsgivaren foga dem till sin egen redogörelse.

Uppgifter om en företagares arbete kan också erhållas ur pensionsanstalternas handlingar som gäller företagarförsäkringen. Det kan ibland vara nödvändigt att skaffa tilläggsuppgifter utanför företaget, t.ex. av kommunens näringsombud, pensionsanstaltens ombud eller lantbruksmyndigheterna. Om den pensionssökande och arbetsgivaren lämnar sinsemellan motstridiga uppgifter, kan pensionsanstalten be om tilläggsuppgifter t.ex. av företagshälsovården eller företagets arbetarskyddsorganisation.

3.2.6

Helhetsbedömningen

När pensionsanstalten fått samtliga utredningar och redogörelser gör den en helhetsbedömning av den pensionssökandes arbetsförmåga och avgöra hans rätt till individuell förtidspension.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Vid helhetsbedömningen undersöks sinsemellan likvärdiga faktorer som gäller den pensionssökande själv och hans arbete. Ingen av dessa delfaktorer utgör nödvändigtvis ensam ett hinder för arbetet och deras betydelse i förhållande till varandra varierar från fall till fall. Utgående från delfaktorerna bedöms den sökandes återstående arbetsförmåga, dvs. avgörs om det är orimligt för den sökande att fortsätta förvärvsarbete. Med förvärvsarbete avses det nuvarande arbetet och annat arbete som motsvarar hans yrke och som står till buds på samma arbetsplats. Nedgången i arbetsförmågan skall vara bestående.

Arbetslöshet finns inte särskild omnämnd bland de faktorer som tas i betraktande vid bedömningen av om villkoren för beviljande av individuell förtidspension uppfylls. Eftersom arbetsförmågan avtar med åren kan det i en persons arbetshistoria ingå arbetslöshetsperioder och arbete som inte motsvarar hans yrke. Långvarig eller upprepad arbetslöshet kan vara ett tecken på att den sökande inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande. I bakgrunden till arbetslösheten och till det faktum att den sökande inte blivit sysselsatt ligger ofta faktorer som redan som sådana talar för beviljande av individuell förtidspension.

Innan beslutet ges skall pensionsanstalten således vid behov klarlägga den sökandes möjligheter att få nya arbetsuppgifter eller deltidsarbete. Arbetsgivaren kan likväl inte åläggas att erbjuda den sökande deltidsarbete eller nya arbetsuppgifter. Om arbetsgivaren på samma arbetsplats anvisar den sökande annat arbete som motsvarar hans yrke, skall pensionsanstalten tillsammans med arbetsgivaren och arbetstagaren reda ut huruvida arbetet är lämpligt för den sökande. För en företagare kan utredas om det är möjligt för företagaren att fortsätta sin verksamhet genom att göra ändringar i produktionen, arbetsmiljön eller arbetsfördelningen. Härvid skall likväl rimlighetssynpunkterna beaktas.

När den som ansöker om individuell förtidspension utför deltidsarbete, bedöms om det är orimligt för den sökande att fortsätta i just detta arbete. Om den sökande redan lyfter generationsväxlings- eller avträdelsepension, avträdelseersättning eller delinvalidpension och samtidigt förvärvsarbetar, gäller utredning likaså i regel det arbete som den sökande utför medan han är pensionerad.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

3.3

Konstaterande av avslutat förvärvsarbete

Den som ansöker om individuell förtidspension skall för att få pension upphöra med sitt förvärvsarbete eller minska på det i den mån som lagen förutsätter. Detta krav gäller allt förvärvsarbete som nämns i de stadganden som finns uppräknade i 8 § 4 mom. APL.

Nedan i punkt 17.5 redogörs närmare för hur olika inkomster beaktas för den som söker eller lyfter individuell förtidspension.

3.3.1

Arbetstagare

Det är i regel inte svårt att konstatera att en anställd upphört med eller minskat på sitt arbete, eftersom ett villkor för pensionen är att arbetsförhållandet i praktiken skall upphöra. Innan pensionen beviljas skall pensionsanstalten av arbetsgivaren få ett meddelande om att arbetsförhållandet har upphört eller att lönen för arbetet har minskat så att den ligger under gränsbeloppet.

Pensionen beviljas från och med den månad som följer på arbetsförhållandets upphörande, om även de andra villkoren då uppfylls.

3.3.2

Företagare och lantbruksföretagare

Vid bedömningen av att företagare och lantbruksföretagare avslutat eller minskat sitt förvärvsarbete och av den återstående arbetsinsatsen skall samma principer följas som även annars tillämpas på bedömningen av arbetsinkomsten. Avgörande är således huruvida det är möjligt att på basis av inlämnade utredningar uppskatta att arbetsinkomsten inte når upp till det lagstadgade gränsbeloppet för individuell förtidspension

Också när företagaren blivit befriad från försäkringsskyldigheten enligt FÖPL eller LFÖPL på grund av att hans pensionsskydd av annat arbete är tillräckligt förutsätter beviljande av individuell förtidspension att företagaren också avstår från denna företagareverksamhet så att lönen för verksamheten inte når upp till det lagstadgade gränsbeloppet för individuell förtidspension.

Det finns många olika sätt för en företagare att bevisa att han har avslutat eller minskat på sin företagareverksamhet. Han kan helt eller åtminstone huvudsakligen överlåta sina uppgifter till andra eller helt upphöra med företagareverksamheten. Som

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

bevis för detta företes i allmänhet ett köpe- eller gåvobrev eller ett hyresavtal. Överlåtelsen skall vara verklig. Vid överlåtelser mellan familjemedlemmar framhävs bevisskyldigheten i samband med konstaterande av avstående av arbete. Om den sökande inte har lagt fram tillräcklig utredning kan tillläggsutredning bl.a. begäras från handelsregistret.

En lantbruksföretagare som avstår från en lägenhet eller en del av lägenheten skall förete liknande handlingar som en företagare. Dessutom kan lantbruksföretagaren minska sina inkomster t.ex. genom att inskränka produktionsverksamheten på brukningsenheten, minska antalet boskap, göra ändringar i växtodlingen, lämna åkrarna obrukade eller lägga dem i träda. Han kan också avstå från arbete utanför lägenheten eller omfördela arbetsinsatsen inom lägenheten, varvid det förutsätts att någon annans arbetsinsats ökar. Det här kan bl.a. ta sig uttryck i en höjning av arbetsinkomsten eller tecknande av försäkring för en annan person. En lantbruksföretagare kan antingen använda ett eller flera avträdesätt eller en kombination av dem.

I vissa situationer har lantbruksföretagarens arbetsinkomst ursprungligen legat under gränsbeloppet i 1 § 1 mom. APL (1 069,86 mk/mån år 1993). Om det visat sig vara orimligt att fortsätta ett sådant arbete och lantbruksföretagaren fått ett beviljande förhansbeslut, förutsätter beviljande av individuell förtidspension att lantbruksföretagaren även upphör med detta obetydliga arbete.

4

JÄMFÖRELSE AV VILLKOREN FÖR DE OLIKA FORMERNA AV INVALIDPENSION

Vid sänkt arbetsförmåga kan full invalidpension, individuell förtidspension eller delinvalidpension komma i fråga. Full invalidpension och delinvalidpension kan beviljas för en viss tid eller tills vidare. Individuell förtidspension beviljas endast tills vidare.

Beviljande av full invalidpension övervägs om sjukdom, handikapp eller skada i betydande mån inverkar nedsättande på arbetsförmågan: den sökande anses vara arbetsoförmögen i ordets egentliga bemärkelse. Dessutom skall bedömas om den sökande har förmåga att bereda sig förvärvsinkomster med sådant tillbudsstående arbete som han rimligen kan förutsättas klara av med beaktande av de lagstadgade sociala faktorerna.

Delinvalidpension är närmast avsedd för dem som fortfarande förvärvsarbetar trots att deras arbetsförmåga är nedsatt. Gränsdragningen mellan full invalidpension och delinvalidpension görs i allmänhet utgående från hur stora förvärvsinkomster den sökande har eller kan antas ha sedan han blivit arbetsoförmögen.

Vid avvägningen mellan de olika pensionsformerna skall avseende fästas bl.a. vid sjukdomsgraden och hur bestående sjukdomen är och vid den återstående arbetsförmågan. Avgörandet mellan full invalidpension och delinvalidpension skall basera sig på en bedömning av den sökandes arbetsförmåga i förhållande till allt tillbudsstående arbete som är lämpligt för den sökande med hänsyn till de sociala omständigheterna. Delinvalidpensionens betydelse som ett alternativ till full invalidpension skall ökas genom att betona den återstående arbetsförmågan. Samtidigt skall den sökandes möjligheter att få deltidsarbete beaktas. En mottagare av delinvalidpension som söker deltidsarbete kan också ha rätt till arbetslöshetsdagpenning.

För individuell förtidspension är sjukdomen av mindre betydelse än för egentlig invalidpension. Däremot framhävs andra faktorer mer vid beviljande av individuell förtidspension. I fråga om individuell förtidspension är det inte heller möjligt att tydligt fastställa tidpunkten för arbetsoförmågans inträde eftersom hälsoförändringarna ofta inträffar gradvis. I rimlighetsprövningen av den återstående

arbetsförmågan tas hänsyn till att den sökandes förmåga att utföra sitt eget arbete varaktigt sjunkit.

En fast inkomstgräns har fastställts för hur stora förvärvsinkomster en mottagare av individuell förtidspension får ha. Någon motsvarande gräns har inte fastställts för den egentliga invalidpensionen. Av invaliditetsdefinitionerna följer att indragning av full invalidpension övervägs om pensionstagarens inkomster överstiger 60 % av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten och omvandling av pensionen till delpension övervägs om inkomsterna ligger mellan 40 % och 60 % av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

5

ANSÖKAN OM PENSION

5.1

Allmänt

I pensionslagstiftningen har endast funnits ett fåtal stadganden om behandling av pensionsansökningar. Genom den lagändring (lagarna 878-885/94) som träder i kraft 1.1.1995 kompletteras dessa så att de centrala principerna i lagen om förvaltningsförfarande huvudsakligen skall tillämpas vid behandlingen av pensionsansökningar (10 c § APL).

Den pensionssökande skall ansöka om pension på den av PSC fastställda blanketten (11 § 1 mom. APF). Om den pensionssökande är minderårig eller till följd av sjukdom eller av någon annan orsak inte själv kan göra pensionsansökan, kan ansökan uppgöras av en av pensionsanstalten godkänd nära anhörig eller någon annan i 19 b § APL avsedd person. Från 1.1.1995 kan en person som fyllt 15 år själv ansöka om en pension som grundar sig på hans eget arbete.

Det är inte möjligt att ansöka om pension för en död persons räkning.

I ansökan kan den pensionssökande uppge att han ansöker om både egentlig invalidpension och individuell förtidspension eller att han endast ansöker om någondera pensionen.

När den pensionssökande uppger att han ansöker om bägge pensionerna, skall ansökan i första hand behandlas som en ansökan om egentlig invalidpension. Om den sökande inte har rätt till invalidpension, behandlas ansökan också som en ansökan om individuell förtidspension.

Om den pensionssökande endast har ansökt om invalidpension och inte har rätt till pensionen, kan pensionsanstalten med den sökandes samtycke också behandla ansökan som en ansökan om individuell förtidspension. På motsvarande sätt kan förfaras när den sökande endast har ansökt om individuell förtidspension.

Cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

5.2

Åtgärder före ansökan om egentlig invalidpension

5.2.1

Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen och invalidpension

Dagpenningen enligt sjukförsäkringslagen (SFL) är primär i förhållande till invalidpension enligt arbetspensionslagarna, vilket betyder att den sökande under det första året har rätt till dagpenning enligt SFL och utbetalningen av invalidpension enligt arbetspensionslagarna kan börja först därefter. Tiden kallas primärtid.

Primärtiden inverkar endast på den tidpunkt från vilken utbetalningen av invalidpension börjar. Primärtiden har inte någon inverkan på hur arbetsoförmågan definieras eller när arbetsoförmågan anses ha börjat.

Invaliditetspension enligt folkpensionslagen (FPL) beviljas också från det att utbetalningen av sjukdagpenning har upphört.

5.2.2

Utbetalning av dagpenning

Dagpenning betalas endast för vardagar och högst fram till utgången av den kalendermånad som föregår den månad under vilken 300 dagar med dagpenning uppnås. När denna maximitid räknas ut beaktas de utbetalda dagpenningarna under de senaste två åren, oberoende av på grund av vilken sjukdom dagpenningen har beviljats.

Tvåårstiden räknas från och med dagen för inträdet av den sista sådana arbetsoförmågan på vilken den normala karenstiden om nio dagar tillämpas när dagpenning betalas ut (självrisktid som följer efter arbetsoförmågans inträde och för vilken dagpenning inte betalas).

5.2.3

Dagpenningens primärtid

För behandling av arbetspensionsansökan behövs redan innan rätten till dagpenning har upphört besked om från vilken tidpunkt utbetalningen av invalidpension kan börja. Av den anledningen fastställer socialförsäkringskommissionen eller arbetsplatskassan på förhand utgångsdatum för primärtiden. Först därefter börjar pensionsutbetalningen.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

I normala fall fastställs primärtiden när dagpenning har betalats för 150 dagar. Primärtiden omfattar dessa 150 faktiska dagpenningdagar plus de följande 4 eller 5 kalendermånaderna beroende på när maximitiden för dagpenningen uppskattas gå ut. Följande figur illustrerar det (vanligaste) fallet när primärtiden går ut vid utgången av den femte kalendermånaden.

Primärtid

150 d till utgången av den 5:e hela
kalendermånaden

1 2 3 4 5

	15.10		31.3
Faktiska dagpenning-		Beräknad tid	
dagar			

Om dagpenning inte betalas ut utan avbrott efter 150 dagar, kan rätten till dagpenning fortsätta även efter primärtiden. Dagpenning som betalas sedan primärtiden har gått ut är subsidiär i förhållande till arbetspensionen, om inte en ny primärtid kan fastställas för dagpenningen. Detta är möjligt endast om det har förflutit över sex månader från det att den tidigare primärtiden gick ut.

Om pensionsbeslutet inte har utfärdats i så god tid att pensionsutbetalningen kan börja genast när primärtiden har gått ut, skall pensionen betalas retroaktivt från den tidpunkten när primärtiden gick ut. I sådana fall betalas den retroaktiva pensionen till sjukförsäkringsfonden till den del som den motsvarar dagpenning som har betalats för samma tid, eftersom dagpenningen då är subsidiär.

5.2.4

Meddelande om primärtiden

I samband med att primärtiden fastställs får Pensionsskyddscentralen ett meddelande av Folkpensionsanstalten om primärtidens utgång. Meddelanden sänds varje vecka. Om arbetspensionsansökan är anhängig när Pensionsskyddscentralen får Folkpensionsanstaltens meddelande, sänder Pensionsskyddscentralen omedelbart ett meddelande till pensionsanstalten om utgångsdatum för primärtiden på ett pensionsfallsut-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

drag eller genom direkt överföring. Utgångsdatum för primärtiden är bindande för arbetspensionsanstalten.

Folkpensionsanstalten behåller i detta skede uppgifterna om dagpenningar och läkarutlåtandena. Pensionsanstalten får dem av lokalbyrån antingen som bilaga till pensionsansökan eller på blankett PSC 3339 (bilaga 2).

Brev till arbetspensionsanstalterna av 27.3.1987, Ändringar i förfarandet beträffande meddelande av dagpenningens primärtid

5.2.5

Uppmaning att ansöka om pension

Genast när primärtiden har fastställts sänder lokalbyrån dagpenningmottagaren en uppmaning att ansöka om pension. I brevet meddelas också utgångsdatum för primärtiden.

Ingen uppmaning sänds

- 1) om det är uppenbart att arbetsoförmågan upphör inom en månad från det att dagpenning har betalats i 150 dagar,
- 2) om den försäkrade har ansökt om yrkesinriktad rehabilitering eller medicinsk rehabilitering eller
- 3) om den försäkrade har ansökt om rehabiliteringspenning eller ersättning för inkomstbortfall enligt 15 § 5 mom. SFL.

Ingen uppmaning sänds heller om lokalbyrån redan har fått meddelande om ansökan om pension. Då sänds ett meddelande till dagpenningmottagaren om utgångsdatum för primärtiden.

Cirkulär 33/81, Ändringarna 1.1.1982 i sjukförsäkringslagen och arbetspensionslagarna

Brev till arbetspensionsanstalterna av 18.5.1982

5.2.6

Förhandsbesked om delpension

En arbetstagare som överväger att ta ut delpension kan på förhand hos pensionsanstalten höra sig för om sin rätt till pension. Det här gäller i synnerhet sådana fall där arbetstagaren på grund av sjukdom måste gå över till ett arbete med sämre lön.

I praktiken avges en redogörelse för arbetstagarens hälsa och lönebortfall. På basis av redogörelsen kan pensionsanstalten ge den sökande besked om huruvida

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

arbetstagaren skall kunna vidta de slutliga åtgärderna på arbetsplatsen.

5.3

Ansökan om individuell förtidspension

Ansökan om förhandsbeslut

En arbetstagare och företagare som inte har slutat förvärvsarbete har rätt att få ett förhandsbeslut om huruvida han uppfyller de övriga villkoren för individuell förtidspension. På detta sätt får den sökande tid att förbereda sig för pensioneringen eller kan fortsätta att förvärvsarbete om krafterna räcker.

Den sökande kan lämna in en ansökan om förhandsbeslut tidigast ungefär sex månader innan han når den nedre åldersgränsen för individuell förtidspension. Om ansökan lämnas in tidigare än så, avslås den såsom för tidig.

Ansökan om slutligt beslut

Om den pensionssökande redan har slutat förvärvsarbete, kan han direkt ansöka om det slutliga beslutet.

När en sökande som fått ett beviljande förhandsbeslut väljer att ta ut individuell förtidspension, kan han inom loppet av nio månader meddela pensionsanstalten att han upphört att förvärvsarbete. För ändamålet används antingen blanketten PSC 7112r (bilaga 3) eller pensionsanstaltens motsvarande egen blankett.

När det gäller individuell förtidspension fastställs i regel ingen primärtid för dagpenning. Även om primärtid fastställts, saknar detta betydelse för när pensionsutbetalningen inleds.

5.4

Ansökningsblankett och bilagor

För ansökan om både egentlig invalidpension och individuell förtidspension används blanketten T (bilaga 4). Endast en pensionsansökan behövs, även om den sökande har innehaft arbets- eller tjänsteförhållanden som har omfattats av flera än en arbetspensionslag, innehaft annan motsvarande anställning (närstående vårdare, familjevårdare och kommunala förtroendevalda) eller bedrivit verksamhet som företagare eller lantbruksföretagare.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

förtroendevalda) eller bedrivit verksamhet som företagare eller lantbruksföretagare.

Samma blankett används för ansökan om motsvarande pension enligt folkpensionssystemet.

5.4.1

Hur blanketten ifylls

Den som ansöker om pension på grund av arbetsoförmåga skall i sin ansökan uppge om han ansöker om invalidpension, individuell förtidspension eller någondera. Om den sökande har kryssat för bägge pensionsformerna, skall ansökan i första hand behandlas som en ansökan om egentlig invalidpension. (se punkten 5.1)

Den sökande skall också ange vilken sjukdom han lider av och från vilken tidpunkt och på vilket sätt sjukdomen har försvårat hans arbete. I ansökan anges de läkare och vårdanstalter som under de två senaste åren har undersökt och behandlat den sökande.

Den sökandes arbete och de omständigheter som har samband med det beskrivs så utförligt som möjligt. För detta ändamål finns det i blanketten fält för beskrivning av arbetsuppgifterna, påfrestningen i arbetet och arbetsmiljön. Vid behov kan en särskild bilaga användas. Den sökande skall också redogöra för en eventuell övergång till nya arbetsuppgifter och orsaken till övergången. Den sökande anger också sin utbildning och redogör för sitt egentliga yrke och hur länge han har arbetat i detta yrke.

I blanketten skall den sökande också redogöra för familjeförhållanden, eventuella andra ersättningar, dagpenningar och pensioner som han får, det senaste arbets- eller tjänsteförhållandet och verksamhet som företagare.

5.4.2

Bilagor

Pensionsansökan skall åtföljas av ett läkarutlåtande (B-utlåtande eller motsvarande). Ett utländskt läkarutlåtande av motsvarande omfattning som B-utlåtandet kan också godtas. I ansökan kan också anges var utlåtandet finns att få (11 § 2 mom. APF).

Om ansökan om pension gäller både Finland och ett annat EES-land, räcker B-utlåtandet inte enligt EES-avtalet. Det andra EES-landet har rätt att kräva att utöver det nationella läkarutlåtandet få ett läkarutlåtande avfattat på blankett E 213.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

sionssökandes personuppgifter i sina registeruppgifter. Om uppgifterna håller streck, görs ingen anteckning på blanketten.

De uppgifter som lämnas på pensionsansökningsblanketten om företagares och lantbruksföretagares verksamhet är inte alltid tillräckliga för avgörande av ansökan om invalidpension. Därför skall lantbruksföretagaren till sin ansökan foga blanketten "Utredning i lantbruksföretagares pensionsärende" (TM-blanketten, bilaga 5). Övriga företagare skall vid behov lämna in blanketten "Utredning för företagares pensionsärende" (TY-blanketten, bilaga 6).

Om Arbetskraftsbyrån eller någon annan instans har rätt ut den sökandes möjligheter att få arbete, skall utlåtandet eller annan utredning i ärendet fogas till pensionsansökan. Om den sökandes rehabiliteringsärende har behandlats i rehabiliteringsgruppen, skall också gruppens utlåtande fogas till ansökan.

För behandling av ansökan om individuell förtidspension ber pensionsanstalten arbetsgivaren om en redogörelse för den pensionssökandes arbete och arbetsmiljö och för hur han reder sig i sitt arbete. Arbetsgivaren lämnar uppgifterna på blankett PSC 7111r (bilaga 1). På blanketten skall arbetsgivaren också redogöra för sina möjligheter att erbjuda den sökande annat arbete. Den som tar emot ansökan om individuell förtidspension skall gärna meddela den sökande att en redogörelse kommer att begäras av arbetsgivaren (se även punkten 3.2.5.2 Arbetsbeskrivningar). En sådan redogörelse kan också vid behov begäras för behandling av ansökan om egentlig invalidpension. Den sökande kan också själv till ansökan foga sådan utredning som han anser vara nödvändig.

Om ansökan om individuell förtidspension är anhängig inom både arbets- och folkpensionssystemet, införskaffar arbetspensionsanstalten av arbetsgivaren en utredning om den pensionssökandes arbete och för hur han reder sig i arbetet och sänder omedelbart en kopia av redogörelsen vidare till Folkpensionsanstalten under adressen Folkpensionsanstalten, Pensionsavdelningen, avgöranden, PB 78, 00381 HELSINGFORS.

Om ansökan om individuell förtidspension endast är anhängig i Folkpensionsanstalten, införskaffar Folkpensionsanstalten utredningen av arbetsgivaren och sänder en kopia av den till Pensionsskyddscentralen, som sänder redogörelsen vidare till arbetspensions-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

sionsanstalten redogörelsen av arbetsgivaren och sänder en kopia av den till Pensionskyddscentralen, som sänder redogörelsen vidare till arbetspensionsanstalten sedan arbetspensionsansökan har blivit anhängig.

5.5

Hur ansökan anhängiggörs

Pensionsansökan anses ha gjorts anhängig den dag då den har lämnats till eller med posten anlänt till pensionsanstalten, Pensionskyddscentralen eller till något av pensionsanstalten eller Pensionskyddscentralen för ändamålet befullmäktigat ombud (Folkpensionsanstaltens lokalbyråer).

Om pensionsansökan sänds med fax, anses ansökan ha blivit anhängig den dag då faxet anlänt. Om det finns skäl att betvivla att det handlar om en ansökan i original eller om det annars uppstår oklarheter i samband med ansökan, kan pensionsanstalten be den sökande också lämna in ansökan i original (lag om utnyttjande av elektronisk telekommunikation och automatisk databehandling vid domstolarna, 594/93).

Tidpunkten för pensionsansökan har också betydelse för från vilken tidpunkt utbetalningen av pension börjar. Invalidpension kan beviljas retroaktivt, men retroaktiv pension betalas inte ut för längre tid än ett år räknat från den månad som följer på ansökan om pension (4 § 3 mom. APL). Individuell förtidspension beviljas i regel från och med den månad som följer på ansökan om pension eller förhandsbeslut. Endast i exceptionella fall kan individuell förtidspension beviljas ett år retroaktivt på samma sätt som invalidpension (4 e § 4 mom. APL). Stadgandena ändrades i början av 1994, se punkten 1.3, Ikraftträdelsestadgandena.

En person hade lämnat in flera pensionsansökningar, vilka hade avslagits genom beslut som vunnit laga kraft. Han ansökte på nytt om pension. FSD ansåg att den sökande hade blivit arbetsoförmögen innan den första pensionsansökan anhängiggjordes. Samtidigt konstaterade domstolen att den sökandes pensionsansökan hade blivit anhängig när han ansökt om invalidpension första gången sedan arbetsoförmågan börjat. FSD:s beslut av 3.3.1977 (PSC5326).

För ansökan om invalidpension på basis av överenskommelse om social trygghet redogörs i punkt 18.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

5.6

Ansökan om fortsatt pension

Egentlig invalidpension kan också beviljas för viss tid. Om pensionstagaren anser att hans arbetsförmåga ännu fortsätter när tiden går ut, skall han lämna in en ny utredning över sitt hälsotillstånd.

När invalidpension beviljas för en viss tid, anger pensionsanstalten i allmänhet antingen i pensionsbeslutet eller i följbrevet att pensionstagaren skall lämna in ett nytt läkarintyg om arbetsförmågan till pensionsanstalten, om arbetsförmågan fortsätter efter den utsatta tiden. Pensionsanstalten ersätter i allmänhet utgifterna för läkarutlåtandet.

Hur ansökan uppgörs

För ansökan om fortsatt pension kan blanketten J (bilaga 7) användas. Många pensionsanstalter sänder blanketten J till pensionstagaren att fylla i något innan pensionen upphör.

Om ansökan om fortsatt pension lämnas in inom ett år från det att pensionen har upphört, är ett nytt läkarutlåtande tillräckligt. Av läkarutlåtandet skall tydligt framgå att det avfattats för ansökan om fortsatt pension (B-utlåtande eller motsvarande). Vid behov skall pensionsanstalten försäkra sig om att läkarutlåtandet är avsett att vara en ansökan om fortsatt pension.

Om ansökan om fortsatt invalidpension lämnas in först sedan ett år har förflutit från det att pensionen har upphört, skall den sökande fylla i en nya ansökningsblankett.

Pensionstagaren uppmanas inte att lämna in ett nytt läkarutlåtande, om det är uppenbart att arbetsförmågan inte längre fortsätter sedan visstidspensionen har upphört. Då sänder pensionsanstalten inte heller någon blankett J till pensionstagaren.

Införskaffande av läkarutlåtande eller annan utredning

Om pensionstagaren trots den uppmaning som bifogats pensionsbeslutet inte har lämnat in något nytt läkarutlåtande, skall pensionsanstalten be om utlåtandet på nytt i god tid innan pensionen upphör.

Pensionsanstalten kan utöver läkarintyget också behöva andra uppgifter för att kunna reda ut om arbetsförmågan fortsätter. För dessa uppgifter används blanketten J eller motsvarande blankett.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

5.7

Ansökan om återinförande av vilande individuell förtidspension

Om den individuella förtidspensionen har varit vilande, börjar den individuella pensionen löpa på nytt efter en skriftlig ansökan där pensionstagaren endast behöver meddela att hans förvärvsinkomster är lägre än någotdera gränsbeloppet. Om förvärvsinkomsterna är mindre än $\frac{3}{5}$ av den pensionsgrundande lönen för den återstående tiden men större än 1 069,86 mk/mån (1994), kan pensionen betalas till ett belopp motsvarande delpension. Tidpunkten för ändringen infaller i början av den månad som följer på ansökan.

En individuell förtidspension som betalas till ett belopp motsvarande delpension kan på samma sätt som en vilande individuell förtidspension åter börja betalas ut till fullt belopp när förvärvsarbetet har upphört. Som ansökan räcker också i detta fall ett skriftligt meddelande från den sökande om att hans förvärvsinkomster är lägre än gränsbeloppet.

Utöver den sökandes skriftliga meddelande tar pensionsanstalten av arbetsgivaren reda på när arbetsförhållandet har upphört och ber om de löneuppgifter som behövs.

Också företagaren skall lämna en utredning om att arbetet som företagare har minskat. Det sker på samma sätt som vid ansökan om pension.

Endast de villkor som gäller förvärvsinkomsterna prövas på nytt, inga andra villkor.

5.8

Ny pensionsansökan sedan individuell förtidspension upphört

Om den individuella förtidspensionen har upphört eller dragits in, skall ansökan om individuell förtidspension eller invalidpension lämnas in på nytt såsom beskrivits i punkt 5.4.

5.9

När ansökan förfaller eller återtas

Den som ansöker om eller lyfter invalidpension är skyldig att på pensionsanstaltens uppmaning låta undersöka sig av en av pensionsanstalten utsedd läkare eller i ett av pensionsanstalten anvisat sjukhus för utredning av arbetsförmågan. Underlåter personen utan godtagbart skäl att göra det, kan behandlingen av ansökan förordnas förfalla (11 § 3 mom. APF).

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

En pensionstagare hade ansökt om omvandling av delinvalidpension till full invalidpension. Ingen medicinsk utredning företeddes likväl ens på begäran till stöd för ansökan. Ansökan ansågs ha förfallit, (FSD 683/87).

En pensionsansökan eller ett pensionsbeslut kan återtas om den pensionssökande senast inom besvärstiden meddelar att han inte vill ha den pension han ansökt om.

Juridiska avdelningens meddelande 3/88,
Återtagande av ansökan om invalidpension (på finska)

Juridiska avdelningens meddelande 2/86,
Återtagande av ansökan om förtida ålderspension (på finska)

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

6 BEHANDLING AV ANSÖKAN

6.1 Avgörande pensionsanstalt

Inom den privata sektorn tillämpas den så kallade principen om sista pensionsanstalt vid behandling av pensionsansökan, avgörande av pensionsärende, avgivande av pensionsbeslut och utbetalning av pension.

Enligt principen om sista pensionsanstalt skall den privata sektorns pensionsanstalt där pensionstagaren senast före sin arbetsoförmåga varit försäkrad sköta alla ovan nämnda uppgifter som ankommer på en pensionsanstalt också för de övriga privata arbetsförhållandena och perioderna av företagarkerksamhet. Den sista pensionsanstalten reder också ut möjligheterna till rehabilitering och har kontakt med Folkpensionsanstalten och andra eventuella myndigheter.

Principen om sista pensionsanstalt gäller inte andra system, såsom kommunernas och statens pensionssystem. När rätten till pension avgörs tillämpas likväl principen om sista pensionsanstalt i begränsad utsträckning inom hela förvärvspensionssystemet (9 § 1 mom. StPL, 14 § 5 mom. KPS). Både det privata och det offentliga pensionssystemet betalar ut sina pensioner själva.

Den sista pensionsanstalten inom hela arbetspensionssystemet sköter förhandsanmälningsförfarandet med Folkpensionsanstalten både när det gäller invalidpension och när det gäller individuell förtidspension.

Cirkulär A 15/92, Anvisningar om handläggning av pensionsansökan

6.1.1 Principen om sista pensionsanstalt inom den privata sektorn

De ansökningar som går via Pensionsskyddscentralen styrs i allmänhet maskinellt till den sista pensionsanstalten.

Den sista pensionsanstalten avgör ansökan och betalar ut pensionen också till den del som det gäller pensionsskydd som ordnats i någon annan APL-, SjöPL-, KAPL-, KoPL-, LFÖPL- eller FÖPL-anstalt, om detta förvärvsarbete redan har upphört.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Om enighet inte kan nås om vilken pensionsanstalt (inom den privata sektorn) som skall avgöra pensionsansökan, kan Pensionsskyddscentralen bestämma vilken pensionsanstalt som skall avge beslutet (12 d § 1 mom. APF).

6.1.2

Avgörande pensionsanstalt vid samtidigt förvärvsarbete

Samtidigt förvärvsarbete inom den privata sektorn

Om den pensionssökande senast före pensionsfallet samtidigt har haft flera arbetsförhållanden eller perioder av företagareverksamhet inom den privata sektorn, bestäms den avgörande pensionsanstalten i ordningsföljden APL-, SjöPL-, FÖPL-, LFÖPL-, KAPL- och KoPL-pensionsanstalt (12 § APF, 13 § KAPF).

Om den sökande senast har innehaft samtidiga APL-arbetsförhållanden, skall den APL-pensionsanstalt som har försäkrat det huvudsakliga arbetet också avgöra rätten till pension för den andra APL-pensionsanstaltens del. Den avgörande pensionsanstalten ber om ett utlåtande om den sökandes arbetsförmåga av den pensionsanstalt som har försäkrat det samtidiga förvärvsarbetet om detta har varit av betydande omfattning.

Samtidigt förvärvsarbete inom den privata och den offentliga sektorn

Om den sökande har samtidiga arbetsförhållanden eller perioder av företagareverksamhet inom den privata och den offentliga sektorn, skall avgörandet fattas av den pensionsanstalt som har försäkrat den sökandes huvudsakliga arbete. Denna pensionsanstalt ber då om ett utlåtande om den sökandes arbetsförmåga av den pensionsanstalt som har försäkrat det samtidiga förvärvsarbetet, om detta har varit av betydande omfattning eller om avgörandet i övrigt är oklart.

Rekommendation av konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden

Om pensionsanstalterna är av olika åsikt om arbetsförmågan eller om tidpunkten för arbetsförmågans inträde och inte förhandlingsvägen kan nå enighet i saken, kan den privata eller den offentliga sektorns pensionsanstalt be konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden om en rekommendation till avgörande, jfr punkt 6.1.4.

Cirkulär A 17/89, Hänskjutning och delning av pensionsansökningar som gäller flexibla pensionsformer

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

- Cirkulär A 4/90, Pensionsskyddscentralens anvisningar om tillämpningen av 12 § APL när APL-arbetsförhållandet har hört till två eller flera pensionsanstalters verksamhetskrets
- Cirkulär A 15/92, Anvisningar för handläggning av pensionsansökan
- Cirkulär C 4/93, Arbetspensionsreformen år 1994 och dess inverkan på handläggningen av ansökan om pensioner samt pensionsfallsdatatrafiken

6.1.3

Beslutsprocessen på pensionsanstalterna

På pensionsanstalterna har beslutsprocessen organiserats på olika sätt. Vid avgörande av arbetsoförmåga krävs likväl alltid medicinsk sakkunskap. Läkare som behandlat den sökande får inte delta i beslutsprocessen i egenskap av sakkunnigläkare.

I regel blir momenten i beslutsprocessen fler när avgörandet ser ut att bli negativt. En mångsidig behandling skall både leda till ett rättvist avgörande och till ett motiverat pensionsbeslut.

För avgörande av en ansökan om invalidpension behövs utöver uppgifter om den sökandes hälsa också uppgifter om den sökandes sociala omständigheter. Därför har man på olika sätt försökt få personer med praktisk erfarenhet av arbetslivet att delta i bedömningen av arbetsförmågan.

På pensionsstiftelserna och -kassorna fattas avgörandena av pensionsstiftelsens eller -kassans styrelse eller av någon motsvarande grupp med företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna, om inte beslutanderätten har överförts till någon tjänsteman vid stiftelsen.

Konsultativa nämnder

Vid pensionsförsäkringsbolagen finns konsultativa nämnder som behandlar invalid- och förtidspensioner. I nämnderna sitter företrädare för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna och de av pensionsanstaltens egna tjänstemän som svarar för invaliditetsavgörandena. Behandlingen av invalidpensionsavgöranden i nämnderna ökar intresseorganisationernas inflytande över pensionsanstaltens avgöranden.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt har sina egna övervakare av beslutsprocessen, som styrelsen utsett inom sin egen krets. Deras uppgift är bl.a. att utveckla principerna för pensionsavgöranden och att styra och övervaka beslutsprocessen i praktiken. Övervakarna avger också i enskilda fall rekommendationer till avgöranden. Bland övervakarna finns utöver representanter för staten även representanter för de försäkrade dvs. lantbruksföretagarna.

På LEL Arbetspensionskassan avgörs alla invalidpensionsärenden av pensionssektionerna. Pensionsanstaltens styrelse utser sektionerna att bruka pensionsanstaltens beslutanderätt. Det finns en pensionssektion för varje KAPL-bransch. Medlemmarna i sektionen företräder branschen i fråga, hälften representerar arbetsgivar- och hälften arbetstagar sidan. Direktören för pensionslinjen är ordförande för sektionen, en läkare finns med som sakkunnig och en jurist är föredragande.

På pensionskassan för utövande konstnärer avgörs alla invalidpensionsärenden av styrelsen.

I samband med Kommunernas pensionsförsäkring och Statskontoret finns en förtidspensionsnämnd. Förtidspensionsnämnderna behandlar de ansökningar som Kommunernas pensionsförsäkring och Statskontoret överfört till dem för avgörande. Det gäller främst ansökningar om individuell förtidspension. Nämndernas existens grundar sig på lag (5 a § KTAPL, 3 § StPL).

6.1.4

Konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden

I samband med Pensionsskyddscentralen finns en konsultativ kommission för invaliditetsärenden. Av den kan rekommendationer inbegäras i principfrågor som gäller invalidpension, individuell förtidspension eller ansvarsfördelningen samt i tolkningsfrågor och gränsfall. Delegationens rekommendationer är av betydelse för en enhetlig praxis vid avgörande av arbetspensionsärenden.

Den privata och den offentliga sektorns pensionsanstalter och Pensionsskyddscentralen kan be kommissionen om rekommendationer. Besvärinstanserna inom systemet kan också be kommissionen om rekommendationer.

Konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden utses av Pensionsskyddscentralens styrelse. Den består av en ordförande, vice ordförande och högst

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

sjutton medlemmar. De skall vara insatta i förfarandet i samband med avgörande av invalidpensionsärenden. Åtminstone fyra av medlemmarna skall vara läkare.

I kommissionen sitter för närvarande representanter för olika pensionsanstalter, både från den privata och den offentliga sektorn, samt för Folkpensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen. I den finns också representanter för arbetsmarknaden och för lantbruksföretagarnas och de andra företagarnas centralförbund. Dessutom har arbetsministeriet en representant i kommissionen.

6.2

Delning av ansökan

6.2.1

Egentlig invalidpension

De ansökningar om invalidpension som går via Pensionsskyddscentralen styrs i allmänhet maskinellt till den sista pensionsanstalten. På basis av registeruppgifter delas ansökan också till Statskontoret, Kommunernas pensionsförsäkring, Ålands landskapsstyrelse, Finlands Bank, Folkpensionsanstalten och Kyrkans centralfond.

I Pensionsskyddscentralens register finns inte några uppgifter om anställningsförhållanden vid den ortodoxa kyrkan, varför ingen maskinell delning kan utföras till denna del.

Om det framgår av handlingarna att den pensionssökande också har omfattats av något annat pensionssystem och ansökan inte redan på Pensionsskyddscentralen har delats till detta system, skall pensionsanstalten sköta delningen (blankett PSC 3307, bilaga 8).

Kopior av läkarutlåtanden som finns bifogade ansökan eller lämnas in senare sänds endast till den sista pensionsanstalten. När fribrevsanstalten följer den sista pensionsanstaltens avgörande, ber den vid behov om läkarutlåtanden av den sista pensionsanstalten. Pensionsanstalten får besked om en annan pensionsanstalts invaliditetsavgörande på registerutdrag som förmedlas av Pensionsskyddscentralen.

När den pensionssökande sist har varit anställd i samtliga anställningsförhållanden inom olika pensionssystem, sänds utlåtanden till alla de pensionsanstalter där den pensionssökande sist varit försäkrad.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

6.2.2

Individuell förtidspension

En ansökan om individuell förtidspension som lämnas till Pensionsskyddscentralen överförs jämte bilagor till pensionsanstalten inom det pensionssystem som kommer att bevilja den sökande heleffektiv pension. I detta skede delas ansökan inte ännu till fribrevsanstalterna.

Om den sökande samtidigt är anställd i flera arbets- eller tjänsteförhållanden eller verksam som företagare, kan heleffektiv pension beviljas av flera pensionsanstalter. Pensionsskyddscentralen delar då ansökan till de pensionsanstalter inom den privata och den offentliga sektorn som svarar för den heleffektiva pensionen. Den avgörande pensionsanstalten inom den privata sektorn bestäms på samma sätt som vid egentlig invalidpension.

Om ansökan om individuell förtidspension direkt lämnas till den sista pensionsanstalten som svarar för den heleffektiva pensionen, anmäler pensionsanstalten till Pensionsskyddscentralen att ansökan har anhängiggjorts. Den pensionsanstalt som gjort anmälan får då de registerutdrag av vilka framgår till vilka pensionsanstalter som svarar för den återstående tiden ansökan eventuellt skall delas. Pensionsanstalten sköter delningen.

Cirkulär A 15/92, Anvisningar för handläggning av pensionsansökan

6.3

Förberedande behandling på pensionsanstalten

6.3.1

Allmänt

Den pensionssökande skall i ansökningsblanketten anteckna vilken pension han ansöker om. Den sökande kan också i ansökan kryssa för att han anhåller om att ansökan om invalidpension skall behandlas som en ansökan om individuell förtidspension, om rätt till egentlig invalidpension inte föreligger.

Om den sökande har kryssat för att han ansöker om både invalidpension och individuell förtidspension, skall ansökan i första hand behandlas som en ansökan om invalidpension.

Om den pensionssökande har kryssat för att han ansöker om ett förhandsbeslut om individuell förtidspension, kan pensionsanstalten med den sökandes samtycke avge ett slutligt beslut om det under hand-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

läggningen visar sig att den sökande redan har slutat förvärvsarbete.

Ny pensionsansökan under besvärstiden

I samband med den rättsskyddsreform som träder i kraft i början av 1995 har också entydigare principer införts för behandlingen av en pensionsansökan som lämnas in under besvärstiden.

Om en person som har fått avslag på sin ansökan om invalidpension under besvärstiden lämnar in en ny ansökan om invalidpension (**samma pensionsslag**), behandlas ansökan som en ändringsansökan. Om pensionsanstalten samtycker till den sökandes yrkanden, ger den ett rättelsebeslut jämte anvisningar för sökande av ändring. Om pensionsanstalten inte samtycker till den sökandes yrkanden eller samtycker till dem endast delvis, sänder den ansökan till besvärinstanserna, som prövar den som en ändringsansökan. Det samma gäller individuell förtidspension.

Om en person som fått avslag på en ansökan om t.ex. invalidpension ansöker om individuell förtidspension (**annat pensionsslag**), behandlas ansökan inte som en ändringsansökan, utan pensionsanstalten avger ett beslut jämte anvisningar för sökande av ändring.

Cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.4.9, Ny pensionsansökan under besvärstiden

6.3.2

Förfrågan om dagpenningar

När en ansökan anhängiggörs kan pensionsanstalten redan ha fått meddelande om den fastställda primärtiden. Om ansökan har lämnats till pensionsanstalten innan primärtiden har fastställts eller sedan över sex månader har förflutit från primärtidens utgång, skall pensionsanstalten ta reda på om den sökande har fått dagpenning enligt SFL (blankett PSC 3339, bilaga 2).

Läkarutlåtanden inbegärs samtidigt. Om pensionsanstalten också önskar få äldre A-intyg, skall det nämnas särskilt.

6.3.3

Kontroll av anställningsuppgifterna

Om det sista APL-arbetsförhållandet fortfarande pågår enligt utdraget ur arbetsförhållanderegistret,

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

ber pensionsanstalten arbetsgivaren om en redogörelse för den sökandes löner fram till arbetsoförmågans inträde.

6.3.3.1

Brister i arbetsförhållanderegistret

Anställningsuppgifterna i pensionsansökan kontrolleras.

Om något av de arbetsförhållanden som den sökande uppgett saknas i registret eller om registeruppgifterna är felaktiga och arbetsgivaren inte har tecknat någon pensionsförsäkring, ber pensionsanstalten Pensionsskyddscentralen reda ut om arbetsförhållandet omfattas av arbetspensionslagarna.

Detsamma gäller den pensionssökandes icke försäkrade företagaverksamhet för vars del arbetsinkomst ännu kan fastställas (för det innevarande och de fem föregående kalenderåren). Om den sökande verkar att ha försummat sin LFÖPL-försäkring, inbegärs ett utlåtande av Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (blankett PSC 2081, bilaga 9).

Om den pensionssökande har anhängiggjort en arbetsförhållandeutredning före pensionsansökan, slutförs arbetsförhållandeutredningen och den pensionsanstalt som svarar för utredningen avger beslutet om arbetsförhållandets giltighet. Utredningen skall då påskyndas så att den slutförs innan pensionsbeslutet avges.

Vid behov utfärdas ett interimistiskt pensionsbeslut till dess att arbetsförhållandeutredningen har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Om arbetsförhållandeutredningen anhängiggörs först i samband med pensionsansökan avger den pensionsanstalt som svarar för utredningen inte något separat beslut om arbetsförhållandets giltighet, om inte arbetsgivaren är av annan åsikt om ärendet. Också i detta fall utfärdas ett interimistiskt pensionsbeslut till dess att beslutet om arbetsförhållandets giltighet har vunnit laga kraft.

Cirkulär A 38/90, Arbetsförhållandeuppgifternas giltighet

Juridiska avdelningens meddelande nr 4/91/T, Pensionsansökans och -beslutets inverkan på arbetsförhållandeutredningen (på finska)

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

6.3.3.2

Uppgifter om utlandsanställningar

I pensionsansökningsblanketten skall den sökande också ange om han har arbetat utomlands och om han har ansökt om eller redan får pension från något annat land.

Om den sökande uppger att han har arbetat utomlands, skall han fylla i en särskild blankett U (blankett Fpa/PSC 7110r, bilaga 10). För ansökan om pension från andra länder redogörs närmare i punkt 18.

6.3.4

Uppgifter om andra undersökningar och utlåtanden

Om det framgår av handlingarna att den sökandes rehabiliteringsärende har behandlats i rehabiliteringssamarbetsgruppen, skall pensionsanstalten införskaffa ett utlåtande av den. På motsvarande sätt skall pensionsanstalten också införskaffa andra eventuella rehabiliteringsutredningar och arbetskraftsmyndigheternas utlåtanden.

6.3.5

Uppgifter om andra ersättningar

Om den pensionssökande i sin ansökan uppger att han får eller ansöker om ersättning för olycksfall, yrkessjukdom, trafikskada, militärskada eller olycksfall i militärtjänst, ber den sista pensionsanstalten om uppgifterna av de ansvariga myndigheterna eller försäkringsanstalten. Samtidigt sänder pensionsanstalten vid behov en regressanmälan till den pensionsanstalt som betalar ut ersättningen.

Pensionsskyddscentralens handlägningsregister har referensuppgifter om sådana ersättningar enligt trafikförsäkringslagen och lagen om olycksfallsförsäkring som beviljats för minst fyra månader.

Om den pensionssökande har uppgett att han ansöker om eller får annan pension eller fortlöpande ersättning (t.ex. patientskadeersättning), ber pensionsanstalten om uppgifterna av den behöriga anstalten.

Sjukförsäkringsfonden, Folkpensionsanstalten, socialförsäkringskommissionen, arbetslöshetskassan eller Patientförsäkringsföreningen kan ha rätt till retroaktiv pension. Med undantag av sjukförsäkringsfonden skall dessa framställa sitt yrkande till pensionsanstalten minst två veckor före pensionsutbetalningen. För utbetalning av retroaktiv pension redogörs närmare i punkt 12.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Arbetsgivaren skall framställa sitt yrkande på retroaktiv pension till pensionsanstalten före pensionsutbetalningen (19 c § APL).

Om det framgår av pensionsansökan att pensionen eventuellt skall betalas ut till någon av de ovan nämnda instanserna men inget sådant yrkande ännu har framställts, kan pensionsanstalten kontakta förmånsutbetalaren så att denna kan inleda indrivningsåtgärderna (blankett PSC/Fpa e, bilaga 11).

Cirkulär A 33/88, Utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv

Cirkulär A 24/94, Utbetalning av pension till den som betalar studiestöd

Cirkulär A 16/93, Ny samordning och regress

Juridiska avdelningens meddelande nr 11/94, SOLITA-regress och förskotts innehållning (på finska)

6.4

Tilläggsutredningar

Den största delen av ansökningarna kan avgöras med hjälp av de utredningar som finns bifogade ansökan, men alltid räcker utredningarna inte och då måste tilläggsutredning införskaffas.

Pensionsanstalten ser till att all utredning som är av väsentlig betydelse för ärendets behandling införskaffas.

I regel är pensionsanstalten inte skyldig att införskaffa avgiftsbelagd tilläggsutredning. Om pensionsanstalten likväl t.ex. ålägger den pensionssökande att delta i tilläggsundersökningar för utredande av arbetsförmågan, ersätter pensionsanstalten kostnaderna för undersökningarna (11 § 3 mom. APF).

Pensionsanstalten eller besvärinstansen kan vid behov införskaffa tilläggsutredning också i besvärskedet. Se även cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.4.7, Hur besvär behandlas på pensionsanstalten och sänds till besvärinstansen.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

6.4.1

Medicinsk tilläggsutredning

6.4.1.1

Införskaffande av befintlig utredning

Om den medicinska utredning som finns bifogad ansökan inte är tillräcklig, kan pensionsanstalten be om tilläggsutredning, t.ex. ett nytt läkarutlåtande, kopia av sjukberättelse eller annan motsvarande utredning av de läkare eller vårdanstalter som har behandlat den sökande.

Tilläggsuppgifter kan erhållas från specialsjukvården och från den öppna vården. T.ex. tidigare mentalsjukhuspatienter överförs i regel till mentalvårdsbyråerna för observation.

Om den pensionssökande får pension eller ersättning enligt lagen om skada ådragen i militärtjänst, lagen om olycksfall i militärtjänst, olycksfallsförsäkrings- eller trafikförsäkringslagen eller patient-skadelagen, kan läkarutlåtanden inbegäras av den behöriga försäkringsanstalten eller myndigheten eller av Patientförsäkringsföreningen. Kopior av läkarutlåtanden kan också inbegäras av Folkpensionsanstalten eller dess lokalbyråer.

Tilläggsutredning kan också inbegäras av företagshälsovården och hälsocentralerna. Av dem erhålls i regel uppgifter som grundar sig på långvarig uppföljning av den sökandes hälsa. De kan vara av betydelse i synnerhet för bedömningen av arbetsförmågan hos dem som ansöker om individuell förtidspension.

Om pensionsanstalten i samband med behandlingen av pensionsansökan får ett nytt läkarutlåtande i original, sänds en kopia av utlåtandet vid behov till Folkpensionsanstalten.

6.4.1.2

Remittering av den sökande för tilläggsundersökningar

Pensionsavgörandet kan förutsätta ytterligare undersökningar av den sökandes hälsa och arbetsförmåga. Om den sökande remitteras för tilläggsundersökningar, fördröjs avgörandet och den sökande kan bli utan utkomstskydd när utbetalningen av dagpenning upphör. Om pensionsanstalten remitterar den sökande för tilläggsundersökningar, övervakar anstalten att undersökningarna inte tar för lång tid i anspråk. Vid behov kan visstidspension beviljas i sådana fall.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Om uppgifterna i själva pensionsansökan eller i bilagorna inte är tillräckliga för avgörande av invaliditetsärendet, kan pensionsanstalten också be den pensionssökande lämna in ett nytt läkarutlåtande.

När pensionsanstalten behöver utlåtande av en specialist, kan anstalten ålägga den sökande att låta undersöka sig av en viss läkare eller en viss anstalt (11 § 3 mom. APF).

6.4.1.3

Förmedling av tilläggsutredning mellan pensionsanstalterna

Folkpensionsanstalten och den sista pensionsanstalten som avgör arbetspensionsansökan skall ha samma medicinska utredning i ärendet till sitt förfogande.

Om arbetspensionsanstalten har remitterat den sökande för tilläggsundersökningar, förmedlas meddelandet om detta via Pensionsskyddscentralen till alla de anstalter som behandlar pensionsärendet. För ändamålet finns en blankett (PSC 2962, bilaga 12, endast på finska). På anmälningssblanketten får alla berörda parter således meddelande om att behandlingen fördröjs.

På motsvarande sätt förfars om Folkpensionsanstalten remitterar den sökande för tilläggsundersökningar.

När resultaten av undersökningarna finns tillgängliga, sänds de via Pensionsskyddscentralen för kännedom till Folkpensionsanstalten eller till den pensionsanstalt eller de pensionsanstalter som avgör arbetspensionsansökan. EKG, röntgenbilder och annat bifogas inte, endast utlåtanden om dem. EKG och röntgenbilder sänds endast på särskild begäran.

Om den pensionssökande har underlåtit att infinna sig för tilläggsundersökningar, skall den remitterande pensionsanstalten också meddela det så att de andra pensionsanstalterna inte förgäves väntar på resultaten av undersökningarna. Enligt 11 § 3 mom. APF och 14 § KAPF kan behandlingen av ansökan förordnas förfalla om den sökande utan godtagbart skäl vägrar att infinna sig för de tilläggsundersökningar som pensionsanstaltens förordnat.

6.4.1.4

Ersättning av utredningskostnaderna

Den pensionssökande skall till pensionsanstalten lämna in ett B-läkarutlåtande eller motsvarande intyg på basis av vilket arbetsförmågan kan bedömas. Om pensionsanstalten anser att utlåtandet inte är

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

tillräckligt och ålägger den sökande att delta i tilläggsundersökningar, skall pensionsanstalten ersätta kostnaderna för undersökningen (11 § 3 mom. APF). Skäliga resekostnader och dagtraktamenten skall också ersättas.

Arbetspensionsanstalternas Förbund har utfärdat rekommendationer om grunderna för ersättning av resekostnader. Enligt anvisningarna skall t.ex. i fråga om dagtraktamenten iakttas de belopp som anges i statens tjänstemannaavtal.

6.4.2

Annan tilläggsutredning

6.4.2.1

Sociala omständigheter

De sociala omständigheterna inverkar också ofta på avgörandet. Uppgifter om de sociala omständigheterna lämnas i pensionsansökan eller i bilagorna till den, t.ex. på TM- eller TY-blanketten eller på andra motsvarande blanketter.

Om tillräckliga uppgifter inte erhålls på detta sätt, skall bl.a. den sökandes boendeförhållanden, familjeförhållanden och tidigare verksamhet redas ut. Förutom av den pensionssökande själv kan uppgifter om dessa också bes t.ex. av skattemyndigheterna, socialbyrån, Arbetskraftsbyrån och Folkpensionsanstaltens lokalbyrå.

6.4.2.2

Utredning över förhållandena på arbetsplatsen

Tillräckliga uppgifter om den sökandes arbete och förhållandena på arbetsplatsen erhålls inte alltid av pensionsansökningshandlingarna. I synnerhet i gränsfall skall pensionsanstalten införskaffa uppgifter både av den sökande och av arbetsgivaren. Det som utreds är bl.a. vilket slag av arbete den pensionssökande utförde, om arbetet var lätt eller tungt och hurudan arbetsmiljön var. Särskilt viktigt är att reda ut hur den sökande redde sig i arbetet och om någon sjukdom eventuellt inverkade på hans arbetsinsats. Av betydelse är också uppgifterna om den sökandes sjukfrånvaro under de senaste åren och om den sökandes möjligheter att gå tillbaka till sitt tidigare arbete eller till något annat arbete.

Företagaren bes lämna uppgifterna på TM- eller TY-blanketten.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Uppgifter om förhållandena på den sökandes arbetsplats och om den påfrestning som arbetet medför kan också erhållas av företagshälsovården. Företagshälsovårdslagen och de stadganden som utfärdats med stöd av den förutsätter att företagshälsovården utför undersökningar på arbetsplatsen och företar arbetsplatsbeskrivningar. I arbetet deltar också företagets läkare och hälsovårdare.

Vilka uppgifter som behövs beror på den sökandes sjukdom. Om den pensionssökande t.ex. lider av en sjukdom i stöd- och rörelseorganen, är uppgifterna om arbetet och hur tungt det är samt om arbetsställningarna av väsentlig betydelse, liksom en redogörelse för hur den sökande har rätt sig i arbetet. Om det däremot är fråga om en mentalt sjuk person, är uppgifter om hur den sökande har klarat sig i arbetet och om han t.ex. haft problem med sina chefer eller arbetskamrater till hjälp vid bedömningen av arbetsförmågan.

Dessa frågor utreds i första hand med den sökandes närmaste chef. Det är i allmänhet han som bäst känner till den sökandes arbetsinsats.

Om den pensionssökande och arbetsgivaren lämnar motstridiga uppgifter, kan pensionsanstalten be om tilläggsutredning t.ex. av företagshälsovården eller en företrädare för företagets arbetarskyddsorganisation.

När det gäller individuell förtidspension kan avgörandet endast i undantagsfall fattas utan att en utredning bes av arbetsgivaren. Se punkten 3.2.5.2.

Uppgifter om en företagares arbete kan också erhållas ur företagarförsäkringshandlingarna på pensionsanstalten. Det kan i bland vara nödvändigt att införskaffa tilläggsutredning av någon utanför företaget, t.ex. av kommunens näringsombudsman, pensionsanstaltens ombud, lantbruksnäringsmyndigheterna eller semesternämnden eller dess sekreterare.

Cirkulär 3/87, Arbetsgivarens utlåtande för individuell förtidspension

6.4.2.3

Utredning över tillgängligt arbete

Före beslutet om invalidpension eller individuell förtidspension skall pensionsanstalten vid behov försäkra sig om att den sökandes möjligheter att få nya arbetsuppgifter på arbetsplatsen eller bli erbjuden deltidsarbete har utretts.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Före själva invalidpensionsavgörandet skall pensionsanstalten således vid behov av den tidigare arbetsgivaren ta reda på tillgången på sådant arbete som den pensionssökande kan utföra med sin återstående arbetsförmåga. Då utreds den sökandes möjligheter att få nya arbetsuppgifter eller bli erbjuden deltidsarbete. Sysselsättningsmöjligheterna kan också utredas med Arbetskraftsmyndigheterna.

När beviljande av individuell förtidspension övervägs undersöks hur den sökande reder sig i sitt nuvarande eller senaste arbete. Dessutom utreds vid behov om det är möjligt för den sökande att få nya arbetsuppgifter på arbetsplatsen eller övergå till deltidsarbete.

Arbetsgivaren är likväl inte skyldig att ordna deltidsarbete eller erbjuda den sökande nya arbetsuppgifter. Utredningen kan inte heller anses vara ett villkor för pensionen. Om villkoren för pensionen i övrigt uppfylls, beviljas pensionen även om arbetsgivaren och arbetsgivaren inte kommer överens om nya arbetsuppgifter eller deltidsarbete.

6.4.3

Hörande av part med anledning av tilläggsutredning

Enligt 10 c § 1 mom. APL, som träder i kraft 1.1.1995, skall en part beredas möjlighet att bli hörd om detta är uppenbart nödvändigt för bevakande av hans intressen. Nödvändigheten att bli hörd prövas uttryckligen från partens synvinkel. Skyldigheten att bli hörd gäller en sådan utredning som parten inte kan få av den som lämnar utredningen.

Den sökande behöver inte bli hörd t.ex. med anledning av sjukberättelse som erhållits av sjukhuset, utlåtande som lämnats av den behandlande läkaren eller en läkare som undersökt den sökande eller resultatet av rehabiliteringsundersökningen. Den behandlande läkaren skall i samband med undersökningarna förklara för den sökande det som gäller hans hälsa. Sjukhusen och undersökningsanstalterna sänder sjukberättelser och undersökningsresultat till patienten.

Den sökande blir hörd, om ett läkarutlåtande som kommit direkt från pensionsanstalten innehåller uppgifter som avviker från tidigare uppgifter, såsom uppgifter om förhållandena på arbetsplatsen, och om de nya uppgifterna verkar att leda till ett avgörande som är mindre fördelaktigt för den sökande.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

På basis av handlingarna kan pensionsanstalten be om ett utlåtande av en utomstående sakkunnigläkare. Om utlåtandet är i strid med tidigare utredningar eller innehåller motiveringar som inte framförts tidigare och dessa omständigheter ser ut att leda till avslag på ansökan, skall den sökande höras.

Cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensions-
ärenden och sökande av ändring,
1.4.17, Hörande av part

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

7

AVGÖRANDE AV ANSÖKAN

Vid avgörande av en ansökan om invalidpension skall hänsyn tas till den sökandes helhetssituation. Avseende skall fästas vid alla omständigheter som utgör villkor för pensionen. För villkoren för egentlig invalidpension redogörs i punkt 2.

Vid avgörande av en ansökan om individuell förtidspension skall speciell uppmärksamhet fästas vid de omständigheter som behandlas mer ingående i punkt 3.

7.1

För vilken tid beviljas pensionen

7.1.1

Egentlig invalidpension

7.1.1.1

När pensionen beviljas tills vidare

Egentlig invalidpension beviljas om arbetsförmågan kan bedömas pågå minst ett år. Då beaktas också den tid som redan hunnit förflyta. Invalidpension beviljas tills vidare om det är sannolikt att den sökande inte återfår sin arbetsförmåga.

Om den sökande närmar sig den allmänna pensionsåldern, beviljas invalidpensionen i regel tills vidare.

7.1.1.2

När pensionen beviljas för viss tid

Av 4 § 3 mom. APL framgår att bestående arbetsförmågan inte är något villkor för beviljande av egentlig invalidpension. Pensionen beviljas för viss tid när prognosen för den sökandes hälsa är osäker eller när hälsotillståndet med all sannolikhet kommer att förbättras. Det är ofta motiverat att bevilja pensionen för viss tid när den sökande är ung.

Beviljande av invalidpension för viss tid borde begränsas till sådana fall där arbetsförmågan med beaktande av alla de faktorer som ingår i definitionen verkligen kan antas pågå en viss tid. I praktiken har det ofta visat sig att en pension som beviljats för viss tid oftast i fortsättningen omvandlas till en pension som beviljats tills vidare.

Om den sökande blir beviljad olycksfallspension för viss tid, beviljas i regel också invalidpensionen för viss tid. Bedömningen har då redan gjorts inom

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

olycksfallssystemet. I dessa fall kan det hända att pensionens slutdag skiljer sig från slutdagen i Folkpensionsanstaltens avgörande trots förhandsanmälningsförfarandet.

Visstidspension kan också beviljas för rehabiliteringstid eller för den tid när rehabiliteringsutredningen görs. Den period som fastställs för pensionsutbetalningen är då något längre än utbildningstiden. Pensionstagaren får på detta sätt tid att söka en arbetsplats som motsvarar hans arbetsförmåga. Om han inte lyckas med det, bör beviljande av delpension för viss tid övervägas som ett slags mjuklandning (5 b § 5 mom. APL). En vistidspension som beviljats som stöd för återinträde i arbetslivet kan beviljas för kortare tid än ett år.

För rehabiliteringstid eller för den tid rehabiliteringsutredningen görs beviljas i de flesta fall rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning i stället för vistidspension.

7.1.2

Individuell förtidspension

Individuell förtidspension beviljas alltid tills vidare eftersom arbetsförmågan skall vara varaktigt nedsatt för att pensionen skall beviljas.

7.2

Vilka faktorer som inverkar på pensionsbeloppet

När förvärvsinkomsterna upphör till följd av ett pensionsfall garanterar arbetspensionen att inkomstnivån bibehålls. Syftet med den heffektiva pensionen är att bevara en rimlig inkomstnivå också under pensioneringstiden. Pensionen är heffektiv när återstående tid också räknas som pensionsgrundande tid. För att pensionen skall vara i rätt proportion till den tidigare inkomstnivån skall den återstående tiden fogas till det arbetsförhållande för vilken inkomsterna motsvarar arbetstagarens stabiliserade inkomstnivå. Stadgandena om återstående tid ingår i 6 a, 6 b och 6 c §§ APL. Se punkten 7.2.4, Återstående tid.

Syftet med begränsningsstadgandet är att se till att pensionen är i rätt proportion till inkomstnivån. Se punkten 7.2.3, Tillämpning av begränsningsstadgandet.

Beviljande av delpension till en person som ännu delvis deltar i förvärvslivet har en sådan inverkan att lönegrunden för den återstående tiden fastställs

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

på sådana inkomster som ännu inte har hunnit minska till följd av sjukdomen (4 § 4 mom. APL).

7.2.1

Pensionsfall vid egentlig invalidpension

Vid egentlig invalidpension inträffar pensionsfallet den dag då arbetsförmågan börjar. Tidpunkten för arbetsförmågans inträde baserar sig på medicinska omständigheter; dock inte alltid. Avseende skall också fästas vid andra omständigheter, framför allt vid den tidpunkt då förvärvsarbetet avslutas. När tidpunkten för arbetsförmågans inträde lämnar rum för tolkning, skall vid avgörandet tas hänsyn till att den pension som beviljas står i rätt proportion till den pensionssökandes arbetshistoria och förvärvsinkomster.

Ofta kan det i efterhand fastställas att det kanske redan i årtal förekommit avbrott i den pensionssökandes arbete till följd av sjukdom. Av den anledning har inkomstnivån länge varit lägre än den tidigare stabiliserade inkomstnivån. Den sökande har kanske varit tvungen att byta arbetsplats eller arbetsuppgifter i sitt tidigare arbetsförhållande. Nivån för invaliditetsförmånen blir den rätta om arbetsförmågan anses ha börjat vid den tidpunkt då den sökandes inkomstnivå har sjunkit i sådan grad att sänkningen ger rätt till delpension. Pensionen betalas likväl inte ut retroaktivt för en längre tid än ett år före ansökan om pension.

Om den sökande har varit arbetsförmögen först på grund av någon sjukdom under ett års tid och därefter på grund av en ny sjukdom så att arbetsförmågan sammanlagt pågår över ett år, anses arbetsförmågan ha pågått utan avbrott och börjat när den första sjukdomen började.

7.2.2

Pensionsfall vid individuell förtidspension

Pensionsfallet vid individuell förtidspension anses ha inträffat den dag då villkoren om nedre åldersgräns, sänkt arbetsförmåga och avslutat förvärvsarbete alla är uppfyllda.

Pensionsfallstidpunkten framskjuts inte till följd av dagpenningar som betalats på basis av arbetslöshet eller sjukdom.

Vid fastställande av den sista arbetsdagen iakttas i tillämpliga delar 1 meningen i 2 § 2 mom. APL. Om den sökande har upphört att förvärvsarbeta men får

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

därefter lön för sjukdomstid, anses pensionsfallet ha inträffat när utbetalningen av lön för sjukdomstid upphör.

7.2.3

Tillämpning av begränsningsstadgandet

Begränsningsstadgandet (4 § 4 mom. APL) kan också inverka på invalidpensionens belopp. Vid tillämpningen av begränsningsstadgandet fastställs den tidpunkt när sjukdomen började och den dag då arbetsförmågan inträdde. Begränsningsstadgandet kan också tillämpas när individuell förtidspension beviljas.

Om arbetsförmågan beror på sjukdom, handikapp eller skada, som arbetstagaren led av redan när arbetsförhållandet började, har han rätt till invalidpension på basis av detta arbetsförhållande endast om han blivit arbetsförmögen tidigast sedan ett år har förflutit från det att arbetsförhållandet började.

I KAPL beaktas begränsningsstadgandet och sjukdomens inverkan på samma sätt som i APL. KAPL-lönerna för arbetsförhållanden som börjat under det sista året före arbetsförmågans inträde räknas inte med i pensionen om sjukdomen har börjat före dem (5 c § 1 mom. KAPL). I KoPL ingår ett hänvisningsstadgande till APL och begränsningsstadgandet tillämpas således på samma sätt i KoPL som i APL.

I FÖPL och LFÖPL finns hänvisningar till begränsningsstadgandet i APL. Ett stadgande som motsvarar begränsningsstadgandet i APL ingår också i 11 § 2 mom. SjöPL, 9 § 3 mom. StPL och 2 § 7 mom. KPS.

En arbetstagare som ännu inte är helt arbetsförmögen kan till följd av försvagad hälsa och försvårat arbete lämna sitt fasta arbete och söka sig till sina arbetsuppgifter som han trots sin sjukdom tror sig klara av. Arbetsgivaren eller arbetstagaren själv kan ta initiativet till detta. Om lönenivån då sjunker, kan det leda till att personen helt lämnar arbetet och ansöker om pension.

Arbetsförhållanden som pågått under året före arbetsförmågans inträde kan med hjälp av begränsningsstadgandet lämnas obeaktade såsom pensionsgrundande arbetsförhållanden. Pensionen bestäms på basis av arbetstagarens tidigare stabiliserade inkomstnivå och sjukdomen inverkar inte minskande på pensionen. Begränsningsstadgandet kan inte tillämpas på arbetsförhållanden som pågått över ett år.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Genom begränsningsstadgandet kan också förhindras att invalidpension betalas till personer vilka lider av en sjukdom som börjat redan före arbetsförhållandet och som medför arbetsoförmåga efter endast en kort tid i arbetet. Folkpensionssystemet svarar för pensionstryggheten för en sådan person som endast en kort tid varit i arbetslivet.

Begränsningsstadgandet inverkar på pensionens nivå. Avsikten med stadgandet är också att förhindra direkta spekulationer. Vid tillämpningen av stadgandet skall dess syften beaktas och ett rättvist resultat uppnås. Om den pensionssökande har en lång, enhetlig arbetshistoria, bör tillämpningen av begränsningsstadgandet i regel inte leda till fribrevspension.

Individuell förtidspension

De som ansöker om individuell förtidspension har i regel länge varit anställda i samma arbetsförhållande. Av den anledningen blir tillämpningen av begränsningsstadgandet sällan aktuellt för deras del. Den sökande kan likväl medan han ansöker om pension eller medan ändringsansökan är anhängig ta ett arbete med en lön som är betydligt lägre än den tidigare inkomstnivån. I sådana fall kan begränsningsstadgandet bli tillämpligt om den sökande redan tidigare lidit av den sjukdom som försvårat arbetet.

Ibland är det motiverat att tolka ett arbetsförhållande som inlett medan ansökan eller besvär varit anhängiga såsom arbetsprövning eller arbete som den sökande utfört som arbetsoförmögen. Individuell förtidspension beviljas då på basis av det långvariga och huvudsakliga arbetet. Pensionen betalas likväl inte alls ut eller betalas till beloppet av delpension för den tid under vilken den sökande har förtjänat minst gränsbeloppet för individuell förtidspension (se punkten 10.2).

Individuell förtidspension kan betalas ut till beloppet av delpension tidigast fr.o.m. 1.1.1994.

Sjukdomsbegreppet

I begränsningsstadgandet avviker sjukdomsbegreppet från den medicinska definitionen. För att tillämpning av begränsningsstadgandet över huvud taget skall kunna övervägas skall den sökande enligt medicinsk bedömning ha lidit av sjukdomen redan när arbetsförhållandet började. Sjukdom är inte en tillräcklig orsak för att begränsningsstadgandet skall kunna tillämpas. Dessutom förutsätts att sjukdomen

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

tydligt har inverkat menligt på arbetstagarens normala arbetsinsats.

Sjukdomen skall synas i arbetet mycket snart efter det att arbetsförhållandet börjat. Om arbetet blivit mycket kortvarigt kan det betraktas som arbete som utförts som arbetsoförmögen.

När avgörandet träffas jämförs de medicinska omständigheterna med uppgifterna om arbetsinsats. Pensionsanstalten ber arbetsgivaren, t.ex. den sökandes närmaste chef som på nära håll följt den sökandes arbete, om en utredning över arbets kvaliteten och sjukfrånvaron. Hur den sökande redde sig i sitt arbete i slutskedet av det tidigare arbetsförhållandet vittnar om arbetsförmågan i början av det följande arbetsförhållandet.

Vid tillämpningen av begränsningsstadgandet avgörs samtidigt vilken pensionsanstalt som svarar för pensionen. Begränsningsstadgandet är likväl avsett för bestämmande av rätten till pension. Ansvarsfrågorna får inte bli de avgörande faktorerna.

Begränsningsstadgandet har samma ordalydelse både i den offentliga och den privata sektorns pensionslagar. Även om avgörandena träffas separat, skall pensionsärendet för en försäkrad som omfattas av bägge systemen undersökas som en helhet också i fråga om begränsningsstadgandet för att undvika omotiverade avgöranden. Det är därför viktigt att pensionsanstalterna förhandlar sinsemellan innan de avger pensionsbesluten.

Hänskjutningsanmälan

När en pensionsanstalt hänskjuter pensionsansökan till en annan pensionsanstalt till följd av att begränsningsstadgandet blir tillämpligt, skall den hänskjutande pensionsanstalten anteckna i hänskjutningsanmälan vid vilken tidpunkt den anser att den pensionssökande blivit sjuk och arbetsoförmögen.

Cirkulär 1/76, Begränsningsstadgandena i arbetspensionslagarna

Arbetsprövning

Om en arbetstagare som får egentlig invalidpension återgår till arbetet men förvärvsperioden blir kortvarig till följd av sjukdom, har återgången till arbetet misslyckats. Även en längre förvärvsperiod kan betraktas som arbetsprövning om personen inte har klarat av sitt arbete. Det här kan t.ex. ta sig uttryck i riklig sjukfrånvaro. Efter sådan arbets-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

prövning kan invalidpension beviljas utan avbrott från det att pensionen upphört.

Ny invalidpension eller individuell förtidspension kan med stöd av 6 c § 2 mom. APL också beviljas på tidigare grunder. För detta redogörs närmare i punkt 14, Ny pension efter avslutad pension.

7.2.4

Återstående tid

Fastställandet av tidpunkten för arbetsoförmågans inträde inverkar på beloppet pension som beviljas. Pensionens belopp beror i väsentlig grad på huruvida tiden från pensionsfallet fram till pensionsåldern, dvs. den återstående tiden, räknas till godo i pensionen. En pension i vilken den återstående tiden har räknats till godo kallas i lagen heleffektiv pension (6 och 6 a-c §§ APL). I detta cirkulär redogörs endast i huvuddrag för stadgandena om återstående tid. Detaljerade tillämpningsanvisningar lämnas i ett annat cirkulär. Se sidan 11.

Ett allmänt villkor för individuell förtidspension är bl.a. att den sökande har rätt att räkna sig till godo återstående tid i pensionen från något pensionssystem. Villkoret om återstående tid i pensionen behöver inte uppfyllas när arbetstagaren ansöker om individuell förtidspension från den privata sektorn och har tagit ut ålderspension från den offentliga sektorn i en lägre pensionsålder än 65 år. Ett ytterligare villkor är då att pensionsfallet för den individuella förtidspensionen inträffar tidigast 1.1.1994.

Om pensionsfallet för den individuella förtidspensionen inträffar medan personen arbetar i ett annat EES-land, får han räkna sig till godo en del av den återstående tiden i pensionen, även om rätten till återstående tid på basis av det i Finland försäkrade arbetsförhållandet har upphört. Då uppfylls också villkoret om återstående tid för beviljande av individuell förtidspension. Se punkten 18.3, Invalidpension med stöd av EES-avtalet.

6 a och 6 b §§ APL innehåller stadganden om när pensionstagaren har rätt till återstående tid i pensionen och till vilket arbetsförhållande återstående tid skall anslutas.

Motsvarande stadganden ingår i 7 § KAPL och 12 § SjöPL. I LFÖPL, FÖPL och KoPL ingår hänvisningar till stadgandena i APL.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Om återstående tid i samband med statliga och kommunala anställningar stadgas i 5 a och b §§ StPL och i 4 § 4-8 mom. KPS.

7.2.4.1

Villkor för återstående tid

Enligt APL skall återstående tid beaktas om arbetsförmågan har börjat medan arbetsförhållandet pågick eller innan det har förflutit 360 dagar från det att arbetsförhållandet upphörde. Denna efterkarenstid förlängs under vissa förutsättningar av:

- studieledighet enligt lagen om studieledighet,
- dagar med arbetskraftspolitiskt vuxenutbildningsstöd,
- ett visst maximiantal dagar med arbetslöshetsdagpenning,
- rehabiliteringstid enligt arbetspensions-, trafikförsäkrings-, olycksfallsförsäkrings- eller rehabiliteringspenninglagen,
- dagar med sjukdagpenning under de tre sista åren före pensionsfallet

(se närmare 6 a § 2 mom. APL).

Arbetstagaren får ha kvar sin rätt till återstående tid på basis av barnavårdstid i högst nio års tid om han eller hon mottagit moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen för ett sådant barn under tre år som avses i 4 § 5 mom. APL eller hemvårdsstöd enligt lagen om stöd för vård av barn i hemmet. Detta stadgande är subsidiärt. Om återstående tid redan räknas till godo enligt grundregeln, tillämpas stadgandet om barnavårdstid inte.

Enligt tidigare stadganden förlängde barnavårdstiden endast moderns efterkarenstid. Om pensionsfallet har inträffat 1.1.1994 eller senare gäller stadgandet också fadern.

Om en arbetstagare som fyllt 55 år har lyft inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning efter de 500 dagarna (tilläggsdagar enligt 26 § 3 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa) och har rätt till återstående tid när utbetalningen av tilläggsdagpenning inleds, räknas härfter inte längre de ovan avsedda 360 dagarna utan rätten till återstående tid kvarstår oberoende av dem, förutsatt att arbetstagaren efter den första tilläggsdagen inte har varit anställd i ett arbetsförhållande som pågått minst sex månader och som ger rätt till återstående tid.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Enligt KAPL skall lönen för den återstående tiden beaktas om arbetstagaren under de 540 dagar som föregått den sjukdom som är orsak till arbetsoförmågan har förtjänat KAPL-löner till ett visst gränsbelopp. Beloppet är 800 mk enligt 1962 års indexnivå (13 504 mk år 1994). Vid bestämmandet av lönen för den återstående tiden fästs i KAPL således till skillnad från APL avseende vid när sjukdomen började. Tiden på 540 dagar förlängs under samma förutsättningar som i APL.

Enligt KoPL räknas återstående tid till godo i pensionen om arbetstagaren under det året då han blir arbetsoförmögen i KoPL-löner har förtjänat minst 540 mk enligt index 142 (6 419,15 mk år 1994) eller om arbetsoförmågan börjar innan det har förflutit 360 dagar från utgången av ett sådant kalenderår under vilket lönerna uppgår till minst detta årsbelopp. Denna efterkarenstid på 360 dagar förlängs under samma förutsättningar som i APL.

När återstående tid bestäms enligt FÖPL och LFÖPL skall motsvarande stadganden i APL iakttas.

Villkor om bosättning i Finland

Stadgandena om återstående tid tillämpas endast om personen varit bosatt i Finland minst fem år (6 a § 5 mom. APL) före arbetsoförmågans inträde. Med bosättning i Finland kan försäkrings- eller bosättningsperioder i något avtalsland jämföras, se punkten 18.3, Invalidpension med stöd av EES-avtalet.

Om särskilda skäl föreligger kan Pensionsskyddscentralen besluta att invalidpensionen kan beviljas som heffektiv pension även om villkoret om fem års bosättning inte uppfylls.

Juridiska avdelningens meddelande 6/90,
Flyktingars rätt till heffektiv invalidpension (på finska)

7.2.4.2

Arbetsförhållande eller företagarkerksamhet dit återstående tid skall anslutas

Återstående tid ansluts till det sista arbetsförhållandet eller perioden av företagarkerksamhet som har pågått minst sex månader under de 360 dagar som föregått arbetsoförmågans inträde. Om sådant förvärvsarbete inte finns, ansluts återstående tid till det första arbetsförhållandet eller perioden av företagarkerksamhet som pågått minst en månad under denna

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

period och som ger rätt till återstående tid. Inom arbetspensionssystemet går detta stadgande under namnet "flottörsstadgande".

Avsikten med stadgandet är att återstående tid endast i undantagsfall skall kunna anslutas till ett kort arbetsförhållande eller en kort period av företagarverksamhet. I dessa fall kan lönerna nämligen slumpmässigt avvika från den stabiliserade inkomstnivån.

När återstående tid ansluts till ett APL-arbetsförhållande som har pågått kortare tid än sex månader, beräknas pensionslönen för den återstående tiden enligt 7 § 4 mom. APL som en utjämningslön, som är det vägda medeltalet av pensionslönerna för flera arbetsförhållanden som föregått pensionsfallet. Pensionslönen för den intjänade tiden bestäms även för kortvariga arbetsförhållanden på normalt sätt.

Ett KoPL-år under vilket arbetstagaren har förtjänat KoPL-löner till minst det årliga gränsbeloppet jämföras med ett APL-arbetsförhållande som pågått ett helt kalenderår.

Stadgandena i StPL och KPS motsvarar APL.

Rätten till återstående tid upphör när personen får rätt till återstående tid på basis av ett nytt förvärvsarbete.

Samhällsgaranterat arbete avbryter inte rätten till återstående tid som ännu gällde på basis av det föregående arbetsförhållandet när det samhällsgaranterade arbetet började. Det här förutsätter likväl att arbetstagaren hade fyllt 55 år när pensionsfallet inträffade och att pensionslönen för arbetsförhållandet är större än pensionslönen för det samhällsgaranterade arbetet.

Cirkulär A 12/91, Undantag beträffande beaktandet av garanterat arbete i arbetspensionsskyddet

Juridiska avdelningens meddelande 12/92,
Hur återstående tid ansluts till samhällsgaranterat arbete (på finska)

Lönen för återstående tid i KAPL

Om arbetstagaren efter ett APL-arbetsförhållande som pågått minst sex månader i KAPL-arbete förtjänar gränsbeloppet 800 mk enligt 7 § 1 mom. KAPL (enligt 1962 års index 100), upphör rätten till heffektiv

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

invalidpension på basis av APL-arbetsförhållandet. KAPL-lönerna kan delvis ha förtjänats medan APL-arbetsförhållandet pågick eller helt efter det att APL-arbetsförhållandet hade upphört. Gränsbeloppet skall likväl förtjänas innan den sjukdom som är huvudsaklig orsak till arbetsoförmågan börjar.

Juridiska avdelningens meddelande 2/84/T,
Beviljande av återstående tid för samtidiga arbetsförhållanden (på finska)

När lönen för återstående tid i KAPL räknas ut läggs till KAPL-lönerna lönen för ett APL-arbetsförhållande som pågått samma år, när rätt till återstående tid inte föreligger med stöd av någon annan lag. Om den återstående tiden inte kan bestämmas enligt APL till följd av KAPL-lönerna, ersätts lönen för återstående tid enligt KAPL med APL-pensionslönen om denna är större. På motsvarande sätt förfars om återstående tid till följd av KAPL-lönerna inte kan bestämmas med stöd av LFÖPL eller FÖPL (7 a § 2 mom. KAPL och 7 b § 7 mom. KAPL).

Samtidiga arbetsförhållanden

Arbetstagaren kan samtidigt inneha två eller flera arbetsförhållanden eller samtidigt omfattas av APL och någon annan arbetspensionslag. Han kan då ha rätt till återstående tid på basis av två eller flera arbetsförhållanden eller perioder av företagarverksamhet, förutsatt att de samtidiga arbetsförhållandena eller perioderna av företagarverksamhet har pågått samtidigt minst sex månader (6 b § APL).

Rätt till återstående tid kan samtidigt föreligga både på basis av APL- och KAPL-arbetsförhållandet om arbetstagaren medan APL-arbetsförhållandet pågår förtjänar det övre gränsbeloppet enligt 7 § 1 mom. (800 mk, index 100) i KAPL-arbete innan han insjuknar. Om arbetstagaren samtidigt har rätt till återstående tid både enligt KAPL och enligt LFÖPL, skall han i KAPL-arbete förtjäna det lägre gränsbeloppet (200 mk, index 100) enligt 7 § 1 mom. KAPL innan han insjuknar.

Samtidiga APL- och KoPL-arbetsförhållanden ger bägge rätt till återstående tid om arbetstagaren under kalenderåret i KoPL-arbete har förtjänat gränsbeloppet enligt 3 § 2 mom. KoPL och under samma kalenderår har varit anställd i ett APL-arbetsförhållande som pågått minst sex månader.

Cirkulär A 14/89, Återstående tid och lön för återstående tid

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Cirkulär A 4/92, Ändring av återstående tid

Cirkulär A 15/92, Anvisningar för handläggning av pensionsansökan

Cirkulär A 42/93, Regler som träder i kraft 1.1.1994 och som tillämpas vid beräkning av pensioner

se även L:ESSEE5, Flottörsstadgande, i esor databanken (på finska)

7.3

Hur andra pensionsanstalters avgöranden inverkar

Kontakten mellan pensionssystemen

Den sista pensionsanstalten

När pensionsansökan är anhängig i pensionsanstalter som hör till olika arbetspensionssystem, reder den sista behandlande pensionsanstalten ut pensionsärendet (se punkten 6.1). Detta är i allmänhet den pensionsanstalt där den pensionssökande före pensionsfallet varit försäkrad på basis av sitt sista arbets- eller tjänsteförhållande eller period av företagarverksamhet. Denna pensionsanstalt införskaffar den tilläggsutredning som behövs och beviljar den heleffektiva pensionen.

Enhetliga avgöranden

I syfte att nå enhetliga avgöranden skall arbetspensionsanstalterna inom de olika systemen dessutom vid behov förhandla sinsemellan innan de avger pensionsbeslutet. Detta förutsätter bl.a. principen om arbetsoförmågans odelbarhet.

7.3.1

Arbetsoförmågans odelbarhet

Om arbetstagaren samtidigt innehar två eller flera arbets- eller tjänsteförhållanden eller perioder av företagarverksamhet, beaktas hela hans förvärvsverksamhet när det avgörs om han skall anses vara arbetsoförmögen. Om han således av hälsoskäl är tvungen att lämna en del av sina arbeten och betraktas som arbetsoförmögen, skall pension i enlighet med principen om arbetsoförmågans odelbarhet också beviljas på basis av det arbete som han fortfarande utför. Arbetsoförmågan bedöms i detta fall på basis av det arbete som skall anses vara hans huvudsakliga yrke (s.k. princip om arbetsoförmågans odelbarhet).

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Om så inte skulle förfaras, skulle det senare när t.ex. ålderspension beviljas leda till att det pågående arbets- eller tjänsteförhållandet eller perioden av företagareverksamhet endast gav rätt till fribrevspension, eftersom rätt till pension inte längre efter arbetsoförmågans inträde tjänas in på basis av arbetsförhållande eller företagareverksamhet som pågår samtidigt som arbetstagaren lyfter invalidpension.

Principen om arbetsoförmågans odelbarhet iakttas i regel också när den offentliga sektorn beviljar den huvudsakliga pensionen.

Den offentliga sektorns pensionsanstalt kan likväl inte alltid i sina avgöranden iaktta principen om arbetsoförmågans odelbarhet, fastän den privata sektorns pensionsanstalt har beviljat den huvudsakliga pensionen. Det här beror på att det enligt den offentliga sektorns pensionsstadganden inte är möjligt att bevilja pension om förvärvsarbetet fortsätter inom den offentliga sektorn.

En person som arbetat som kyrkvakt-gravgårdsskötare hade beviljats invalidpension enligt KyPL. Med beaktande av principen om arbetsoförmågans odelbarhet samt det att den sökandes sammanlagda inkomstnivå hade sjunkit i en till pension berättigande grad, rekommenderades att den sökande beviljas heleffektiv invalidpension även på basis av APL-arbetsförhållandet, fastän det fortfarande pågick. Rekommendation av konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden 2/81, punkt 2.

När det gäller individuell förtidspension utgör principen om arbetsoförmågans odelbarhet inget problem. Villkor för beviljande av pensionen är att personen avstår från nästan allt förvärvsarbete.

7.3.2

Utlösningprincipen

I SjöPL, StPL och KPS ingår ett stadgande enligt vilket den sökande har rätt till invalidpension efter avslutad anställning om han har fått sådan i 8 § 4 mom. APL avsedd invalidpension som baserar sig på ett senare arbets- eller tjänsteförhållande eller period av företagareverksamhet. Om den privata sektorns pensionsanstalt i egenskap av sista pensionsanstalt avslår pensionsansökan, förfar den offentliga sektorns pensionsanstalt på samma sätt.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Utlösningsprincipen gäller också individuell förtidspension. När individuell förtidspension beviljas avger den offentliga sektorns pensionsanstalt inte något förhandsbeslut om fribrevet, utan först det slutliga beslutet.

I den privata sektorns arbetspensionslagar ingår utlösningsprincipen inte. I praktiken följer den pensionsanstalt inom den privata sektorn som svarar för fribrevet för tidigare arbetsförhållanden samma avgörande som träffats av en annan pensionsanstalt inom förvärvspensionssystemet, när den andra pensionsanstalten svarar för den sökandes heleggeffektiva pension.

Om den sökande t.ex. senast omfattats av statens pensionssystem och tidigare varit anställd inom den privata sektorn, bör den privata sektorns pensionsanstalt följa Statskontorets avgörande, om inte skillnaderna mellan invaliditetsdefinitionerna tvingar till ett avvikande avgörande (se punkten 1.1 specialarbetsoförmåga inom den offentliga sektorn, 9 § 1 mom. StPL och 9 c § 2 mom. StPL samt 2 § 4 mom. KPS och 2 c § 2 mom. KPS).

Vare sig inom den privata eller den offentliga sektorn avger fribrevsanstalten något förhandsbeslut om individuell förtidspension om den pensionsanstalt som svarar för den heleggeffektiva pensionen avslår ansökan om individuell förtidspension.

När den offentliga sektorns pensionsanstalt som svarar för den heleggeffektiva pensionen beviljar individuell förtidspension, ger också den privata sektorns fribrevsanstalt sitt förhandsbeslut om den sökandes rätt till individuell förtidspension. När den privata sektorn beviljar heleggeffektiv individuell förtidspension, ger den offentliga sektorns pensionsanstalt inte automatiskt något förhandsbeslut om sin fribrevspension eller någon pensionsberäkning. En sådan kan likväl erhållas på begäran.

Cirkulär 34/86, Flexibel ålderspension även enligt SjPL

Cirkulär A 6/89, Den offentliga sektorn får flexibel pensionsålder 1.7.1989

Cirkulär A 17/89, Hänskjutning och delning av pensionsansökningar som gäller flexibla pensionsformer

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

7.3.3

Arbetspension från andra länder

Om den huvudsakliga pensionen beviljats från något annat EES-land eller från något annat sådant land med vilket Finland har ingått en överenskommelse om social trygghet, träffas avgörandena fall för fall med beaktande av skillnaderna mellan ländernas invaliditetsdefinitioner. Den pensionsanstalt som beviljar fribrevet från Finland bör likväl följa det avgörande som träffats i det land som beviljar den huvudsakliga pensionen, om inte skillnaderna mellan invaliditetsdefinitionerna tydligt leder till ett annat avgörande.

7.4

Förvägran eller minskning av invalidpension på grund av uppsåt eller grovt vållande

Enligt 8 b § 1 mom. APL skall invalidpension förvägras eller pensionen minskas om arbetstagaren uppsåtligen har förorsakat sin arbetsoförmåga. Motsvarande stadganden ingår också i 8 § KAPF och 12 § LFÖPF. I 17 § FÖPL ingår en hänvisning till APL. Detta förutsätter att avsikten att få pension otvetydigt kan visas ha varit orsak till handlingen.

Den pensionssökande hade kastat sig under ett tåg. Den arbetsoförmåga som detta medförde ansågs inte ha orsakats av en uppsåtlig handling, varför den sökande inte skulle förvägras pension eller pensionen minskas med stöd av 8 b § APL. FSD:s beslut av 21.4.1977 (PSC26), Arbetspension 4/77.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

8
FÖRHANDSANMÄLAN OCH FÖRHANDLINGAR

I syfte att undvika ogrundade, sinsemellan motstridiga invalidpensionsavgöranden mellan folkpensionsystemet och arbetspensionssystemet har det s.k. förhandsanmälningsförfarandet införts. Förfarandet gäller både invalidpension och individuell förtidspension.

Målet med förhandsanmälningsförfarandet är att anstalterna kommer till samma slutresultat vid bedömningen av den pensionssökandes arbetsförmåga.

Arbetspensionslagarna och folkpensionslagen har olika syften: arbetspensionen ersätter uteblivna förvärvsinkomster medan folkpensionen tryggar en minimiinkomst. Av den anledningen skiljer sig också invaliditetsdefinitionerna från varandra. Trots skillnaderna mellan definitionerna är målet att undvika motstridiga avgöranden. Det skall finnas vägran- de skäl för sinsemellan olika avgöranden mellan systemen.

När pensionsanstalten har bildat sig en uppfattning om den pensionssökandes arbetsförmåga, sänder den en förhandsanmälan till pensionsanstalten inom det andra systemet. Om den mottagande pensionsanstalten kommer till samma avgörande ger den sitt svar, dvs. en kvittning. Först i detta skede utfärdar vartdera systemet sitt pensionsbeslut till den sökande.

Om den pensionsanstalt som tagit emot förhandsanmälan konstaterar att avgörandena kommer att bli motstridiga, är pensionsanstalterna skyldiga att förhandla. Pensionsanstalterna ger förhandsanmälningarna på pensionsfallskortet (PSC 3310, bilaga 13).

När en person som har uppnått den undre gränsen för individuell förtidspension ansöker om individuell förtidspension eller invalidpension ges förhandsanmälan om det primära avgörandet och i anmärkningsrutan på blanketten (r.92) antecknas vilket avgörandet varit för det andra pensionsslaget. Om det likväl är fråga om ett klart beviljande beslut om invalidpension behövs inget uttalande om individuell förtidspension. Om beviljande av individuell förtidspension föreslås och rätt till invalidpension inte anses föreligga meddelas om beviljande av individuell förtidspension i den egentliga förhandsanmälningsdelen och om avslag på invalidpension i anmärkningsrutan.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Förslagen till avgörande kan skilja sig från varandra i fråga om pensionsslag så att den ena anstalten föreslår beviljande av individuell förtidspension och den andra beviljande av invalidpension. Det här kan bl.a. bero på att den sökande har ansökt om olika pensioner. Målet är likväl att bägge systemen beviljar en pension av samma slag.

För arbetspensionsanstaltens räkning sköts förhandsanmälningsförfarandet av den sista arbetspensionsanstalten inom den offentliga eller den privata sektorn. Det här är i regel den pensionsanstalt som beviljar pensionen med återstående tid. Om rätt till återstående tid inte föreligger, är det den pensionsanstalt som den sökande varit försäkrad i senast före pensionsfallet som svarar för anmälningsförfarandet.

Förhandsanmälningsförfarandet tillämpas inte i samband med indragning av pension. Om pensionen dras in inom det ena pensionssystemet kan det leda till att den också dras in inom det andra systemet. Inom arbetspensionssystemet kan det också leda till att pensionen omvandlas till delpension.

Förhandsanmälnings- och förhandlingsförfarandet gäller inte besvärinstanserna. Besvärinstanserna informerar sig likväl om varandras avgöranden innan de avgör ett ärende.

Cirkulär C 3/93, Förhandsanmälnings- och förhandlingsförfarandet

Pärm med anvisningar om hur pensionsfallskorten skall fyllas i, del C

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

9
REHABILITERING

Bestämmelser om utkomsten under rehabiliteringstid har intagits i arbetspensionslagarna 1.10.1991. Om ett beslut om rehabilitering avges inom arbetspensionssystemet, har den sökande rätt till rehabiliteringspenning. Rehabiliteringen är i regel yrkesinriktad och den sökande skall ha rätt till pension för den återstående tiden för att få rehabilitering.

I APL ingår också ett stadgande enligt vilket den sökandes möjligheter till rehabilitering vid behov skall utredas innan pensionsanstalten avger sitt beslut om arbetsoförmåga. Om pensionsansökan avslås, hänvisar pensionsanstalten arbetstagaren enligt behov till rehabilitering eller andra tjänster som motsvarar hans behov av rehabilitering (4 j § APL).

Särskilda tillämpningsanvisningar har utfärdats om stadgandena om rehabilitering.

Cirkulär A 17/91, Tillämpningsanvisningarna gällande rehabiliteringen

Cirkulär C 8/91, Avdragning av rehabiliteringspenningen enligt lagen om rehabiliteringspenning från retroaktivt beviljad pension

Juridiska avdelningens meddelande 7/92
När utfästelse om rehabilitering ges och hur rehabilitering beviljas retroaktivt (på finska)

Juridiska avdelningens meddelande 7/93
Utbetalning av rehabiliteringspenning till sjukförsäkringsfonden (på finska)

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

10

NÄR PENSIONSUTBETALNINGEN BÖRJAR

10.1

Egentlig invalidpension

10.1.1

Efter primärtiden

Utbetalningen av full invalidpension börjar i regel efter det att primärtiden har gått till ända.

Om den som ansöker om dagpenning söker ändring i ärende som gäller dagpenningen skall pensionsanstalten inte invänta utgången av ändringsansökan utan iaktta primärtiden och utfärda pensionsbeslutet i enlighet med den. Om primärtiden ändras så att den upphör tidigare och pension skall betalas till pensionstagaren, skall pensionsanstalten ge ett rättelsebeslut.

Cirkulär 33/81, Ändringar i sjukförsäkringslagen och arbetspensionslagarna från 1.1.1982

Brev till arbetspensionsanstalterna av 18.5.1982

10.1.2

Från arbetsoförmågans inträde

Utbetalningen av invalidpension börjar från och med den månad som följer på arbetsoförmågans inträde om den pensionssökande inte i tid har ansökt om dagpenning enligt SFL eller om den pensionssökande undantagsvis inte har rätt till dagpenning eller endast har rätt till dagpenning för kortare tid än en månad.

Utbetalningen av delinvalidpension börjar från och med den månad som följer på arbetsoförmågans inträde.

10.1.3

Ett år retroaktivt från ansökan

Om ansökan om invalidpension inte har lämnats in i tid kan pensionen betalas retroaktivt endast i ett års tid före ansökan om pension.

För utbetalning av retroaktiv pension till någon annan än pensionstagaren själv redogörs i punkt 12. I punkt 5.5 redogörs för anhängiggörande av pensionsansökan.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

10.2

Individuell förtidspension

10.2.1

Från ansökan

De som ansöker om individuell förtidspension går ofta i pension direkt från arbetslivet och för dem fastställs i regel ingen primärtid. Även om primärtid har fastställts saknar det betydelse för den individuella förtidspensionen, vars utbetalning börjar när alla villkoren för pensionen uppfylls. Om villkoren för pensionen har varit uppfyllda redan innan ansökan har lämnats in, kan pensionsutbetalningen inledas tidigast från och med den månad som följer på ansökan om pension eller förhandsbeslut. Nya stadganden om begynnelsestidpunkten för pensionsutbetalningen trädde i kraft 1.1.1994 (se punkten 1.3).

10.2.2

Undantagsvis ett år retroaktivt från ansökan

Om den sökande inte längre förvärvsarbetar när han lämnar in sin ansökan om pension, börjar utbetalningen av pensionen tidigast från och med den månad som följer på ansökan om pension eller förhandsbeslut. Syftet med detta stadgande är att minska retroaktiv betalningsrörelse t.ex. med utbetalare av arbetslöshetsdagpenning.

Den pensionssökande kan likväl yrka att pensionen av undantagsskäl betalas ut retroaktivt i högst ett års tid före den månad som följer på ansökan. Såsom ett sådant skäl gäller i regel det att den sökande inte har haft några inkomster alls eller att han har levt på utkomststöd.

Ett sådant undantagsskäl kan också vara att ansökan om folkpension har lämnats in tidigare än ansökan om arbetspension. I sådana fall börjar utbetalningen av arbetspension vid samma tidpunkt som utbetalningen av folkpension. Arbetspensionen kan likväl betalas ut retroaktivt i högst ett års tid före ansökan om pension eller förhandsbeslut från arbetspensionssystemet. Sedan den gemensamma blanketten införts har dessa fall blivit sällsynta.

Det faktum att pensionen är större än en förmån som betalats från ett annat system gäller däremot inte som undantagsskäl. Pension betalas i regel inte ut retroaktivt i sådana fall där den pensionssökande har fått annan ersättning för samma tid, såsom arbetslöshets- eller sjukdagpenning.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

För utbetalning av retroaktiv pension till någon annan än pensionstagaren själv redogörs i punkt 12. I punkt 5.5 redogörs för anhängigörande av pensionsansökan.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

11

UTFORMNING OCH MOTIVERING AV BESLUT

För utformningen och motiveringen av beslut redogörs närmare i cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring (1.4.25 Beslutsform och -innehåll och 1.4.26 Motivering av beslut).

11.1

Beslutets form

Pensionsbeslutet skall avges skriftligen på det språk (finska eller svenska) som den sökande anhållit om i sin ansökan.

Av beslutet skall tydligt framgå till vad den sökande är berättigad eller skyldig eller hur ärendet i övrigt har avgjorts (10 c § APL, 23 § FörvL).

Beslutet består av den egentliga beslutsdelen, pensionsuträkningen och anvisningar för sökande av ändring.

I den egentliga beslutsdelen skall alltid anges vilket ärende och vilken person beslutet gäller och till vem (förmyndare, god man o.a.) beslutet riktas. På beslutet antecknas också när ansökan har blivit anhängig och när beslutet har avgivits och postats.

Beviljande beslut

I ett beviljande beslut skall i den egentliga beslutsdelen anges vem som har blivit beviljad pension, när pensionen börjar löpa, pensionens belopp och hur pensionen betalas (månatligen, betalningsdag, utbetalningsställe). Ett separat beslut avges om pension som betalas för retroaktiv tid. Om det separata beslutet nämns i den egentliga beslutsdelen.

Grunderna för pensionen skall framgå av den uträkning som bifogas beslutet.

I beslutet upptas endast lagstadgade pensioner (även registrerade tilläggsförmåner). Beslut om frivilliga pensionsanordningar avges separat.

I den egentliga beslutsdelen redogörs också för pensionstagarens skyldigheter (t.ex. skyldigheten att anmäla om förvärvsarbete).

I den egentliga beslutsdelen eller i den bifogade uträkningen uttalas om den sökandes alla yrkanden. Om ett yrkande lämnas obeaktat, kan det leda till onödiga besvär.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

- Avslagsbeslut** I ett avslagsbeslut redogörs för pensionsanstaltens avgörande på ansökan och anges motiveringarna till avgörandet (se 11.2, Motivering av beslutet).
- Anmärkningar** I beslutet anges om ett pensionsärende beträffande något av arbets- eller tjänsteförhållandena i ansökan behandlas på någon annan pensionsanstalt.
- Om den sökande har uppgett att han har arbetat utomlands, skall i beslutet förklaras att pension från Finland inte uppkommer för utlandsanställningar. Den sökande skall få besked om vilka åtgärder pensionsanstalten har vidtagit eller vart han kan vända sig för att få veta om sin rätt till pension för utlandsarbetet.
- Underskrift** Beslutet skall vara undertecknat. I den egentliga beslutsdelen eller i pensionsuträkningen anges också handläggarens namn eller namnet på och telefonnumret till den person som lämnar ytterligare uppgifter om beslutet och motiveringarna till det.
- Anvisningar för sökande av ändring**
- I den egentliga beslutsdelen redogörs för möjligheten att söka ändring i beslutet, och till beslutet fogas anvisningar för sökande av ändring (se 16, Sökande av ändring).
- Sänds med posten** Beslutet sänds till den sökande med posten (12 § 5 mom. APF).
- Modellblanketter för pensionsbeslut och modellbilagor finns bifogade cirkuläret (bilagorna 14 - 26).
- Egentlig invalidpension**
- Egentlig invalidpension kan beviljas som full invalidpension eller delinvalidpension. I ett beslut om delpension enligt FÖPL eller LFÖPL anges också beloppet full invalidpension eftersom pensionens belopp inte nödvändigtvis fördubblas när delinvalidpensionen omvandlas till full invalidpension.
- Pensionens belopp anges i den egentliga beslutsdelen eller i den bifogade pensionsuträkningen. I uträkningsdelen redogörs också t.ex. för att begränsningsstadgandet har tillämpats eller för att återstående tid inte räknas till godo i pensionen.
- I ett beslut om egentlig invalidpension anges när arbetsoförmågan började. Om begränsningsstadgandet har tillämpats, skall i beslutet också anges när sjukdomen har börjat.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Om pensionen har beviljats för viss tid, skall i beslutet eller bilagorna anges hur pensionstagaren skall förfara för att få pension också efter den utsetta tiden.

Om den sökande har ansökt om både invalidpension och individuell förtidspension och blir beviljad invalidpension, konstateras i beslutet att ansökan om individuell förtidspension förfaller. Beviljas individuell förtidspension, avslås ansökan om invalidpension i beslutet.

Om den sökande endast har ansökt om invalidpension och pensionsanstalten anser att den sökande har rätt till individuell förtidspension men inte till full invalidpension, kan pensionsanstalten med den sökandes samtycke behandla ansökan också som en ansökan om individuell förtidspension. Ansökan om invalidpension avslås då i beslutet om individuell förtidspension, eftersom ansökan fortfarande anses gälla bägge pensionslagen.

För den sökande är detta av betydelse därför att exakta gränobelopp har fastställts för hur stora förvärvsinkomster en mottagare av individuell förtidspension får ha. Inget lagstadgat gränobelopp har fastställts för egentlig invalidpension. Se 17, Övervakning av pensionstagare.

Individuell förtidspension

Om den sökande endast har ansökt om individuell förtidspension men inte har rätt till återstående tid, kan pensionsanstalten efter att ha hört den sökande också behandla ansökan som en ansökan om invalidpension, om villkoren för full invalidpension uppfylls. I det beviljande beslutet om invalidpension konstateras då att ansökan om individuell förtidspension förfaller.

Förhandsbeslut

I de flesta fall avgörs individuell förtidspension genom ett förhandsbeslut. På beslutets form tillämpas samma regler som på andra pensionsbeslut.

Om den sökande har rätt till individuell förtidspension, avger pensionsanstalten ett beviljande förhandsbeslut. I beslutet anges att den sökande för att få pension skall avstå från sitt förvärvsarbete i sådan mån att de återstående förvärvsinkomsterna kan uppskattas understiga beloppet i 1 § 1 mom. 2 punkten APL. Markbeloppet skrivs ned.

Dessutom anges den dag fram till vilken förhandsbeslutet är bindande för pensionsanstalten. Detta da-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

tum får man om man till postningsdagen lägger sju dagar (postningstiden) plus trettio dagar (besvärstiden) plus nio månader (giltighetstiden).

I beslutet konstateras också att arbetstagaren och arbetsgivaren också kan komma överens om en giltighetstid som är längre än nio månader. Om parterna har kommit överens om en längre giltighetstid, skall arbetstagaren sända ett skriftligt meddelande till pensionsanstalten innan den normala giltighetstiden om nio månader har gått ut. Meddelandet skall vara undertecknat av bägge parterna.

Till ett beviljande förhandsbeslut fogas en beräkning av pensionsbeloppet. Samtidigt nämns att beloppet kan ändra i det slutliga beslutet och att ändring inte kan sökas i beräkningen. Om den sökande har arbetat både i Finland och i något annat EES-land, har eventuell pension från EES-landet inte beaktats i beräkningen. Den sökande kan meddela om avslutat förvärvsarbete på den blankett som bifogas förhandsbeslutet (PSC 7112r, bilaga 3). Den sökande behöver inte fylla i någon ny ansökningsblankett.

Förhandsbeslutets giltighet

Ett beviljande förhandsbeslut är bindande för pensionsanstalten om den sökande innan giltighetstiden om nio månader har gått ut meddelar att han slutar förvärvsarbete och går i pension.

Under förhandsbeslutets giltighetstid kan arbetsgivaren och arbetstagaren reda ut möjligheterna till nya arbetsuppgifter eller deltidarbete. Arbetsgivaren och arbetstagaren kan också komma överens om en giltighetstid som är längre än nio månader. Företagare har däremot ingen sådan möjlighet.

Om arbetstagaren eller företagaren inom loppet av nio månader meddelar att han visserligen kommer att sluta förvärvsarbete men att detta kommer att ske senare, kan pensionsanstalten godkänna det utan överenskommelse, om det inte har skett sådana förändringar i den sökandes omständigheter som inverkar på villkoren för individuell förtidspension. Om förvärvsarbetet i sådana fall upphör långt efter det att nio månader har förflutit, kan rätten till pension omprövas.

Angående de fall där förhandsbeslut om individuell förtidspension avges före 1.1.1994, se 1.3.1.2 om giltighetstiden.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Slutligt beslut Om den sökande har fått ett beviljande förhandsbeslut, skall han meddela pensionsanstalten skriftligen att han går i pension. Om meddelandet görs innan nio månader har förflutit eller den längre överenskomna giltighetstiden har gått ut, prövar pensionsanstalten inte de övriga villkoren för pension utöver avslutat förvärvsarbete och minskningen i förvärvsarbetet. Se även 3.3 Konstaterande av avslutat förvärvsarbete.

Pensionsanstalten skall likväl be arbetsgivaren om en arbetsförhållandeanmälan av vilken tidpunkten för arbetsförhållandets upphörande och de löneuppgifter som behövs framgår. Om den sökande har slutat arbeta men får lön för sjukdomstid efter det, anses pensionsfallet för den individuella förtidspensionen ha inträffat när utbetalningen av lön för sjukdomstid upphör.

I det slutliga beslutet eller i bilagorna nämns pensionstagarens skyldighet att meddela pensionsanstalten om han börjar förvärvsarbete. Dessutom anges att pensionen börjar betalas ut till beloppet av delpension när pensionstagarens förvärvsinkomster uppgår till det i 1 § 1 mom. 2 punkten APL avsedda beloppet, om inte förvärvsinkomsterna överstiger 3/5 av den pensionsgrundande lönen. Samtidigt konstateras att delpensionen i allmänhet är hälften av den pension som beviljats pensionstagaren. Om förvärvsinkomsterna överstiger 3/5 av den pensionsgrundande lönen, avbryts utbetalningen av pension och den individuella förtidspensionen lämnas vilande.

11.2

Motivering av beslutet

Beslutet skall motiveras så att huvudsakliga fakta jämte stadganden och bestämmelser som ligger till grund för beslutet anges (10 c § APL och 24 § FörvL).

Avsikten med motiveringen av beslutet är att pensionstagaren förstår varför beslutet har ett visst innehåll. Av motiveringarna kan pensionstagaren också dra slutsatser om vilka omständigheter det lönar sig att framhäva i en eventuell ändringsansökan och vilket slag av ny utredning han bör inhämta till stöd för sin ändringsansökan. Motivering av beslutet kan minska antalet ogrundade besvär.

Motiveringarna är också av betydelse för besvärsmyndigheterna. Av dem framgår vilka omständigheter pensionsanstalten har fäst avseende vid och vilken betydelse pensionsanstalten har tillfört dem.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

I motiveringarna tas ställning till alla de pensionsformer som den sökande har ansökt om.

De viktigaste och mest centrala motiveringarna framförs i den egentliga beslutsdelen eller i uträkningen. Det är inte tillräckligt att orsakerna till beslutet anges i en särskild bilaga eller i ett PM eller att de anges muntligen i efterhand. Den sökande kan på begäran få besked om sådana medverkande omständigheter som varit av mindre betydelse för avgörandet.

Cirkulär 20/86, Motivering av invalidpensionsbeslut

Cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring

11.2.1 Beviljande beslut

Beviljande beslut kan huvudsakligen motiveras genom hänvisning till den lag som beslutet grundar sig på.

Även i det fall när den sökande beviljas pension motiveras beslutet alltid väl om avgörandet inte överensstämmer med den sökandes yrkanden. Avgörandet kan delvis vara negativt för den sökande (t.ex. när den sökande har blivit beviljad delpension eller när pensionen har beviljats som fribrev).

I beslutet skall anges om pensionen har beviljats t.ex. som stöd för rehabilitering, för den tid som den sökande genomgår undersökningar eller som stöd för återinträde i arbetslivet.

Som fortsättning på en invalidpension som har beviljats för viss tid kan den sökande som ett slags "mjuklandning" bli beviljad delpension även för kortare tid än ett år. Med stöd av 5 b § 5 mom. APL kan på samma sätt förfaras också när pensionen dras in. Då skall för pensionstagaren redogöras att pensionen beviljas för att underlätta hans återinträde i arbetslivet. Den sökande skall också vid behov hänvisas till Arbetskraftsmyndigheterna eller ges andra anvisningar om hur han kan få arbete.

11.2.2 Avslagsbeslut

Ett avslagsbeslut, även ett delvis negativt beslut, skall motiveras väl. I motiveringarna skall alla de pensionsformer upptas som den sökande har ansökt om.

I beslutet anges också vilka lagparagrafer som ligger till grund för avgörandet och redogörs för lag-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

rummets väsentliga innehåll. Stadgandena kan antingen skrivas ord för ord eller återges fritt. En uppräknning av paragraferna räcker inte som sådan.

I det medicinska ställningstagandet redogörs för pensionsanstaltens slutsatser om de medicinska omständigheterna som inverkar på den sökandes arbetsförmåga. För de socioekonomiska omständigheter som inverkat på avgörandet redogörs också. I samband med utredningen av rehabiliteringsbehovet kan synpunkter med vilka avslagsbeslutet kan motiveras i vissa fall yppa sig. Då kan det finnas anledning att hänvisa till rehabiliteringsutredningen.

Om pensionsanstalten i sitt avgörande följer den pensionsanstalt som gett avslag på den huvudsakliga pensionen, kan pensionsanstalten hänvisa till detta avgörande och dess motiveringar. Om arbetspensionsanstalten har avgett ett avslagsbeslut trots Folkpensionsanstaltens beviljande beslut, skall den sökande på begäran få en förklaring till orsakerna till de motstridiga avgörandena.

Om pensionsansökan avslås på den grunden att den sökande inte har några arbetsförhållanden eller perioder av företagarverksamhet som omfattas av arbetspensionslagarna, utförs ingen bedömning av den sökandes arbetsförmåga och bedömningen omnämns inte heller i beslutet. Om avslaget baserar sig på flera juridiska motiveringar eller motiveringar som grundar sig på bedömning av fakta, skall de viktigaste anges först.

Individuell förtidspension

Avslag på ansökan om individuell förtidspension motiveras enligt samma principer som ett beslut om egentlig invalidpension. Skillnaderna mellan definitionerna skall beaktas.

I beslutet redogörs för den sökandes egen uppfattning om arbetets innehåll och den påfrestning och utmattning som arbetet medfört honom. Även arbetsgivarens uppfattning om påfrestningen i arbetet framförs vid behov. Arbetsgivarens åsikt om hur den sökande reder sig i arbetet anges också om den har varit av väsentlig betydelse för avgörandet. Eftersom individuell förtidspension avgörs på basis av en helhetsbedömning, framförs de omständigheter som varit av väsentlig betydelse för avgörandet.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Rehabiliteringshandledning

När pensionsanstalten mottar en ansökan om invalidpension, skall pensionsanstalten vid behov försäkra sig om att den sökandes möjligheter till rehabilitering utretts (4 j § APL).

Om det ser ut att bli avslag på ansökan om invalidpension eller individuell förtidspension, skall pensionsanstalten vid behov hänvisa den sökande rehabilitering som motsvarar hans behov av rehabilitering eller andra tjänster.

Cirkulär A 17/91, Tillämpningsanvisningarna gällande rehabiliteringen

11.3

Interimistiskt beslut

Det interimistiska beslutet åtföljs inte av anvisningar för sökande av ändring.

I regel kan ett invalidpensionsärende avgöras slutgiltigt varvid beslutet åtföljs av anvisningar för sökande av ändring. Ibland är den pensionssökandes arbetsoförmåga och rätt till pension klarlagd innan det slutliga pensionsbeloppet kan räknas ut. Pensionsanstalten kan då betala ut pension till den sökande med stöd av ett interimistiskt beslut.

När invalidpension har beviljats för viss tid och den sökande har anfört besvär över att pensionen har beviljats för viss tid, avges ett interimistiskt beslut om den fortsatta pensionen till dess att besvärsinstansen har avgett sitt beslut. I det interimistiska beslutet antecknas att det slutliga beslutet jämte anvisningar för sökande av ändring utfärdas när besvärsinstansen genom ett lagakraftvunnet beslut har avgjort besvären gällande pensionens karaktär av visstidspension. Om besvären däremot gäller pensionens belopp, åtföljs beslutet om fortsatt pension av anvisningar för sökande av ändring.

Självrättelse i samband med ändringsansökan

Ett interimistiskt beslut avges också om pensionsanstalten till följd av besvären rättar sitt beslut endast delvis på det sätt som den sökande yrkar, t.ex. beviljar delinvalidpension när den sökande har ansökt om full invalidpension eller beviljar pensionen som fribrev (21 a § APL). Pensionsanstalten sänder då ändringsansökan jämte utlåtande (bemötande) till besvärsinstansen inom trettio dagar från besvärstidens utgång. I utlåtandet meddelas om det

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

interimistiska beslutet. Om pensionsanstalten införskaffar tilläggsutredning med anledning av ändringsansökan, skall ändringsansökan och utlåtandet tillställas besvärsinstansen inom loppet av 60 dagar.

Om ärendet redan har tillställts besvärsinstansen och pensionsanstalten därefter samtycker till den ändringssökandes yrkanden, kan pensionsanstalten per telefon höra sig för i vilket skede handläggningen av ändringsansökan är och genast meddela besvärsinstansen om sitt interimistiska beslut.

11.4 EES-beslut

När invalidpension beviljas till en person som förutom i Finland också har arbetat i andra EES-länder, betalas den i Finland intjänade pensionen genom ett interimistiskt beslut. Det slutliga beslutet kan avges när uppgifter om de andra ländernas försäkringsperioder föreligger.

De utländska anstalter som behandlar den sökandes pensionsansökan sänder sina slutliga beslut till den utredande anstalten i Finland (PSC eller Fpa) som gör ett sammandrag av alla beslut. Till sammandraget fogas anvisningar för sökande av ändring och kopior av samtliga beslut.

Om ansökan om invalidpension avslås på den grunden att den sökande inte är arbetsoförmögen, avges ett slutligt beslut genast för att den sökande skall kunna söka ändring i det utan att behöva invänta EES-behandlingen och sammandraget.

Individuell förtidspension

Ansökan om individuell förtidspension sänds inte ännu utomlands i det skede när ansökan om förhandsbeslut lämnas in. PSC eller Fpa fyller i EES-ansökan sänder den utomlands först när den sökande har fått ett beviljande förhandsbeslut och meddelar att han tar emot pensionen enligt förhandsbeslutet.

Om den pensionssökande direkt ansöker om ett slutligt beslut om individuell förtidspension och redan har slutat förvärvsarbete, skall EES-ansökan fyllas i och sändas till de andra EES-länderna.

Cirkulär A 70/93, EES-avtalet träder i kraft, kapitel 4, Pensionsbeslut, ändringssökande, ändringar i pensionen

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Cirkulär C 7/93, Datatrafiken i samband med EES-pensionsansökningarna och begäran om justering när EES-avtalet träder i kraft

11.5

Fortsatt utbetalning av pension eller ändring av pension

På besluten om fortsatt utbetalning av pension eller ändring av pension tillämpas samma krav beträffande utformning och motivering som på beviljande beslut, avslagsbeslut eller delvis negativa beslut. Om t.ex. en full invalidpension omvandlas till delinvalidpension, skall beslutet motiveras på samma sätt som ett avslagsbeslut. Omvandling av delinvalidpension till full invalidpension är ett positivt avgörande som inte kräver noggranna motiveringar.

Beslut om beviljande av invalidpension för viss tid och beslut om fortsatt utbetalning av pension bildar vardera en självständig helhet. I rättspraxis har ansetts att motiveringarna till beslutet redan i det första beslutet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut och i dem kan ändring inte sökas.

FSD kan inte längre efter 1.1.1995 i samband med behandlingen av en ansökan om undanröjande själv avgöra själva sakfrågan. Domstolen återbryter det lagakraftvunna beslutet om villkoren för undanröjande uppfylls och återförvisar ärendet till den lägre beslutsinstansen för ny behandling (21 d § 1 mom. APL).

Ingen pensionsuträkning behöver fogas till beslutet om fortsatt utbetalning av pension om inte pensions belopp ändras. Å andra sidan kan ny samordning förrättas från och med den fortsatta utbetalningen av pensionen.

11.6

När individuell förtidspension lämnas vilande eller börjar betalas ut till beloppet av delpension

När pensionsanstalten har fått besked om att en mottagare av individuell förtidspension har börjat förvärvsarbeta, lämnas pensionen vilande eller börjar utbetalas till beloppet av delpension från första möjliga betalningsperiod, om förvärvsarbetet fortfarande pågår. Ett överklagbart beslut skall utfärdas när pensionen lämnas vilande eller börjar utbetalas till beloppet av delpension. I beslutet anges att pensionstagarens förvärvsinkomster har överskridit det lagstadgade gränobeloppet och att pensionsutbetalningen av den anledningen avbryts helt eller

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Ett överklagbart beslut skall också avges när en ändring görs i en vilande individuell förtidspension eller i en pension som utbetalas till beloppet av delpension.

När utbetalningen av individuell förtidspension avbryts, skall i beslutet lämnas anvisningar om hur pensionstagaren skall förfara om hans förvärvsinkomster ändras så att utbetalningen av en vilande individuell förtidspension på nytt kan inledas eller att pensionen kan börja betalas till beloppet av delpension. I det beslut som anges med anledning av att utbetalningen av individuell förtidspension avbryts skall också anges att pensionen dras in utan separat beslut när fem år har förflutit från avbrottet, om inte ansökan om utbetalning av pensionen har lämnats in före det.

När pensionen börjar utbetalas till beloppet av delpension, skall i beslutet anges att pensionstagaren skall meddela till pensionsanstalten om det sker en förändring i hans förvärvsinkomster antingen så att pensionsutbetalningen helt måste avbrytas eller så att pensionen på nytt kan börja utbetalas till fullt belopp.

Om en mottagare av individuell förtidspension har upphört att förvärvsarbeta men något ändringsbeslut inte längre kan avges, skall ett separat beslut om återkrav vid behov utfärdas.

Angående återkrav se också 15.2.4.

Cirkulär A 34/92, Återkrav av pension som har betalats utan grund

11.7

Indragning av pension

En egentlig invalidpension dras in när pensionstagaren har återfått sin arbetsförmåga till den grad att han inte längre uppfyller villkoren för pensionen.

En vilande individuell förtidspension kan på pensionstagarens ansökan dras in från och med den månad som följer på ansökan. En indragning kunde vara på sin plats t.ex. när pensionstagarens inkomstnivå i det nya arbetet är högre än den pensionsgrundande lönen och pensionstagaren vill börja tjäna in ny pension.

Individuell förtidspension kan också dras in till följd av att pensionstagaren har återfått arbetsförmågan (4 e § 5 mom. APL).

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Individuell förtidspension kan också dras in till följd av att pensionstagaren har återfått arbetsförmågan (4 e § 5 mom. APL).

I beslutet om indragning av pensionen skall anges från vilken tidpunkt pensionen dras in.

Motivering

I beslutet om indragning av pension eller ändring av pension skall anges om avgörandet har grundat sig på ändringar i pensionstagarens hälsa eller förvärvsinkomster. I beslutet anges också den person eller det kundbetjäningsställe som den sökande kan vända sig till för att få detaljerade motiveringar.

11.8

Dröjsmålsförhöjning

När utbetalningen av pensionen fördröjs, betalar pensionsanstalten pensionen förhöjd för dröjsmålstiden (19 d § 1 mom. APL). Förhöjningen betalas i allmänhet samtidigt med den fördröjda pensionen. Av pensionsbeslutet skall då framgå för vilken tid förhöjning betalas och hur stor den är.

Anvisningarna för sökande av ändring i beslutet gäller både den egentliga pensionen och förhöjningsdelen. Om förhöjningsdelen bestäms särskilt, skall ett separat beslut jämte anvisningar för sökande av ändring avges.

Den sökande har rätt till dröjsmålsförhöjning om han för pensionsanstalten har framfört en tillräcklig utredning för beviljande av pensionen och behandlingen av ansökan trots det fördröjs.

I fråga om individuell förtidspension är inlämnandet av den sista utredningen som gäller villkoren för pensionen avgörande. I regel är detta den sökandes meddelande om att han har slutat arbeta.

När den finska arbetspensionen skall utbetalas förhöjd till följd av att behandlingen av ansökan har fördröjts, skall för fastställande av förhöjningen pensionsansökan anses ha lämnats in först när den jämte erforderliga bilagor har anlänt till den behöriga anstalten i Finland. En pensionsansökan blir däremot anhängig när den lämnas till den behöriga försäkringsanstalten i någon medlemsstat (se 18, Invalidpension och arbete utomlands).

Brev till arbetspensionsanstalterna av 15.4.1987, Beslut om delpension (på finska)

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Cirkulär 20/86, Motivering av invalidpensionsbe-
slut

Cirkulär A 22/92, Dröjsmålsförhöjning av arbetspen-
sionerna

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

12

UTBETALNING AV RETROAKTIV PENSION

12.1

Retroaktiv pension till den sökande

Invalidpension betalas till den sökande från arbetsoförmågans inträde om inte annat följer av stadgandet om sjukförsäkringsdagpenningens primärtid. Retroaktivt kan pension likväl betalas endast i ett års tid före ansökan. För den retroaktiva tiden kan pensionen också betalas ut till någon annan än pensionstagaren själv. Meddelande till andra skall ges med iakttagande av sekretessbestämmelserna.

Individuell förtidspension betalas från och med den månad som följer på pensionsfallsdagen, tidigast dock från och med den kalendermånad som följer på ansökan om pension eller förhandsbeslut. Av undantagsskäl kan pensionen betalas retroaktivt, högst dock i ett års tid före ansökan om pension eller förhandsbeslut (se punkten 10.2.2).

Om delpension beviljas retroaktivt för samma tid för vilken sjukdagpenning har betalats till den sökande, betalas pensionen ut till den sökande endast till den del som beloppet överstiger beloppet dagpenning som betalats ut för samma tid. Retroaktiv pension betalas inte till sjukförsäkringsfonden.

Om pension beviljas retroaktivt för samma tid för vilken Folkpensionsanstalten har beviljat den sökande rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning, betalas pensionen ut till den sökande till den del som den är större än rehabiliteringspenningen. Retroaktiv pension betalas inte i sådana fall till Folkpensionsanstalten.

Cirkulär A 17/91, Tillämpningsanvisningarna gällande rehabiliteringen

Cirkulär C 8/91, Avdragning av rehabiliteringspenningen enligt lagen om rehabiliteringspenning från retroaktivt beviljad pension

12.2

Till sjukförsäkringsfonden

Om full invalidpension beviljas retroaktivt för samma tid för vilken den sökande efter primärtidens utgång har fått SFL-dagpenning, skall pensionen be-

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

talas till sjukförsäkringsfonden till den del som den motsvarar dagpenningen.

Om en sökande av individuell förtidspension har fått dagpenning efter pensionsfallstidpunkten men före det slutliga beslutet, skall den retroaktiva pensionen betalas till sjukförsäkringsfonden till den del som den motsvarar dagpenningen. I fråga om individuell förtidspension iakttas primärtiden enligt SFL således inte.

En invalidpension som har beviljats i form av delpension kan omvandlas till full invalidpension. Om pensionen då retroaktivt beviljas för samma tid för vilken dagpenning enligt SFL har betalats till den sökande, skall skillnaden mellan den retroaktiva fulla pensionen och delinvalidpensionen, som motsvarar dagpenningen, betalas till sjukförsäkringsfonden.

Om en delpension som börjat före 1.1.1982 omvandlas till full invalidpension, betalas inte skillnaden mellan den retroaktiva fulla pensionen och delpensionen till sjukförsäkringsfonden, även om dagpenning har betalats för samma tid. Den betalas inte heller till pensionstagaren själv.

Meddelande 1/91 till pensionsanstalterna, Primärtiden när delpension omvandlas till full invalidpension

12.3

Till socialförsäkringskommissionen eller arbetslöshetskassan

En retroaktiv pension skall helt eller delvis betalas till socialförsäkringskommissionen eller arbetslöshetskassan till den del som den motsvarar beloppet arbetslöshetsdagpenning som betalats för samma tid. Betalningsyrkandet skall lämnas till pensionsanstalten minst två veckor före betalningsdagen (19 a § 3 och 4 mom. APL).

12.4

Till Folkpensionsanstalten

När arbetspensionen till följd av besvär beviljas för en tid för vilken Folkpensionsanstalten genom ett interimistiskt beslut har betalat ut tilläggsdel eller annan förmån på vilken arbetspensionen inverkar, kan den retroaktiva pensionen helt eller delvis betalas till Folkpensionsanstalten (19 a § 5 mom. APL). Betalningsyrkandet skall lämnas till pensionsanstalten minst två veckor före betalningsdagen (19 a § 5 mom. APL).

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

12.5

Till arbetsgivaren

Om arbetsgivaren har betalat lön för samma tid för vilken den sökande blir beviljad invalidpension, skall den del av pensionen som motsvarar lönen betalas till arbetsgivaren, förutsatt att arbetsgivaren har lämnat sitt yrkande till pensionsanstalten före utbetalningen av den retroaktiva pensionen (19 c § APL). Pension som skall betalas till sjukförsäkringsfonden betalas likväl inte ut till arbetsgivaren.

12.6

Till socialnämnden eller kommunen

En retroaktiv pension kan betalas till socialnämnden till den del som den motsvarar utkomststöd som erhållits i förskott. Kommunen kan driva in den retroaktiva pensionen i sådana fall där anstaltsvård eller familjevård ordnats för pensionstagaren. (14 § lagen om kundavgifter inom social- och hälsovården, 38 § socialvårdslagen, 46 § barnskyddslagen, 19 a § 2 mom. APL). Betalningsyrkandet från socialnämnden eller kommunen skall också lämnas till pensionsanstalten minst två veckor före betalningsdagen.

12.7

Till patientförsäkringsföreningen

Den retroaktiva pensionen kan betalas till Patientförsäkringsföreningen (9 § Patientskadelagen). Betalningsyrkandet skall lämnas till pensionsanstalten minst två veckor före pensionsutbetalningen.

12.8

Till utsökningsmyndigheterna

Pensionstagarens skulder kan utmätas från retroaktiv invalidpension eller individuell förtidspension (19 a § 1 mom. APL).

Cirkulär A 33/88, Utbetalning av pension till andra än pensionstagaren själv

Cirkulär A 31/89, Utmätning av pensioner

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

13

FORTSÄTTNING PÅ VISSTIDSPENSION

Som fortsättning på full invalidpension eller delinvalidpension som beviljats för viss tid kan en ny pension beviljas för viss tid eller tills vidare. En visstidspension av samma slag beviljas dock för minst en månad.

13.1

Delpension som fortsättning på full invalidpension

Som fortsättning på full invalidpension som beviljats för viss tid kan delinvalidpension beviljas för viss tid (för minst en månad) eller tills vidare, om det inte finns förutsättningar för att fortsätta utbetalningen av full invalidpension.

13.2

Full invalidpension som fortsättning på delpension

Det kan också bli fråga om att bevilja full invalidpension som fortsättning på delinvalidpension som har beviljats för viss tid, om pensionstagarens arbetsförmåga har försämrats ytterligare. I sådana fall har mottagaren av delinvalidpension i regel slutat förvärvsarbete. Full invalidpension kan då beviljas för viss tid, dock för minst ett år, eller tills vidare.

13.3

Individuell förtidspension som fortsättning på full invalidpension

På full invalidpension som har beviljats för viss tid kan som fortsättning beviljas individuell förtidspension med stöd av 6 c § 2 mom. APL, om de övriga villkoren för pensionen uppfylls. Ett ytterligare villkor är att den återstående tiden fram till pensionsåldern har räknats till godo i den pension som har beviljats för viss tid.

13.4

Individuell förtidspension som fortsättning på delpension

En delinvalidpension som har beviljats för viss tid kan med stöd av 6 c § 2 mom. APL omvandlas till individuell förtidspension, förutsatt att den återstående tiden fram till pensionsåldern har räknats till godo i delpensionen.

Det förutsätts likväl inte att mottagaren av delinvalidpension har arbetat medan han lyft pension (FSD 460/870). Enligt den förhärskande tolkningen får det

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

likväl inte ha förflutit mer än fem år från det att pensionstagaren har slutat arbeta.

13.5

Retroaktiv justering av en pension som beviljats för viss tid

En delinvalidpension som beviljats för viss tid kan justeras retroaktivt till full pension, dock högst sex månader retroaktivt. Full invalidpension kan då beviljas antingen för viss tid, för minst ett år, eller tills vidare.

Full invalidpension som har beviljats för viss tid kan inte retroaktivt omvandlas till delinvalidpension. Först sedan utbetalningen av full pension som beviljats för viss tid har upphört kan delpension beviljas som fortsättning på pensionen (5 b § 4 mom. APL).

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

14

NY PENSION EFTER AVSLUTAD PENSION

14.1

Allmänt

Ibland händer det att fortsättning på en visstids-pension inte söks genast när den upphör. Även i dessa fall kan pensionen under vissa förutsättningar beviljas på nytt till samma belopp som tidigare utan att fästa avseende på eventuellt förvärvsarbete under avbrottet. För att pensionen skall kunna beviljas på tidigare grunder förutsätts antingen att det inte har förflutit två år från det att den tidigare pensionen upphörde eller att den nya arbetsoförmågan beror på samma sjukdom som den tidigare.

Om det har förflutit minst två år från det att den tidigare pensionen upphörde och samma sjukdom inte är orsak till den nya arbetsoförmågan, skall pensionen räknas ut på nytt. Då tas den tidigare pensioneringstiden och det därpåföljande förvärvsarbetet i betraktande såsom pensionsgrundande tid.

Om pensionen skall beviljas på tidigare grunder, hänskjuts pensionsansökan till den pensionsanstalt som hade beviljat den tidigare pensionen. Ansvaret för den nya pensionen tillkommer också den pensionsanstalt som hade ansvaret för den återstående tiden i den tidigare pensionen.

Den tid under vilken det är möjligt att bevilja pension på tidigare grunder förlängdes i början av 1994 från ett till två år. Se närmare punkten 1.3.2.1.

Om utbetalningen av individuell förtidspension har upphört och pensionen har lämnats vilande, kan pensionsutbetalningen senare återupptas. Då fastställs likväl inget nytt pensionsfall, utan den individuella förtidspensionen betalas ut till samma belopp som tidigare.

14.2

Pensionsfall inom två år

Den nya pensionen bestäms på samma grunder som den tidigare pensionen om den nya invalidpensionen beviljas på basis av sådan arbetsoförmåga som har börjat innan det har förflutit två år från det att den tidigare pensionen upphörde (6 c § 2 mom. APL). Den tidigare pensionen skall då ha beviljats som helegfektiv pension. Detta stadgande tillämpas på alla pensioner som bestäms på samma sätt som invalidpensionen.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Stadgandet förutsätter inte att samma sjukdom är orsak till den nya arbetsoförmågan som till den tidigare arbetsoförmågan. Stadgandet lämnar inte rum för prövning, utan den nya pensionen skall alltid beviljas på tidigare grunder när den nya arbetsoförmågan har börjat inom två år från det att den heffektiva pensionen upphörde.

Tvåårstiden är ovillkorlig och förlängs inte av dagar med arbetslöshetsdagpenning eller andra tider som förlänger den återstående tiden. Stadgandet avviker från 6 a § APL.

Den tidigare pensionen kan ha varit en full invalidpension, delinvalidpension eller individuell förtidspension och den nya pensionen behöver inte vara av samma slag som den tidigare pensionen.

Individuell förtidspension beviljas på samma grunder som den tidigare pensionen om villkoren för pensionen uppfylls innan två år har förflutit från det att den tidigare pensionen upphörde.

Pensionsfallstidpunkten för den nya pensionen fastställs på samma sätt som den annars också fastställs för varje enskilt pensionsslag.

14.3

Pensionsfall efter två år

Pensionen beviljas på tidigare grunder om en arbetstagare som tidigare fått heffektiv invalidpension på nytt blir arbetsoförmögen på grund av samma sjukdom, handikapp eller skada som låg till grund för den tidigare pensionen (6 c § 2 mom. APL). Stadgandet kan också tillämpas på individuell förtidspension. Det faktum att arbetsoförmågan börjar först sedan två år har förflutit från det att den tidigare pensionen upphörde saknar i sådana fall betydelse.

Den tidigare pensionen kan ha varit en full invalidpension, delinvalidpension eller individuell förtidspension och den nya pensionen behöver inte vara av samma slag som den tidigare. Det är sålunda möjligt att efter en full invalidpension på tidigare grunder bevilja individuell förtidspension, eller vice versa.

6 c § 2 mom. APL stöder för sin del invalidpensionstagaren i hans försök att återgå till arbetslivet. Rädslan för att pensionsnivån skall sjunka behöver inte vara något hinder för återgången till arbetslivet. Om försöket misslyckas får personen

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

pensionen på nytt till samma belopp som tidigare utan att arbetet inverkar på pensionen.

Återkommande sjukdom

Orsakssamband

När stadgandet tillämpas skall det avgöras om det är fråga om samma sjukdom eller en helt ny sjukdom. Saken skall närmast avgöras på medicinska grunder. En ändring av eller ett tillägg till diagnosen behöver inte innebära att det är fråga om en ny sjukdom. Det skall likväl finnas ett orsakssamband mellan den sjukdom som ligger till grund för den nya arbetsförmågan och den sjukdom som varit orsak till den tidigare arbetsförmågan. Om så inte är fallet, är det inte fråga om samma sjukdom.

När arbetstagaren på nytt blir arbetsförmögen kan huvuddiagnosen vara en annan men tilläggsdiagnosen kan vara den tidigare sjukdomen. Det är då i vissa fall möjligt att trots de olika huvuddiagnoserna anse att det är fråga om samma sjukdom i den bemärkelse som avses i 6 c § 2 mom. APL.

Medicinska utredningar om sjukdomens art skall ligga till grund för avgörandet om sjukdomen är densamma eller inte. Avseende skall också fästas vid hur länge arbetet har fortsatt efter det att pensionen upphört, hur personen har klarat sig i arbetet och vilken lönenivån i arbetet varit.

Ju längre tid det har förflutit från det att den tidigare arbetsförmågan upphörde desto osannolikare är det att det är fråga om samma sjukdom. I lagen finns ingen tidsangivelse för detta. I samband med avgörandena har en tidsgräns på tre år i regel iakttagits. På tre år stabiliserar sig arbetstagarens lön på en nivå som kan betraktas som den normala lönenivån.

Ibland kan pensionen beviljas på tidigare grunder efter en längre tid än tre år. I avgörandet tas hänsyn till arbetsinsatsen efter pensioneringstiden.

14.4

Pensionsbeloppet när pensionen beviljas på tidigare grunder

När pensionen beviljas på tidigare grunder ändras pensionsbeloppet inte. Dessutom läggs indexförhöjningarna till pensionen. Eventuella arbets- eller tjänsteförhållanden eller perioder av företagarverksamhet som infallit mellan pensionsperioderna lämnas obeaktade när den nya pensionen räknas ut.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Ett stadgande motsvarande 6 c § 2 mom APL ingår också i 7 b § 2 mom. KAPL, 12 c § SjPL, 19 § StPL och 6 § KPS. I 3 § 1 mom. KoPL, 6 § 1 mom. LFÖPL och 5 § 1 mom. FÖPL ingår allmänna hänvisningar till APL beträffande rätten till pension och pensionsbeloppet.

Cirkulär 24/85, Pensionens tillväxt under tid med heleffektiv pension samt anvisningar för anmälan om pensionstider

Cirkuär 12/86, Beviljande av pension på samma grunder som tidigare samt andra ändringar i arbetspensionslagarna

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

15

ÄNDRINGAR I EN LÖPANDE PENSION

Pensionstagaren är skyldig att till pensionsanstalten anmäla sådana omständigheter som leder till indragning av pensionen eller avbrott i pensionsutbetalningen (17 a § 1 mom. APL). Pensionsanstalten kan också kräva att pensionstagaren lämnar en utredning över att han fortfarande uppfyller villkoren för pension. Om pensionstagaren inte lämnar utredningen inom en skälig tid, kan pensionsanstalten avbryta utbetalningen av pension (8 b § 1 mom. APL och 17 a § 2 mom. APL).

I pensionsbeslutet konstateras att pensionstagaren skall meddela pensionsanstalten om ändringar i arbetsförmågan. Pensionen ändras eller dras in på pensionstagarens eller pensionsanstaltens initiativ.

15.1

När en invalidpensionstagare återgår till arbetslivet

För den egentliga invalidpensionen har inte fastställt något fast markbelopp som pensionstagarens förvärvsinkomster inte får överstiga. Pensionstagarens förvärvsinkomster jämförs med inkomstnivån före pensioneringen.

Beroende på förvärvsinkomsternas storlek kan invalidpensionen antingen omvandlas till delinvalidpension eller helt dras in. När indragning av pensionen övervägs fästs också uppmärksamhet vid pensionstagarens hälsa. Pensionstagaren kan t.ex. delta i arbetsträning utan att pensionen därför genast dras in.

På avgörandet inverkar också andra omständigheter, bl.a. pensionstagarens ålder, pensioneringstiden, pensionens belopp, sjukdomen och prognosen för den, hur länge pensionstagaren har förvärvsarbetat och hur han har rätt sig i arbetet samt tillgången på arbete i framtiden. Se också 17.4.6.2.

15.1.1

Indragning av pensionen

En egentlig invalidpension dras in när pensionstagaren har återfått sin arbetsförmåga i den mån att han inte längre uppfyller villkoren för pension (4 § 3 mom. APL). I praktiken betyder det här att nedgången i invalidpensionstagarens arbetsförmåga inte längre är minst 2/5.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

En pension dras i regel inte in retroaktivt, eftersom det är fråga om ett avgörande som beror på prövning. Om pensionstagaren likväl själv ber om en retroaktiv indragning av pensionen, kan så förfaras om indragningen är befogad. Pensionstagaren kan då tjäna in ny pension för sitt arbete med en bättre lön än tidigare.

Det kan vara befogat att dra in pensionen retroaktivt t.ex. när en liten delpension för den återstående tiden utgör hinder för intjänande av pension t.ex. inom den offentliga sektorn.

Om den huvudsakliga pensionsanstalten har hunnit dra in pensionen före fribrevsanstalten, kan fribrevsanstalten dra in pensionen retroaktivt från samma tidpunkt.

Vid indragning av invalidpension kan pensionen betalas som delpension även för en kortare tid än ett år (5 b § 5 mom. APL). En full invalidpension som beviljats tills vidare kan omvandlas till delpension som betalas för en kortare tid än ett år.

När pensionstagaren har blivit kontaktad för övervakningsåtgärder skall han alltid få ett meddelande om avgörandet, även om pensionen fortsätter att löpa som förut.

15.1.2

Full invalidpension blir delpension

En full invalidpension omvandlas till delpension när pensionstagaren har återfått sin arbetsförmåga i den mån att han inte längre uppfyller villkoren för full pension men nog villkoren för delpension. Pensionstagarens förvärvsinkomster kan också ge anledning till omvandling av en full invalidpension till delpension.

För en sådan tid för vilken pensionen redan har betalats ut kan den inte omvandlas till delpension (5 b § 4 mom. APL). Omvandlingen kan endast göras från och med beslutstidpunkten. Vid avbrott i pensionsutbetalningen kan pensionen likväl omvandlas till delpension från tidpunkten för avbrottet.

15.1.3

Delpension blir full invalidpension

En delinvalidpension kan omvandlas till full invalidpension till följd av ändringar i pensionstagarens arbetsförmåga. Ändringen i arbetsförmågan skall kunna bedömas vara i minst ett år.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Ändringen kan också göras retroaktivt för de sex månader som närmast föregått pensionstagarens ansökan om justering eller pensionsanstaltens justeringsåtgärder (5 b § 4 mom. APL). Den retroaktiva tiden räknas i hela månader.

Om rehabiliteringen pågår kortare tid än ett år, kan pensionen omvandlas till full pension för samma tid.

Cirkulär 33/81, Ändringarna 1.1.1982 i sjukförsäkringslagen och arbetspensionslagarna

Cirkulär A 33/88, Utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv

Juridiska avdelningens meddelande nr 1/91, Primärtiden vid omvandling av delpension till full pension (på finska)

15.2

När en mottagare av individuell förtidspension återgår till arbetslivet

Pensionstagarens återgång till arbetslivet har olika följder beroende på om han lyfter invalidpension eller individuell förtidspension. Till skillnad från invalidpension är avsikten med individuell förtidspension att pensionstagaren flexibelt kan delta i förvärvslivet även för korta perioder i taget. Pension och lön betalas likväl inte för samma tid.

En individuell förtidspension får inte dras in till följd av förvärvsarbete, utan rätten till individuell förtidspension är vilande så länge förvärvsarbetet pågår.

När en arbetstagare har fått ett beviljande förhandsbeslut om individuell förtidspension kan rätten till pensionen inte genast lämnas vilande, utan full pension skall ha betalats för minst ett år. Detsamma gäller individuell förtidspension som betalas till beloppet av delpension.

För den egentliga invalidpensionen har inte fastställts något fast marktbelopp för förvärvsinkomsterna som leder till att pension inte får betalas ut. För individuell förtidspension har däremot sådana gränser för månadslönen fastställts.

Om en mottagare av individuell förtidspension har förvärvsinkomster som överstiger gränsbeloppet i 1 § 1 mom. 2 punkten APL (1 069,86 mk/mån år 1994)

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

men understiger 3/5 av den pensionsgrundande lönen, skall individuell förtidspension betalas ut till beloppet av delpension. Individuell förtidspension enligt FPL betalas också då ut till halva beloppet. Mottagaren av individuell förtidspension betraktas fortfarande som en pensionstagare.

Om inkomsterna överstiger 3/5 av den pensionsgrundande lönen, avbryts utbetalningen av individuell förtidspension helt och den individuella förtidspensionen lämnas vilande. Medan pensionen är vilande betraktas personen som en vanlig arbetstagare. Om de allmänna förutsättningarna uppfylls, är arbetsgivaren skyldig att betala alla socialskydds- och pensionsavgifter för arbetstagaren och arbetstagaren är i sin tur skyldig att betala arbetstagares pensionsavgift. Också företagare är skyldiga att teckna obligatorisk pensionsförsäkring.

Arbetstagaren tjänar likväl inte in någon ny pension för det arbete han utför medan den individuella pensionen är vilande, om återstående tid har räknats till godo i pensionen. Om arbetstagaren insjuknar kan han ansöka om dagpenning enligt SFL och om han blir arbetslös kan han ansöka om arbetslöshetsdagpenning. När förvärvsarbetet upphör kan han likväl alltid kräva att den vilande pensionen börjar betalas ut på nytt.

För beviljande av individuell förtidspension förutsätts att arbetstagarens månadsinkomster av sådana förvärvsarbeten som avses i 8 § 4 mom. APL kan uppskattas vara mindre än gränsbeloppet i 1 § 1 mom. 2 punkten APL. Vid kontroll av pensionstagarens förvärvsarbete under pensioneringstiden skall på motsvarande sätt beaktas endast sådant förvärvsarbete som avses i de stadganden som finns upptagna i 8 § 4 mom. APL. Såsom sådant förvärvsarbete betraktas också motsvarande inkomster av arbete som utförts i något annat EES-land eller i ett land med vilket Finland har ingått en överenskommelse om social trygghet.

Den pensionsgrundande lönen med vilken förvärvsinkomsterna jämförs är den lön som ligger till grund för pensionen för den återstående tiden, även om utjämningslönen har använts som pensionslön.

Om en mottagare av individuell förtidspension har förvärvsinkomster som per månad överstiger någondera av de lagstadgade gränsbeloppen, utbetalas individuell förtidspension antingen inte alls så länge förvärvsarbetet pågår eller så betalas pensionen till

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

beloppet av delpension, se 15.2.1, 15.2.2 och 15.2.4.

Angående mottagare av individuell förtidspension som har förvärvsarbetat före 1.1.1994, se 1.3.

Om pension utbetalas av flera pensionsanstalter, reder en pensionsanstalt ut förutsättningarna för att pensionen lämnas vilande eller krävs tillbaka. Vid behov skall pensionsanstalten höra pensionstagar-
ren och vara i kontakt med Folkpensionsanstaltens lokalbyrå. Den behöriga arbetspensionsanstalten bestäms på samma sätt som i fråga om förhandsanmälan av invalidpensionsbeslut.

15.2.1

När individuell förtidspension betalas ut till beloppet av delpension

När en mottagare av individuell förtidspension har förvärvsinkomster som överstiger 1 069,86 mk/mån (år 1994) men inte 3/5 av den pensionsgrundande lönen, börjar individuell förtidspension betalas ut till beloppet av delpension. Om detta skall ett beslut försett med anvisningar för sökande av ändring avges.

När en mottagare av individuell förtidspension i förväg meddelar att han kommer att börja förvärvsarbeta, börjar pensionsanstalten betala ut individuell förtidspension till beloppet av delpension från den tidpunkten när förvärvsarbetet börjar.

Om pensionsanstalten får besked om förvärvsarbetet först sedan arbetet inletts och arbetet fortfarande pågår, börjar pensionsanstalten betala ut pensionen till beloppet av delpension från följande möjliga betalningsperiod.

När en mottagare av individuell förtidspension har förvärvsarbetat men pensionsanstalten får meddelande om det först sedan arbetet har upphört, inleds inte längre utbetalning av pensionen till beloppet av delpension.

15.2.2

När utbetalningen av individuell förtidspension avbryts och pensionen lämnas vilande

Om en mottagare av individuell förtidspension har förvärvsinkomster som överstiger 3/5 av den pensionsgrundande lönen, skall pensionsanstalten avbryta pensionsutbetalningen. Den individuella förtidspensionen lämnas då vilande. Om det skall ett beslut försett med anvisningar för sökande av ändring avges.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

När en mottagare av individuell förtidspension i förväg meddelar att han kommer att börja förvärvsarbete, skall pensionsanstalten avbryta utbetalningen av pension genast när förvärvsarbetet börjar.

Om pensionsanstalten får meddelande om förvärvsarbetet först sedan det börjat, skall utbetalningen av individuell förtidspension avbrytas och pensionen lämnas vilande från första möjliga betalningsperiod.

När en mottagare av individuell förtidspension har innehaft ett förvärvsarbete som borde ha medfört avbrott i pensionsutbetalningen men pensionsanstalten får besked om förvärvsarbetet först sedan det upphört, kan pensionsutbetalningen inte längre avbrytas.

15.2.3

Indragning av individuell förtidspension

Om en mottagare av individuell förtidspension börjar förvärvsarbete, får den individuella förtidspensionen inte dras in om inte pensionstagaren har återfått sin arbetsförmåga, utan pensionen lämnas vilande för den tid som förvärvsarbetet pågår.

En vilande individuell förtidspension kan i regel dras in endast på pensionstagarens ansökan. Pensionstagarens skriftliga meddelande räcker som ansökan. På basis av detta meddelande drar pensionsanstalten i regel in den individuella förtidspensionen från och med den månad som följer på ansökan om indragning. Om indragning av pensionen skall ett beslut försett med anvisningar för sökande av ändring avges. Pensionstagaren kan inom besvärstiden återkalla sin ansökan om indragning av pensionen.

Om personen på nytt ansöker om den indragna pensionen och den nya pensionen börjar inom två år från indragningen, skall pensionen enligt 6 c § 2 mom. APL beviljas på tidigare grunder.

15.2.4

Återkrav

Om en mottagare av individuell förtidspension börjar förvärvsarbete och hans inkomster överstiger gränobeloppet i 1 § 1 mom. 2 punkten APL, börjar pensionen betalas ut till beloppet av delpension eller avbryts pensionsutbetalningen helt från följande möjliga betalningsperiod (5 b § 6 mom. APL).

Om meddelandet om förvärvsarbetet kommer för sent, anses individuell förtidspension likväl ha betalats ut utan grund redan från det att pensionstagaren börjat förvärvsarbete. Pensionsanstalten kan i såda-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Om meddelandet om förvärvsarbetet kommer för sent, anses individuell förtidspension likväl ha betalats ut utan grund redan från det att pensionstagaren börjat förvärvsarbeta. Pensionsanstalten kan i sådana fall betala tillbaka en individuell förtidspension som betalats utan grund eller skillnaden mellan den fulla pensionen och delpensionen.

Pensionstagaren är skyldig att till pensionsanstalten anmäla att han börjar förvärvsarbeta (17 a § APL). Eftersom avsikten är att pension inte betalas till dem som förvärvsarbetar, krävs en pension som betalats utan grund i regel alltid tillbaka.

Återkrav blir aktuellt i synnerhet i sådana fall där pension inte borde ha betalats ut men utbetalningen inte har avbrutits före förvärvsarbetet.

Om det är uppenbart att återkravet är orimligt eller om arbetet har varit tillfälligt och obetydligt kan från återkrav avstås. Flera korta återkommande inkomstperioder ger i allmänhet inte anledning till avstående från återkrav.

En pension som har betalats ut utan grund kan också krävas tillbaka genom kvittning mot framtida pensioner. Då kan pensionen kvittas mot 1/6 av nettopensionen. Kvittningen kan fortsätta även om omvandling av pensionen till annan sker medan kvittning pågår. På kvittningen inverkar inte heller om utbetalningen av pensionen en tid varit avbruten eller om pensionen varit indragen, utan kvittningen kan senare fortsätta mot den nya pensionen. En till förmånslåtaren utbetald för stor individuell förtidspension kan inte utan förmånstagarnas samtycke kvittas mot familjepensionen.

Beslutet om återkrav av individuell förtidspension skall iakttas även om det överklagas. Även om besvär över återkravet är anhängiga, kan pensionsanstalten börja kräva tillbaka den individuella förtidspensionen från framtida pensioner (21 b § 1 mom. APL).

Angående mottagare av individuell förtidspension som har arbetat före 1.1.1994, se 1.3, ikraftträdelsestadgandena.

Angående återkrav av en pension från ett annat EES-land, se cirkulär A 70/93, EES-avtalet träder i kraft.

Cirkulär A 34/92, Återkrav av pension som har betalats utan grund

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

15.2.5

När en vilande individuell förtidspension på nytt börjar betalas ut

En vilande individuell förtidspension kan på ansökan på nytt börja betalas ut till sitt tidigare belopp. Som ansökan räcker arbetstagarens utredning över att förvärvsarbetet upphört eller minskat så att inkomsterna ligger under det lagstadgade gränobeloppet.

Utbetalningen av pensionen inleds på nytt från och med den månad som följer på ansökan. Av undantags-skäl kan pension likväl på den pensionsökandes ansökan betalas ut retroaktivt för högst ett år före den månad som följer på ansökan (5 b § 7 mom. APL). Såsom ett sådant skäl kan i regel betraktas det faktum att den sökande inte har haft några inkomster alls eller att han har levt på utkomststöd.

En individuell förtidspension som betalas ut till beloppet av delpension kan på samma sätt börja betalas ut på nytt.

15.2.6

När en vilande individuell förtidspension upphör

Om krav på återutbetalning av en vilande individuell förtidspension inte har framställts inom fem år från avbrottet i pensionsutbetalningen, anses den individuella förtidspensionen utan särskilt beslut ha upphört fem år från avbrottet.

Om pensionstagaren har fyllt 60 år när den individuella förtidspensionen lämnas vilande, kan pensionen förbli vilande fram till pensionsåldern.

Om ny ansökan om pension lämnas in sedan den individuella förtidspensionen upphört och ansökan görs inom två år från det att pensionen upphört, skall pensionen beviljas på tidigare grunder (6 c § 2 mom. APL).

15.3

När pensionsutbetalningen avbryts under frihetsstraff

När pensionsskydd ordnas kan bestämmas att pensionen eller en del av den kan avbrytas under den tid som pensionstagaren avtjänar frihetsstraff (8 b § 2 mom. APL). Pensionsutbetalningen kan inte på denna grund direkt avbrytas med stöd av APL utan en därtill berättigande bestämmelse skall ingå i försäkringsavtalet eller i pensionskassans eller -stiftelsens stadgar. I vissa pensionsstiftelsers stadgar finns en sådan bestämmelse, men de har i praktiken inte iakttagits.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Motsvarande stadgande i StPL har upphävts. I KPS (10 §) ingår ett sådant stadgande men det tillämpas sällan. Utbetalningen av folkpension kan avbrytas för fängelsestid.

15.4

Omvandling av invalidpension till annan pension på pensionstagarens ansökan

15.4.1

Delpension blir individuell förtidspension

En fortlöpande delpension kan med stöd av ett specialstadgande omvandlas till individuell förtidspension (5 b § 4 mom. APL). För omvandling av pensionen till individuell förtidspension behövs alltid pensionstagarens ansökan.

Om en person som samtidigt med förvärvsarbete uppbär delinvalidpension ansöker om individuell förtidspension, kan pensionen beviljas om det är orimligt för personen att fortsätta förvärvsarbetet och de övriga villkoren för pensionen uppfylls. I sådana fall kan individuell förtidspension också beviljas med stöd av stadgandena i FPL. Om delpensionen inte är helegativ, förutsätter mottagande av individuell förtidspension att återstående tid kan fogas till det arbetsförhållande som pågår samtidigt med delpensionen.

Om mottagaren av delpension inte har förvärvsarbetat samtidigt som han lyft pension, skall full invalidpension beviljas i stället för individuell förtidspension, om villkoren för pensionen uppfylls. Så bör förfaras i synnerhet när Folkpensionsanstalten redan har beviljat invaliditetspension. I beslutspraxis har likväl ansetts att även individuell förtidspension kan beviljas om det inte har förflutit över fem år från det att arbetet har upphört. Då förutsätts att delpensionen är helegativ.

Brev till arbetspensionsanstalterna av 31.12.1986, omvandling av egentlig invalidpension till individuell förtidspension (på finska)

15.4.2

Delpension blir arbetslöshetspension

En person som lyfter delinvalidpension anses höra till arbetskraften och har rätt till arbetslöshetsdagpenning. Från och med 1994 behöver en sådan person inte vara anmäld som sökande av heltidsarbete. En mottagare av helegativ delpension som får ett intyg som berättigar till arbetslöshetspension kan

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

ha rätt till arbetslöshetspension. För att villkoret om rätt till återstående tid i arbetslöshetspensionen och villkoret om 5/15 arbetsår skall uppfyllas jämföras den tid under vilken personen lyft helftefektiv pension med arbetstid.

För omvandling av delpension till arbetslöshetspension behövs en ansökan. Pensionen är lika stor som den invalidpension som den sökande hade fått om delpensionen hade omvandlats till full invalidpension.

Om arbetslöshetspension beviljas för samma tid för vilken delpension redan har betalats, betraktas den utbetalda delpensionen som delbetalning på arbetslöshetspensionen.

Om arbetslöshetspensionen upphör, behövs en ny ansökan om delpension. Utbetalningen av den tidigare delpensionen fortsätter inte automatiskt.

Cirkulär A 4/94, Arbetslöshetspension

15.4.3

Individuell förtidspension blir full invalidpension

En person som blivit beviljad individuell förtidspension kan ansöka om omvandling av pensionen till full invalidpension. Pensionsanstalten kan meddela den sökande att omvandlingen inte inverkar på pensionens belopp. Ett beslut om full invalidpension utfärdas likväl om pensionstagaren så önskar.

En pensionstagare eller en person med vilande individuell förtidspension kan önska att den individuella förtidspensionen omvandlas till full invalidpension t.ex. därför att lika noggranna inkomstgränser inte tillämpas på full invalidpension som på individuell förtidspension.

För att individuell förtidspension skall kunna omvandlas till full invalidpension skall pensionstagarens arbetsförmåga alltid ha nedgått i sådan mån att rätt till invalidpension föreligger.

15.5

Omvandling av annan pension till invalidpension på pensionstagarens ansökan

15.5.1

Förtida ålderspension

Det kan hända att en mottagare av förtida ålderspension meddelar pensionsanstalten att han inte vill ha den pension han ansökt om och redan blivit beviljad

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

och som orsak t.ex. ange att han ursprungligen hade för avsikt att ansöka om invalidpension eller individuell förtidspension.

En förtida ålderspension dras inte in på pensionstagarens begäran. Om mottagaren av förtida ålderspension likväl innan pensionsbeslutet vunnit laga kraft meddelar pensionsanstalten att han inte vill ha den beviljade pensionen, återtar pensionsanstalten sitt beslut (PND:s beslut 699/88, 7.6.1988).

Om en mottagare av förtida ålderspension ansöker om invalidpension och det i samband med ansökan framgår att den sökande haft rätt till invalidpension innan den förtida ålderspensionen börjat, rättas pensionen till invalidpension. Redan utbetalda ålderspensioner betraktas som förskott på invalidpensionen. Detsamma gäller individuell förtidspension.

Juridiska avdelningens meddelande 2/86/T, Återtagande av förtida ålderspension (på finska)

Den som lyfter förtida ålderspension kan delvis fortsätta sin förvärvsverksamhet. Om han blir arbetsoförmögen medan han är pensionerad, kan han bli beviljad invalidpension på basis av den delen av pensionen som inte har tagits ut i förtid. Detsamma gäller individuell förtidspension.

Cirkulär 53/85, Tillämpningsanvisningar gällande förtida och uppskjutet uttag av ålderspension

Meddelande till arbetspensionsanstalterna av 8.7.1988

15.5.2 Deltidspension

När en mottagare av deltidspension blir arbetsoförmögen omvandlas pensionen på ansökan till invalidpension. Om pensionstagaren inte ansöker om dagpenning enligt SFL, börjar invalidpensionen löpa från och med den månad som följer på arbetsoförmågans inträde. Om invalidpensionen då beviljas för samma tid för vilken deltidspension redan har betalats, betraktas deltidspensionen som delbetalning på invalidpensionen. Om mottagaren av deltidspension blir beviljad dagpenning enligt SFL, betalas dagpenningen utöver deltidspensionen. Primärtiden fastställs då också på normalt sätt och invalidpensionen börjar löpa från primärtidens utgång.

Deltidspension kan också på ansökan omvandlas till individuell förtidspension om villkoren för pensionen uppfylls. Det är likväl skäl att notera att en

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

person som tar ut invalidpension eller individuell förtidspension från den privata sektorn får mindre i pension än om han hade fortsatt att deltidsarbeta fram till pensionsåldern.

När en person som innehaft ett deltidsarbete ansöker om individuell förtidspension görs en bedömning av hur rimligt det är att han fortsätter att förvärvsarbeta i förhållande till deltidsarbetet. Om deltidsarbetet likväl har fortsatt endast en kort tid, görs rimlighetsbedömningen i förhållande till heltidsarbetet.

Cirkulär 35/86, Tillämpningsanvisningar gällande deltidspensionen

Cirkulär A 32/93, Deltidspension fr.o.m. 1.1.1994

15.5.3

Arbetslöshetspension

Om en mottagare av arbetslöshetspension blir långvarigt arbetsoförmögen, dvs. i över ett års tid, i den mån att han har rätt till invalidpension, skall arbetslöshetspensionen på ansökan omvandlas till invalidpension. Omvandlingen görs från närmast följande möjliga förfallodag. Full invalidpension betalas då ut till beloppet av arbetslöshetspension (4 c § 9 mom. APL).

En heleffektiv arbetslöshetspension kan också omvandlas till individuell förtidspension om villkoren för pensionen uppfylls (FSD:s beslut 826/87, PSC19676). Pensionens belopp ändras inte då heller.

Det nedre gränsbeloppet för den tillåtna förvärvsinkomsten är lägre för en mottagare av individuell förtidspension än för en mottagare av arbetslöshetspension. En mottagare av individuell förtidspension kan likväl få halva pensionen så länge hans förvärvsinkomster är lägre än $\frac{3}{5}$ av den pensionsgrundande lönen för den återstående tiden. Om arbetslöshetspensionen omvandlas till individuell förtidspension, är pensionstagaren inte längre skyldig att ta emot arbete och bo i Finland eller något annat EES-land.

Arbetslöshetspension enligt FPL kan inte omvandlas till individuell förtidspension om arbetslöshetspensionen har hunnit betalas ut så länge att det från det att arbetsförhållandet upphört har förflutit över 360 sådana karensdagar som avses i 22 a § FPL.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Om en person blir arbetsoförmögen sedan utbetalningen av heleffektiv arbetslöshetspension har avbrutits och innan två år har förflutit från avbrottet av pensionsutbetalningen, skall invalidpensionen beviljas till beloppet av arbetslöshetspension (6 c § 2 mom. APL). Den tidigare ettårstiden förlängdes till två år genom en lag som trädde i kraft 1.1.1994 (559/93). Arbetsförhållanden som pågått medan utbetalningen av arbetslöshetspension varit avbruten beaktas inte i pensionen.

Cirkulär A 4/94, Arbetslöshetspension

15.6

Pensionen övergår i ålderspension

15.6.1

Full invalidpension

Invalidpensionen övergår i en lika stor ålderspension när pensionstagaren uppnår pensionsåldern (4 § 3 mom. APL). Om begränsningsstadgandet har tillämpats på något arbetsförhållande vid uträkningen av invalidpensionen, skall pensionens belopp räknas ut så att de utslutna fribreven beaktas i pensionen.

Pensionen skall räknas ut på nytt också när en person som fått invalidpension som fribrevspension samtidigt innehaft ett förvärvsarbete som gett ålderspension.

15.6.2

Delinvalidpension

Delinvalidpensionen övergår i ålderspension som är lika stor som full invalidpension när pensionstagaren uppnår pensionsåldern. Ålderspensionen skall då räknas ut på nytt om delpensionen har varit fribrev och pensionstagaren har tjänat in ny pension eller om något arbetsförhållande har utslutits ur beräkningen med stöd av begränsningsstadgandet.

Delinvalidpension övergår i ålderspension från och med den månad som följer på uppnåendet av pensionsåldern, oberoende av om pensionstagarens arbetsförhållande fortfarande pågår. I StPL förutsätts likväl att StPL-anställningen har upphört.

15.6.3

Individuell förtidspension

När en mottagare av individuell förtidspension uppnår pensionsåldern, övergår individuell förtidspen-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

sion i ålderspension på samma sätt som full invalidpension.

Om den individuella förtidspensionen är vilande, övergår den vilande pensionen på ansökan i ålderspension. Ålderspensionen skall då räknas ut på nytt om något arbetsförhållande har uteslutits ur beräkningen med stöd av begränsningsstadgandet.

En individuell förtidspension som betalas ut till beloppet av delinvalidpension övergår utan ansökan i ålderspension som är lika stor som full individuell förtidspension, oberoende av om pensionstagarens arbetsförhållande fortfarande pågår.

15.7

Förtida ålderspension och invalidpension

15.7.1

Förtida ålderspension som fortsättning på egentlig invalidpension

Beviljande av förtida ålderspension kan bli aktuell sedan full invalidpension har upphört, om rätt till individuell förtidspension eller delinvalidpension inte föreligger.

Förtida ålderspension som har beviljats som fortsättning på full invalidpension eller delinvalidpension beräknas på basis av den pensionsrätt som tjänats in fram till det att pensionen upphört.

15.7.2

Förtida ålderspension samtidigt med invalidpension

Om återstående tid eller motsvarande lön inte har räknats till godo i den förtida ålderspensionen, tjänas pension in på normalt sätt för förvärvsarbete som pågår samtidigt med pensionen. Från och med 1994 räknas återstående tid över huvud taget inte längre till godo i den förtida ålderspensionen.

En företagare som uppbär förtida ålderspension enligt FÖPL eller LFÖPL tjänar fr.o.m. 1.1.1994 inte längre in pension för företagarkerksamhet som omfattas av samma lag, oavsett om återstående tid har räknats till godo i pensionen eller inte. Mottagande av förtida ålderspension medför avbrott i intjänandet av pension också i sådana fall där företagaren har tagit ut förtida ålderspension före 1.1.1994.

Cirkulär A 21/94, 1994 års arbetspensionsreform ur företagarsynvinkel

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Juridiska avdelningens meddelande 16/93, Intjänande av företagarpension under förtida ålderspension (på finska)

Om en person som lyfter förtida ålderspension blir arbetsoförmögen, kan han bli beviljad invalidpension på basis av den del av pensionen som inte tagits ut i förtid. När invalidpension beviljas skall eventuell primärtid för SFL-dagpenningen beaktas.

Cirkulär 53/85, Tillämpningsanvisningar gällande förtida och uppskjutet uttag av ålderspension

15.8

Generationsväxlingspension och invalidpensionerna

En mottagare av generationsväxlingspension kan få invalidpension eller individuell förtidspension enligt andra arbetspensionslagar än LFÖPL. Invalidpension får han om han uppfyller villkoren för pensionen och individuell förtidspension om det kan anses orimligt att han fortsätter att förvärvsarbeta medan han uppbär generationsväxlingspension. Villkor för individuell förtidspension är att återstående tid kan räknas till godo i pensionen. Om en mottagare av generationsväxlingspension blir beviljad invalidpension eller individuell förtidspension, upphör utbetalningen av kompletteringsdel till generationsväxlingspensionen.

Den som fått ett beviljande förhandsbeslut om individuell förtidspension har också kunnat få ett beviljande förhandsbeslut om generationsväxlingspension. För honom återstår då att välja vilkendera pensionen han tar.

Mottagande av generationsväxlingspension utgör inte något hinder för intjänande av arbetspension enligt andra lagar än LFÖPL (23 § GevPL).

15.9

Avträdelsepension och invalidpensionerna

Om den som uppbär avträdelsepension blir arbetsoförmögen, kan han bli beviljad invalidpension eller individuell förtidspension. Avträdelsepensionen minskar till beloppet, om också Folkpensionsanstalten beviljar pension.

Mottagande av avträdelsepension utgör däremot inte något hinder för intjänande av annan arbetspension.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

15.10

Avträdelsetillägg och invalidpensionerna

En lantbruksföretagare som varaktigt upphör att idka lantbruk och renskötsel kan få avträdelsetillägg. Avträdelsetillägget skall ske under åren 1993 - 1995.

En mottagare av avträdelsetillägg kan få invalidpension eller individuell förtidspension enligt andra arbetspensionslagar än LFÖPL på samma sätt som en mottagare av generationsväxlingspension. Om en mottagare av avträdelsetillägg blir beviljad full invalidpension eller individuell förtidspension, upphör utbetalningen av avträdelsetillägg till avträdelsetilläggen.

En mottagare av avträdelsetillägg blir dock garanterad avträdelsetillägg för sex år. Om han inte har fått avträdelsetillägg i sex års tid när han fyller 65 år, betalas avträdelsetillägget ut på nytt minskat med 50 procent. Det reducerade avträdelsetillägget betalas till dess att tillägget har betalats ut för sammanlagt sex år.

En mottagare av ett beviljande förhandsbeslut om individuell förtidspension har också kunnat få ett beviljande förhandsbeslut om avträdelsetillägg. För honom återstår då att välja vilkendera pensionen han tar.

Mottagande av avträdelsetillägg utgör inte ågot hinder för intjänande av pension enligt andra lagar än LFÖPL (24 § AVEL).

15.11

Avträdelsetillägg

Regeringens proposition med förslag till avträdelsetillägg för lantbruksföretagare behandlas som bäst av riksdagen (RP 162/1994 rd). Systemet föreslås träda i kraft samtidigt med EU-medlemskapet och upphöra i slutet av 1999. Avträdelsetillägget är jämförbart med generationsväxlingspensionen (se 15.7).

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

16

SÖKANDE AV ÄNDRING

Fullföljdsreformen

Nya besvärregler skall tillämpas på beslut som avges 1.1.1995 eller därefter. De nya reglerna innebär att besvären skall riktas till den pensionsanstalt som har avgett beslutet. Om pensionsanstalten samtycker till den ändringssökandes samtliga yrkanden, kan pensionsanstalten genast själv rätta beslutet. Det här betyder att besvärinstanserna endast behandlar ärenden där pensionsanstalten inte är beredd att ändra sitt beslut i enlighet med den ändringssökandes yrkanden.

Även i det fall när ändring enligt tidigare stadganden har sökts hos pensionsnämnden skall de nya stadgandena tillämpas när ändring söks hos försäkringsdomstolen, om pensionsnämndens beslut utfärdas 1.1.1995 eller senare.

Stadgandena om extraordinärt ändringssökande skall likväl tillämpas på sådan ärenden gällande extraordinärt ändringssökande som anhängiggörs 1.1.1995 eller senare. Behandlingen av ärenden gällande extraordinärt ändringssökande som är anhängiga när lagarna träder i kraft skall slutföras enligt tidigare stadganden.

Rättsmedlen

Genom ordinära rättsmedel, besvär, söks ändring inom en viss tid från det att beslutet har avgetts (postats). Beslutet vinner laga kraft när tiden har gått ut.

Genom extraordinära rättsmedel söks ändring i beslut som har vunnit laga kraft. Målet med det extraordinära ändringssökandet är rättelse av ett laga-kraftvunnet beslut, dvs. självrättelse eller undanröjande av beslutet vid försäkringsdomstolen, dvs. återbrytande. Ett lagakraftvunnet beslut kan också ändras om det ingår ett fel i beslutet (rättelse av sakfel och skriv- eller räknefel).

Besvärinstanserna

Pensionsnämnden (PND) är första besvärinstans inom den privata sektorn. Försäkringsdomstolen (FSD) är högsta besvärinstans både inom arbetspensionssystemet och inom folkpensionssystemet. Från 1.1.1995 är FSD också högsta besvärinstans inom den offentliga sektorns pensionssystem (RP 190/94 rd).

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Olika pensionssystem

Den som ansöker om pension behöver endast lämna in en pensionsansökan även om han har omfattats av flera pensionssystem. Samma ansökningsblankett används både för ansökan om arbetspension och för ansökan om folkpension.

Ändring skall däremot sökas separat från varje pensionssystem. Förstainstanserna är olika dels mellan den privata och den offentliga sektorns arbetspensionssystem och dels mellan arbets- och folkpensionssystemet. Högsta besvärinstans är däremot inom samtliga system FSD.

När en ansökan om pension lämnas in i Finland undersöks också den sökandes rätt till pension från alla de socialtrygghetsländer och EES-länder vilkas lagstiftning han har omfattats av. Ändring söks separat från varje land. För anhängiggörande av EES-ansökningar redogörs närmare i cirkulär C 7/93, Datatrafiken i samband med EES-pensionsansökningarna och begäran om justering när EES-avtalet träder i kraft.

För sökande av ändring redogörs närmare i cirkulär 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, kap. 7 Sökande av ändring.

16.1

Anvisningar för sökande av ändring och rådgivning

Pensionsanstalten skall förse beslutet med anvisningar för sökande av ändring. För detta ändamål kan PSC:s modellanvisningar (PSC 2922) användas. Se närmare cirkulär A 45/94, 7.4.1, Anvisningar för sökande av ändring.

I anvisningarna för sökande av ändring redogörs i detalj för de formella förfaranderegler som skall iakttas vid sökande av ändring. Därutöver skall pensionsanstalten lämna mottagaren av beslutet praktiska råd för sökande av ändring.

Pensionsanstalten kan lämna sådana anvisningar t.ex. i de bifogade redogörelserna för beslutet.

16.2

Vem kan söka ändring

Besvärsrätt i ärenden som gäller pension har i regel den som har ett omedelbart rättsligt intresse att bevaka i ärendet, dvs. parten.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

I ärende som gäller invalidpension är det alltid den pensionssökande eller pensionstagaren som har besvärsrätt. Sådan god man som avses i 19 b § APL kan företräda parten vid sökande av ändring.

Om den sökande avlider medan besvärprocessen pågår, har dödsbodelägarna besvärsrätt.

Arbetsgivaren har inte ansetts ha rätt att överklaga ett invalidpensionsavgörande. Kommunen i egenskap av arbetsgivare har inte rätt att överklaga Kommunernas pensionsförsäkrings eller Kommunernas pensionsnämnds beslut.

Se närmare cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.4.2, Vem kan söka ändring.

16.3 Besvärstid

Besvärstiden är 30 dagar. Ändring i beslutet skall sökas senast den 30 dagen efter den dag då den ändringssökande fick del av beslutet.

Besvärsskriften skall lämnas in till pensionsanstalten före öppettidens utgång den sista dagen av besvärstiden. Detta gäller också besvärsskrift som sänds med fax och e-post.

EES-länder och socialtrygghetsländer

Besvär över ett EES-beslut blir anhängiga när de lämnas till en behörig anstalt i något EES-land.

Besvär över ett beslut som har avgetts med stöd av överenskommelse om social trygghet anses också ha blivit inlämnade i tid när de inom besvärstiden har lämnats in till det andra avtalslandets myndighet eller försäkringsanstalt som tar emot besvär enligt landets nationella lagstiftning. Se 18.3 och 18.5 i detta cirkulär.

Se närmare cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.4.3 Besvärstid, 7.4.3 Beräkning av tidsfrister och 7.4.3.2 Delfående av beslut.

16.4 Vart lämnas besvärsskriften

Enligt 21 a § 1 mom. APL, som träder i kraft 1.1.1995, skall besvär över såväl pensionsanstaltens som PND:s beslut sändas till pensionsanstalten.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

När pensionsanstalten överklagar PND:s beslut, skall pensionsanstalten sända besvärsskriften direkt till FSD.

Ny utredning

Det kan under pågående besvärprocess ske ändringar i den sökandes arbetsförmåga. Därför kan ny utredning lämnas in i vilket skede av besvärprocessen som helst. Den nya utredningen skall också sändas till pensionsanstalten. Det är likväl skäl att i besvärsskriften ange att tilläggsutredning kommer att lämnas in senare.

Se närmare cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.4.4, Vart sänds besvärsskriften.

16.5

Innehållet i besvärsskriften

Besvärsskriften skall uppgöras skriftligen och i den skall redogöras för vilka ändringar i beslutet som yrkas. Som bevis för besvärgrunderna skall handlingar företes, t.ex. nytt läkarintyg. I besvärsskriften skall också redogöras för de sociala omständigheterna.

Som besvär räcker i praktiken ett brev i vilket mottagaren anmäler missnöje med beslutet. Däremot är enbart ett läkarutlåtande inte tillräckligt. För att ärendet skall behandlas som besvär krävs något slag av yrkande på ändring eller åtminstone ett meddelande som kan tolkas som ett sådant.

I rättspraxis har inte ens ett otydligt formulerad besvärsskrift utgjord hinder för prövning av besvären.

Se cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.4.6, Besvärsskriftens form och innehåll.

16.6

Behandlingen av besvären på pensionsanstalten

Pensionsanstalten prövar besvären. Om pensionsanstalten godkänner den sökandes yrkanden i sin helhet avges ett rättelsebeslut i vilket ändring på normalt sätt kan sökas (21 a § 2 mom. APL).

Om pensionsanstalten inte rättar det överklagade beslutet i sin helhet eller finner att besvären skall avvisas, skall pensionsanstalten inom 30 dagar från besvärstidens utgång lämna in besvärsskriften

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

jämte sitt utlåtande (bemötande) och handlingarna till besvärinstansen.

Det är inte alltid entydigt när den ändringssökandes yrkanden har godkänts i sin helhet. I ett invalidpensionsärende är detta fallet t.ex. när den ändringssökande blir beviljad pension för den återstående tiden och pensionen börjar löpa genast efter primärtiden. Om däremot besvärsskriften åtföljs av ett läkarutlåtande i vilket anges att arbetsoförmågan fortsätter tills vidare och pensionsanstalten det oaktat beviljar pensionen för viss tid, uppfylls villkoret "i sin helhet" inte längre. Visstidspensionen skall då beviljas genom ett interimistiskt beslut och ärendet hänskjutas till besvärinstansen.

Tilläggsutredningar

Av besvärsskriften kan framgå sådana nya omständigheter som kräver tilläggsutredning. Pensionsanstalten skall se till att all sådan tilläggsutredning som är av väsentlig betydelse för ärendet införskaffas.

Besvärsskriften och utlåtandet (bemötandet) jämte handlingarna skall likväl alltid tillställas besvärinstansen senast inom 60 dagar från besvärstidens utgång. Tidsfristen gäller också sådan tilläggsutredning som den ändringssökande har lovat lämna in. Om tilläggsutredningen inkommer sedan 60 dagar har förflutit, skall pensionsanstalten i efterhand sända utredningen och sitt eventuella tilläggsutlåtande till besvärinstansen.

Interimistiskt beslut

Om pensionsanstalten godkänner den ändringssökandes yrkanden delvis (t.ex. beviljar delinvalidpension i stället för full invalidpension), avger pensionsanstalten ett interimistiskt beslut i ärendet.

Se närmare cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.4.7, Hur besvär behandlas på pensionsanstalten och sänds till besvärinstansen.

16.7

Ny pensionsansökan under besvärstiden

En sökande som har fått avslag på sin ansökan om pension kan under besvärstiden lämna in en ny pensionsansökan och ingen ändringsansökan. Om personen under besvärstiden på nytt ansöker om samma pension, tolkas ansökan som besvär. Om ansökan gäller en an-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

nan pension, skall pensionsanstalten avge ett beslut försett med anvisningar för sökande av ändring.

För detta redogörs närmare i cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.4.9 Ny pensionsansökan under besvärstiden.

16.8

Extraordinära rättsmedel

Laga kraft

Ett beslut vinner laga kraft om det inte har överklagats inom besvärstiden. När pensionsanstaltens beslut om invalidpension eller individuell förtidspension har vunnit laga kraft är det inte längre möjligt att söka ändring i det genom besvär.

Ny ansökan om pension kan lämnas in även om besvärstiden har gått ut. Pensionsanstalten avger då ett nytt beslut i ärendet. Om ansökan inte åtföljs av någon ny utredning, avger pensionsanstalten ett beslut om att ansökan inte upptas till prövning. Om ny utredning har företetts, beviljar pensionsanstalten pensionen eller avslår ansökan.

I arbetspensionsärenden är rättsmedlen för rättelse av ett lagakraftvunnet beslut undanröjande av beslutet vid FSD, dvs. återbrytande av beslut (21 d § 1 mom. APL) och självrättelse av beslutet på pensionsanstalten eller vid PND eller FSD (21 d § 2 mom. APL) samt rättelse av fel i beslut (sakfel och skriv- eller räknefel, 21 e § APL). Om ansökan om invalidpension eller individuell förtidspension har avslagits, behöver dessa rättsmedel i regel inte användas, eftersom det alltid är möjligt att lämna in en ny ansökan om pensionen.

FSD har godkänt några ansökningar om återbrytande som gäller bedömningen av arbetsförmåga. Ansökningar har godkänts t.ex. i fall som gäller tillämpningen av begränsningsstadgandet och tidpunkten från vilken pensionsutbetalningen börjar.

Återbrytande

Enligt 21 d § 1 mom. APL som träder i kraft 1.1.1995 kan FSD inte längre i samband med behandlingen av en ansökan om återbrytande själv avgöra själva sakfrågan. När villkoren för återbrytande uppfylls och det lagakraftvunna beslutet har undanröjts, skall domstolen alltid återförvisa ärendet till den lägre beslutsinstansen för behandling. Härigenom bereds parten möjlighet att söka ändring också i det nya beslutet, som på normalt sätt skall fördes med anvisningar för sökande av ändring.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Se cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.9.1 Återbrytande

Självrättelse

Enligt 21 d § 2 mom. APL som träder i kraft 1.1.1995 skall pensionsanstalten på nytt pröva ett ärende som gäller beviljande av förvägrad förmån eller ökande av beviljad förmån antingen på eget initiativ eller på partens begäran, om sådan **ny utredning** företes som inte stod till förfogande när det tidigare beslutet gavs.

Det beslutet som rättas skall ha vunnit laga kraft, vilket betyder att åtgärder för rättelse av beslutet kan vidtas först när besvärstiden har gått ut. Pensionsanstalten kan också rätta ett beslut givet av PND eller FSD till den sökandes fördel.

Med anledning av begäran om rättelse avger pensionsanstalten ett nytt beslut. Det kan vara ett beviljande beslut eller ett avslagsbeslut. Om ingen ny utredning har företetts, skall pensionsanstalten avge ett beslut i vilket anges att den sökandes begäran om rättelse av denna anledning lämnats utan prövning.

Beslutet om rättelse skall förses med anvisningar för sökande av ändring.

Också PND och FSD har i samband med behandlingen av besvär rätt att på basis av ny utredning till den ändringssökandes fördel avgöra ett ärende som avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut även för en tidigare tid än vad pensionsanstalten har kunnat ta ställning till i det överklagade beslutet. Besvärinstanserna är likväl inte skyldiga att på nytt uppta till prövning ett ärende som har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

I regel krävs den sökandes egen viljeyttring för att ett pensionsärende skall behandlas och eventuellt beslut avges. Läkarutlåtanden som Pensionsskyddscentralen automatiskt förmedlar från Folkpensionsanstalten betraktas inte som rättelseyrkanden eller nya pensionsansökningar. I oklara fall skall pensionsanstalten fråga den sökande själv om han genom läkarutlåtandet har för avsikt att på nytt anhängiggöra sitt pensionsärende.

Se cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.9.2 Självrättelse

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Rättelse av fel i beslut

I APL intogs 1.1.1995 stadganden om rättelse av fel i beslut (21 e § APL).

Om pensionsanstaltens beslut helt tydligt grundar sig på en felaktig eller bristfällig utredning eller om det är uppenbart att lagen tillämpats fel, kan pensionsanstalten med partens samtycke undanröja sitt felaktiga beslut och avgöra ärendet på nytt.

Om det ingår ett uppenbart skriv- eller räknefel i beslutet, skall pensionsanstalten rätta sitt beslut. Felet får likväl inte rättas om detta skulle leda till ett orimligt resultat för parten.

Fastän det enligt lag är möjligt att rätta sakfel och skriv- eller räknefel redan innan beslutet har vunnit laga kraft, vidtar inte pensionsanstalten några åtgärder för rättelse av beslutet under besvärstiden. Så förfars för att undvika att den sökande två gånger får anvisningar för sökande av ändring i samma ärende.

Se cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.9.3, Rättelse av fel i beslut.

16.9

Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder

16.9.1

Beslut om återförvisning

Besvärinstansen kan återförvisa invalidpensionsärendet till pensionsanstalten för införskaffande av tilläggsutredning. Ett procedurfel kan också vara grund till återförvisningen. Återförvisningen kan också bero på att det under besvärstiden har lämnats in sådan tilläggsutredning av väsentlig betydelse för pensionsärendet som besvärinstansen inte tar ställning till som första instans.

Pensionsanstalten är bunden av besvärinstansens uppfattning om i vilken utsträckning det återförvisade ärendet skall behandlas på nytt. Om ärendet har återförvisats till pensionsanstalten utan att besvärinstansen har tagit ställning till det, kan pensionsanstalten sedan ärendet prövats på nytt också avge ett beslut med samma innehåll som det tidigare. Pensionsanstalten kan likväl inte avge ett beslut som är ofördelaktigare för den sökande än det ursprungliga beslutet.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

Pensionsanstalten skall genast avge ett slutligt beslut om pensionsnämndens beslut om återförvisning inte innehåller ett avgörande i sak.

Om pensionsnämnden i beslutet om återförvisning har tagit ställning till någon sakfråga, t.ex. tidpunkten för arbetsoförmågans inträde, kan pensionsanstalten avge sitt eget egentliga beslut först sedan pensionsnämndens beslut har vunnit laga kraft.

16.9.2

När besvär eller ansökan om återbrytande godkänns

Om besvären eller ansökan om återbrytande godkänns undanröjer besvärinstansen pensionsanstaltens beslut och återförvisar ärendet till pensionsanstalten för vidare åtgärder. I sådana fall avger pensionsanstalten i regel ett beslut i ärendet i vilket pensionens belopp fastställs. I besvärärendet kan besvärinstansen avge ett beslut i vilket utöver tiden för arbetsoförmågan också invalidpensionens belopp har angetts. Då avger pensionsanstalten inte längre något beslut, utan fullföljer endast besvärinstansens förordnande.

När PND ålägger pensionsanstalten att i stället för delpension bevilja den pensionssökande full pension, börjar pensionsanstalten genom ett interimistiskt beslut betala full pension även om den sökande ännu anför besvär hos FSD angående pensionens belopp eller den tidpunkt från vilken pensionsutbetalningen börjar.

Förhandsbeslut om individuell förtidspension

När PND eller FSD godkänner besvär gällande individuell förtidspension, konstateras i regel endast att den sökande har rätt till individuell förtidspension. Samtidigt upphävs det överklagade beslutet och ärendet återförvisas till pensionsanstalten för de åtgärder som beslutet föranleder.

I denna situation avger pensionsanstalten inte längre något nytt förhandsbeslut om individuell förtidspension och inga anvisningar för sökande av ändring. Till den pensionssökande sänds endast ett brev i vilket redogörs för samma saker som i pensionsanstaltens beviljande förhandsbeslut.

Den sökande har rätt till individuell förtidspension med stöd av besvärinstansens beslut om medlandet om avslutat förvärvsarbete görs inom nio månader eller inom en längre överenskommen tid från det att besvärinstansens beslut har vunnit laga kraft.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

PND:s beslut vinner laga kraft inom 30 dagar från det att den ändringssökande har fått del av beslutet. Beträffande FSD:s beslut börjar tiden om nio månader löpa från det att det har gått sju dagar från postningen av FSD:s beslut.

Meddelande till arbetspensionsanstalterna 1/88/T, förhandsbeslut om individuell förtidspension (märk likväl ändringen av giltighetstiden 1.1.1994, på finska).

16.9.3

När besvären förkastas eller ansökan om återbrytande avslås

När besvären över ett invalidpensionsärende förkastas eller ansökan om återbrytande inte godkänns, avger pensionsanstalten inte längre något nytt beslut.

16.9.4

Tillkännagivande av besvärinstansens beslut

När ett avgörande har ändrats i besvärinstansen, skall pensionsanstalten meddela det till det andra pensionssystemets pensionsanstalt (Fpa eller den offentliga sektorns pensionssystem) snarast möjligt och foga en kopia av beslutet till meddelandet.

Se cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.11, Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder

16.10

Utlåtanden som inbegärts av besvärsmyndigheterna

Besvärsmyndigheterna ber om utlåtande (bemötande) av de övriga parterna. Dessutom kan de be om expertutlåtanden.

16.10.1

Pensionsanstaltens utlåtande (bemötande)

Om pensionsanstalten inte till följd av besvären rättar det överklagade beslutet, skall pensionsanstalten sända besvärsskriften, sitt utlåtande (bemötande) och handlingarna till besvärinstansen inom 30 dagar från besvärstidens utgång. I normala fall ber besvärinstansen inte längre pensionsanstalten särskilt om ett utlåtande (bemötande).

Pensionsanstalten skall fästa speciell uppmärksamhet vid motiveringarna. Om ny utredning företes i samband med ändringsansökan, skall ärendet tas upp till ny prövning och motiveringarna framföras med beaktande av dessa omständigheter. Motiveringarna fram-

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

förs i synnerhet när inte ens den nya utredningen ger pensionsanstalten anledning att ändra åsikt.

Speciellt i gränsfall är det skäl att framföra pensionsanstaltens motiveringar antingen i utlåtandet eller t.ex. i ett PM avfattat av pensionsanstaltens sakkunnigläkare.

Till besvärshandlingarna fogas alla de uppgifter som har inverkat på avgörandet, i original eller samlat.

Tilläggsutredning Pensionsanstalten skall sörja för att all tilläggsutredning som är av väsentlig betydelse för pensionsärendet införskaffas. Om det i samband med besvären framgår att tilläggsutredning finns att tillgå, skall pensionsanstalten införskaffa den.

Även om tilläggsutredning införskaffas skall besvärshandlingarna jämte bilagor likväl sändas till besvärinstansen alltid senast inom 60 dagar från besvärstidens utgång.

Om tilläggsutredningen inte har lämnats in inom den för pensionsanstalten utsatta tiden om 60 dagar, skall pensionsanstalten i sitt utlåtande ange att tilläggsutredningen lämnas in senare.

Besvärinstansen kan genom ett interimistiskt beslut ålägga pensionsanstalten att införskaffa tilläggsutredning eller helt återförvisa ärendet till pensionsanstalten för införskaffande av tilläggsutredning.

Se även 16.6 Behandlingen av besvären på pensionsanstalten och cirkulär A 45/94, Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring, 7.4.7, Hur besvär behandlas på pensionsanstalten och sänds till besvärinstansen

16.10.2

PSC:s utlåtande till FSD

FSD kan för utredande av ärendet införskaffa utlåtande av myndighet. Förfarandet grundar sig på lagen om försäkringsdomstolen (14/58). Av PSC har utlåtande i regel inhämtats i ärendet som gäller den juridiska bedömningen. PSC avger också på begäran utlåtande om besvär eller ansökan om återbrytande som gäller invaliditetsavgörandet.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

17

ÖVERVAKNING AV PENSIONSTAGARE

17.1

Allmänt

Pensionstagaren är skyldig att till pensionsanstalten anmäla sådana ändringar som inverkar på hans rätt att få pension eller på pensionens belopp (17 a § APL).

En invalidpensionstagare är skyldig att till pensionsanstalten anmäla att han återfått sin arbetsförmåga och att han börjat förvärvsarbete. En mottagare av individuell förtidspension är i sin tur skyldig att anmäla att han börjat förvärvsarbete (t.ex. 12 f § APF).

Pensionsanstalten kan kräva att pensionstagaren lämnar in en utredning över de omständigheter som inverkar på pensionens belopp och över att han fortfarande uppfyller villkoren för pension. Om pensionstagaren inte lämnar in en sådan utredning till pensionsanstalten inom en av pensionsanstalten utsatt skälig tid, kan pensionsanstalten bestämma att pensionsutbetalningen avbryts till dess att utredningen har lämnats in (17 a § 2 mom. APL).

Det ankommer på pensionsanstalten att införskaffa sådan utredning som krävs för indragning av pension eller för omvandling av full pension till delpension.

Avsikten med övervakningen är att klarlägga om pensionstagaren fortfarande har rätt till full invalidpension, delinvalidpension eller individuell förtidspension.

Om det sedan pensionen beviljades har inträffat förändringar i invalidpensionstagarens omständigheter, skall indragning av pensionen eller omvandling av full invalidpension till delinvalidpension, eller vice versa övervägas. Ändringen kan gälla pensionstagarens hälsa eller förvärvsarbete.

När en mottagare av individuell förtidspension har förvärvsinkomster som överstiger den lagstadgade inkomstgränsen enligt 1 § 1 mom. 2 punkten APL, skall utbetalningen av individuell förtidspension avbrytas eller pensionen börja betalas ut till beloppet av delpension.

Vid övervakningen av pensionstagare skall principen om sista pensionsanstalt iakttas. Den sista pen-

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

sionsanstalten införskaffar utredningarna och bestämmer efter rådslag med de andra utbetalande anstalterna om övervakningen ger anledning till ändringar i rätten till pension. De övriga pensionsanstalterna skall följa den sista pensionsanstaltens avgörande.

Övervakningen av invalidpensionstagare och mottagare av individuell förtidspension skiljer sig från varandra.

17.2

Invalidpensionstagare

Utredning över att den sökande har återfått arbetsförmågan

För indragning av en pension som beviljats tills vidare krävs i regel ett tydligare bevis på att den sökande är arbetsförmögen än vid avslag av en pensionsansökan på den grunden att den sökande inte är arbetsoförmögen. Ju svårare och långvarigare pensionstagarens sjukdom och arbetsoförmåga varit, desto mer övertygande måste utredningen över ändringen vara.

Det kan hända att det inte har skett några förändringar i pensionstagarens hälsa. Det är bara förvärvsinkomsterna som har stigit. Vid avgörandet skall då beaktas vilken sjukdom pensionstagaren lider av. Dessutom skall förvärvsarbetets omfattning utredas och göras en bedömning av pensionstagarens framtida arbetsinsats. Som exempel kan nämnas en svårt sjuk person som arbetar mot provisionslön och vars inkomster har ökat av annan orsak än ökad arbetsinsats.

Det är inte utan mycket vägande skäl motiverat att dra in pensionen för en pensionstagare som närmar sig pensionsåldern, speciellt om han är över 63 år.

Långvarig förändring

En tillfällig förbättring av hälsan saknar betydelse. Förändringen skall vara långvarig.

En person som lider av en långvarig sjukdom kan under vissa perioder klara av arbetet utan några större svårigheter, medan han däremellan är arbetsoförmögen. I vissa sjukdomar varierar arbetsförmågan också mycket. Det här gäller t.ex. psykiska sjukdomar.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

När arbetsförmågan varierar, skall de årliga inkomsterna beaktas när rätten till pension provas (4 § 3 mom. APL).

Den offentliga sektorns stadganden om indragning av pension ingår i 18 § 1 mom. StPL och i 8 § 8 mom. KPS. Stadgandena i de olika lagarna överensstämmer inte ord för ord med varandra. Lagarnas innebörd sammanfaller likväl i så stor utsträckning att målet skall vara att både den privata och den offentliga sektorn skall avge avgöranden med liknande innehåll också vid indragning av pension.

Om pensionstagaren enligt principen om arbetsförmågans odelbarhet blivit beviljad pension från vardera sektorn, skall de utbetalande pensionsanstalterna förhandla fram ett enhetligt avgörande när den ena pensionsanstalten får en utredning som kan leda till indragning av pensionen.

Om pensionstagaren börjar förvärvsarbete, skall den allmänna och inte den yrkesbaserade invaliditetsdefinitionen iakttas vid indragning av pension enligt den offentliga sektorns pensionsstadgar eller vid sänkning av dess belopp (18 § 1 mom. StPL, 8 § 8 mom. KPS).

Om Folkpensionsanstalten drar in invaliditetspensionen, skall indragning av invalidpensionen också övervägas inom arbetspensionssystemet.

17.3

Mottagare av individuell förtidspension

När en mottagare av individuell förtidspension har börjat förvärvsarbete, kontrolleras endast beloppet förvärvsinkomster. För detta ändamål har i lagen i tagits två månatsbestämda gränsbelopp för inkomsterna (5 b § 2 mom. APL). När inkomsterna överstiger gränsbeloppet i 1 § 1 mom. 2 punkten APL men är lägre än $\frac{3}{5}$ av den pensionslön som lagts till grund för pensionen för den återstående tiden, börjar pensionen utbetalas till beloppet av delpension. Om inkomsterna överstiger $\frac{3}{5}$ av denna pensionsgrundande lön, avbryts utbetalningen av individuell förtidspension helt.

Vid kontroll av pensionstagarens månadslön beaktas de sammanlagda lönerna av arbeten som avses i de stadganden som finns upptagna i 8 § 4 mom. APL eller motsvarande löner från andra länder med vilka Finland har ingått en överenskommelse om social trygghet.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

När en mottagare av individuell förtidspension hör sig för om sina möjligheter att förvärvsarbeta medan han lyfter pension, skall för honom anges de inkomstgränser inom ramen för vilka han kan förvärvsarbeta.

17.4

Övervakningsrutiner

17.4.1

Beviljande av pension för viss tid

Vare sig pension har beviljats tills vidare eller för viss tid uppmanas pensionstagaren redan i pensionsbeslutet eller i dess bilagor att till pensionsanstalten anmäla förändringar i arbetsförmågan eller en eventuell återgång till arbetet. Pensionstagaren får också besked om vilka omständigheter utöver beloppet förvärvsinkomster som beaktas när pensionsanstalten överväger om pensionen skall dras in eller ändras.

Om invalidpension för viss tid har beviljats för en lång tid, förlöper övervakningen av pensionstagaren normalt. Om invalidpension för viss tid däremot har beviljats för en kort tid, kan pensionsanstalten pröva situationen på nytt när pensionen upphör.

17.4.2

Meddelande om andra pensionsbeslut

Besked om avgöranden som träffats av andra arbetspensionsanstalter, Folkpensionsanstalten eller andra länder ger ofta upphov till övervakningsåtgärder. Pensionsskyddscentralen sänder automatiskt meddelande om avgörandena till pensionsanstalterna. Om en annan arbetspension eller folkpensionen har dragits in, skall pensionsanstalten utreda om det över huvud taget är befogat att betala ut pension eller om full pension skall omvandlas till delpension. Folkpensionsanstaltens beslut om indragning av pension kan grunda sig på tillgängliga skatteuppgifter.

17.4.3

Nytt läkarutlåtande

De läkarutlåtanden som gäller pensionstagaren som pensionsanstalten får kan också leda till övervakningsåtgärder. Läkarutlåtanden sänds t.ex. av Folkpensionsanstalten, olycksfallsförsäkringsanstalterna och trafikförsäkringsbolagen.

17.4.4

Arbetsgivarens anmälan

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Uppgifter om pensionstagares förvärvsarbete erhålls också genom arbetsgivarnas årsanmälningar. När t.ex. en mottagare av delpension fortsätter att arbeta i sin tidigare arbetsgivares anställning, kan pensionsanstalten i årsanmälningarna följa med hans löneutveckling.

Arbetsgivaren skall också till sin egen pensionsanstalt anmäla att pensionstagaren har börjat arbeta.

17.4.5

Övervakning av företagare

Det är i regel inte på basis av Pensionsskyddscentralens register möjligt att förmedla uppgifter om förvärvsverksamhet som bedrivs av lantbruksföretagare och övriga företagare samtidigt som de lyfter pension. Övervakningen av företagares förvärvsinkomster ankommer närmast på pensionsanstalterna. Vid övervakningen kan också skatteuppgifter användas.

I samband med övervakningen av FÖPL-försäkringsskyldigheten påträffar Pensionsskyddscentralen likväl också sådana företagare som redan lyfter pension. I sådana fall sänder Pensionsskyddscentralen uppgifterna till pensionsanstalterna för vidare åtgärder.

En förteckning över de pensionstagare som bedriver företagareverksamhet och för vilka inkomst av rörelse eller yrke har fastställts i statsbeskattningen sänds separat vid avtalade tidpunkter till pensionsanstalterna. Den pensionsanstalt som betalar ut den huvudsakliga pensionen gör utredningen och ger de övriga utbetalande pensionsanstalterna besked om resultatet.

Pensionsskyddscentralens övervakning gäller också yrkesfiskare. Motsvarande övervakning har inte ordnats för lantbruksföretagare och renskötare eftersom Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt sköter övervakningen av dem.

Cirkulär 27/87, Övervakning av pensionstagarnas företagareverksamhet

17.4.6

Övervakningslistor

17.4.6.1

Faktainnehållet i listorna

Pensionsskyddscentralens övervakningslistor sänds till pensionsanstalterna två gånger om året, i mars och i september.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Övervakningslistan innehåller uppgifter om de arbetstagare och företagare som enligt registret är pensionerade vid tidpunkten för datakörningen och som under pensioneringstiden haft förvärvsinkomster som omfattas av arbetspensionslagarna.

På listan antecknas uppgifter om arbets- och tjänsteförhållanden och perioder av företagareverksamhet som har registrerats under pensioneringstiden.

Uppgifter om arbetstagare

På övervakningslistan finns uppgifter om arbets- eller tjänsteförhållanden som pågår samtidigt med pension. KAPL- och KoPL-lönerna hänför sig till året före övervakningstidpunkten.

Uppgifter om företagare

Om företagareverksamhet som bedrivs av en företagare som lyfter heleffektiv pension införs inga uppgifter i registret. Sådan företagareverksamhet kan inte försäkras. Övervakning av företagare som lyfter heleffektiv pension sköts med hjälp av skatteuppgifter (se 17.4.5).

På övervakningslistan finns endast uppgifter om företagareverksamhet som bedrivs av företagare med fribrevspension. Om den som lyfter fribrevspension fortsätter att bedriva företagareverksamhet, antecknas på listan den arbetsinkomst som fastställts när försäkringen tecknats. I annat fall antecknas den pensionsgrundande arbetsinkomsten.

När en pensionstagare inleder företagareverksamhet, erhålls i regel ingen anteckning om detta för Pensionsskyddscentralens övervakningslista. På listan finns inte heller några uppgifter om ändringar i fortlöpande företagareverksamhet. Det är likväl viktigt att få en utredning över företagareverksamhetens omfattning, i synnerhet när företagaren har blivit beviljad invalidpension medan företagareverksamheten ännu pågår. Det här gäller närmast företagare som lyfter delpension. Pensionsanstalten bör då vid behov be företagaren lämna en utredning över företagareverksamheten på blanketten TY. Genom en jämförelse av de uppgifter som lämnas med den situation som rådde då pensionen beviljades avgörs om det är skäl att dra in pensionen.

Pensionsanstalten kan få besked om företagareverksamheten också om en pensionstagare ansöker om FÖPL-försäkring. Den pensionsanstalt dit ansökan om för-

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

säkring lämnas sänder ett meddelande om ansökan till den pensionsanstalt som betalar ut pensionen.

Det som ovan sagts om företagare gäller också lantbruksföretagare. Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt sköter övervakningen också i samband med lantbruksföretagarnas olycksfallsförsäkring.

Den offentliga sektorns uppgifter

För närvarande anmäls största delen av anställningsförhållandena inom den offentliga sektorn till Pensionsskyddscentralen redan när anställningsförhållandet inleds.

Om en person får invalidpension från den privata sektorn och tar anställning inom den offentliga sektorn, får pensionsanstalten ofta besked om arbetet för sent med tanke på övervakningen.

Om däremot en person som får invalidpension från den offentliga sektorn tar anställning inom den privata sektorn, får den utbetalande pensionsanstalten besked om det genom övervakningslistan.

Det är skäl för pensionsanstalten att fortlöpande följa med löneutvecklingen för de personer som finns upptagna på övervakningslistan. Lön som uppbärs av en person med heleffektiv pension ger inte rätt till ny pension. Det kan därför vara fördelaktigare för en förvärvsarbetande pensionstagare om pensionsanstalten drar in en heleffektiv invalidpension som är liten till beloppet.

Utbetalning av en liten fribrevspension kan också vara ofördelaktigt. När ett nytt pensionsfall inträffar, kan förvärvsarbete som utförs av en pensionstagare betraktas som arbetsträning, varvid fribrevspensionen fortsätter att löpa och ingen pension beviljas på basis av det nya förvärvsarbetet.

Uppgifter om mottagare av individuell förtidspension

I anmälningarna till arbetsförhållanderegistret följer Pensionsskyddscentralen med förvärvsarbete som utförs av en mottagare av individuell förtidspension. Pensionsskyddscentralen meddelar pensionsanstalten om förvärvsarbetet genom ett registerutdrag så snart uppgifterna har registrerats.

När det gäller en anmälan om att ett arbetsförhållande har inletts, finns det inga löneuppgifter i registret. I sådana fall ber pensionsanstalten först pensionstagaren själv om uppgifter om lönebeloppet

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

och vänder sig först därefter till den pensionsanstalt som har försäkrat arbetsförhållandet eller till arbetsgivaren.

Pensionsskyddscentralen gör motsvarande anmälan också när KAPL- eller KoPL-inbetalningar som överstiger gränobeloppet för individuell förtidspension har registrerats. Anmälan görs också om registrering av arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet.

17.4.6.2

Behandling fall för fall

Jämförelse av förvärvsinkomster

Vid jämförelse av förvärvsinkomsterna avgörs vilken inverkan förvärvsinkomsterna under pensioneringstiden har på pensionen. I fråga om egentlig invalidpension får tillvägagångssättet inte vara stereotyp, utan vid avgörandet beaktas utöver förvärvsinkomsterna bl.a. pensionstagarens ålder, pensioneringstiden, pensionens belopp, sjukdomen och prognosen för den, hur länge pensionstagaren har förvärvsarbetat och hur han har rett sig i arbetet samt tillgången på arbete i framtiden.

Även om en stereotyp behandling i mån av möjlighet bör undvikas, skall i praktiken riktgivande procenttal användas för att garantera enhetliga avgöranden.

Jämförelsegrund

Förvärvsinkomsterna under pensioneringstiden jämförs vanligtvis med pensionslönen. En företagares inkomst jämförs med den pensionsgrundande arbetsinkomsten. Om pensionstagaren före sin pensionering har bedrivit företagarkerksamhet samtidigt som han varit anställd i arbetsförhållande eller om han delvis varit anställd inom den offentliga sektorn och delvis inom den privata sektorn, skall till grund för jämförelsen tas den sammanlagda pensionslönen eller arbetsinkomsten för pensionerna.

Om pensionslönen för invalidpensionstagarens sista arbetsförhållande inte motsvarar pensionstagarens stabiliserade lönenivå, bör man försöka hitta en sådan längre tillbaka i pensionstagarens arbetshistoria. Det här gäller i synnerhet fall där pensionen grundar sig på korta arbetsförhållanden.

Beträffande individuell förtidspension betraktas som den lön med vilken förvärvsinkomsterna jämförs pensionslönen för det arbetsförhållande eller period av företagarkerksamhet som ligger till grund för pensionen för den återstående tiden.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Följande tabell illustrerar förvärvsinkomsternas inverkan på den egentliga invalidpensionen.

Beviljad pension	Förvärvsinkomsterna under pensioneringstiden		Åtgärder
Full invalidpension	40-60 % av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten		Omvandling till delinvalidpension övervägs
Full invalidpension	över 60 %	"	Indragning av pensionen övervägs
Delinvalidpension	under 40 %	"	Omvandling till full invalidpension övervägs
Delinvalidpension	över 60 %	"	Indragning av pensionen övervägs

Efter jämförelsen av förvärvsinkomster hörs pensionstagaren och införskaffas ytterligare utredning om hans hälsa, förvärvsarbete och förvärvsinkomster. I detta skede är det ofta motiverat att till pensionstagaren sända blankett J, TY eller TM. Utöver beloppet förvärvsinkomster inhämtas uppgifter om den läkare som behandlar pensionstagaren, sjukhusvistelser och eventuell yrkesutbildning eller andra rehabiliteringsåtgärder.

Pensionstagaren kan lida av en så svår sjukdom att några övervakningsåtgärder inte behövs efter en medicinsk bedömning. För att gallra ut sådana fall kan de medicinska omständigheterna utredas redan innan blankett J sänds till pensionstagaren.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

17.4.7

Införskaffande av tilläggsutredning

17.4.7.1

Uppgifter om hälsotillstånd

Om pensionsanstalten anser att en medicinsk tilläggsutredning är nödvändig, kan förfaras i enlighet med punkt 6.4.1.

Vägran att låta undersöka sig

Om personen inte lämnar en sådan utredning som betts av honom eller om han vägrar att delta i en undersökning som inte är livsfarlig för honom, kan pensionsanstalten avbryta pensionsutbetalningen (8 b § 1 mom. APL).

Det finns inga anvisningar om vad som anses vara en livsfarlig undersöknings- eller behandlingsåtgärd som pensionstagaren har rätt att neka till. Det avgörs fall för fall på basis av medicinska omständigheter.

17.4.7.2

Uppgifter om arbetet

Av övervakningslistan eller den av pensionstagaren ifyllda blanketten J kan framgå att pensionstagaren har varit anställd i arbetsförhållande eller bedrivit företagarverksamhet. Pensionsanstalten skall då inhämta uppgifter om förvärvsarbetet av skattemyndigheterna och av arbetsgivaren.

Det kan ibland vara befogat att inhämta uppgifter om sådana sociala omständigheter som har betydelse för bedömningen, t.ex. om boende- och familjeförhållanden.

17.4.7.3

Hörande av pensionstagaren

Innan pensionsanstalten avger ett beslut om indragning av pensionen skall pensionstagaren i regel höras. Detsamma gäller också omvandling av full pension till delpension. Hörande av pensionstagaren sker t.ex. genom att pensionstagaren får blankett J, TY eller TM eller annan motsvarande blankett att fylla i.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

17.5

Vad beaktas som inkomst

Om förvärvsinkomsternas inverkan på fortsatt utbetalning av pension har ett särskilt cirkulär A 27/94 utfärdats: Hur arbete under pensioneringstiden inverkar på pensionen (bilaga 29) och meddelande nr 10/93 till pensionsanstalterna: Vård i hemmet och vårdarens pensionsskydd (bilaga 30, på finska).

Anvisningarna om inkomstgränserna för mottagare av individuell förtidspension och om kommunala förtroendevalda i cirkulär A 25/90 är likväl föråldrade. Av den anledningen har de bifogade tabellerna "Hur mycket får man förtjäna under pensioneringstiden" och "Vad skall beaktas som förvärvsinkomst" uppdaterats (bilagorna 32 och 33).

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

18

INVALIDPENSION OCH ARBETE UTOMLANDS

18.1

Allmänt

På den finska pensionsansökningsblanketten skall den pensionssökande ange om han har arbetat utomlands och om han redan har fått eller ansökt om pension för arbetet.

Om det framgår av ansökan att den pensionssökande har arbetat i ett land med vilket Finland inte har ingått någon överenskommelse om social trygghet, bör den sökande bistås med uppgifter om var han kan höra sig för om sin rätt till pension från det andra landet. Pensionsanstalten kan vid behov vända sig till sektionen för utländska pensionsärenden på Pensionskyddscentralen, som lämnar uppgifter om de utländska pensionsanstalterna och deras adresser.

Om den sökande har arbetat i ett annat EES-land eller i någon annan stat med vilken Finland har ingått en bilateral överenskommelse om social trygghet, inleds utredningen av rätten till pension från det andra landet i och med att ansökan lämnas in i Finland. På basis av överenskommelse om social trygghet betalas en pension som tjänats in i ett avtalsland utan begränsning ut från ett avtalsland till ett annat när pensionsfall inträffar.

EES-avtalet gäller avtalsländernas medborgare samt flyktingar och statslösa personer som är bosatta i dessa länder och som i egenskap av försäkrade arbetstagare eller företagare omfattas av lagstiftningen i ett eller flera EES-länder. Överenskommelserna gäller också familjemedlemmar och förmånstagare vid dödsfall.

18.2

Överenskommelserna om social trygghet

Avtalet om europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) är en multilateral överenskommelse om social trygghet mellan Finland och de övriga EES-länderna. EES-länderna är utöver Finland: Belgien, Danmark, Frankrike, Grekland, Irland, Island, Italien, Liechtenstein, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike.

En del av texten i EES-avtalet sändes till arbetspensionsanstalterna 31.7.1992. I cirkulär A 70/93 redogörs för överenskommelsens ikraftträdande.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Dessutom kompletterar Finland som bäst EES-avtalet med bilaterala överenskommelser med Luxemburg, Storbritannien (nedan England), Tyskland, Österrike och de nordiska länderna.

Finland har bilaterala överenskommelser om social trygghet med Canada och Quebec, Schweiz och Amerikas Förenta Stater (nedan USA). För detaljerna i dessa överenskommelser redogörs i särskilda cirkulär. Cirkulären är: A 7/88 Canada och Quebec, 28/86 Schweiz och A 45/92 USA. Den officiella avtalstexten finns i följande cirkulär: 31/87 Canada och Quebec, 4/86 Schweiz och A 37/91 USA.

18.3

Invalidpension med stöd av EES-avtalet

Försäkringsperioder

I de flesta EES-länderna är långa försäkringspremieperioder ett villkor för att rätt till pension skall uppkomma. För att rätt till invalidpension skall uppkomma i ett annat EES-land kan vid behov även försäkringsperioder enligt den finska arbetspensionsförsäkringen beaktas med stöd av EES-avtalet.

För att villkoret om fem års bosättningsperiod i Finland enligt de finska arbetspensionslagarna (6 a § 5 mom. APL) skall uppfyllas kan med bosättningsperiod i Finland också jämföras försäkrings- eller bosättningsperioder i något annat avtalsland för att rätt till återstående tid skall kunna räknas till godo i den finska invalidpensionen.

Villkoret om återstående tid i den individuella för-tidspensionen enligt de finska arbetspensionslagarna uppfylls även om rätten till återstående tid för det i Finland försäkrade arbetet redan har gått förlo-rad, om den sökande arbetade eller var verksam som företagare i ett annat EES-land då pensionsfallet inträffade.

Bedömning av arbetsförmåga

Arbetsförmågan avgörs enligt den nationella lagstiftningen i det land där arbetet är försäkrat. Ett invalidpensionsfall i Finland leder därför inte nödvändigtvis till uppkomsten av rätt till invalidpension enligt lagstiftningen i något annat EES-land.

På motsvarande sätt är ett annat avtalslands beviljande invalidpensionsbeslut eller avslagsbeslut inte avgörande för bestämmande av den sökandes rätt till

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

invalidpension enligt de finska arbetspensionslagarna.

Det finska B-läkarutlåtandet är enligt EES-avtalet inte tillräckligt vid ansökan om invalidpension från ett annat EES-land. Enligt avtalet skall ett läkarutlåtande avfattat på blankett E 213 sändas till det andra EES-landet. Om det EES-land som pensionsansökan gäller behöver blankett E 214 för annan medicinsk utredning, kan också den sändas till EES-landet.

De nordiska länderna kommer att sinsemellan komma överens om att de nationella blanketterna för läkarutlåtanden godtas. Tills vidare använder Finland sina nationella blanketter också med de andra EES-länderna. Om det andra EES-landet likväl kräver att EG-blanketter skall användas, skall en sådan blankett sändas till landet. (Den plan enligt vilken de nationella blanketterna skall användas har gjorts efter cirkulär A 58/92 och punkt 3.3.1).

Finland införskaffar i regel inte några tilläggsutredningar om inte ansökan är bristfällig och den finska pensionen betydande. Då kan tilläggsutredning införskaffas t.ex. på den av Folkpensionsanstalten fastställda engelska blanketten för läkarutlåtanden.

Pensionens belopp

Pensionen räknas ut både enligt nationella regler och som en pro rata-pension. Den större av de så uträknade arbetspensionerna beviljas.

Tillgodoräknande av återstående tid

Återstående tid skall räknas till godo i pensionen när rätt till återstående tid föreligger även utan att EES-avtalet tillämpas.

Dessutom räknas återstående tid till godo i pensionen när rätt till återstående tid inte längre föreligger enligt de finska arbetspensionslagarna men pensionsfallet inträffar medan den sökande är anställd i arbetsförhållande eller verksam som företagare i något annat EES-land.

Ansökan om invalidpension från något EES-land

Samma ansökningsblankett (T) används både för ansökan om arbets- och folkpension från Finland och för pension från något annat EES-land. När den pensionssökande uppger i sin ansökan att han har arbetat utomlands, skall en särskild blankett (U) ifyl-

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

las för utlandsanställningen. Utöver blanketten U skall till ansökan fogas andra eventuella handlingar om utlandsanställningen (arbetsintyg, försäkringsbevis m.m.).

Anhängiggörande av ansökan

Samma dag som pensionsansökan lämnas till den behöriga försäkringsanstalten i någon medlemsstat blir den också anhängig i de övriga medlemsstaterna.

När dröjsmålsförhöjning skall läggas till den finska arbetspensionen, skall för bestämmande av förhöjningen pensionsansökan anses ha lämnats in först när den jämte erforderliga bilagor har kommit till den finska arbetspensionsanstalten eller till Pensions-skyddscentralen. I bilagorna skall finnas tillräcklig utredning för avgivande av beslutet.

Beslut

Bosättningslandet skall omedelbart interimistiskt börja betala ut sådan pension som den sökande har rätt till utan beaktande av försäkringsperioderna i andra EES-länder. Den sökande kan inte söka ändring i det interimistiska beslutet.

Den utredande anstalten (i Finland Pensions-skyddscentralen eller Folkpensionsanstalten) meddelar de andra EES-länderna om den interimistiska utbetalningen av pensionen.

Arbetspensionsanstalten börjar betala ut den slutliga pensionen genast när det slutliga beslutet har avgetts. Beslutet kan sändas till den sökande utan besvärsmålsrätt. Den utredande anstalten sänder de slutliga besluten och sammandraget av dem till den sökande på blankett E 211 och anvisningarna för sökande av ändring på blankett E 212. Besvärstiden börjar löpa från det att den sökande fått sammandraget. När Pensions-skyddscentralen är utredande anstalt, ingår i sammandraget utöver de andra EES-ländernas beslut också beslutet om finsk folkpension.

När det gäller avslag på invalidpension med motiveringen att den sökande inte är arbetsoförmögen eller avslag på ansökan om förhandsbeslut om individuell förtidspension, utfärdas ett slutligt beslut genast för att den sökande skall kunna söka ändring i det utan att behöva invänta EES-behandlingen och sammandraget.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

Sökande av ändring

Ändring skall separat sökas i varje EES-lands beslut. Besvärstiden börjar löpa från det att den sökande får sammandraget av EES-ländernas beslut. Ändringsansökan blir anhängig när den lämnas till någon behörig anstalt i något EES-land.

18.4

Nya överenskommelser om social trygghet som kompletterar EES-avtalet

EES-avtalet kommer att kompletteras genom bilaterala överenskommelser om social trygghet som ingås med England, Luxemburg, Tyskland, Österrike och de nordiska länderna.

Den nya nordiska konventionen om social trygghet tillämpas närmast på medborgare i tredje land, dvs. i länder utanför EES, och på icke förvärvsarbetande personer. Bestämmelsen enligt vilken andelen återstående tid avvikande från förordning 1408 räknas ut i förhållande till ländernas försäkringsperioder gäller likväl samtliga medborgare i EES-länderna.

I den nya överenskommelsen med Tyskland ingår likaså en från förordningen avvikande bestämmelse om beräkning av återstående tid som gäller EES-medborgarna.

18.5

Invalidpension på basis av bilaterala överenskommelser om social trygghet

Finland har bilaterala överenskommelser om social trygghet med Canada och Quebec, Schweiz och USA.

Dessutom är Finlands tidigare överenskommelser om social trygghet med EG-länderna Spanien och Grekland fortfarande i kraft. Sedan EES-avtalet har trätt i kraft kommer dessa överenskommelser närmast att endast tillämpas på medborgare i tredje land, dvs. i länder utanför EES. Överenskommelserna relateras i cirkulären 17/87 Spanien och A 16/91 Grekland.

Försäkringsperioder

Sysselsättningsperioder i Finland kan räknas till godo för att väntetiderna enligt avtalspartens arbetspensionssystem skall uppfyllas.

Med den bosättningsperiod om fem år som förutsätts enligt de finska arbetspensionslagarna kan jämföras försäkringsperioder som fullgjorts på basis av förvärvsarbete i något annat avtalsland med undantag av Canada.

Juridiska avdelningen/epu

10.11.1993

I övrigt tillämpas finsk arbetspensionslagstiftning på uppkomsten av rätt till pension och på beräkning av pensioner. Ett undantag från detta utgör överenskommelserna med USA och Spanien i vilka specialstadganden om beräkning av pensioner ingår.

Ansökan om pension

För ansökan om pension används vardera avtalspartens egna tvåspråkiga pensionsansökningsblanketter, som uttryckligen har uppgjorts för tillämpningen av överenskommelsen.

Enligt överenskommelsen med Schweiz blir ansökan anhängig i vardera avtalslandet den dagen då ansökan har lämnats in till någotdera avtalslandet. Enligt de andra bilaterala överenskommelserna blir ansökan samtidigt anhängig i bägge avtalsländerna när den sökande inom sex månader från den första pensionsansökan också lämnar in pensionsansökan enligt den andra avtalspartens lagstiftning.

Sökande av ändring

En ändringsansökan anses också ha blivit inlämnad i tid när den inom besvärstiden har lämnats in till det andra avtalslandets myndighet eller försäkringsanstalt som tar emot besvär enligt landets nationella lagstiftning.

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

19

TILLSYNEN ÖVER ARBETSPENSIONSANSTALTERNA I INVALIDPENSIONSÄRENDEN

Den pensionssökande kan i ett ärende som gäller invalidpension också kontakta tillsynsmyndigheterna inom arbetspensionssystemet, dvs. social- och hälsovårdsministeriet, justitieombudsmannen eller justitiekanslern.

Social- och hälsovårdsministeriet

Tillsynen över den privata sektorns arbetspensionssystem ankommer enligt lag på social- och hälsovårdsministeriet. Ministeriets rätt till tillsyn gäller också LEL Arbetspensionskassan, Sjömanspensionskassan och Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt.

Ministeriet har rätt att granska pensionsanstaltens verksamhet (14 kap. L om försäkringsbolag, 9 kap. L om försäkringskassor, 7 kap. L om pensionsstiftelser).

Ministeriet utövar inte tillsynsrätt i enskilda invalidpensionsärenden.

Tillsynen över den offentliga sektorns pensionsanstalter

Tillsynen över Statskontoret ankommer på finansministeriet och tillsynen över Kommunernas pensionsförsäkring på inrikesministeriet.

Pensionsskyddscentralen

Tillsynen över pensionskassorna och -stiftelserna angående det lagstadgade pensionsskyddet har med statsrådets beslut överförts från social- och hälsovårdsministeriet till Pensionsskyddscentralen.

Utöver fall som gäller pensionskassor och -stiftelser är det också möjligt att vända sig till Pensionsskyddscentralen i ärenden som gäller andra pensionsanstalter. Ärendet utreds tillsammans med pensionsanstalten.

Justitiekanslern och justitieombudsmannen

Justitiekanslern i statsrådet övervakar också dem som sköter offentliga uppdrag inom den indirekta offentliga förvaltningen. Justitiekanslern övervakar att de följer lagen och fullgör sin tjänsteplikt så

Juridiska avdelningen/epu

30.11.1994

att ingen blir lidande i sin lagliga rätt (46 § 1 mom. Regeringsformen för Finland).

Till Riksdagens **justitieombudsmans** befogenheter hör att vaka över att lagarna följs även vid andra än myndigheter när det gäller skötseln av offentliga uppdrag (49 § Regeringsformen för Finland).

Justitieombudsmannens och justitiekanslerns tillsynsrätt utsträcker sig också till arbetspensionsbeslut utfärdade av den privata sektorns pensionsanstalter. Tillsynen över arbetspensionssystemet hör i första hand till biträdande justitieombudsmannens uppgifter.

Medborgarna kan rikta sina klagomål antingen till justitieombudsmannen eller till justitiekanslern eller till bägge, allt enligt eget val. Eftersom tillsynsrätten är överlappande, kan justitiekanslern och justitieombudsmannen sinsemellan överföra ärenden som hör till bådas behörighet.

Justitieombudsmannen upptar inte klagomål till prövning, om inte besvärstiden har löpt ut.

Om justitieombudsmannen till följd av klagomål har konstaterat att pensionsanstaltens eller Pensionskyddscentralens beslut är riktigt och klagomålet obefogat, avger arbetspensionsanstalten inget nytt beslut i ärendet.

Om det av justitieombudsmannens brev eller beslut framgår att pensionsanstalten skall uppta ärendet till ny behandling och hur pensionsanstalten i övrigt skall förfara i ärendet, skall pensionsanstalten följa anvisningarna.

Avsändare

ARBETSGIVARES BESKRIVNING av pensions-
sökandes arbete, arbetsförhållanden och kapacitet

TAK

Mottagare

Returadress

För behandlingen av pensionsansökan behöver vi vissa uppgifter som vi vänligen ber Er ge på denna blankett. Den person som bäst känner till sökandens arbete och arbetskapacitet bör konsulteras när blanketten ifylls.

Vi ber att få Ert svar senast / 19 för att pensionshandläggningen inte skall fördröjas.

1 PENSIONS- SÖKANDE	Efternamn och alla förnamn	Personbeteckning
2 ANSTÄLL- NINGSTID	Under vilken tid har sökanden arbetat hos Er i sina nuvarande uppgifter?	
	Arbetstid per dag/vecka	
3 ARBETS- UPPGIFTER OCH ARBETSFÖR- HÅLLANDEN	<p>a) Arbetet har varit</p> <p>☐ dagarbete ☐ heldagsarbete ☐ tidsavlönat</p> <p>☐ skiftarbete ☐ deltidarbete ☐ ackordsavlönat</p> <p>b) Vilka slags uppgifter ingår i sökandens arbete? Förekommer det fysisk ansträngning eller psykiskt påfrestande drag i arbetet (arbetstakten, arbetsställningar o s v)? Av vilket slag?</p> <p>c) Beskrivning av arbetslokalen och arbetsförhållandena (buller, damm, drag, hetta, kyla, exponering för skadliga ämnen, olycksfallsrisk o s v)</p> <p>d) Har arbetsuppgifterna förändrats och i så fall när och hur? Har förändringen påverkat sökandens inkomst? Vad slags arbete utförde sökanden tidigare?</p>	

4 ARBETS- KAPACITET	a) Beskriv hur sökanden klarar av sitt arbete. Har sjukdomen varit till men och i så fall hur länge och på vilket sätt? Har arbetsförmågan försämrats vad gäller de krav arbetet ställer?
	b) Sjukfrånvaro under de tre senaste åren
	c) Kan sökanden anvisas annat, lämpligare arbete eller deltidsarbete?
5 REHABILI- TERING	a) Har möjligheterna till rehabilitering utretts? ☐ Nej ☐ Ja; resultat:
	b) Anser Ni sökanden ha förutsättningar för omskolning? Till hårdt arbete?
6 FÖRETAGS- HÄLSOVÅRD	Var finns företagshälsovårdens uppgifter om sökanden att få? Ni kan också bifoga uppgifterna.
	Adress _____ Telefonnummer _____
7 FORTSATT ANSTÄLLNING	Fortsätter sökandens anställning? ☐ Ja ☐ Nej; när upphör / upphörde den?
8 TILLÄGGS- UPPGIFTER	
9 UPPGIFTS- LAMNARE	Namn _____ Telefonnummer _____
	Ställning _____
10 UNDERSKRIFT	Datum, underskrift / 19

TIEDUSTELU KANSANELÄKELAITOKSEN MYÖNTÄMISTÄ
ETUUKSISTA / FÖRFRÅGAN OM FPA-FÖRMÄNER

Päivämäärä / Datum

Käsittelijä / Handläggare

Vastaanottaja / Mottagare

Palautusosoite / Sänds till, adress

VAKUUTETTU DEN FÖRSÄKRADE	Nimi / Namn		Henkilötunnus / Personbeteckning
HAKEMUS	☐ Työkyvyttömyyseläkehakemus / Invalidpension	☐ Kuntoutushakemus / Rehabilitering	Vireilletulopvm / Anhängighetsdatum
ANSÖKAN GÄLLER	☐ Yksilöllinen varhaiseläkehakemus / Individuell förtidspension	☐	
TIEDUSTELU FÖRFRÅGAN	<p>Eläkelaitoksemme pyytää edellä mainitun hakemuksen käsittelyä varten SV-päivärahatiedot, työttömyyspäivärahatiedot ja kuntoutustiedot.</p> <p>För handläggning av ovannämnda ansökan ber vår pensionsanstalt om att få uppgifter om SF-dagpenning, arbetslöshetsdagpenning och rehabilitering.</p>		
	☐ Jäljennökset lääkärinlausunnoista liitteineen / Kopior av läkarutlåtanden med bilagor		Alkaen / Fr.o.m.
	☐ Lääkinnällistä kuntoutusta koskevat tiedot / Uppgifter om medicinsk rehabilitering		

ANMÄLAN OM SÖKANDE AV INDIVIDUELL
FÖRTIDSPENSION

BILAGA 3

Returadress

1 PENSIONS- SÖKANDE	Efternamn och alla förnamn	Personbeteckning
---------------------------	----------------------------	------------------

FYLL I PUNKT 2 OM NI ARBETAT I ANNANS TJÄNST

2 LÖNEARBETE	Arbetsgivarens namn och adress
	Har slutat / slutar arbeta ☐ helt; när? / 19 ; har fått / får lön fram till / 19 ☐ delvis; när? / 19 ; vad för arbete utför Ni här efter (uppgi även arbetstid/mån och bruttolön)?

FYLL I PUNKT 3 OM NI VERKAT SOM FÖRETAGARE ELLER SJÄLVSTÄNDIG YRKESUTÖVARE
LANTBRUKSFÖRETAGARE SKA FYLLA I BILAGEBLANKETTEN TM

3 FÖRETAGAR- VERKSAMHET ELLER SJÄLV- STÄNDIG YRKESUTÖV- NING	Företagets namn och bransch
	Har slutat / slutar med företagarkerksamheten ☐ helt; när? / 19 ☐ delvis; när? / 19 ; vad för arbete utför Ni här efter (uppgi även arbetstid/mån och förvärvsinkomst)?
	Vem tar över det arbete Ni avstått från (namn)? Personbeteckning
	Företagsverksamheten ☐ fortsätter i tidigare omfattning ☐ har avslutats; när? / 19 ☐ har inskränkts; när? / 19 ; hur? <small>(kopia av anmälan om avslutad näringsverksamhet eller av motsvarande utredning bifogas)</small>
	Ägoförhållanden, om verksamheten inte avslutats ☐ Företaget är alltjämt i min ägo / i min makes ägo ☐ Företaget har sålts ☐ Företaget har hyrts ut När har det sålts / hyrts ut? / 19 Till vem? <small>(kopia av köpebrevet bifogas)</small>

FYLL I PUNKT 4 OCH UNDERTECKNA BLANKETTEN

4 BETALNINGS- ADRESS OCH BESKATTNING	Bankens namn och kontor	Grundprocent vid innehållning av skatt
	Fullständigt kontonummer	
5 UNDERSKRIFT	Jag försäkrar att de uppgifter jag lämnat är riktiga Datum och underskrift	Telefonnummer

Mottagningsanteckningar

ANSÖKAN OM INVALIDPENSION

T

1 Ansökan inkom (datum, mottagare)

2 Inkom. datum

3 Inkom, datum

Vidarebefordrad (datum, vart?)

Vidarebefordrad (datum, vart?)

1 ANSÖKAN	Arbetspension: ☐ Söker ☐ Söker ej	Folkpension: ☐ Söker; vilka delar? ☐ Basdel ☐ Tillaggsdel ☐ Barn tillägg ☐ Söker ej
	☐ Invalidpension ☐ Förhandsbeslut om individuell förtidspension ☐ Slutligt beslut om individuell förtidspension ☐ Jag ber att min ansökan om invalidpension behandlas som ansökan om individuell förtidspension, ifall jag inte anses berättigad till invalidpension.	
2 SÖKANDE	Efternamn och alla förnamn	
	Personbeteckning	Yrke
	Näraadress	Telefon (tjänst / hem)
	Postnummer	Postanstalt
	Boningskommun	
	Pensionsbeslutet önskas ☐ på finska ☐ på svenska	Har god man / förmyndare förordnats för Er? ☐ Nej ☐ Ja
	Bosättningsland ☐ Finland ☐ Annat; vilket?	Medborgarskap ☐ Finskt ☐ Annat; vilket?
Har Ni bott eller arbetat utomlands (vid jakande svar, fyll i bilaga U)? ☐ Nej ☐ Har bott ☐ Har arbetat; i vilket land?		Ifylls av pensionsanstalten ☐ EES
3 BETALNINGS- ADRESS OCH BESKATTNING	Bankens namn och kontor	Fullständigt kontonummer
	Banken är skyldig att returnera pension som inbetalats på kontot utan grund	Grundprocent vid innehållning av skatt på lön
4 BARN	Har Ni eller Er make / sambo barn under 18 år att försörja? ☐ Nej ☐ Ja; barnens namn och personbeteckningar	
	Bor barnen hos Er? ☐ Ja; om något av dem inte är Ert eller Er makes barn, uppge vad för ett barn det är och om Ni får ersättning för dess försörjning från annat håll. ☐ Nej; uppge hur Ni deltar i försörjningen av dem (underhållets storlek och sedan när Ni betalar det).	
5 SJKDOMAR	a) Sjukdom, handikapp eller skada som orsakat arbetsförmågan eller nedsättningen i arbetsförmågan	
	b) När har sjukdomen börjat?	c) När har arbetsförmågan börjat?
	d) Vilka symtom medför sjukdomen? Hur och från när har symtomen försvårat Ert arbete? Använder Ni hjälpmedel? Vad slags arbete kan Ni alltså utföra?	

6 LÄKAR- UTLÅTANDE B	☐ Bifogas ☐ Finns hos Folkpensionsanstalten ☐ Finns hos:		
7 BEHANDLAN- DE LÄKARE	Er nuvarande läkares namn och mottagningsadress	När besökte Ni mottagningen senast?	Nästa besök
8 TIDIGARE LÄKARE OCH VÄRDIN- RÄTTNINGAR (under de två senaste åren)	a) Andra läkare som behandlat Er (namn och mottagningsadress)		Behandlingsår
b) Sjukhus, rehabiliterings- och undersökningsanstalter eller mentalvårdsbyråer där Ni blivit undersökt eller behandlad (inrättningens namn)		Under vilka tider	Nästa besök
9 UNDERSÖK- NING OCH BEHANDLING	a) Har det tagits röntgenbilder av Er under de senaste två åren? ☐ Nej ☐ Ja; när och var?		
b) Vilka läkarordinerade mediciner använder Ni regelbundet (ange även doseringen)?			
10 REHABI- LITERING	a) Har Era möjligheter till rehabilitering (yrkesinriktad / medicinsk) utretts t ex inom företagshälsovården eller i samband med olycksfall eller trafikskada, och har Ni sökt eller fått rehabilitering? ☐ Har inte utretts, och jag har inte sökt eller fått rehabilitering ☐ Har utretts; när och var? ☐ Jag har ansökt om rehabilitering; när och var? ☐ Jag har fått rehabilitering; hurdan, när och var?		
b) Hur bedömer Ni själv Era rehabiliteringsmöjligheter, t ex omskolning till ett nytt yrke?			
11 REHABI- LITERINGS- PENNING	Har Ni uppburit eller sökt rehabiliteringspenning eller inkomstbortfallsersättning vid rehabilitering? ☐ Nej ☐ Har sökt; vad och varifrån? ☐ Har uppburit; vad och varifrån?		
12 UTBILDNING	a) Er grundutbildning b) Övrig utbildning (examina, yrkesutbildning och -kurser; även tidpunkterna)		
13 ARBETE I DET EGENTLIGA YRKET	a) Vilket har Ert egentliga arbete eller yrke varit?		b) Tid som Ni arbetat i detta yrke
c) Arbetet har varit ☐ dagarbete ☐ tidsavlönat ☐ heldagsarbete ☐ skiftarbete ☐ ackordsavlönat ☐ deltidsarbete; arbetstid timmar / dag			
d) Beskrivning av arbetet (arbetsuppgifter, arbetsställningar, arbetstakt)			

	e) Beskrivning av arbetslokalen och arbetsförhållandena (buller, damm, drag, hetta, kyla, exponering för skadliga ämnen, olycksfallsrisk etc)
	f) Har möjligheterna att ändra på Era arbetsuppgifter utretts? ☐ Nej ☐ Ja
	g) Har Era arbetsuppgifter förändrats? ☐ Nej ☐ Ja; när, hur och varför?
14 ANNAT ARBETE	Har Ni haft annat arbete vid sidan av Ert egentliga yrke (hurdant och under vilken tid)?
15 ARBETET UPPHÖRT/ MINSKAT	Har Ni slutat arbeta eller minskat på Ert arbete? ☐ Har slutat. Sista arbetsdagen / 19 Lön har betalats fram till / 19 ☐ Har inte slutat arbeta ☐ Har minskat på arbetet; när och på vilket sätt; med vad och hur mycket arbetar Ni numera? Uppge arbetstiden per vecka / månad samt arbetsinkomsten och naturaförmånerna.
16 SENASTE ANSTÄLLNING	Arbetsgivarens namn och adress _____ Telefon _____ Era arbetsuppgifter i denna anställning När blev Ni anställd (datum)? Anställningen Fram till (datum): Anställningen När (datum)? ☐ fortgår ☐ har upphört
17 ÖVRIGA AN- STÄLLNINGAR	Har Ni varit anställd a) hos privat arbetsgivare? ☐ Nej ☐ Ja b) hos staten, kommun, församling eller annat offentligt samfund? ☐ Nej ☐ Ja
18 JUSTERING AV PENSIONS- LÖNEN EFTER PROVNING	Har Er lön i någon anställning undantagsvis sjunkit? ☐ Nej ☐ Ja; vilken anställning, när och varför (t ex sjukdom, permittering etc)?
19 FÖRETAGAR- VERKSAMHET ELLER SJÄLV- STÄNDIG YRKESUTÖV- NING	Har Ni idkat företagerverksamhet? ☐ Nej ☐ Ja ☐ Jordbruk / skogsbruk; fyll i bilaga TM ☐ Yrkesmässigt fiske eller renskötsel ☐ Annan företagerverksamhet eller självständig yrkesutövning; vad? Verksamheten inleddes _____ Deltar Ni alljämt i företagsverksamheten eller yrkesutövningen? ☐ Nej ☐ Ja Företagets verksamhet (om Ni idkar flera slag, ange vilken verksamhet som förändrats) ☐ fortsätter i tidigare omfattning ☐ har minskats ☐ har upphört När minskades / upphörde den? _____ Hur minskades den? _____ Av vilken orsak? Företaget ☐ är alljämt i min ägo / i min makes ägo ☐ har sålts ☐ har hyrts ut Försäljnings- / Uthyrningsdatum _____ Köpare / Uthyrt till _____
20 BESVARAS AV SOKANDE SOM SKOTT HEM OCH HUSHÅLL	a) Vem sköter i Ert ställe de arbeten i hushållet som Ni lämnat? b) Vilka personer hör till Er familj (älder och släktskap)?

21 STUDIE- LEDIGHET	Har Ni haft studieledighet enligt lagen om studieledighet? ☐ Nej ☐ Ja; när?
22 BARNAVÅRD	Har Ni haft oavlönad moderskaps- eller föräldraledighet eller vårdledighet efter 1.1.1981? ☐ Nej ☐ Ja; när?
23 ARBETS- LÖSHET	a) Har Ni varit anmäld som arbetslös arbetssökande hos arbetskraftsbyrån under de senaste tre åren? ☐ Nej ☐ Ja
	b) Har Ni uppburit eller sökt arbetslöshetsdagpenning/ arbetsmarknadsstöd under de senaste tre åren? Hos vilken arbetslöshetskassa eller FPA-lokalbyrå? ☐ Nej ☐ Söker ☐ Uppbär ☐ Har uppburit; när?
	c) Har Ni nått i sysselsättningslagen avsett gäntererat arbete efter 1.1.1988? ☐ Nej ☐ Ja; när?
24 VUXEN- UTBILDNING	Har Ni uppburit eller sökt utbildningsstöd från utbildnings- och avgångsbidragsfonden, arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten? ☐ Nej ☐ Söker; varifrån? ☐ Uppbär; varifrån? ☐ Har uppburit; när och varifrån?
25 ERSÄTTNING- AF OCH PENSIONER	Uppbär eller söker Ni ersättning på grund av olycksfall, yrkessjukdom, trafikskada eller militärskada, eller annan ersättning eller pension (uppge även familjepensioner och utländska pensioner)? ☐ Nej ☐ Söker; vad och varifrån? ☐ Uppbär; vad och varifrån?
26 SJKDAG- PENNING	Har Ni uppburit eller sökt dagpenning enligt sjukförsäkringslagen under de senaste tre åren? ☐ Nej ☐ Har sökt ☐ Har uppburit Från vilken FPA-lokalbyrå eller arbetsplatskassa?

FYLL I PUNKTERNA 27 - 28 OM NI SÖKER FOLKPENSIONENS TILLÄGGSDEL

27 CIVILSTAND OCH MAKE	☐ Ogift ☐ Anka/ankling ☐ Bor åtskils; / 19 ☐ Sambo
	☐ Gift ☐ Frånskild ☐ Anstaltsvård ☐ Annan orsak; vilken?
	Om Ni och Er make bor åtskils, ange orsaken ☐ Söndring i äktenskapet ☐ Anstaltsvård ☐ Annan orsak; vilken? Makens / Sambons efternamn och alla förnamn Personbeteckning
28 SJKHUS- OCH ANSTALTS- VÅRD	Vårdas Ni eller har Ni vårdats på sjukhus eller annan anstalt, eller på kommuns eller sjukhus bekostnad på annat ställe, t ex i enskilt hem, under de senaste 12 månaderna? ☐ Nej ☐ Ja; under vilken tid och var?

UNDERTECKNA ANSÖKNINGEN

29 SAMTYCKE	Får läkare eller vårdinrättning lämna uppgifter om Ert hälsotillstånd till pensionsanstalten och får pensionsanstalten lämna uppgifter ur sina handlingar till undersökande läkare eller vårdinrättning? ☐ Ja, jag samtycker ☐ Nej, jag samtycker inte
30 UNDERSKRIFT	Jag försäkrar att de uppgifter jag lämnat är riktiga Ort och datum Sökandens underskrift
	Namnet förtydligat
	Om annan än sökanden undertecknat ansökan skall orsaken anges:

MOTTAGARENS ANTECKNINGAR

Sökanden ombads lämna in följande tilläggsutredningar:	Inkom, datum
Rehabiliteringsmöjligheterna ☐ utreds ☐ har utretts; resultat ☐ behöver inte utredas; motivering	

Mottagare

LANTBRUKSFÖRETAGARES UTREDNING

Bilaga TM

Ankomstdag

☐ Pension enligt arbetspensionslagarna		☐ Pension enligt folkpensionslagen		Handläggare i LPA	Pensionsärendets nr i LPA
1 ÅRENDE		☐ Invaldpension ☐ Individuell förtidspension		☐ Olycksfall/yrkessjukdom ☐ Rehabilitering	
		☐ Arbetslöshetspension ☐ Deltidspension		☐	
2 SÖKANDENS PERSON-UPPGIFTER		Personbeteckning		Släktnamn och förnamn	
		Adress			Telefonnummer
3 LÄGENHETENS PRODUKTION FÖRE		Ar	Egen + arrendeåker	därav hö	spannmål
- nedsättningen av arbetsförmågan - arbetsskadan - sökandet av arbetslöshets- eller deltidspension			ha	ha	ha
		rotfrukter och potatis	ha	ha	ha
		Utarrenderat	i trada	obrukat	annat, vad
		ha	ha	ha	ha
		Husdjur ☐ Inga husdjur			
		kor	dikor	kvigor	ungtjurar
		st	st	st	st
		kalvar	moder-suggor	gödsvin/år	höns
		st	st	st	st
		annat, vad (t.ex får, renar)	st	st	st
		Väsentliga ändringar i verksamheten på lägenheten under de två senaste åren, när, hur (produktionsinriktningen, djurantalet)			
4 MASKINER OCH ARBETS-METODER PÅ LÄGENHETEN		Kryssa för om det finns (utredning om hyrda maskiner i punkt 8)		Transportering och utdelning av foder	Utgodsting
		☐ traktor	☐ skördetröska	☐ för hand	☐ för hand
		☐ balmings-maskin	☐ varm- eller kallluftstork	☐ delvis maskinellt	☐ maskinellt
		☐ spann-mjolkning	☐ rörmjolkning	☐ maskinellt	☐ blötgodstingsystem
		☐ gårdstank	☐ vattenledning till husdjurs-byggnaden		
5 PRODUKTIONS-VERKSAMHETEN PÅ LÄGENHETEN I DETTA NU		☐ VERKSAMHETEN UPPHÖRT		Produktionsändring, hurudan, när trädde den i kraft?	
		☐ Helt obrukat sedan / 19	☐ Utarrenderats/såts / 19	Köparens / arrendetagarens namn	
		Köparens/arrendetagarens näradress			Postnummer och postanstalt
		VERKSAMHETEN FORTGÅR	Egen + arrendeåker	därav hö	spannmål
		☐ som förut	☐ inskränkt	ha	ha
		rotfrukter och potatis	ha	ha	ha
		Utarrenderat	i trada	obrukat	annat, vad
		ha	ha	ha	ha
		Skog	ha	ha	ha
		Husdjur ☐ Inga husdjur			
		kor	dikor	kvigor	ungtjurar
		st	st	st	st
		kalvar	moder-suggor	gödsvin/år	höns
		st	st	st	st
		annat, vad (t.ex får, renar)	st	st	st
6 SÖKANDENS ARBETE FÖRE		Har Ni deltagit i kreatursskötselarbetena?			
		☐ regelbundet dagligen, timmar/dag			☐ inte alls
		☐ mera sällan, i vilken mån			
		Vilka åkerbruksarbeten har Ni själv utfört eller vilka arbeten har Ni regelbundet deltagit i?			
		I vilken mån har Ni utfört skogsarbeten på lägenheten (även leveransavverkningar)?			
		I vilka andra arbeten på lägenheten har Ni deltagit?			

7 SÖKANDENS ARBETE I DETTA NU	Vilka av förenämnda arbeten på lägenheten har Ni avstått från (kreaturs-, åker- och skogsarbeten)?			
	Vem utför nu dessa arbeten, från och med när?			
	Vilka arbeten utför Ni annu?			
	Har Ni arbete utanför lägenheten? ☐ nej ☐ tillfälligt ☐ stadigvarande	I vems tjänst?		
8 UTREDNING OM FRÄMMANDE ARBETSKRAFT PÅ LÄGEN- HETEN SAMT OM HYRDA MASKINER	Tidigare anlitad främmande arbetskraft Namn	Vilket arbete?	Daglig arbetstid	Arbetsperiod
	Nuvarande främmande arbetskraft Namn	Vilket arbete?	Daglig arbetstid	Arbetsperiod
	Vilka arbeten lät Ni tidigare utföra med hyrda maskiner?			
	Vilka arbeten låter Ni i detta nu utföra med hyrda maskiner?			
Kommunal vikariehjälp, när emållits, av vilken orsak?				
9 ÖVRIGA SOM ARBETAR PÅ LÄGENHETEN	Make / maka och personer över 14 år som för närvarande arbetar på lägenheten (sökanden och främmande arbetskraft nämns inte) Namn	Födelseid	Bor på lägenheten ☐ ja ☐ nej	
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten?		Har arbete utanför lägenheten? ☐ stadigvarande ☐ tillfälligt ☐ nej	
	Namn	Födelseid	Bor på lägenheten? ☐ ja ☐ nej	
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten?		Har arbete utanför lägenheten? ☐ stadigvarande ☐ tillfälligt ☐ nej	
	Namn	Födelseid	Bor på lägenheten? ☐ ja ☐ nej	
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten?		Har arbete utanför lägenheten? ☐ stadigvarande ☐ tillfälligt ☐ nej	
10 TILLÄGGS- UPPGIFTER				

UNDERTECKNA BILAGAN

11 UNDERSKRIFT	Jag försäkrar att uppgifterna på blanketten är riktiga Ort och datum	Underskrift
	Om någon annan än sökanden undertecknat, skall orsaken uppges	

OMBUDSMANNEN IFYLLER VID BEHOV

☐ Arbetsinkomstutredning, MT bifogas	☐ Motpartens försäkring	☐ Ombudsmannen sköter	☐ Har skött	☐ Inga åtgärder	☐ LPA sköter
---	--	--	------------------------------------	--	-------------------------------------

UTREDNING FÖR
FÖRETAGARES PENSIONSÄRENDE

TY

Datum

Pensionssökandens namn och adress

Personbeteckning

Utöver de uppgifter Ni lämnat i Er försäkrings- och pensionsansökan behöver vi för avgörande av Ert pensionsärende ytterligare uppgifter. Vi ber Er därför fylla i denna blankett omsorgsfullt och returnera den till oss inom två veckor. Uppgifterna är nödvändiga för avgörande av Ert pensionsärende.

Vår pensionsanstalt ger vid behov råd beträffande ifyllandet av blanketten.

Handläggare/telefonnummer

FÖRETAGAR- VERKSAM- HETEN FÖRE INSJUKNAN- DET	Företagarverksamheten började, datum	Företagarverksamheten har pågått ☐ hela året ☐ en del av året		Hur många månader om året
	Er arbetstid, timmar per vecka	Företagarverksamheten har varit ☐ huvudsyssla ☐ bisyssla		Huvudsyssla då företagarverksamheten är bisyssla
Företagsbransch				
Era arbetsuppgifter i företaget				
Beskriv så noggrant som möjligt det arbete som Ni de senaste åren utfört i Ert företag eller yrke				
		år 19	år 19	år 19
Totalomsättning eller yrkesutövares bruttointkomst, mk/år				
Förvärvsinkomstandel i beskattningen, mk/år				
Antal utomstående arbetstagare i medeltal				
Till nämnda arbetstagare erlagda löner, mk/år				
Deltar Era familjemedlemmar i företagarverksamheten		☐ Deltar inte	☐ Deltar	
Familjemedlemmarnas uppgifter i företaget och arbetstiden timmar/vecka per person:				
		19	19	19
Antal familjemedlemmar som arbetar i företaget				
Till familjemedlemmarna erlagda löner, mk/år				

**FÖRETAGAR-
VERKSAM-
HETEN EFTER
INSJUKNAN-
DET**

Hur och från och med när har sjukdomen inskränkt Ert arbete

Företagets verksamhet eller den självständiga yrkesutövningen

fortsätter som förut har inskränkts, när företaget har sålts, när har upphört, när

På vilket sätt har verksamheten inskränkts

Av vilken orsak inskränkts, sålts eller upphört

på grund av sjukdom av annan orsak, vilken

Deltar Ni alljämt i företagerverksamheten eller i den självständiga yrkesutövningen

Er arbetstid, timmar per vecka

deltar deltar inte

Vilka arbeten sköter Ni fortfarande i Ert företag eller yrke

Vilka arbeten har Ni avstätt ifrån och när

Hur sköts dessa arbeten nu

Har en annan person avlönats för att sköta dessa arbeten

När, datum

ja nej

Har familjemedlemmarnas arbetsinsats ökat på grund av Er sjukdom. Från och med när och på vilket sätt

Har de familjemedlemmar som arbetar i företaget försäkrats enligt APL, KAPL eller FöPL?

APL nej ja FöPL nej ja KAPL nej ja

**ARBETS-
FORMÅGA**

Anser Ni Er själv vara

delvis arbetsförmögen helt arbetsförmögen

**TILLÄGGS-
UPPGIFTER**

**UNDER-
SKRIFT**

Jag försäkrar att de i blanketten angivna uppgifterna är riktiga

Datum

Underskrift

Telefon (även riktnummer)

Om ansökan undertecknas av annan än pensionssökanden, ange orsaken

UTREDNING OM ARBETSFÖRMÅGA

 för kontroll av pensionsrätten för fortsättning av tidsbegränsad pension

Datum

Handläggare / telefonnummer

Pensionstagarens namn och adress

Personbeteckning

Pensionsdiarienummer

FÖRVÄRVS- ARBETE EFTER PENSIONENS BEVILJANDE	Har Ni arbetat som anställd eller som självständig företagare efter det pensionen beviljades			
	☐ ja	☐ nej		
Ifall Ni inte har gjort det behöver Ni inte besvara frågorna på denna sida.				
SENASTE ARBETSFÖR- HALLANDE	Arbetsgivarens namn och adress		Telefonnummer	
	Era uppgifter i detta arbete			
	Er arbetstid, timmar per vecka		Bruttolönen i detta arbete, mk/mån	
	Arbetet började, datum	Arbetet ☐ fort- sätter	fram till, datum	☐ har upphört
	Anser Ni, att Ni orkar fortsätta i detta arbete			
	Har Ni varit anställd också i andra arbetsför- hållanden efter det att pensionen beviljades		Om Ni har varit, ange då arbetsgivarnas namn, anställningstiderna och arbetsuppgifterna i rutan "Tilläggsuppgifter" eller i särskild bilaga.	
FÖRETAGAR- VERKSAMHET	Vilket slag av företagarkerksamhet har Ni bedrivit efter det att pensionen beviljades			
	Verksamheten började, datum	Verksamheten ☐ fortsätter	☐ har upphört	
	Er arbetstid, timmar per vecka		Den av Er beräknade personliga genomsnittliga inkomsten, mk/mån	
	Anser Ni, att Ni orkar fortsätta med Er företagarkerksamhet			

HÄLSO-TILLSTÄND	Har Ert hälsotillstånd förbättrats eller försämrats efter det att pensionen beviljades. På vilket sätt		
	Hur bedömer Ni själv Era rehabiliteringsmöjligheter med tanke på ett nytt yrke		
	Namnet på den läkare som numera vårdar Er och mottagningsadress	När besökte Ni senast läkaren	Följande besökstid
	Senaste läkarutlåtande datum	läkarens namn	Läkarutlåtandet är ☐ bifogat ☐ hos Folkpensionsanstalten ☐ annorstädes, var?
	Andra läkare, sjukhus, rehabiliterings- och undersökningsanstalter eller mentalvårdsbyråer m.m., vid vilka Ni undersökts eller vårdats efter det pensionen beviljades.		
	namn	vårdtider	följande besökstid
REHABILITERING	Har Ni fått eller planeras det yrkesinriktad rehabilitering för Er t.ex. utbildning för ett nytt yrke. Vilken typ av rehabilitering och på vems initiativ		
	Är Ni intresserad av yrkesinriktad rehabilitering ☐ ja ☐ nej		
ARBETS-FÖRMÅGA	Anser Ni Er själv vara ☐ arbetsförmögen ☐ delvis arbetsförmögen ☐ helt arbetsförmögen		
TILLÄGGS-UPPGIFTER			
UNDER-SKRIFT	Jag försäkrar att uppgifterna i blanketten är riktiga. Jag samtycker till att läkare eller inrättning som har uppgifter om mitt hälsotillstånd kan lämna dem till pensionsanstalten.		
	Datum	Underskrift	Telefon (även riktnummer)
Om blanketten undertecknas av någon annan än sökanden, skall orsaken anges.			

Lähtävän eläkelaitoksen nimi

ILMOITUS ELÄKEHAKEMUKSENNE SIIRTÄMISESTÄ

Eläkelaitoksen numero ja käsittelijä

Päiväys

Eläkkeen hakija

Eläkehakemuksenne on toimitettu eläkelaitokselle:

Puhein

Eläkeasiaanne käsiteltäessä on todettu, että eläkepäätöksen antaminen kuuluu yllä mainitulle eläkelaitokselle.
Se myös vastaa eläkettä koskeviin tiedusteluihinne.

2. ELÄKETURVAKESKUSSELLE

ETK 3306 10.000/5 09.94 KOTIKASET HAMINA 40493

ETK 3306 10.000/5 09.94 KOTIKASET HAMINA 4

HAKIJA/ EDUNJÄTTÄJÄ	Henkilötunnus		Sukunimi ja etunimet (jos muu kuin yllä)		
HAKEMUS KOSKEE	☐ Vanhuuseläkettä	☐ Työkyvyttömyyseläkettä	☐ Perhe-eläkettä	☐ Rintamaveteraanien varhais- eläkettä	Hakemus vireille
	☐ Osa-aikaeläkettä	☐ Yksilöllistä varhaiseläkettä	☐ Työttömyyseläkettä	☐ Varhennettua vanhuuseläkettä	
TAPAHTUMA	Eläkelaitokselle no		Eläkelaitoksille numerot		
	☐ SIIRTO	☐ JAKA- MINEN	☐ VIREILLÄOLON POISTO		
TIEDOTUS ELÄKE- TURVA- KESKUK- SELLE					

3. ELÄKEHAKEMUKSEEN

ETK 3306 10.000/5 09.94 KOTIKASET HAMINA 40493

SYY	☐ Työntekijä on viimeksi/viimeksi ennen eläketapahtumaa vakuutettu eläkelaitoksessanne	☐ Eläkelaitoksessamme vakuutettu työsuhde on kestänyt alle neljä kuukautta
	☐ Hakijalle/Edunjättäjälle on maksettu eläkettä eläkelaitoksestanne	☐ Rajoitussäännöstä on sovellettava alla mainittuun työsuhteeseen/yrittäjätoimintaan
	☐ Työntekijä on viimeksi ansainnut LEL:n alaisissa töissä alle LEL:n 5 §:n 1 momentissa tai 7 §:n 1 momentissa säädetyn rajamäärän	Sairaus alkoi, pvm _____ Työkyvyttömyys alkoi, pvm _____
LISÄTIETOJA		
PYYDETYT LISÄSELVI- TYKSET	TILATTU SEURAAVAT ASIAKIRJAT, JOTKA TOIMITETAAN MYÖHEMMIN	
		Mistä tilattu
	☐ lääkärintodistukset	_____
	☐ yhteensovitustiedot	_____
☐ sv-päivärahatiedustelu	_____	

ARBETSFÖRHÅLLANDE- OCH FÖRETAGARFÖRFRÅGAN

Förfrågande pensionsanstalt nr./handläggare

Datum

Ansökan gjord

MOTTAGARE	Pensionsanstalt	Hanskjutning till pensionsanstalt PA-nr		Hanskjutn. dag/handläggare
ÖNSKAS	☐ Utredning om arb.förh./ företagarverksamhet	☐ Kontroll av börjedag/ slutdag	☐ Kontroll av lönen	☐ Kompl. av arbetshist. ☐ Annat utlåtande
SÖKANDE/ FÖRMÄNS- LÄTARE	Slaktamn.förnamnen och föregående slaktamn			Personbeteckning
	Familjepensionssökandens namn			Formånslätarens dödsdag
	Adress			Telefon
UPPGIFTER OM ARB.FÖRH./ FÖRETAGAR- VERKSAMHET	Arbetsgivarens namn		Innehavarens namn	
	Adress		Ort/fabrik/avdelning	
	☐ APL			Uppgifter i detta arbete/företagarverksamhetens art
	☐ KAPL			Arbetstimmar/vecka
	☐ FöPL	Reg. beg.dag	slutdag	Inkomster
☐ LFöPL	Anm. beg.dag	slutdag	Inkomster och nat.förmåner	
AVSÄNDA- RENS ANTECK- NINGAR				

Anvisningar på andra och sista frånsidan i blankettserien.

NINGAR	
SVARS- UNDERSKRIFT	Datum och underskrift
SVARS- BILAGOR	☐ Arbetshållandekort

ANVISNINGAR FÖR ARBETSFÖRHÅLLANDE- OCH FÖRETAGARFÖRFRÅGAN

FÖRFRÅGAN ANVÄNDS Förfrågningsblanketten används, om i registret saknas arbetsförhållande/företagarverksamhet som anges i ansökningen, eller om registeruppgifterna avviker från uppgifterna i ansökningen, eller om avbrottstider finns i sökandens/förmånslätarens arbetshistoria.

FÖRFRÅGARE Förfrågaren fyller i följande punkter:
Förfrågande pensionsanstalt/Handläggare/Datum/Ansökan gjord
Mottagare
Önskas
Sökande/förmånslätare
Uppgifter om arbetsförhållande/företagarverksamhet

FÖRFRÅGAN SÄNDS Förfrågningsblanketten sänds till Pensionsskyddscentralen (delarna 2-4) eller direkt till den pensionsanstalt (del 2), vari arbetsförhållandet/företagarverksamheten har försäkrats. Vid behov kan kopior av handlingarna bifogas.

Utredning om uppgifter som saknas i registret begärs, om KAPL-förtjänster direkt från Arbetspensionskassan, om LFöPL-verksamhet från Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och om FöPL-verksamhet från Pensionsskyddscentralen.

SVARSANTECKNINGAR Svaret kan antecknas i blanketten (del 2). Om förfrågan besvaras med ett arbetsförhållandekort eller med ett utlåtande på annan blankett, skall förfrågningsblanketten returneras med svaret. Förfrågningar som kommit via Pensionsskyddscentralen skall besvaras via Pensionsskyddscentralen.

Lähetäjä

PERIMISILMOITUS

BILAGA II

TTL 45 §, TmtL 36 §, TPAL 26 § ja OptuL 28 §

Vastaanottaja

Palautusosasto

Eläketurvakeskus
PL 11
00521 Helsinki

ENNAKKOILMOITUS

Etuudensaajan sukunimi ja etunimet						Henkilötunnus	
Etuus: ☐ Työttömyyspäiväraha ☐ Työmarkkinatuki ☐ Koulutustuki ☐ Opintotuki Myönnetty: / 19 alkaen							
Maksaminen ☐ jatkuu ☐ on päättynyt / 19 Maksettu yhteensä mk / brutto							
..... / 19							
Paikka ja aika				Allekirjotus			
Käsittelijä ja puhelin:							

ILMOITUS TYÖELÄKEPÄÄTÖKSESTÄ

Eläkelaji:		Määrä yht. mk / brutto	 mk / netto	
☐ Takautuvaa etuutta ei tule maksettavaksi		☐ Takautuva etuus maksetaan ajalta			
Eläkelaitos merkitsee nimensä ja osoitteensa alla olevan perimislaskelman osoitekenttään					
..... / 19					
Paikka ja aika			Allekirjotus		
Käsittelijä ja puhelin:					

Vastaanottaja

PERIMISLASKELMA

Takautuva etuus peritään alla olevan laskelman mukaisesti. Pyydettyä uusi laskelma, jos maksua ei ole suoritettu / 19 mennessä.

Vaatimus raukeaa. Takautuva etuus voidaan maksaa kokonaan etuudensaajalle.

Ajanjaksot, joilta peritään	Maksettu etuudensaajalle				Saatu perittyä			Pentaan eläkelaitoksesta yhteensä mk
	Päivien lukum.	Mk / pv		Yhteensä mk		Ajalta	Yhteensä mk	
		brutto	netto	brutto	netto		brutto	netto

Maksuosoite (Pankin nimi ja konttori sekä laydellinen tilinumero / Postusiertolin numero)

Paikka ja aika

Allekirjotus

Käsittelijä ja puhelin:

Eläkelaitos

TUTKIMUSILMOITUS

Käsittelijä

Päivämäärä

Vastaanottaja (ETK täyttää)

Yllä mainittu eläkelaitos on lähettänyt alla mainitun eläkkeenhakijan työkyvyn arvioimista varten lisätutkimuksiin.
Tutkimuspäivämäärä

Eläkkeenhakija (Suku- ja etunimet)

Henkilötunnus

D-nro/Eläkeasian nro

ETK 2962 5000/1988 1. ETK: LLE EDELLEEN LÄHETETTÄVÄKSI	TUTKIMUKSEN SUORITTAJA	☐ Lääkäri tai laitos nimetty	☐ Ei nimetty	
	Nimi ja osoite			
	TUTKIMUS	☐ Sisätautitutkimus	☐ Kirurginen/ ortopedinen tutkimus	☐ Psykiatrinen tutkimus
	☐ Sv-B-lausunto tai vastaava	☐ Keuhkofunktio	☐ Ergometria	☐ Röntgen, mikä
	☐ Työkykytutkimus	☐ Kuntoutustutkimus	☐ Muu, mikä	
	LISÄTIETOJA			

INVALIDPENSIONSBESLUT

BILAGA 14

Givet

Postat

Pensionstagare

Personbeteckning

Pensionsansökan anhängiggjord

Förhandsbeslut givet

BEVILJANDE AV / FORTSÄTTNING PÅ I ARBETSPENSIONSFLAGARNA AVSEDD INVALIDPENSION

PENSIONSFLAG	☐ Full invalidpension ☐ Delpension ☐ Individuell förtidspension		
BÖRJEDAG	Arbetsförmågan började/Förvärvsarbete upphörde	Pensionen börjar	
MÅNATLIGT PENSIONSBELOPP			
FORTSÄTTNING PÅ PENSIONEN	☐ Pensionen betalas tills vidare		
	☐ Pensionen är tidsbestämd		
	Pensionen upphör		
	Om arbetsförmågan fortsätter efter detta skall pensionstagaren sända in nytt läkarutlåtande före	Datum	
PENSIONSUTBETALNING	Utbetalningsdag	Första utbetalningen	
	Om utbetalning av pensionen sedan	för tiden	ges särskilt beslut,
	☐ Folkpensionsanstaltens lokalbyrå ☐ arbetslöshetskassan ☐ socialförsäkringskommissionen	sänt meddelande om dagpenning	
UTBETALNINGSTÄLLE			
ANMÄLNINGSSKYLDIGHET	Om den som lyfter invalidpension återfår sin arbetsförmåga, skall han meddela det till pensionsanstalten. Om den som lyfter individuell förtidspension börjar förvärvsarbete skall han meddela det till pensionsanstalten. Om lönen är större än mk/mån år index , betalas pensionen till ett belopp motsvarande delpension. Om lönen överskrider 60 % av den pensionsgrundande lönen mk/mån, utbetalas ingen pension utan pensionen lämnas vilande.		
TILLÄGGSUPPGIFTER			
UNDERSKRIFT			
BILAGOR	Pensionsberäkning		
ÄNDRINGSSÖKANDE	Om Ni är missnöjd med beslutet, kan Ni söka ändring hos pensionsnämnden enligt anvisningarna på framsidan		
FRÅGOR BESVARAS	Om Ni önskar fråga något om beslutet, kan Ni vända Er till handläggaren på pensionsanstalten		
	Handläggare	Telefon	
	Pensionsanstaltens adress		

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut kan Ni överklaga det inom 30 dagar genom att anföras besvär hos pensionsnämnden. Besvärsskriften skall adresseras till pensionsnämnden men sändas till den pensionsanstalt som har gett beslutet. Om pensionsanstalten samtycker till Era yrkanden kan den rätta sitt beslut.

Pensionsanstalt
Adress

Hur skall besvär anföras

Besvären skall anföras skriftligt. Ange vilka ändringar i beslutet Ni yrkar på. Bifoga också eventuell utredning som Ni stöder Er på. Ni kan också lämna in tilläggsutredning senare. Ange det då redan i besvärsskriften.

Anteckna personbeteckning och adress i besvärsskriften och bifoga en kopia av det beslut som Ni överklagar. Om besvären gäller familjepension, skall också förmånslåtarens namn och personbeteckning anges.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall undertecknas av Er själv eller av den som har författat skriften. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall fullmakt bifogas. Om någon annan har författat besvärsskriften för Er räkning, skall också dennes namn, yrke och adress anges.

När skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften skall lämnas till pensionsanstalten senast den trettionde (30) dagen från den dag då Ni fick del av beslutet, före öppettidens utgång. Ni anses ha fått del av beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag då beslutet postades, om Ni inte visar annat.

Hur skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften kan lämnas in till pensionsanstalten personligen eller med bud, eller på eget ansvar sändas med post, telefax eller elektronisk post. Handlingarna skall komma fram inom utsatt tid.

När besvärsskriften överförs till pensionsnämnden

Om pensionsanstalten inte rättar det överklagade beslutet på det sätt som Ni har yrkat med ett nytt beslut, överförs besvären till pensionsnämnden för handläggning. Ni får ett meddelande om det.

Pensionsnämndens adress: PENSIONSÄMNDEN
PB 28, 00521 HELSINGFORS (postadress)
Bokhållargatan 3, 00520 HELSINGFORS (besöksadress)
tfn (90) 151 55

Adressförändring

Meddela om adressförändring till pensionsanstalten och också till pensionsnämnden om besvären har överförts dit.

**FÖRHANDBESLUT OM RÄTTEN
TILL INDIVIDUELL FÖRTIDSPENSION**

BILAGA 15

Givet

Postal

Pensionsökande

Personbeteckning

Pensionsansökan anhängiggjord

PENSIONS RÄTT	<p>Vi har konstaterat att Ni har rätt till individuell förtidspension.</p> <p style="text-align: center;">Datum</p> <p>Förhandsbeslutet gäller fram till _____ eller längre om arbetstagaren och arbetsgivaren kommer överens om det.</p> <p>En skriftlig överenskommelse skall tillställas pensionsanstalten före ovan nämnt datum.</p>
MEDDELANDE OM AVSLUTAT/MINSKAT FÖRVARVSARBETE	<p>För att få förtidspension skall Ni sluta förvärvsarbete eller minska Ert förvärvsarbete så, att Ni förtjänar högst _____ mk/månad _____ år _____ index</p> <p>För meddelandet om att Ni avslutat / minskat Ert förvärvsarbete kan Ni använda bifogade blankett. Vi sänder Er sedan det slutliga pensionsbeslutet om utbetalning av pensionen.</p>
BERÄKNAT MÅNATLIGT PENSIONSBELOPP	<p>Det kan hända att pensionsbeloppet ändras i den slutliga uträkningen, eftersom det inte fanns uppgifter om de senaste lönerna att tillgå när beräkningen gjordes.</p>
TILLÄGGSUPPGIFTER	
UNDERSKRIFT	
BILAGOR	<p>Förhandsberäkning av pensionsbeloppet</p> <p>Blankett för meddelande om pensionering med individuell förtidspension</p>
ÄNDRINGSSÖKANDE	<p>Om Ni är missnöjd med beslutet kan Ni söka ändring hos pensionsnämnden enligt anvisningarna på frånsidan.</p>
FRÅGOR BESVARAS	<p>Om Ni har frågor om beslutet, kan Ni kontakta ärendets handläggare vid pensionsanstalten.</p> <p>Handläggare _____ Telefon _____</p> <p>Pensionsanstaltens adress _____</p>

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut kan Ni överklaga det inom 30 dagar genom att anföras besvär hos pensionsnämnden. Besvärsskriften skall adresseras till pensionsnämnden men sändas till den **pensionsanstalt som har gett beslutet**. Om pensionsanstalten samtycker till Era yrkanden kan den rätta sitt beslut.

Pensionsanstalt
Adress

Hur skall besvär anföras

Besvären skall anföras skriftligt. Ange vilka ändringar i beslutet Ni yrkar på. Bifoga också eventuell utredning som Ni stöder Er på. Ni kan också lämna in tilläggsutredning senare. Ange det då redan i besvärsskriften.

Anteckna personbeteckning och adress i besvärsskriften och bifoga en kopia av det beslut som Ni överklagar. Om besvären gäller familjepension, skall också förmånslåtarens namn och personbeteckning anges.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall undertecknas av Er själv eller av den som har författat skriften. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall fullmakt bifogas. Om någon annan har författat besvärsskriften för Er räkning, skall också dennes namn, yrke och adress anges.

När skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften skall lämnas till pensionsanstalten senast den trettonde (30) dagen från den dag då Ni fick del av beslutet, före öppettidens utgång. Ni anses ha fått del av beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag då beslutet postades, om Ni inte visar annat.

Hur skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften kan lämnas in till pensionsanstalten personligen eller med bud, eller på eget ansvar sändas med post, telefax eller elektronisk post. Handlingarna skall komma fram inom utsatt tid.

När besvärsskriften överförs till pensionsnämnden

Om pensionsanstalten inte rättar det överklagade beslutet på det sätt som Ni har yrkat med ett nytt beslut, överförs besvären till pensionsnämnden för handläggning. Ni får ett meddelande om det.

Pensionsnämndens adress: PENSIONSNÄMNDEN
PB 28, 00521 HELSINGFORS (postadress)
Bokhållargatan 3, 00520 HELSINGFORS (besöksadress)
tfn (90) 151 55

Adressförändring

Meddela om adressförändring till pensionsanstalten och också till pensionsnämnden om besvären har överförts dit.

PENSIONSUTRÄKNING

ÅLDERSPENSION

normal
 förtida
 uppskjuten

INVALIDPENSION
 INDIVIDUELL FÖRTIDSPENSION
 ARBETSLÖSHETSPENSION
 FAMILJEPENSION

Pensionstagarens/Förmånsårtarens namn

Personbeteckning

ARBETSFÖRHÅLLANDEN OCH FÖRETAGARPERIODER SOM BEAKTATS VID UTRÄKNING AV PENSIONEN

APL-arbetsgivarens namn, företagverksamhet samt KAPL- och KoPL-löner	Tid	Pensionslön och arbetsinkomst msk/mån samt KAPL- och KoPL-totallöner Året då förvärsarbetet upphörde	Indexjusterad	Pension msk/mån indexjusterad
Arbetsgivarens namn år dagar msk index indexjusterad	de i detta arbetsförhållande erhållna löner som beaktats vid uträkning av den pensionsgrundande lönen	Pension av arbetsförhållanden och företagverksamhet		
Anmärkningar				
Arbetspensions tillägg				
Barn tillägg				
Pension sammanlagt				
Förtidsminskning/Uppskovsförhöjning				
SLUTLIG PENSION Från				

Pensionstagarens / Förmånstatarens namn		Personbeteckning
Samordningsgrund	APL-index	
% av samordningsgrunden		
Folkpensions- / Familjepensionsavdrag		
Samordningsgräns		
Pensioner och ersättningar som beaktats vid samordningen		
Samordningsavdrag		
Det belopp, som arbetspensionen högst får uppgå till efter samordningen		
Anmärkningar		
<p>Syftet med samordningen är att begränsa arbets- och tjänstepensionerna samt ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen, trafikförsäkringslagen och militärtjänstskadelagen till högst 60 procent av de tidigare förtjänsterna. För delpensionen är procenttalet 30. Samordningsgränsen för familjepensionen bestäms enligt förmånstagnarna.</p> <p>Andra pensioner och ersättningar kan sålunda inverka på beloppet av den i detta beslut beviljade pensionen. Även arbetspensionen kan ensam för sig på basen av stadgandena för pensionens tillväxt gå upp över de nämnda maximigränserna, vilket innebär, att pensionen måste begränsas.</p> <p>Om det inträffar förändringar i de andra pensionerna och ersättningarna, förrättas ny samordning.</p> <p>I familjepensionen beaktas endast de pensioner som beviljats på grund av samma dödsfall. Pensionstagarnas övriga pensioner – t.ex. egen ålders- eller invalidpension – inverkar inte på familjepensionsbeloppet.</p>		

UTBETALNINGSBESLUT

BILAGA 18

Givet

Postat

Pensionstagare

Pensionsbeslutet givet

Personbeteckning

Arbetsgivare

UTBETALNING AV RETROAKTIV PENSION

ERSÄTTNINGAR SOM TIDIGARE BEVILJATS PENSIONSTAGAREN

	För tiden	För tiden	För tiden
Lön för sjukdomstid			
Sjukdagpenning/Rehabiliteringspenning			
Inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning/Grunddagpenning			
Arbetsmarknadsstöd			

UTBETALNING AV RETROAKTIV PENSION

SAMMANLAGT

Beloppet retroaktiv pension				
Till sjukförsäkringsfonden				
Till arbetsgivaren				
Till arbetslöshetskassan/socialförsäkringskommissionen				
Till pensionstagaren				

Tilläggsuppgifter				
-------------------	--	--	--	--

UNDERSKRIFT				
-------------	--	--	--	--

SÖKANDE AV ÄNDRING	Om Ni är missnöjd med beslutet, kan Ni söka ändring hos pensionsnämnden genom besvär enligt anvisningarna på framsidan.			
--------------------	---	--	--	--

FRÅGOR	På frågor om beslutet svarar handläggaren på pensionsanstalten.			
--------	---	--	--	--

Handläggare				Telefon
-------------	--	--	--	---------

Pensionsanstaltens adress				
---------------------------	--	--	--	--

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut kan Ni överklaga det inom 30 dagar genom att anföras besvär hos pensionsnämnden. Besvärsskriften skall adresseras till pensionsnämnden men sändas till den **pensionsanstalt som har gett beslutet**. Om pensionsanstalten samtycker till Era yrkanden kan den rätta sitt beslut.

Pensionsanstalt
Adress

Hur skall besvär anföras

Besvären skall anföras skriftligt. Ange vilka ändringar i beslutet Ni yrkar på. Bifoga också eventuell utredning som Ni stöder Er på. Ni kan också lämna in tilläggsutredning senare. Ange det då redan i besvärsskriften.

Anteckna personbeteckning och adress i besvärsskriften och bifoga en kopia av det beslut som Ni överklagar. Om besvären gäller familjepension, skall också förmånslåtarens namn och personbeteckning anges.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall undertecknas av Er själv eller av den som har författat skriften. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall fullmakt bifogas. Om någon annan har författat besvärsskriften för Er räkning, skall också dennes namn, yrke och adress anges.

När skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften skall lämnas till pensionsanstalten senast den trettionde (30) dagen från den dag då Ni fick del av beslutet, före öppettidens utgång. Ni anses ha fått del av beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag då beslutet postades, om Ni inte visar annat.

Hur skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften kan lämnas in till pensionsanstalten personligen eller med bud, eller på eget ansvar sändas med post, telefax eller elektronisk post. Handlingarna skall komma fram inom utsatt tid.

När besvärsskriften överförs till pensionsnämnden

Om pensionsanstalten inte rättar det överklagade beslutet på det sätt som Ni har yrkat med ett nytt beslut, överförs besvären till pensionsnämnden för handläggning. Ni får ett meddelande om det.

Pensionsnämndens adress: PENSIONSÄMNDEN
PB 28, 00521 HELSINGFORS (postadress)
Bokhållargatan 3, 00520 HELSINGFORS (besöksadress)
tfn (90) 151 55

Adressförändring

Meddela om adressförändring till pensionsanstalten och också till pensionsnämnden om besvären har överförts dit.

ÄNDRINGSBESLUT

BILAGA 19

Givet

Postat

Pensionstagare

Personbeteckning

Tidigare beslut givet

ÄNDRING AV INVALIDPENSION SOM BEVILJATS ENLIGT ARBETSPENSIONSLAGARNA

DATUM FÖR ÄNDRINGEN	Arbetsförmågan förändrades	Förvävarsarbetet avslutades	
	Pensionen ändras till ☐ Full invalidpension ☐ Del invalidpension ☐ Individuell förtidspension		Datum
PENSIONSBELOPPET I MÅNADEN			
FORTSATT BETALNING AV PENSIONEN	☐ Pensionen betalas tills vidare		
	☐ Pensionen är tidsbestämd	Pensionen upphör	
	Om pensionstagaren fortfarande är arbetsoförmögen efter detta datum skall han sända in ett nytt läkarintyg		Datum
PENSIONSUTBETALNING	Utbetalningsdag	Första utbetalningen	
	Om utbetalning av pensionen för tiden sedan meddelande om dagpenning inkommit från		ges särskilt beslut,
	☐ Folkpensionsanstaltens lokalbyrå	☐ arbetslöshetskassan	☐ socialförsäkringskommissionen
UTBETALNINGSTÄLLE			
MEDDELANDESKYLDIGHET	Om invalidpensionstagaren återfår sin arbetsförmåga skall han meddela det till pensionsanstalten. Om den som får individuell förtidspension börjar förvärsarbete, skall han meddela det till pensionsanstalten.		
TILLÄGGSUPPGIFTER			
UNDERSKRIFT			
BILAGOR	Pensionsuträkning		
SÖKANDE AV ÄNDRING	Om Ni är missnöjd med beslutet, kan Ni genom besvär söka ändring hos pensionsnämnden enligt anvisningarna på framsidan.		
FRÅGOR	Om Ni vill fråga något om beslutet, kan Ni vända Er till ärendets handläggare på pensionsanstalten.		
	Handläggare	Telefon	
	Pensionsanstaltens adress		

ÄNDRINGSBESLUT

BILAGA 19 a

Givet

Postat

Pensionstagare

Personbeteckning

Tidigare beslut givet

ÄNDRING AV I ARBETSPENSIONSLAGARNA AVSEDD INDIVIDUELL FÖRTIDSPENSION

TIDPUNKT FÖR ANDRINGEN	Förvärvsarbetet inleddes
	Pensionen betalas till ett belopp motsvarande delpension ☐ betalas som full pension ☐ lämnas vilande ☐ Datum _____
	Förvärvsarbetet avslutades
	Pensionen betalas till ett belopp motsvarande delpension ☐ som full pension ☐ Datum _____
MÅNATLIGT PENSIONSBELOPP	
PENSIONSUTBETALNING	Utbetalningsdag _____ Första utbetalningen _____
UTBETALNINGSTÄLLE	
INDRAGNING AV PENSIONEN	Pensionen dras in fr.o.m.
ANMÄLNINGSSKYLDIGHET	Om individuell förtidspension betalas till ett belopp motsvarande delpension, skall pensionstagaren meddela om ändringar i sina förvärvsinkomster. Om den individuella förtidspensionen är vilande, börjar utbetalningen av pensionen på ansökan på nytt om lönen är lägre än 60 % av den pensionsgrundande lönen. Pensionen upphör utan särskilt beslut om krav på utbetalning av pensionen inte har framförts inom fem år från det att pensionen har lämnats vilande.
TILLÄGGSUPPGIFTER	
UNDERSKRIFT	
BILAGOR	Pensionsberäkning
ÄNDRINGSSÖKANDE	Om Ni är missnöjd med beslutet, kan Ni söka ändring hos pensionsnämnden enligt anvisningarna på framsidan.
FRÅGOR BESVARAS	Om Ni har frågor om beslutet, kan Ni vända Er till handläggaren på pensionsanstalten.
	Handläggare _____ Telefon _____
	Pensionsanstaltens adress _____

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut kan Ni överklaga det inom 30 dagar genom att anföras besvär hos pensionsnämnden. Besvärsskriften skall adresseras till pensionsnämnden men sändas till den pensionsanstalt som har gett beslutet. Om pensionsanstalten samtycker till Era yrkanden kan den rätta sitt beslut.

Pensionsanstalt
Adress

Hur skall besvär anföras

Besvären skall anföras skriftligt. Ange vilka ändringar i beslutet Ni yrkar på. Bifoga också eventuell utredning som Ni stöder Er på. Ni kan också lämna in tilläggsutredning senare. Ange det då redan i besvärsskriften.

Anteckna personbeteckning och adress i besvärsskriften och bifoga en kopia av det beslut som Ni överklagar. Om besvären gäller familjepension, skall också förmånslätarens namn och personbeteckning anges.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall undertecknas av Er själv eller av den som har författat skriften. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall fullmakt bifogas. Om någon annan har författat besvärsskriften för Er räkning, skall också dennes namn, yrke och adress anges.

När skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften skall lämnas till pensionsanstalten senast den trettionde (30) dagen från den dag då Ni fick del av beslutet, före öppettidens utgång. Ni anses ha fått del av beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag då beslutet postades, om Ni inte visar annat.

Hur skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften kan lämnas in till pensionsanstalten personligen eller med bud, eller på eget ansvar sändas med post, telefax eller elektronisk post. Handlingarna skall komma fram inom utsatt tid.

När besvärsskriften överförs till pensionsnämnden

Om pensionsanstalten inte rättar det överklagade beslutet på det sätt som Ni har yrkat med ett nytt beslut, överförs besvären till pensionsnämnden för handläggning. Ni får ett meddelande om det.

Pensionsnämndens adress: PENSIONSÄMNDEN
PB 28, 00521 HELSINGFORS (postadress)
Bokhållargatan 3, 00520 HELSINGFORS (besöksadress)
tfn (90) 151 55

Adressförändring

Meddela om adressförändring till pensionsanstalten och också till pensionsnämnden om besvären har överförts dit.

AVSLAGSBESLUT

BILAGA 20

Givet

Postat

Pensionssökande

Personbeteckning

Pensionsansökan anhängiggjord

AVSLAG PÅ I ARBETSPENSIONSLAGARNA AVSEDD PENSIONSANSÖKAN

ÄNDRINGSSÖKANDE	Om Ni är missnöjd med beslutet, kan Ni genom besvär söka ändring hos pensionsnämnden enligt anvisningarna på frånsidan.	
FRÅGOR BESVARAS	Ifall Ni öskar fråga något om beslutet, kan Ni kontakta ärendets handläggare vid pensionsanstalten.	
	Handläggare	Telefon
	Pensionsanstaltens adress	

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut kan Ni överklaga det inom 30 dagar genom att anföras besvär hos pensionsnämnden. Besvärsskriften skall adresseras till pensionsnämnden men sändas till den **pensionsanstalt som har gett beslutet**. Om pensionsanstalten samtycker till Era yrkanden kan den rätta sitt beslut.

Pensionsanstalt
Adress

Hur skall besvär anföras

Besvären skall anföras skriftligt. Ange vilka ändringar i beslutet Ni yrkar på. Bifoga också eventuell utredning som Ni stöder Er på. Ni kan också lämna in tilläggsutredning senare. Ange det då redan i besvärsskriften.

Anteckna personbeteckning och adress i besvärsskriften och bifoga en kopia av det beslut som Ni överklagar. Om besvären gäller familjepension, skall också förmånslåtarens namn och personbeteckning anges.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall undertecknas av Er själv eller av den som har författat skriften. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall fullmakt bifogas. Om någon annan har författat besvärsskriften för Er räkning, skall också dennes namn, yrke och adress anges.

När skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften skall lämnas till pensionsanstalten senast den trettionde (30) dagen från den dag då Ni fick del av beslutet, före öppettidens utgång. Ni anses ha fått del av beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag då beslutet postades, om Ni inte visar annat.

Hur skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften kan lämnas in till pensionsanstalten personligen eller med bud, eller på eget ansvar sändas med post, telefax eller elektronisk post. Handlingarna skall komma fram inom utsatt tid.

När besvärsskriften överförs till pensionsnämnden

Om pensionsanstalten inte rättar det överklagade beslutet på det sätt som Ni har yrkat med ett nytt beslut, överförs besvären till pensionsnämnden för handläggning. Ni får ett meddelande om det.

Pensionsnämndens adress: PENSIONSÄMNDEN
PB 28, 00521 HELSINGFORS (postadress)
Bokhållargatan 3, 00520 HELSINGFORS (besöksadress)
tfn (90) 151 55

Adressförändring

Meddela om adressförändring till pensionsanstalten och också till pensionsnämnden om besvären har överförts dit.

Datum

Pensionstagare

Personbeteckning

Pensionsansökan anhängiggjord

I DETTA BESLUT FÅR ÄNDRING INTE SÖKAS. I DET SLUTLIGA BESLUTET, SOM GES SENARE, HAR NI RÄTT ATT SÖKA ÄNDRING.

ETK 2345 10.84 4.000

FRÅGOR BESVARAS	Ifall Ni öskar fråga något om beslutet, kan Ni kontakta ärendets handläggare vid pensionsanstalten.	
	Handläggare	Telefon
	Pensionsanstaltens adress	

VÄLIAIKAINEN ELÄKEPÄÄTÖS

Päivämäärä

Eläkkeensaaja

Henkilötunnus

Eläkehakemuksen vireilletuloaika

TÄSTÄ PÄÄTÖKSESTÄ ETTE VOI VALITTAA. TEILLÄ ON VALITUSOIKEUS MYÖHEMMIN ANNETTAVASTA LOPULLISESTA PÄÄTÖKSESTÄ.

ETK 2345 10.84 4.000

NEUVOJA ANTAA	Mikäli Teillä on kysyttävää päätöksestä, voitte käantyä eläkelaitoksen käsittelijän puoleen.	
	Eläkekasittelijan nimi	Puhelin
	Eläkelaitoksen osoite	

Pensionstagare

Personbeteckning

Pensionsbeslut givet

HANDLÄGGNING AV PENSIONSÄRENDE	Pensionsansökan/-ärendet anhänggjorts. datum		Rätten till pension började. datum	
	Pensionsutbetalningen börjar. datum			
FÖRHÖJNINGSGRUND	Emedan handläggningen av pensionsärendet har fördröjts, utbetalas förhöjning i Er pension i enlighet med 19 d § APL.			
FÖRHÖJNINGSBELOPP	pensionsmånader	pensionsbelopp. mk	förhöjningsdagar	förhöjning
TILLÄGGSUPPGIFTER				
BILAGOR				
FRÅGOR BESVARAS	Om Ni önskar fråga något om dröjsmålsförhöjningen, kan Ni kontakta ärendets handläggare vid pensionsanstalten.			
	Handläggare		Telefon	
	Pensionsanstaltens adress			

Kansaneläkelaitos
Sairausvakuutusrahasto
Nordenskiöldinkatu 12
00250 HELSINKI

Päätös takautuvan eläkkeen maksamisesta annettu

Eläkepäätös annettu

ELÄKKEEN- SAAJA	Sukunimi	Etunimet
	Henkilötunnus	Kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto
TAKAUTUVAN OSAN MAKSAMINEN	Eläkkeensaajalle edellä mainitun päätöksen mukaan takautuvasti myönnetystä työkyvyttömyyseläkkeestä on TEL 4 d §:n 4 momentin mukaan päätetty suorittaa sairausvakuutusrahastolle markkaa, joka jakautuu eri vuosille seuraavasti:	
	Vuosi	Mk

invalidpension

BILAGA 24

INVALIDPENSION

Pensionen börjar Full invalidpension betalas i regel fr.o.m. den månad som följer på den dag då primärtiden enligt sjukförsäkringslagen har gått till ända. Om ingen primärtid har fastställts, börjar utbetalningen av pension fr.o.m. den månad som följer på arbetsförmågans inträde.

Pensionen ändras eller dras in

Pensionstagaren skall meddela pensionsanstalten om han börjar förvärvsarbeta.

Full invalidpension När pensionstagaren har återfått sin arbetsförmåga och får en lön som är över 40 % av hans tidigare lön, övervägs en ändring av full invalidpension till delpension.

Delpension När pensionstagarens lön är över 60 % av hans tidigare lön, övervägs en indragning av delpensionen.

Vid prövning av huruvida pensionen skall dras in beaktas utöver medicinska omständigheter även exempelvis förändringar i sysselsättningsläget eller vidareutbildning. Pensionen dras inte in på grund av tillfälliga eller obetydliga förvärvsinkomster.

Pension som beviljats för viss tid

När invalidpensionen har beviljats för viss tid, skall pensionstagaren sända in en ny utredning om sin hälsa till pensionsanstalten, om han ännu är arbetsförmögen när tidsfristen går till ända. Om det av utredningen framgår att pensionstagaren fortfarande är arbetsförmögen, förlängs utbetalningen av pension genom ett nytt beslut.

Pension som beviljats tills vidare

Utbetalningen av en pension som beviljats tills vidare fortsätter så länge det inte sker några ändringar i förutsättningarna för beviljande av pensionen. Pensionsanstalten kan likväl vid behov be pensionstagaren sända in ett nytt läkarutlåtande om sin hälsa.

Om det har skett ändringar i arbetsförmågan, kan full invalidpension ändras till delpension eller pensionen helt dras in.

När delpension ändras till individuell förtidspension

Invalidpension som beviljats som delpension kan ändras till individuell förtidspension, förutsatt att det förvärvsarbete som varit samtidigt med delpensionen har upphört tidigast ett år innan den individuella förtidspensionen börjar och att de övriga villkoren för individuell förtidspension uppfylls.

När pensionen övergår i ålderspension

Invalidpensionen övergår i ålderspension när pensionstagaren fyller 65 år. Ingen ansökan behövs.

Arbetspensionstillägg

Sådana perioder under vilka arbetstagaren har varit arbetslös eller deltagit i utbildning eller rehabilitering ger under vissa förutsättningar rätt till arbetspensionstillägg.

Barntillägg Om pensionstagaren har barn under 18 år utökas hans pension med ett barn-tillägg, vars storlek är beroende av pensionstagarens födelseår. För dem som är födda 1939 eller senare och lyfter APL-, KAPL- eller KoPL-pension utökas pensionen inte med barntillägg, inte heller för dem som är födda 1947 eller senare och lyfter FöPL- eller LFöPL-pension.

Indexjustering Pensionen justeras i januari i enlighet med ändringarna i APL-index. Index fastställs av social- och hälsovårdsministeriet.

Beskattning av pensionen

Skatt innehålls på invalidpension som betalas enligt arbetspensionslagarna. När pensionen börjar skall pensionstagaren sända sitt skattekort till pensionsanstalten. Om pensionsanstalten inte får skattekortet, måste anstalten innehålla skatt enligt den högsta procentsatsen för förskottsinnehållning.

Skattebyrån räknar på begäran ut en personlig innehållningsprocent för pensionstagaren och beaktar härvid också folkpensionen.

Under åren därefter sänder skattemyndigheterna meddelande om förskottsinnehållningsprocenten direkt till pensionsanstalten. Skattekort behöver därför inte längre sändas till pensionsanstalten.

Pensionsanstalten sänder uppgifter om de utbetalda pensionerna och den innehållna förskottsskatten både till pensionstagaren och till skattemyndigheterna. Pensionstagaren behöver därför inte längre lämna dessa uppgifter till skattemyndigheterna.

Dröjsmål i samband med pensionsutbetalningen

På försenade pensionsrater erläggs en årlig dröjsmålsränta på 16 %.

Adressändring eller nytt utbetalningsställe

Om pensionstagaren flyttar eller önskar få sin pension till ett annat utbetalningsställe än tidigare, skall han meddela det till pensionsanstalten.

Arbetspensionslagarna

- APL = Lagen om pension för arbetstagare
- KAPL = Lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (gäller arbete inom lantbruks-, skogs-, byggnads- och hamnbranscherna)
- FöPL = Lagen om pension för företagare
- LFöPL = Lagen om pension för lantbruksföretagare
- KoPL = Lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande
- SjPL = Lagen om sjömanspensioner

individuell förtidspension

BILAGA 25

INDIVIDUELL FÖRTIDSPENSION

Giltighetstiden för förhandsbeslutet

Förhandsbeslutet om individuell förtidspension är giltigt nio månader från det att förhandsbeslutet vunnit laga kraft. Arbetsgivaren och arbetstagaren kan också sinsemellan komma överens om en ännu längre giltighetstid. Den pensionsökande skall före det i beslutet nämnda datumet meddela pensionsanstalten att han har upphört att förvärvsarbeta eller minskat sitt förvärvsarbete eller att han med arbetsgivaren har kommit överens om en längre giltighetstid för förhandsbeslutet. Blankett för meddelandet medföljer beslutet som bilaga.

Rätt att söka ändring

Om den pensionssökande är missnöjd med förhandsbeslutet om sin rätt till individuell förtidspension, kan han söka ändring i beslutet enligt bifogade anvisningar. Det angivna pensionsbeloppet är endast ett beräknat belopp och i det kan ändring inte sökas på grundval av förhandsbeslutet. I pensionsbeloppet kan ändring sökas först på grundval av det slutliga beslutet.

Pensionen börjar

Pensionen börjar fr.o.m. den månad som följer på ansökan, förutsatt att alla villkoren för pensionen (58 års ålder, nedsatt arbetsförmåga och avslutat förvärvsarbete) har uppfyllts. I annat fall börjar pensionen fr.o.m. den månad som följer på den dag då det sista villkoret har uppfyllts.

Meddelande om förvärvsinkomster

Pensionstagaren skall meddela sina förvärvsinkomster eller ändringar i dem till pensionsanstalten, om förvärvsinkomsterna sammanlagt överskrider 1.085 mk/mån.

Om pensionstagaren inte har meddelat förvärvsinkomsterna till pensionsanstalten och pensionen därför har betalats ut till ett för stort belopp, kan pensionsanstalten kräva tillbaka den utan grund betalade pensionen.

När pensionen ändras till delpension eller lämnas vilande

Individuell förtidspension ändras till en pension motsvarande delpensionen om pensionstagarens förvärvsinkomster överskrider 1.085 mk/mån (år 1995) men utgör per månad högst 60 % av den pensionsgrundande lönen. Om månadslönen är högre än 60 % av den pensionsgrundande lönen, utbetalas ingen pension utan pensionen lämnas då vilande. Pensionen kan lämnas vilande för högst fem år.

När pensionen övergår i ålderspension

När pensionstagaren når pensionsåldern, övergår individuell förtidspension eller individuell förtidspension, som utbetalas till ett belopp motsvarande delpension, i ålderspension utan separat ansökan. Om den individuella förtidspensionen är vilande, behövs en ansökan om ålderspension.

Arbetspensionstillägg

Sådana perioder under vilka arbetstagaren har varit arbetslös eller deltagit i utbildning eller rehabilitering ger under vissa förutsättningar rätt till arbetspensionstillägg.

Indexjustering

Pensionen justeras i januari i enlighet med ändringarna i APL-index. Index fastställs av social- och hälsovårdsministeriet.

Beskattning av pensionen

Skatt innehålls på individuell förtidspension som betalas enligt arbetspensionslagarna.

Skattebyrån räknar på begäran ut en personlig innehållningsprocent för pensionstagaren och beaktar härvid också folkpensionen.

Under åren därefter sänder skattemyndigheterna meddelande om förskottsnehållningsprocenten direkt till pensionsanstalten. Skattekort behöver därför inte längre sändas till pensionsanstalten.

Pensionsanstalten sänder uppgifter om de utbetalda pensionerna och den innehållna förskottsskatten både till pensionstagaren och till skattemyndigheterna. Pensionstagaren behöver därför inte längre lämna dessa uppgifter till skattemyndigheterna.

Dröjsmål i samband med pensionsutbetalningen

På försenade pensionsrater erläggs en årlig dröjsmålsränta på 16 %.

Adressändring eller nytt utbetalningsställe

Om pensionstagaren flyttar eller önskar få sin pension till ett annat utbetalningsställe än tidigare, skall han meddela det till pensionsanstalten.

Arbetspensionslagarna

- APL = Lagen om pension för arbetstagare
- KAPL = Lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (gäller arbete inom lantbruks-, skogs-, byggnads- och hamnbranscherna)
- FöPL = Lagen om pension för företagare
- LFöPL = Lagen om pension för lantbruksföretagare
- KoPL = Lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande
- SjPL = Lagen om sjömanspensioner

**MEDDELANDE OM
PENSIONSBESLUT**

BILAGA 26

Arbetsgivare

Nedan nämnda, hos Er anställda arbetstagare har ansökt om pension enligt arbetspensionslagarna.

PERSON- UPPGIFTER	Namn	Personbeteckning	
	Näradress		
	Postnummer	Postanstalt	
	Arbetsplats		
PENSIONS- SLAG	☐ invalidpension	☐ full pension	☐ delpension
	☐ individuell förtidspension		
	☐ deltidspension		
	☐ arbetslöshetspension		
PENSIONS- BESLUT	Beslutsdag	☐ beviljande	☐ avslag
	Pensionen börjar		
TID, FÖR VILKEN PENSION BEVILJATS	☐ pensionen betalas tillsvidare		
	☐ pensionen är tidsbestämd och upphör	datum	
TILLÄGGS- UPPGIFTER			
UNDER- SKRIFT			

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut kan Ni överklaga det inom 30 dagar genom att anföras besvär hos pensionsnämnden. Besvärsskriften skall adresseras till pensionsnämnden men sändas till Pensionsskyddscentralen. Om Pensionsskyddscentralen samtycker till Era yrkanden kan den rätta sitt beslut.

Pensionsskyddscentralens adress: PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
PB 11, 00521 HELSINGFORS (postadress)
Semaforbron 7, 00520 HELSINGFORS (besöksadress)
tfn (90) 1511

Hur skall besvär anföras

Besvärerna skall anföras skriftligt. Ange vilka ändringar i beslutet Ni yrkar på. Bifoga också eventuell utredning som Ni stöder Er på. Ni kan också lämna in tilläggsutredning senare. Ange det då redan i besvärsskriften.

Anteckna personbeteckning och adress i besvärsskriften och bifoga en kopia av det beslut som Ni överklagar. Om besvärerna gäller familjepension, skall också förmånslåtarens namn och personbeteckning anges.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall undertecknas av Er själv eller av den som har författat skriften. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall fullmakt bifogas. Om någon annan har författat besvärsskriften för Er räkning, skall också dennes namn, yrke och adress anges.

När skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften skall lämnas till Pensionsskyddscentralen senast den trettionde (30) dagen från den dag då Ni fick del av beslutet, före öppettidens utgång. Ni anses ha fått del av beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag då beslutet postades, om Ni inte visar annat.

Hur skall besvärsskriften lämnas in

Besvärsskriften kan lämnas in till Pensionsskyddscentralen personligen eller med bud, eller på eget ansvar sändas med post, telefax eller elektronisk post. Handlingarna skall komma fram inom utsatt tid.

När besvärsskriften överförs till pensionsnämnden

Om Pensionsskyddscentralen inte rättar det överklagade beslutet på det sätt som Ni har yrkat med ett nytt beslut, överförs besvärerna till pensionsnämnden för handläggning. Ni får ett meddelande om det.

Pensionsnämndens adress: PENSIONSNÄMNDEN
PB 28, 00521 HELSINGFORS (postadress)
Bokhållargatan 3, 00520 HELSINGFORS (besöksadress)
tfn (90) 151 55

Adressförändring

Meddela om adressförändring till Pensionsskyddscentralen och också till pensionsnämnden om besvärerna har överförts dit.

BESVÄRSANVISNING: HUR MAN ÖVERKLAGAR PENSIONS-NÄMNDENS BESLUT**Beslutet överklagas hos försäkringsdomstolen**

Om Ni är missnöjd med pensionsnämndens beslut kan Ni inom trettio (30) dagar söka ändring i det hos försäkringsdomstolen.

Besvärsskriften lämnas in till pensionsanstalten

För att * skall beredas möjlighet att rätta beslutet enligt Ert yrkande skall besvärsskriften lämnas in till

- *
* (postadress)
* (besöksadress)

Hur man överklagar

Beslutet skall överklagas skriftligt. Ange i besvärsskriften

- att Ni vill överklaga beslutet hos försäkringsdomstolen
- hur Ni vill att beslutet skall ändras
- Ert namn, personbeteckning och adress
- när överklagandet gäller familjepension, förmånslåtarens namn och personbeteckning.

Bifoga pensionsnämndens beslut eller en kopia av det och de utredningar som Ni åberopar. Det är också möjligt att lämna in kompletterande utredningar senare. Besvärsskriften skall vara undertecknad av Er eller den som författat den. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften skall en fullmakt som Ni själv undertecknat bifogas. När någon annan författat besvärsskriften för Er räkning skall utöver hans namn också hans yrke och adress anges.

När skall besvärsskriften vara inlämnad

Besvärsskriften skall vara hos mottagaren före öppethållningstidens slut senast den trettionde (30.) dagen efter det att Ni fick detta beslut. Ni anses ha fått beslutet den sjunde (7.) dagen efter att beslutet postats till den adress som Ni angivit. I annat fall anses delgivningen ha skett när det antecknats på beslutet att det överlämnats till mottagaren, ett ombud eller ett bud som fått i uppdrag att avhämta det.

Besvärsskriften kan lämnas in personligen, av ett bud eller på eget ansvar sändas med post, telefax eller elektronisk post. Försändelsen skall vara framme inom den ovannämnda besvärstiden.

Besvärsskriften överförs till försäkringsdomstolen

Om * inte rättar det överklagade beslutet enligt Ert yrkande genom att ge ett nytt beslut, överförs besvärsskriften till försäkringsdomstolen för behandling. Ni får besked om överföringen.

Grundbesvär och pensionsanstaltens/Pensionsskyddscentralens besvär

Grundbesvär som gäller debiteringen av avgift enligt 22 § lagen om pension för arbetstagare (395/61) och pensionsanstaltens/Pensionsskyddscentralens besvär inlämnas direkt till försäkringsdomstolen.

Försäkringsdomstolens adress

Lönrotsgatan 13 C, 00120 HELSINGFORS, telefon (90) 645 801

Till arbetspensionsanstalterna

HUR ARBETE UNDER PENSIONERINGSTIDEN INVERKAR PÅ PENSIONEN

Cirkulär A 25/90, Förvärvsarbete under pensioneringstid, har förnyats på grund av ändringarna i arbetspensionslagarna i början av åren 1993 och 1994. Ändringarna har bestått i ändringar av stadgandena om den individuella förtidspensionen och tillägg i KTAPL av stadganden om närstående vårdare, familjevårdare och kommunala förtroendevalda. Dessutom har begreppet inkomst av förvärvsarbete och förvärvsinkomst uppdaterats med anledning av skatterefformen i anslutning till kapital- och företagsinkomster. De anvisningar som gäller generationsväxlingspension, rehabiliteringspenning och stipendier är helt nya.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivisto

Juridiska avdelningen

1.6.1994

HUR ARBETE UNDER PENSIONERINGSTIDEN INVERKAR PÅ PENSIONEN

1 Allmänt	2
1.1 Anmälningsskyldighet	3
1.2 Övervakning	4
2 Pensioner på vilkas fortsatta utbetalning förvärvsarbete kan inverka	5
2.1 Invalidpension	5
2.2 Rehabiliteringspenning	7
2.3 Individuell förtidspension	7
2.4 Arbetslöshetspension	8
2.5 Genrationsväxlingspension	8
3 Förvärvsarbete, förvärvsinkomst och kapitalinkomst ...	9
3.1 Begreppet förvärvsarbete och förvärvsinkomst	9
3.2 Kapitalinkomsters inverkan på pensionen ...	12
4 Förvärvsinkomster av förtroendeuppdrag	13
4.1 Kommunala förtroendeuppdrag	13
4.2 Kyrkliga förtroendeuppdrag	15
4.3 Statliga arvodesuppdrag	16
4.4 Privata förtroendeuppdrag	17
4.5 Riksdagsmän	18
5 Övriga förvärvsinkomster	19
5.1 Hemvårdsarbetares inkomster	19
5.1.1 Stöd för närståendevård	19
5.1.2 Familjevårdares inkomster	20
5.1.3 Stöd för vård av barn i hemmet .	21
5.1.4 Specialvårdspenning	21
5.2 Handikappbiträdes inkomster	22
5.3 Arvoden för föreläsningar, skrivelser, sakkunniguppdrag och framträdanden	22
5.4 Stipendier	22
6 Fastställande av månadsinkomsten	23

BILAGOR

Tabell 1 Hur stora får inkomsterna vara under pensioneringstiden?

Tabell 2 Vilka inkomster beaktas som förvärvsinkomst?

Juridiska avdelningen

1.6.1994

HUR ARBETE UNDER PENSIONERINGSTIDEN INVERKAR PÅ PENSIONEN

1

Allmänt

Arbetspensionen garanterar fortsatt utkomst då en arbetstagare slutar få arbetsinkomst till följd av ett pensionsfall. Ett sådant behov föreligger inte längre om pensionstagaren återgår till arbetslivet och får tillräcklig utkomst av förvärvsarbetet.

Om en pensionstagare klarar av att förvärvsarbeta kan detta innebära att i de omständigheter som gäller honom, t.ex. hälsotillståndet, har skett förändringar. Om man stannar för en bedömning enligt vilken pensionstagaren inte längre är arbetsoförmögen kan bedömningen grunda sig på förvärvsarbete. Förvärvsarbete under pensioneringstiden kan således medföra att en pension dras in.

En pension dras dock inte alltid in till följd av förvärvsarbete. De olika pensionslagen har sina egna stadganden om förvärvsarbete under pensioneringstid.

För personer som får ålderspension, förtida ålderspension eller uppskjuten ålderspension inverkar förvärvsarbete inte på pensionen. För personer som får generationsväxlingspension på basis av överlåtelse av gårdsbruksenhet före år 1991, avträdelsepension eller avträdelseersättning har det inte uppställts några gränser för förvärvsinkomsternas storlek. Däremot kan förvärvsarbete som utförs av en pensionstagare som har beviljats pension enligt GeVPL (överlåtelse av gårdsbruksenheten år 1991 eller senare) inverka på pensionen.

Enligt stadgandena om familjepension kan förvärvsarbete som utförs av den efterlevande maken vara av betydelse vid pensionsjämkningen (cirkulär A 11/90, punkt 5.6.2). I detta cirkulär behandlas dock inte familjepensionen.

Förvärvsarbete som utförs av en invalidpensionstagare kan inverka på pensionen. Om en person som får individuell förtidspension har förvärvsinkomster kan detta, beroende på förvärvsinkomsternas storlek, inverka så, att pensionsutbetalningen avbryts eller att pensionen omvandlas till ett belopp motsvarande delpension. Förvärvsarbete som utförs av en arbetslöshetspensionstagare inverkar i allmänhet på pensionsutbetalningen.

För att däremot utbetalningen av en deltidspension skall fortsätta förutsätts att pensionstagaren för-

Juridiska avdelningen

1.6.1994

värvsarbetar. Om deltidarbete i förhållande till heltidsarbete och om inkomstbortfall har getts anvisningar i cirkulären 35/86, 4/87, A 8/89 och A 32/93.

Också inom folkpensionssystemet inverkar förvärvsarbete när det övervägs om en invalidpension skall indras eller en arbetslöshetspension avbrytas eller om en individuell förtidspension skall halveras eller lämnas vilande.

Stadgandena i StPL och KPS om pensionsindragning motsvarar inte ordagrant stadgandena i APL. Innehållet i lagarna är dock överensstämmande, och i regel inverkar en pensionstagares förvärvsarbete på pensioner enligt StPL och KTAPL på samma sätt som på pensioner enligt det privata arbetspensionssystemet.

Indragning av en arbetspension kan i vissa fall leda till förbättrat pensionsskydd. Exempelvis hindrar en liten delpension, i vilken den återstående tiden har beaktats, att pension intjänas på basis av ett heltidsarbete.

1.1

Anmälningsskyldighet

Pensionstagare är skyldig att till pensionsanstalten anmäla sådana ändringar som inverkar på hans rätt att erhålla pension eller på pensionens belopp (17 a § 1 mom. APL). Detta stadgande ålägger också deltidspensionstagare att anmäla sådant förvärvsarbete som inverkar på pensionsbeloppet.

Invalidpensionstagare, som har återfått sin arbetsförmåga, och den som erhåller invalidpension i form av individuell förtidspension och som har börjat förvärvsarbete är skyldig att meddela om förändringen till pensionsanstalten. Mottagare av arbetslöshetspension är skyldig att meddela pensionsanstalten om förvärvsarbete, då därav erhållen förvärvsinkomst uppgår till minst det markbelopp som nämns i 4 c § 4 mom. 2 punkten APL. (12 f § APF)

För mottagare av generationsväxlingspension gäller motsvarande anmälningsskyldighet (12 § GeVPF).

Den som får ålderspension, förtida ålderspension eller uppskjuten ålderspension behöver inte anmäla förvärvsarbete.

Anmälningsskyldigheten gäller också personer som får pensioner enligt StPL och KTAPL.

Den som får invaliditetspension enligt folkpensions-

lagen är skyldig att meddela om förbättringar i hälsotillståndet eller arbetsförmågan, yrkesundervisning och förvärvsarbete. Den som får individuell förtidspension är skyldig att meddela om förvärvsarbete och sådana förändringar i förvärvsinkomsterna som inverkar på utbetalningen av pensionen.

1.2

Övervakning

Pensionsskyddscentralen övervakar pensionstagarnas arbete på basis av arbetsförhållanderegistret. Om arbetsförhållanderegistret får kännedom om ett påbörjat APL-arbetsförhållande, KAPL-redovisning eller arbets- eller tjänsteförhållande som underlyder StPL eller KTAPL efter det att en individuell förtidspension eller arbetslöshetspension har beviljats, meddelar pensionsskyddscentralen omedelbart efter registreringen genom ett registerutdrag detta till den pensionsanstalt som har beviljat pensionen. Ett registerutdrag över KAPL- och KoPL-inkomster för personer som får arbetslöshetspension avsänds om en KAPL- eller KoPL-redovisning som överstiger APL-gränslöppet med det dubbla har registrerats i arbetsförhållanderegistret.

Härutöver sänder pensionsskyddscentralen två gånger per år, i mars och i september, övervakningslistor till pensionsanstalterna. Övervakningsförteckningen innehåller uppgifter om de arbetstagare och företagare som enligt registret får invalidpension och som under pensioneringstiden har haft förvärvsinkomster som omfattas av arbetspensionslagarna. Övervakningsförteckningen innehåller också uppgifter om arbets- och tjänsteförhållanden inom den offentliga sektorn som har registrerats under pensioneringstiden. I fråga om pensionerade företagare upptar övervakningsförteckningen endast uppgifter om personer med fribrevspension, eftersom företagareverksamhet inte registreras i PSC:s arbetsförhållanderegister, om en person får heleffektiv pension.

Pensionsskyddscentralen övervakar pensionerade företagares arbete med hjälp av beskattningsuppgifterna. Uppgifter om sådana pensionstagare vilka bedriver företagareverksamhet och för vilka i statsbeskattningen har fastställts förvärvsinkomst av rörelse eller yrke sänds i en förteckning till pensionsanstalterna vid separat överenskomna tidpunkter. Förvärvsinkomst av rörelse eller yrke tyder på företagareverksamhet. Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt svarar för övervakningen av arbete som idkas av utövare av lantbrukshushållning, av fiskare och av renskötare.

2

Pensioner på vilkas fortsatta utbetalning förvärvsarbete kan inverka

2.1

Invalidpension

Förutsättningarna för beviljande av invalidpension skall föreligga under hela pensioneringstiden. Utgångspunkten i invaliditetsdefinitionen i APL och KAPL är att vid en bedömning av en arbetstagares möjligheter att skaffa sig förvärvsinkomster med den återstående arbetsförmågan beaktas allt sådant arbete som arbetstagaren ännu klarar av trots begränsningarna i funktionsförmågan till följd av sjukdom. På samma grunder bedöms pensionstagarens förmåga att skaffa sig utkomst av förvärvsarbete som börjat efter det att pension beviljats. På så sätt kan pensionstagarens arbete inverka på utbetalningen av en invalidpension.

I fråga om invalidpensionen har inte fastställts något fast markbelopp som övre gräns för pensionstagarens inkomster. När man överväger en indragning av pensionen beaktas utöver förvärvsarbete pensionstagarens hälsotillstånd. Om förvärvsarbetet hänför sig till pensionstagarens försök till återinträde i arbetslivet anses detta som arbetsprövning, vilket i allmänhet inte inverkar på pensionen. Om arbetsförhållandet efter arbetsprövningen stabiliseras till ett fortgående arbetsförhållande, blir det aktuellt att överväga om pensionen skall dras in.

Beroende på förvärvsinkomsternas storlek kan en invalidpension omvandlas till en delinvalidpension eller indras helt. Praxisen får dock inte vara schablonmässig. Även om återfåendet av arbetsförmågan bedöms på basis av arbete inverkar också andra omständigheter än förvärvsarbete på saken. Prövningen går ut på en bedömning av arbetsförmågan som helhet, varvid beaktas pensionstagarens ålder, pensioneringstiden, pensionens storlek, sjukdom och sjukdomsprogno, anställningstiden, förmågan att reda sig i arbetet och också huruvida arbetet är fortlöpande. Pensionen dras inte in på grundval av tillfälliga och ringa inkomster.

Om en pension har dragits in, kan den återkallas såvida personens hälsotillstånd försämras eller personens inkomstmöjligheter upphör eller väsentligt försämras.

Inkomster under pensioneringstiden jämförs i allmänhet med pensionslönen. En företagares inkomster jämförs med den arbetsinkomst som pensionen grundar sig på. Om en pensionstagare har arbetat parallellt som

företagare och arbetstagare eller delvis inom den offentliga och delvis inom den privata sektorn, tas den sammanlagda pensionslönen eller arbetsinkomsten för pensionerna som jämförelsegrund.

Inkomster av förtroendeuppdrag påvisar i allmänhet inte att arbetsförmågan återkommit. Således betraktas i allmänhet inte arvoden för förtroendeuppdrag som grund för indragning av en invalidpension. Om förvärvsinkomsten av ett förtroendeuppdrag är betydande (riksdagsman) är det sannolikt att arbetsförmågan har återkommit, varför det således är motiverat att invalidpensionen dras in. En indragning av invalidpensionen skall också prövas om inkomsten av ett förtroendeuppdrag är regelbunden och, i gränsfall, om personen har även andra inkomster.

Stabiliserad
inkomstnivå

Om pensionslönen inte motsvarar pensionstagarens stabiliserade inkomstnivå kan denna sökas också längre tillbaka i arbetshistorien. I allmänhet ger de registrerade pensionslönerna eller den arbetsinkomst som en företagarpension grundar sig på en bild av den stabiliserade inkomstnivån. Om pensionen grundar sig på korta arbetsförhållanden och om nivån på inkomsterna av arbetsförhållandena har varierat kraftigt, fastställs den genomsnittliga stabiliserade inkomstnivån på basis av flera arbetsförhållanden.

Omvandling till
delpension eller
indragning av
pensionen

För säkerställande av en enhetlig praxis kan ur pensionslagarna för arbetstagare härledas normativa procenttal.

En omvandling av full pension till delpension övervägs om pensionstagarens inkomster uppgår till minst 40 och högst 60 procent av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten.

En indragning av pensionen övervägs om inkomsterna överstiger 60 procent av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten.

På motsvarande sätt kan det övervägas att pensionen för den som får delpension omvandlas till full pension, om förvärvsinkomsterna understiger 40 procent av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten. Härvid förutsätts dock att det skett en förändring i pensionstagarens arbetsförmåga och att han har ansökt om att pensionen skall omvandlas till full pension.

Cirkulär A 23/91 Invalidpensioner

Också invaliditetspensioner som utbetalas av folkpensionsanstalten kan indras med anledning av för-

värvsarbete. I folkpensionslagen har dock inte fastställts några gränser i markbelopp.

2.2

Rehabiliteringspenning

För att en person skall kunna beviljas rehabiliteringspenning förutsätts att den som rehabiliteras inte kan utföra sitt förvärvsarbete. Trots detta kan den som rehabiliteras under rehabiliteringstiden i någon mån utföra också annat förvärvsarbete än sådant som hänför sig till rehabiliteringen. Om inkomsterna dock stiger till stora belopp, prövar pensionsanstalten huruvida det längre föreligger några grunder för utbetalning av rehabiliteringspenningen.

Cirkulär A 17/91 Tillämpningsanvisningarna gällande rehabilitering

2.3

Individuell förtidspension

En återgång till arbetet inverkar på en individuell förtidspension på annat sätt än på en egentlig invalidpension. Avsikten är att den som får individuell förtidspension flexibelt skall kunna övergå till arbetslivet också för en kort tid.

En individuell förtidspension dras inte in på grund av förvärvsarbete. Däremot kan utbetalningen avbrytas eller pensionen omvandlas till beloppet av en delpension.

För den individuella förtidspensionen har fastställts månatliga inkomstgränser. Om den som får individuell förtidspension har förvärvsinkomster som överstiger gränobeloppet enligt 1 § 1 mom. 2 punkten APL (1 069,86 mk/mån. år 1994), men som understiger 60 procent av den pensionsgrundande lönen, utbetalas den individuella förtidspensionen till beloppet av en delpension. Härvid utbetalas också hälften av en individuell förtidspension enligt folkpensionslagen. Den som får individuell förtidspension betraktas dock alltjämt som pensionstagare.

Den pensionsgrundande lönen, varmed förvärvsinkomsterna jämförs, är den lön enligt vilken pension med återstående tid har fastställts.

Om inkomsterna överstiger 60 procent av pensionslönen avbryts utbetalningen av en individuell förtidspension helt och pensionen lämnas vilande. En person betraktas som arbetstagare (och således inte som pensionstagare) så länge som pensionen vilar. Arbetsgivaren är därför skyldig att ombesörja att

bl.a. pensionsförsäkringspremierna betalas. Också en företagare är skyldig att ta en obligatorisk pensionsförsäkring. Efter anmälan om att förvärvsarbetet har upphört återupptas utbetalningen av en vilande pension till arbetstagaren eller företagaren från början av den månad som följer på anmälan.

En förutsättning för att en individuell förtidspension skall beviljas är att arbetstagarens inkomster av förvärvsarbete enligt stadgandena i 8 § 4 mom. APL per månad kan bedömas understiga gränsbeloppet i 1 § 1 mom. 2 punkten APL. Vid granskning av en pensionstagares förvärvsarbete under pensioneringstiden beaktas på motsvarande sätt endast förvärvsarbeten enligt stadgandena i 8 § 4 mom. APL.

Cirkulär A 23/91 Invalidpensioner

2.4

Arbetslöshetspension

Avsikten med arbetslöshetspensionen är att den skall trygga utkomsten för äldre långtidsarbetslösa i en svår sysselsättningssituation (RP 249/84). Stadgandena om arbetslöshetspensionen ändrades i början av år 1985, eftersom de tidigare schablonmässiga stadgandena ledde till att arbetslöshetspension utbetalades även om en pensionstagare samtidigt arbetade och t.o.m. utförde regelbundet förvärvsarbete.

Enligt 4 c § 4 mom. APL betalas arbetslöshetspension inte ut för sådana kalendermånader under vilka pensionstagaren förvärvsarbetar och har månadsinkomster som uppgår till minst det dubbla markbeloppet enligt 1 § 1 mom. 2 punkten APL (2 139,72 mk/mån. år 1994). Tillfälligt arbete leder inte till att arbetslöshetspensionen dras in varaktigt utan endast till att utbetalningen avbryts. Härvid avbryts också utbetalningen av folkpension.

Cirkulär A 4/94 Arbetslöshetspension

2.5

Generationsväxlingspension

Generationsväxlingspensionen är avsedd att främja och stöda generationsväxlingar på sådana gårdsbruksenheter som med beaktande av storlek och art är fortbeståndsdugliga. Målet med avträdelsetersättning är att överproduktionen inom lantbruket skall reduceras och att lantbruksföretagarens utkomst skall tryggas fram till pensionsåldern.

För den som får generationsväxlingspension fastställs i samband med att pensionen beviljas en maxi-

migräns för pensionstida inkomster av förvärvsarbete. Om inkomsterna överstiger det fastställda gränsvärdet, avbryts pensionsutbetalningen. Begreppet inkomst av förvärvsarbete tolkas i generationsväxlingspensionen på samma sätt som i arbetslöshetspensionen. På basis av lagstiftningen utgör lantbruksavbytarinkomster ett undantag. Sådana betraktas inte som förvärvsinkomst.

Maximiinkomstgränsen gäller inte sådana generationsväxlingspensioner som har beviljats med stöd av LFÖPL, dvs. på basis av överlåtelse av gårdsbruksenheter före år 1991. Pensionstagarens förvärvsinkomster inverkar inte på utbetalningen av sådana pensioner.

Avträdelsepension och avträdelseersättning

En avträdare som får avträdelsepension eller avträdelseersättning kan tjäna in pension enligt andra pensionslagar än LFÖPL. Förvärvsinkomsten inverkar inte på utbetalningen av avträdelsepension eller avträdelseersättning.

3

Förvärvsarbete, förvärvsinkomst och kapitalinkomst

3.1

Begreppet förvärvsarbete och förvärvsinkomst

Som förvärvsarbete betraktas

- arbete i arbets-, tjänste- eller befattningsförhållande för vilket lönen (vederlaget) utbetalas i pengar eller förmån som kan uppskattas i pengar (t.ex. bostads- eller bilförmån)
- familjevård vilken getts i avtalsförhållande på basis av uppdragsavtal enligt familjevårdarlagen (312/92) och för vilken ersättningen utbetalas som arvode (se punkt 5.1.2)
- vård och service vilken getts i avtalsförhållande på basis av avtal om stöd för närståendevård enligt socialvårdslagen (710/82) och för vilken ersättningen utbetalas som arvode (se punkt 5.1.1)
- företagareverksamhet
- förtroendemannaverksamhet till vissa delar (se punkt 4).

Som förvärvsarbete betraktas inte sådant arbete i fråga om vilket inte heller den erhållna ersättning-

en betraktas som förvärvsinkomst, även om inkomsten vore skattepliktig (t.ex. uppfinningar i arbetsförhållande, upphovsrättsersättningar och reprisarvoden).

Förvärvsinkomst

Som förvärvsinkomst betraktas löneinkomst, arvode och andra förmåner som grundar sig på arbete och som kan uppskattas i pengar. Också lön under sjuktid och semester räknas som förvärvsinkomst. Om lönen eller arvodet för ett arbete utbetalas på en gång för en tid av flera månader delas lönen på de månader under vilka arbetet har utförts (intjäningsmånaderna).

I fråga om personer som idkar lantbruk och övrig företagarverksamhet betraktas som förvärvsinkomst den arbetsinkomst som med stöd av LFÖPL respektive FÖPL borde fastställas för personen.

Övriga än ringa arvoden för privata förtroendeuppdrag betraktas i allmänhet som förvärvsinkomst (se punkt 4.4).

Till vissa delar betraktas arvoden för kommunala förtroendeuppdrag som förvärvsinkomst (se punkt 4.1).

Arvoden för skrivelser, sakkunniguppdrag, föreläsningar o.dyl. betraktas inte som förvärvsinkomst. Om en förvärvsinkomst hänför sig till ett sådant arbete som har utförts före pensioneringen beaktas denna inte som under pensioneringen erhållen förvärvsinkomst, även om den utbetalas under pensioneringstiden (t.ex. arvoden för skrivelser). I vissa fall kan också vederlag som utbetalas till en idrottare anses som förvärvsinkomst.

Lön som betalas till sådant handikappbiträde som avses i lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/87) räknas som förvärvsinkomst.

Som förvärvsinkomst betraktas inte

- **arvoden och ersättningar för inkomstbortfall** som utbetalats för offentliga förtroendeuppdrag med undantag av kommunala förtroendeuppdrag. Undantag är sådana förtroendeuppdrag vilka kan jämföras med heltidsarbete och för vilka arvodet är exceptionellt högt (riksdagsman)
- **sammanträdesarvoden** för offentliga förtroendeuppdrag
- ringa arvoden för privata förtroendeuppdrag

- specialvårdspenning som utbetalas för vård och rehabilitering av ett sjukt barn (se punkt 5.1.4)
- stöd för vård av barn i hemmet (se punkt 5.1.3)
- kostnadsersättning eller dagpenning till den del denna understiger det belopp som godkänts som skattefritt i beskattningen.

Inkomst som
hindrar
utbetalning av
pension

I lagarna om de olika pensionsslagen skiljer sig ordalydelsen från varandra när det gäller förvärvsarbete som hindrar utbetalning av pension. Inom den individuella förtidspensionen och deltidspensionen betraktas förvärvsarbete enligt 8 § 4 mom. APL som sådant förvärvsarbete som skall beaktas. Vid prövning av huruvida utbetalningen av en invalidpension skall fortsätta är förvärvsbegreppet vidare än det ovannämnda. Som förvärvsarbete som skall beaktas betraktas utöver arbeten som berättigar till grundpension (8 § 4 mom. APL) dessutom riksdagsmannaarbete och även sådana förtroendeuppdrag för vilka pension inte intjänas.

Om en pensionstagare samtidigt står i arbetsförhållande och är företagare eller står i flera arbetsförhållanden sammanräknas sådana inkomster av de olika arbetsförhållandena och företagarkerksamheten som underlyder stadgandena i 8 § 4 mom. APL vid prövning av huruvida inkomsterna överstiger det gränsbelopp som hindrar utbetalning av pensionen.

Som förvärvsarbete enligt 8 § 4 mom. APL betraktas också arbete mot lön i något annat EES-land eller sådant land med vilket Finland har ingått en överenskommelse om social trygghet.

I fråga om arbetslöshetspensionen innehåller lagen inte någon hänvisning till 8 § 4 mom. APL. Inom arbetslöshetspensionen uppfattas begreppet förvärvsinkomst vidare än begreppet enligt 8 § 4 mom. APL. Arbetets tidsmässiga utsträckning och arbetstiden saknar betydelse, och arbetet behöver inte omfattas av någon pensionslag.

Inom folkpensionssystemet är förvärvsinkomstbegreppet i fråga om den som får individuell förtidspension likalydande som inom arbetspensionssystemet. I övrigt är förvärvsinkomstbegreppet i folkpensionslagen vidare än begreppet enligt 8 § 4 mom. APL.

3.2

Kapitalinkomsters inverkan på pensionen

En pensionstagares kapitalinkomster räknas inte som förvärvsinkomst, eftersom sådana grundar sig på ägande och inte på arbete. Kapitalinkomster är t.ex. räntor, dividender, överlåtelsevinster, hyresinkomster, inkomster av virkesförsäljning osv.

Beskattningen av kapitalinkomster och företagsinkomster genomgick en reform 1.1.1993. Vinstandelar eller dividendinkomster som fås från öppna bolag, kommanditbolag och icke börsnoterade aktiebolag delas i bolagsmännens eller delägarnas beskattning schablonmässigt in i förvärvs- och kapitalinkomster enligt företagets förmögenhet. På samma sätt inverkar förändringarna i inkomstbeskattningen också på beskattningen av näringsidkare jämte lantbruksföretagare.

Beskattningsuppgifterna lämpade sig inte heller före skattereformen som sådana som arbetsinkomstgrund för personer i företagareställning, eftersom förvärvsinkomstbegreppet inom beskattningen avviker från arbetsinkomstbegreppet i FÖPL och LFÖPL. Förutsättningarna för försäkring enligt FÖPL och LFÖPL bedöms inte på basis av beskattningen utan på basis av företagarens arbete.

Efter skattereformen spelar det med avseende på försäkring enligt FÖPL ingen roll om pensionstagaren lyfter ersättningen som kapitalinkomst eller om företagsinkomsten i en delägars eller bolagsmans beskattning helt eller delvis fastställs som förvärvsinkomst. Även om en person inte alls har arbetat i företaget kan för honom fastställas förvärvsinkomst i beskattningen.

Om makar dock idkar näringsverksamhet tillsammans - vilket är vanligt t.ex. inom lantbruket - delas förvärvsinkomstdelen i företagets eller lantbrukets resultat mellan makarna i förhållande till deras arbetsinsats. Om förvärvsinkomsten uppdelas på båda makarna är detta således också ett tecken på att båda deltar i arbetet i företaget eller lantbruksföretaget.

Det går inte att endast med hjälp av den i beskattningen fastställda förvärvsinkomsten påvisa att en pensionstagare skulle ha börjat förvärvsarbete. En i beskattningen fastställd förvärvsinkomst inverkar inte heller på den fortsatta utbetalningen av pensionen såvida pensionstagaren inte arbetar i företaget. Förvärvsinkomsten kan dock utgöra ett tecken på att pensionstagaren eventuellt har börjat arbeta, vilket kan leda till en arbetsförfrågan.

Om en majoritetsdelägare i ett aktiebolag, ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag eller bolagsman i ett öppet bolag har haft kapitalinkomster under pensioneringstiden och samtidigt arbetar i företaget i sådan omfattning att han fyller FÖPL-förutsättningarna blir det aktuellt att överväga om han skall försäkras. Om en sådan företagare får individuell förtidspension dras inte den individuella förtidspensionen in utan den lämnas vilande eller omvandlas till en delpension enligt storleken på den FÖPL-arbetsinkomst som har fastställts eller som borde fastställas. I motsvarande fall kan en invalidpension dras in och utbetalningen av en arbetslöshetspension avbrytas.

Om för en tyst bolagsman eller minoritetsdelägare i ett aktiebolag har fastställts förvärvsinkomst i beskattningen, kan detta i vissa fall betraktas som ett tecken på arbete i företaget.

Om en tyst bolagsman i ett kommanditbolag eller en minoritetsdelägare i ett aktiebolag arbetar i företaget, men inte får någon lön, kan han inte försäkras enligt APL eller KAPL (se juridiska avdelningens meddelande 8/93). På så sätt är personens inkomst från bolaget inte sådan förvärvsinkomst som avses i 8 § 4 mom. APL. Härvid går det inte att lämna en individuell förtidspension vilande eller att omvandla den till ett belopp motsvarande delpension. Om pensionstagaren dock arbetar i företaget måste det övervägas om han fortfarande uppfyller förutsättningarna för individuell förtidspension och om den individuella förtidspensionen borde dras in med stöd av 4 e § 6 mom. APL.

I ovannämnda fall blir det aktuellt att på nytt pröva en invalidpensionstagares arbetsoförmåga och att avbryta utbetalningen av pension till den som får arbetslöshetspension. Eftersom förvärvsarbetsbegreppet inom arbetslöshetspensionen är vidare än begreppet enligt 8 § 4 mom. APL tolkas inkomst från ett bolag som sådan förvärvsinkomst som avbryter arbetslöshetspensionen.

4

Förvärvsinkomster av förtroendeuppdrag

4.1

Kommunala förtroendeuppdrag

För kommunala förtroendeuppdrag kan betalas bl.a. 1) ersättning för inkomstbortfall, 2) prestationsgrundat arvode, såsom t.ex. sammanträdes-, föreläsningsoch expeditonsarvode eller 3) arvode som betalas för en bestämd tid för uppdrag som sköts som förtro-

endeuppdrag, t.ex. årsarvode.

Före 1.1.1993 fastställdes pensionsskyddet för kommunala förtroendevalda enligt lagen om pension för kommunala förtroendevalda (578/77). Denna lag upphävdes 1.1.1993, men sådana pensioner beviljas alltså jämt. Pension som har intjänats enligt lagen om pension för kommunala förtroendevalda beaktas inte i samordningen enligt 8 § APL.

Förtroendeuppdrag kan medföra en minskning av den pension som intjänats på basis av det egentliga förvärvsarbetet. Av denna anledning ville man för de förtroendevalda alltså bibehålla pensionsskyddet på basis av ersättningar för inkomstbortfall och tidsbestämda arvoden. Stadganden om pensionsskyddet för förtroendevalda lades till lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare. Sådana ersättningar och arvoden som betalats för förtroendeuppdrag som varit i kraft 1.1.1993 och därefter omfattas under särskilt fastställda förutsättningar av grundpensionsskyddet enligt KTAPL. Från 1.7.1993 (ändring av 8 § 4 mom. APL) har pension enligt sådant grundskydd som beviljats förtroendevalda enligt 1 § 7 mom. lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare betraktats som sådan grundpension som bör beaktas i samordningen.

Enligt 1 § 7 mom. lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare har den som är förtroendevald i kommunalt samfund rätt till pension på grundval av de ersättningar för inkomstbortfall som medlemssamfundet har betalat till honom och de separata arvoden som har betalats till honom för en bestämd tid. Som förtroendevald i medlemssamfund enligt detta stadgande betraktas från 1.1.1993 sådana förtroendevalda som nämns i 8 § 1 mom. kommunallagen. Enligt detta lagrum är kommunala förtroendevalda bl.a. 1) fullmäktige som har valts till medlemmar i kommunfullmäktige, representanter som har valts till samkommunstämma i samkommun och medlemmar som har valts till sådant organ som avses i 109 § 1 mom. i samma lag, 2) medlemmarna i kommunalstyrelse, nämnder, direktions- och kommittéer samt 3) revisorer och övriga personer som valts till kommunalt förtroendeuppdrag.

Arvoden för vilka pension intjänas är på förhand fastställda fasta arvoden, såsom års-, månads- och kvartalsarvoden. Däremot betraktas inte prestationsgrundade arvoden, såsom t.ex. sammanträdes-, föreläsnings- och expeditonsarvoden eller sammanträdesarvoden som betalats till förtroendevalda revisorer som pensionsberättigande arvoden. Pensionsberättigande är dock till förtroendevalda revisorer betala-

Juridiska avdelningen

1.6.1994

de ersättningar för inkomstbortfall och separata arvoden som har betalats för en bestämd tid.

De pensionsberättigande ersättningarna och arvodena måste uppgå till i genomsnitt KTAPL-gränsbeloppet i månaden. Pensionen tillväxer således inte på grundval av riktigt små arvoden.

Årsarvode som betalas för separat uppdrag som sköts som förtroendeuppdrag, såsom för t.ex. uppdrag som kommunombud, berättigar till pension för förtroendevalda, medan däremot sådana arvoden i form av vederlag o.dyl. som betalas i anslutning till uppdraget inte berättigar därtill.

Efter 1.1.1993 har sådan förtroendevald som kommun eller samkommun eller sådant organ som avses i 109 § 1 mom. kommunallagen har valt till **statlig** nämnd eller kommission eller i övrigt till statligt förtroendeuppdrag inte längre rätt till pension för förtroendevalda trots att den som utsett honom enligt lag är skyldig att betala arvode till honom. Från 1.1.1993 har exempelvis nämndemännen i tingsrätterna inte pensionsrätt på grundval av sina arvoden och ersättningar för inkomstbortfall.

Vid prövning av huruvida en individuell förtidspension skall omvandlas till beloppet av en delpension eller lämnas vilande beaktas inkomsterna av kommunala förtroendeuppdrag endast till den del de omfattas av KTAPL.

Inkomsterna av förtroendeuppdrag enligt KTAPL inverkar på arbetslöshetspensionen. Vid prövning av huruvida en arbetslöshetspension skall avbrytas beaktas från fall till fall också inkomsten av sådana kommunala förtroendeuppdrag som inte omfattas av KTAPL, om pensionstagarens arvoden och ersättningar för inkomstbortfall för flera offentliga förtroendeuppdrag eller inkomsterna av ett förtroendeuppdrag och av förvärvsarbete tillsammans är exceptionellt stora.

Inom folkpensionssystemet betraktas inkomst av kommunala förtroendeuppdrag som förvärvsinkomst på samma sätt som inom arbetspensionssystemet.

4.2

Kyrkliga förtroendeuppdrag

Kyrkliga förtroendeuppdrag utgör inte sådant förvärvsarbete som avses i 8 § 4 mom. APL. Verksamhet i kyrkliga förtroendeuppdrag betraktas således inte som sådant förvärvsarbete som inverkar på en individuell förtidspension eller den fortsatta utbetal-

ningen av deltidspension. Ett sådant förtroendeuppdrag inverkar inte heller på invalidpensionen.

Förtroendevalda inom kyrkan är t.ex. medlemmarna i kyrkomötet, kyrkofullmäktige och kyrkostyrelsen samt årsrevisorerna i församlingarna.

I pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan finns inte något stadgande om att lagen utöver personer i tjänste- eller arbetsförhållande skulle omfatta övriga personer i därmed jämförbart tjänstgöringsförhållande. Pensionsskyddet för personer som sköter förtroendeuppdrag inom kyrkan och församlingarna har inte heller ordnats genom någon separat lag.

I fråga om arbetslöshetspensionen inverkar kyrkliga förtroendeuppdrag i allmänhet inte på pensionsutbetalningen. Om inkomsterna av förtroendeuppdragen är beaktansvärt stora övervägs en avbrytning av pensionen.

Inom folkpensionssystemet betraktas inkomst av kyrkliga förtroendeuppdrag inte heller som förvärvsinkomst.

4.3

Statliga arvodesuppdrag

Inom statsförvaltningen finns inga egentliga förtroendeuppdrag, men det finns ett rikligt antal för ett visst uppdrag tillsatta kommittéer, kommissioner, råd och direktioner med flera medlemmar. Inom dessa organ arbetar personer som är i statens tjänst eller har kallats till uppdraget utifrån. Till sådana personer kan betalas sammanträdesarvoden, månadslön eller vardera.

Om en arbetstagare enligt lag, förordning eller arbetsordning å tjänstens vägnar är medlem i ett dylikt organ utgår medlemskapet automatiskt när arbetstagaren har gått i pension. Bland sådana personer som kallats till ett uppdrag utifrån kan också ingå pensionstagare.

Ett medlemskap i dylika organ har betraktats som tjänstgöringsförhållande enligt StPL, om för detta betalas månadslön eller -arvode och inte enbart sammanträdesarvoden. På så sätt utgör månadslön jämte därtill hörande sammanträdesarvoden i anslutning till ett sådant medlemskap förvärvsinkomst enligt 8 § 4 mom. APL.

Om för medlemskap i en kommission eller delegation betalas endast sammanträdesarvode betraktas arvodes-

uppdraget inte som underlydande StPL och hindrar således inte utbetalning av invalidpension eller individuell förtidspension. Däremot kan en arbetslöshetspension avbrytas med anledning av ett sådant arvodesuppdrag, om inkomsterna av detta är exceptionellt stora.

Inom folkpensionssystemet beaktas statliga arvodesuppdrag på samma sätt som inom arbetspensionssystemet.

4.4

Privata förtroendeuppdrag

Med förtroendeuppdrag enligt 1 b § 2 mom. APL avses uppdrag, till vilket en person har valts att för bestämd tid eller tillsvidare representera ett visst samfund, en viss krets av personer eller en viss sakkännedom och vid vars utförande han inte står i arbets- eller tjänsteförhållande eller verkar såsom företagare enligt lagen om pension för företagare. APL gäller inte förtroendeuppdrag inom staten, kommuner eller kommunförbund.

Som exempel på förtroendeuppdrag kan nämnas förtroendevalda i egenskap av medlemmar i organ (såsom förvaltningsråd och styrelser) inom bolag, andelslag och övriga företag och personer som verkar i olika förtroendeuppdrag inom intresseorganisationer (såsom arbetsmarknadsorganisationer) och övriga föreningar.

För personer i förtroendeuppdrag kan ordnas pensionsskydd enligt minimivillkoren i APL under förutsättning att arvodena uppgår till gränsbeloppet (535 mk/mån. år 1994). På pension som grundar sig på ett privat förtroendeuppdrag tillämpas stadgandena i 8 § 4 mom. APL. På så sätt utgår man från att arvoden på grundval av förtroendeuppdrag beaktas som förvärvsinkomster.

Privata förtroendeuppdrags inverkan på en pension skall övervägas från fall till fall. Det saknar betydelse huruvida det ordnats pensionsskydd på basis av förtroendeuppdraget. I regel beaktas privata förtroendeuppdrag som förvärvsarbete som inverkar på den fortsatta utbetalningen av invalidpensioner, individuella förtidspensioner och arbetslöshetspensioner.

Om för ett förtroendeuppdrag betalas månadslön tyder detta på att det är fråga om förvärvsarbete. Om förtroendeuppdragen är ringa och verksamheten inom dessa inte sker i förvärvssyfte, beaktas inte arvoden på grundval av dessa som förvärvsinkomst. Om en person efter pensioneringen fortsätter verksamheten i

eget företag under beteckningen förtroendeuppdrag är det alltid fråga om förvärvsarbete.

Också inom folkpensionssystemet betraktas arvoden för privata förtroendeuppdrag som förvärvsinkomst.

Privata förtroendeuppdrag kan också inverka på utbetalningen av en deltidspension. Om en person efter det att han blivit deltidspensionerad väsentligt ökar sina privata förtroendeuppdrag kan detta leda till att han inte uppfyller villkoret om inkomstbortfall på det sätt som krävs för erhållande av deltidspension.

4.5 Riksdagsmän

Trots att en riksdagsmans arbete betraktas som ett förtroendeuppdrag går det inte att förbise riksdagsmannarbetets krävande karaktär. Riksdagsmannarbetet måste betraktas som jämförbart med heltidsarbete.

En LFÖPL- och APL-invalidpension indrogs på grundval av riksdagsmannaupdrag. Pensionsnämndens beslut 17.3.1980.

I 8 § 4 mom. APL har lagen om pension för riksdagsmän inte nämnts. Sålunda kan en individuell förtidspension inte lämnas vilande på grundval av inkomster av riksdagsmannaupdrag. Däremot blir det aktuellt att överväga om villkoren för den individuella förtidspensionen fortfarande kan anses uppfyllas och om pensionen kan dras in med stöd av 4 e § 6 mom. APL.

Inkomsterna av ett riksdagsmannaupdrag kan också inverka på utbetalningen av en invaliditetspension och en individuell förtidspension enligt FPL.

Om en person som får arbetslöshetspension väljs till riksdagsman medför inkomsterna av detta uppdrag att pensionen avbryts. Praxisen är densamma i fråga om arbetslöshetspensioner enligt FPL.

Om en person som får deltidspension väljs till riksdagsman fyller han inte längre villkoren för pensionen och har inte heller rätt till deltidspension under sin riksdagsmannaperiod.

5
Övriga förvärvsinkomster

5.1
Hemvårdsarbetares inkomster

5.1.1 Stöd för närståendevård

Stadgandena om stödet för närståendevård inkluderades i socialvårdslagen genom en lag som trädde i kraft 1.7.1993. Genom dessa stadganden ersattes de stadganden i socialvårdsförordningen som gällde stöd för hemvård av åldring, invalid eller kroniker i form av hemservice. De tidigare avtalen om stöd för hemvård har ändrats så att de motsvarar de nya stadgandena om stöd för närståendevård från 1.7.1993.

Kommunen betalar i form av stöd för närståendevård ut arvode för vård av invalid, åldring eller sjuk person i den vårdbehövandes eget hem. Av särskilda skäl kan stöd för närståendevård också beviljas för vård som ordnas i vårdarens hem.

Personer med
avtal om när-
ståendevård

Avtal om närståendevård ingås mellan kommunen och vårdaren. Vårdaren står inte i sådant arbetsförhållande till kommunen, den vårdbehövande eller den vårdbehövandes vårdnadshavare som avses i lagen om arbetsavtal. En vårdare som med kommunen har ingått ett avtal om stöd för närståendevård omfattas dock av KTAPL från 1.7.1993 (1 § 6 mom. KTAPL). Enligt 8 § 4 mom. APL beaktas i samordningen också pension som en närstående vårdare intjänar enligt KTAPL.

I lagen fastställdes det lägsta vårdarvodet till 1 069,86 mk/mån. (ind. 1688), som är detsamma som minimigränsen för sådant arvode som berättigar till KTAPL-pension. Beloppet justeras varje kalenderår enligt APL-index. Avsikten med fastställandet av ett minimivårdarvode var att få närstående vårdarna att omfattas av KTAPL. Det har dock gått att t.ex. med pensionstagare avtala om vårdarvodesbelopp som understiger denna minimigräns. I sådana fall omfattas närstående vårdaren inte av KTAPL.

Stödet för närståendevård räknas som förvärvsinkomst, som i fråga om individuella förtidspensioner efter 1.1.1994 leder till att pensionen lämnas vilande eller omvandlas till beloppet av en delpension. Stödet kan också inverka på den fortsatta utbetalningen av invalidpension. Stödet för närståendevård kan även inverka på den fortsatta utbetalningen av arbetslöshetspension, om stödet uppgår till två gånger det gränsbelopp som nämns i 1 § 1 mom. 2 punkten APL.

Också inom folkpensionssystemet betraktas stödet för närståendevård som förvärvsinkomst.

Arbetsförhållande Närståendevård kan också ges av personer som står i arbets- eller tjänsteförhållande till en kommun eller ett kommunförbund. Sådana personer underlyder inte stadgandena om stöd för närståendevård. Däremot omfattas de av KTAPL, såsom också övriga personer som står i kommunalt tjänstgöringsförhållande.

5.1.2 Familjevårdares inkomster

Med familjevård avses enligt socialvårdslagen anordnande av vård, fostran eller annan dygnet-runt-vård för en person utanför personens eget hem. I familjevård kan vara bl.a. barn och ungdomar som är föremål för barnskyddsåtgärder, utvecklingsstörda samt klienter inom missbrukar- och handikappvården eller äldreomsorgen.

Personer med uppdragsavtal

Familjevårdarlagen trädde i kraft 1.7.1992. Lagen tillämpas på familjevårdare som i sitt hem ger familjevård och som med en kommun eller ett kommunförbund har ingått ett uppdragsavtal om vården. Fastän uppdragsavtalet inte etablerar något arbetsförhållande mellan kommunen och vårdaren har en vårdare som omfattas av familjevårdarlagen rätt till grundpensionsskydd enligt KTAPL (1 § 6 mom. KTAPL).

Arbetsförhållande eller företagarverksamhet

Familjevård kan också ges av personer som står i arbets- eller tjänsteförhållande till en kommun eller ett kommunförbund. Sådana personer berörs inte av familjevårdarlagen. Däremot omfattas de av KTAPL, såsom också övriga personer som står i kommunalt tjänstgöringsförhållande.

En familjevårdare kan också verka som självständig företagare av vilken kommunen köper vårdtjänster. I detta fall tillämpas FÖPL på vårdaren.

Personer i avtalsförhållande till privat anstalt

En privat anstalt kan ingå ett arbetsavtal med en familjevårdare vid placering av sina vårdbehövande i familjevård. En sådan vårdare omfattas inte av familjevårdarlagen. Däremot tjänar vårdaren in pension på basis av arbetsförhållandet. Om anstalten och vårdaren inte har ingått ett uttryckligt arbetsavtal om vårdarbetet skall familjevårdaren betraktas som yrkesutövare, som därmed omfattas av FÖPL.

Som familjemedlem

Om ett barn som har placerats i en familj har intagits som familjemedlem betraktas vården inte som förvärvsarbete även om det betalas ersättning (kostnadsersättning) för vården av barnet. Det centrala är vårdarens egen uppfattning i frågan.

Om en familjevårdare står i uppdragsavtalsförhållande, arbets- eller tjänsteförhållande eller verkar som företagare beaktas hans förvärvsinkomster vid prövning av huruvida en invalidpension, en individuell förtidspension eller en arbetslöshetspension skall utbetalas framöver.

Familjevårdarens inkomster kan leda till att hans individuella förtidspension omvandlas till beloppet av en delpension eller lämnas vilande först från 1.1.1994.

Inom folkpensionssystemet betraktas en familjevårdarens inkomster som förvärvsinkomst.

5.1.3 Stöd för vård av barn i hemmet

Enligt lagen om stöd för vård av barn i hemmet (24/85) betalas till föräldrarna till eller andra vårdnadshavare för barn under tre år ekonomiskt stöd, som består av en grunddel, en syskonförhöjning och en tilläggsdel.

I allmänhet betalas stöd för vård av barn i hemmet för vård av barnet i gemensamt hem. Stödet betraktas inte som sådan inkomst som skulle hindra utbetalning av en individuell förtidspension. Stödet inverkar inte heller på utbetalningen av en invalidpension.

Med beaktande av åldersstrukturen hos dem som får arbetslöshetspension kan endast ett fåtal sådana vara berättigade till stöd för vård av barn i hemmet. Stödet beaktas inte som förvärvsinkomst.

Inom folkpensionssystemet betraktas stödet för vård av barn i hemmet inte som förvärvsinkomst.

5.1.4 Specialvårdspenning

Specialvårdspenning betalas till den som vårdar sitt eget barn, barn till make/maka eller sambo eller adoptivbarn och till den som likt en förälder vårdar ett barn. En förutsättning är att personen på grund av sjukvård eller rehabilitering av ett sjukt barn är förhindrad att arbeta för egen eller annans räkning.

Specialvårdspenningen, som utbetalas av folkpensionsanstalten, är lika stor som sjukdagpenningen för föräldrar. Specialvårdspenningen är skattepliktig inkomst. Specialvårdspenningen betraktas varken inom arbets- eller folkpensionssystemet som förvärvsinkomst, varför den inte inverkar på pensionen.

5.2

Handikappbiträdes inkomster

Handikappade kan av kommunen få stöd för avlöning av ett personligt biträde. Dessutom har kommunerna från 1.1.1994 som en särskild skyldighet ålagt att ordna tolktjänster för gravt handikappade, om den handikappade på grund av sitt handikapp eller sin sjukdom ovillkorligen behöver sådan service för att klara de funktioner som hör till normal livsföring. Tolk-tjänsterna för gravt handikappade är avgiftsfria. Stödet grundar sig på lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/87).

Den handikappade kan själv avlöna ett personligt biträde och verka som dennas arbetsgivare. I detta fall omfattas biträdet av APL. Om det är fråga om t.ex. köp av tolkservice av engångsnatur betalas KoPL-avgifter på arvodet. Den handikappade eller kommunen kan också köpa tjänster, bl.a. tolktjänster, av en företagare. I detta fall omfattas biträdet av FÖPL. Också en familjemedlem kan verka som biträde.

Biträdeslön som har betalats som stöd på basis av lagen om service och stöd på grund av handikapp är sådan förvärvsinkomst som avses i 8 § 4 mom. APL oavsett om denna utbetalats för arbete som utförts i arbets- eller tjänsteförhållande eller som företagarverksamhet. Detta gäller också om lönen betalas till en familjemedlem.

Också inom folkpensionssystemet betraktas ett handikappbiträdes inkomster som förvärvsinkomst.

5.3

Arvoden för föreläsningar, skrivelser, sakkunniguppdrag och framträdanden

Arvoden för föreläsningar, skrivelser, sakkunniguppdrag och framträdanden räknas som förvärvsinkomst av förvärvsarbete och omfattas således av arbetspensionslagarna. Ofta faller dock ovannämnda arvoden utanför pensionsskyddet på grund av att arbetet är tidsmässigt kort eller inkomsten ringa. Även om pensionsskydd inte intjänas på basis av arvodena beaktas arvodena som förvärvsinkomst.

Ovannämnda inkomster betraktas som förvärvsinkomst både inom arbets- och folkpensionssystemet.

5.4

Stipendier

Varje år beviljar staten konstutövare konstnärstipendier på ett, tre, fem eller femton år. Stipendierna motsvarar en viss statlig löneklass. Av stipen-

dierna jämställs ett femtonårsstipendium med statlig anställning, och den pensionsrätt som uppkommer på basis av detta betalas med statsmedel. Också tidigare tre- och femårsstipendier betraktas som pensionsberättigande, om en person beviljas ett femtonårsstipendium.

I en regeringsproposition (RP 8/1994 rd) som är under behandling i riksdagen föreslås att de långfristiga konstnårsstipendierna framöver ersätts med femåriga konstnårsstipendier. Samtidigt föreslås att till dessa skulle ansluta sig ett pensionsskydd med statsmedel, om det vid beviljandet av stipendiet har bestämts att mottagaren inte får ha en avlönad befattnings.

Staten kan också bevilja projektstipendier för genomförande av vissa arbetsplaner.

Ett statsbeviljat stipendium beaktas som inkomst som inverkar på den fortsatta utbetalningen av en invalidpension, individuell förtidspension och arbetslöshetspension.

Om en kommun eller stiftelse beviljar en person ett stipendium av ringa belopp, t.ex. för skrivande av en historik eller för stödande av konstverksamhet av hobbykaraktär inverkar stipendiet inte på utbetalningen av en invalidpension, individuell förtidspension eller arbetslöshetspension. Om däremot den verksamhet för vilken stipendiet har beviljats är så omfattande att en obligatorisk FÖPL borde tas, beaktas stipendiet som inkomst som inverkar på den fortsatta utbetalningen av pensionen. Ett stipendium inverkar på pensionsutbetalningen också om stipendiemottagaren står i arbetsförhållande till stipendiegivaren.

6

Fastställande av månadsinkomsten

Vid fastställande av månadsinkomsten beaktas lön och övriga förmåner på samma sätt som vid fastställande av pensionslönen. Om en pensionstagare utövar företagarverksamhet betraktas som förvärvsinkomst den arbetsinkomst som har fastställts eller skulle fastställas för honom om han försäkrades med stöd av LFÖPL eller FÖPL. Vid fastställandet av arbetsinkomsten kan förvärvsinkomsten i beskattningen inte som sådan användas som grund för arbetsinkomsten.

Om pensionsskyddscentralen meddelar att ett arbetsförhållande har avslutats, betraktas som månadslön den pensionslön som meddelats registret, såvida pensionstagaren när han hörs inte ger någon annan ut-

redning. En i registret införd KAPL-lön är i allmänhet inkomst för utbetalningsmånaden. I en KAPL-lön som redovisas vid arbetsförhållandets slut kan också ingå ackordöverskott och semesterersättningar. Om en KAPL-lön är exceptionellt stor kan pensionsanstalten reda ut saken hos arbetsgivaren redan innan pensionstagaren kontaktas.

Om en person står i flera arbetsförhållanden samtidigt eller idkar lantbruks- eller annan företagareverksamhet vid sidan av ett arbetsförhållande, undersöks det sammanlagda beloppet inkomster av arbete. Om t.ex. en lantbrukare har minskat sin företagareverksamhet alldeles nedanom inkomstgränsen kan han överhuvudtaget inte stå i arbetsförhållande under pensioneringstiden.

Om lönen för ett arbete utbetalas på en gång för en tid av flera månader delas lönen med det antal månader under vilka arbetet har utförts. I synnerhet arvoden för föreläsningar, sakkunniguppdrag, skrivelser och framträdanden betalas i allmänhet ut på en gång trots att förberedelserna i anslutning till sådana uppdrag har gjorts under en längre tid. I sådana fall skall arvodesbeloppet delas med det antal månader under vilka förberedelserna har gjorts, varefter den genomsnittliga månadsinkomst som uträknats på detta sätt undersöks.

Vid återkrav av en pension tillämpas de i pensionskyddscentralens cirkulär A 34/92 nämnda anvisningarna om åtgärder för återfående av pension som utbetalats utan grund.

Juridiska avdelningen

1.6.1994

HUR STORA FÅR INKOMSTERNA VARA UNDER PENSIONERINGSTIDEN?

Pensionsform	Inkomstgräns	Anmärkning
Förtida ålderspension	Inga inkomstgränser	
Ålderspension	Inga inkomstgränser	
Full invalidpension	Högst 40 % av pensionslönen	Dessutom beaktas ålder, yrkesskicklighet och hälsotillstånd, men inte tillfälligt förvärvsarbete
Delinvalidpension	Högst 60 % av pensionslönen	Dessutom beaktas ålder, yrkesskicklighet och hälsotillstånd, men inte tillfälligt förvärvsarbete
Individuell förtidspension	Högst 1 070 mk/mån. (år 1994) Över 1 070 mk/mån., dock högst 60 % av pensionslönen, pensionen utbetalas till beloppet av en delpension Över 60 % av pensionslönen, pensionen lämnas vilande	
Arbetslöshetspension	Högst 2 140 mk/mån. (år 1994)	
Deltidspension	Arbetstagare: minst 1 070 mk/mån. (år 1994), dock minst 35 % och högst 70 % av pensionslönen Företagare: minst 25 706 mk/år (år 1994) högst hälften av den stabiliserade arbetsinkomsten av heltidsarbete	Förvärvsarbetet skall vara kontinuerligt I StPL är gränserna 40 och 70 %

Juridiska avdelningen

1.6.1994

VILKA INKOMSTER BEAKTAS SOM FÖRVÄRVSINKOMST?

Inkomst	Pensionsslag				
	Åld.	Inv.	Ind.	Arb.	Del.
Inkomst av kommunala förtroendeuppdrag: - års-, månads- och kvartalsarvoden och ersättningar för inkomstbortfall - övriga arvoden	- -	x -	x -	x x	x -
Inkomst av statliga förtroendeuppdrag	-	x	x	x	x
Inkomst av kyrkliga förtroendeuppdrag	-	-	-	x	-
Inkomst av privata förtroendeuppdrag	-	x	x	x	x
Riksdagsmannainkomster	-	x	x	x	x
Stöd för närståendevård	-	x	x	x	x
Vårdarvode till familjevårdare	-	x	x	x	x
Ersättning enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp	-	x	x	x	x
Stöd för vård av barn i hemmet	-	-	-	-	-
Specialvårdspenning	-	-	-	-	-
Arvoden för föreläsningar skrivelser, sakkunniguppdrag och framträdanden	-	x	x	x	x

Åld. = ålderspension
 Inv. = invalidpension
 Ind. = individuell förtidspension
 Arb. = arbetslöshetspension
 Del. = deltidspension

- = beaktas inte som inkomst
 x = kan beaktas som inkomst

Työeläkelaitoksille

KOTONA TAPAHTUVA HOITO JA HOITAJAN ELÄKETURVA

Kotihoitotyötä tekevien oikeudellista asemaa on viime vuosina selkeytetty lainsäädännöllä. Viimeisin näistä lainmuutoksista tulee voimaan 1.7.1993 ja se koskee vammaisen, vanhuksen tai sairaan henkilön hoitajalle suoritettavaa omaishoidon tukea ja tällaisen hoitajan oikeudellista asemaa.

Tämä tiedote on yhteenveto siitä, minkä lain mukaan määräytyy niiden henkilöiden eläketurva, jotka hoitavat vammaista, vanhusta tai sairasta henkilöä kotona ja mikä on hoitopalkkion vaikutus eläkettä saavan hoitajan eläkkeeseen. Tiedote korvaa aikaisemmat Lakiosaston tiedotteet 1/89, 5/91, 4/92 ja 10/92.

Omaishoidon tuen saajat

Omaishoidon tukea koskevat säännökset lisättiin sosiaalihuoltolakiin 1.7.1993 voimaan tulevalla lailla (1365/92). Näillä säännöksillä korvataan ne sosiaalihuoltoasetuksen säännökset, jotka koskevat kotipalveluna järjestettävää vanhuksen, vammaisen tai pitkäaikaissairaana kotihoitoa tukea.

Omaishoidon tuki on sosiaalipalvelua, jonka järjestämisestä kunta on vastuussa. Kunta maksaa omaishoidon tukena palkkiota vammaisen, vanhuksen tai sairaan henkilön hoitamisesta hoidettavan omassa kodissa. Tukea myönnetään muunkin sairaan henkilön kuin pitkäaikaissairaana hoitoon.

Erityisistä syistä myös hoitajan kotona järjestettävään hoitoon voidaan antaa omaishoidon tukea. Kuitenkin jos näin järjestetty hoito on ympärivuorokautista, siihen sovelletaan perhehoitajalain (312/92) säännöksiä silloin, kun myös muut perhehoidolle asetetut edellytykset täyttyvät. (Perhehoidosta tarkemmin jäljempänä.)

Omaishoidon tuesta on laadittava hoitajan ja kunnan välillä sopimus. Sopimus omaishoidon tuesta voidaan tehdä myös muun henkilön kuin hoidettavan omaisen tai läheisen kanssa.

Henkilö, jonka kanssa kunta on tehnyt sopimuksen omaishoidon tuesta, ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan eikä hoitettavan huoltajaan. Hän kuuluu kuitenkin KVTEL:n piiriin, vaikka ei olekaan työsuhteessa kuntaan. Hoitotyö oikeuttaa eläkkeeseen uusien säännösten perusteella 30.6.1993 jälkeiseltä ajalta. Omaishoitajan eläketurva määräytyy KVTEL:n peruseläketurvan mukaisesti.

Alimmaksi hoitopalkkioksi on asetuksessa määrätty 1 069,86 mk/kk. Määrä tarkistetaan kalenterivuositain TEL-indeksin mukaan ja se on sama kuin KVTEL-eläkkeeseen oikeuttavan palkkion alaraja. Vähäisestä tai tilapäisestä hoidosta voidaan sopimuksen mukaisesti suorittaa edellä mainittua pienempääkin palkkiota.

Jos toisena sopijapuolena on niin sanottu vierashoitaja eli muu kuin hoidettavan omainen tai läheinen, voivat sopimusosapuolet valita, järjestetäänkö hoitajan asema tavanomaisena työsuhteena kuntaan vai sopimuksella omaishoidon tuesta. Jos hoitajan kanssa on tehty työsopimus, hän on KVTEL:n alaisessa työsuhteessa eikä häneen sovelleta erityyssäännöksiä omaishoitajista.

Omaishoitajia koskeva hallituksen esitys ja vahvistetut lait ovat yleiskirjeissä A 38/92 ja A 8/93.

Ennen 1.7.1993 maksettu kotihoidon tuki

Tähän mennessä kunnat ovat järjestäneet kotipalveluna vammaisen, vanhuksen tai pitkäaikaissairaana kotona tapahtuvaa hoitoa, josta on tehty sopimus sosiaalilautakunnan ja hoitajan välillä. Kunta on maksanut hoitajalle hoitopalkkion kotihoidon tukena.

Aiemmat kotihoidon tukea koskevat sopimukset on muutettava vastaamaan uusia, omaishoidon tuesta annettuja säännöksiä 1.7.1993 lukien.

Kuntien eläkevakuutus on pitänyt kotihoidon tukea saaneita hoitajia KVTEL-eläkkeeseen oikeuttavassa palvelussuhteessa olevina, jos seuraavat edellytykset ovat täyttyneet:

- Kunnan sosiaalilautakunnan ja hoitajan välillä on kirjallinen kotihoitosopimus.
- Hoito tapahtuu hoidettavan kotona.
- Hoitajan ja hoidettavan välillä ei ole sukulaisuutta eivätkä he myöskään asu samassa taloudessa.

- Hoitajalla on enintään kaksi hoidettavaa kerrallaan.
- Kunnan sosiaalilautakunnan maksamat palkkiot ovat yli TEL:n vähimmäiskuukausiansion rajamäärän.

TEL:n alaisuuteen ennen 1.7.1993 annettu kotihoito kuuluu, jos hoidettava on itse maksanut palkkaa hoitajalle kunnan maksaman kotihoidon tuen lisäksi eivätkä hoitaja ja hoidettava ole saman perheen jäseniä. Tällöin hoidettava on katsottu työnantajaksi ja TEL-palkkana on pidetty palkan ja kotihoidon tuen yhteismäärä.

Jos hoitaja on hoidettavan perheenjäsen, ei kotihoidon katsota tapahtuneen työsuhteessa, vaan perheoikeudellisella perusteella. Tällainen kotihoito ei kuulu minkään eläkelain piiriin ennen 1.7.1993.

Perhehoitajat

Perhehoidolla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain mukaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen hoidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Perhehoidossa voivat olla mm. lastensuojelutoimenpiteiden kohteena olevat lapset ja nuoret, kehitysvammaiset henkilöt, päihde- ja vammaishuollon tai vanhustenhuollon asiakkaat.

Perhehoitajia koskevat yleiskirjeet A 28/91, A 14/92 ja A 27/92.

Kuntaan tai kuntainliittoon sopimussuhteessa olevat perhehoitajat

Perhehoitajaan, joka antaa kodissaan perhehoitoa ja joka on tehnyt hoidosta kunnan tai kuntainliiton kanssa toimeksiantosopimuksen, sovelletaan perhehoitajalakia.

Perhehoitajalain piiriin kuuluvalla hoitajalla on oikeus KVTEL:n mukaiseen peruseläketurvaan, vaikka toimeksiantosopimus ei lain mukaan perustakaan työsuhdetta kunnan ja hoitajan välille.

Perhehoitajalaki tuli voimaan 1.7.1992 eikä se koske voimaantuloa edeltänyttä aikaa.

Perhehoitoa voi antaa myös kuntaan tai kuntainliittoon työ- tai virkasuhteessa oleva henkilö. Tällainen henkilö kuuluu KVTEL:n piiriin kuten muutkin kunnallisessa palvelussuhteessa olevat. Perhehoitajalaki ei häntä koske.

On myös mahdollista, että hoitajan kanssa ei tehdä sen paremmin työsopimusta kuin perhehoitajalaissa tarkoitettua toimeksiantosopimustakaan, vaan hän toimii itsenäisenä yrittäjänä, jolta kunta ostaa hoitopalveluja. Tällöin hoitajaan sovelletaan YEL:a.

Yksityiseen laitokseen sopimussuhteessa olevat perhehoitajat

Myös yksityinen laitos voi sijoittaa hoidokkejaan perhehoitoon.

Jolleivät laitos ja hoitaja ole tehneet hoitotyöstä nimenomaista työsopimusta, katsotaan perhehoitaja itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ja siten YEL:n piiriin kuuluvaksi.

Jos kuitenkin hoidettava, esimerkiksi perheeseen sijoitettu kehitysvammainen lapsi, on haluttu ottaa perheeseen perheenjäsenen asemaan, ei hänen hoitamistaan pidetä ansiotyönä eikä YEL-vakuutuksen ottamiseen velvoiteta. Keskeistä on hoitajan oma käsitys asiasta. Ansiotyöoletama väistyy kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että hoidettavat ovat alaikäisiä eikä heitä ole kovin monta.

Perhehoitajien vakuuttaminen ajalta ennen 1.7.1992

Perhehoitajien eläkeoikeudellinen asema oli pitkään epäselvä. Ennen perhehoitajalain säätämistä YEL:n katsottiin voivan tulla sovellettavaksi vain, jos toiminta oli tavallista laajempaa ja vaati erityisiä järjestelyjä, kuten ulkopuolista hoitohenkilökuntaa. Tällöin oli yleensä kyse psykiatristen potilaiden tai aikuisten kehitysvammaisten hoidosta.

Jos perhehoitajalaissa tarkoitettu perhehoitaja on tehnyt hoitotyötä samoin ehdoin ennen 1.7.1992 ja YEL:n soveltamisen ehdot muutoin täyttyvät, hän voi halutessaan ottaa YEL-vakuutuksen tälle aikaisemmalle ajalle. Vakuutus voidaan kuitenkin tehdä takautuvasti vain kuluvalle ja viidelle edeltävälle kalenterivuodelle.

Perhehoitajalain voimaantuloa (1.7.1992) edeltäneeltä ajalta ryhdytään pakkovakuuttamiseen vain, jos kysymyksessä on ollut aikaisemman soveltamiskäytännön mukaan selvästi ansiotyönä pidettävä toiminta. Tämä koskee sekä niitä hoitajia, joilla on toimeksiantosopimus kunnan kanssa että yksityisen laitoksen kanssa hoitosopimuksen tehneitä.

Vammaisten henkilöiden avustajat

Vammaisen henkilö voi saada henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseen kunnalta tukea, joka perustuu lakiin vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (vammaispalvelulaki, 380/87). Laki tuli voimaan 1.1.1988.

Vammaisen henkilö itse valitsee ja palkkaa avustajansa ja toimii tämän työnantajana. Hän on siten velvollinen järjestämään avustajalleen myös TEL:n mukaisen eläketurvan.

Kunta suorittaa vammaiselle korvauksen avustajasta aiheutuvista kustannuksista, joihin luetaan myös työnantajan maksettaviksi kuuluvat lakisääteiset maksut ja korvaukset. Tällaisia korvattavia maksuja ovat muun muassa työeläkevakuutusmaksut.

Käytännössä kunta saattaa maksaa myöntämänsä tuen hoitopalkkiona suoraan avustajalle ja pidättää siitä veron ja suorittaa sosiaaliturvamaksun. Tämä ei kuitenkaan vaikuta vammaisen asemaan avustajansa työnantajana.

Vammaispalvelulaissa tarkoitettuna vammaisen henkilökohtaisena avustajana voi toimia myös saman perheen jäsen. Vaikka kysymyksessä on perheenjäsen, on hän työsuhteessa vammaiseen tai tämän holhoojaan, jos hänen kanssaan on tehty työsopimus.

Hoitopalkkio eläkkeensaajan työansiona

Tilanne ennen 1.7.1993

Jos vanhuksen, vammaisen tai pitkäaikaissairaana kotihoitoon tukea on suoritettu muulle henkilölle kuin hoidettavan perheenjäsenelle, on hoitotyön katsottu kuuluvan joko KVTEL:n tai TEL:n piiriin. Tällainen eläkettä kartuttava hoitopalkkio on myös katsottu ansiotuloksi, joka on saattanut vaikuttaa hoitajan saamaan eläkkeeseen. Hoitajan ansiotuloa on paitsi kunnan maksama kotihoitoon tuki myös palkka, jota hoidettava on mahdollisesti maksanut kotihoitoon tuen ohella. Perheenjäsenen hoitamisesta maksettua kotihoitoon tukea ei ole otettu ansiotulona huomioon.

Perhehoidosta maksettuja palkkioita on pidetty ansiotulona silloin, kun perhehoitaja on ollut työ- tai virkasuhteessa tai kun toiminta on ollut niin laajaa, että se on katsottu yrittäjätoiminnaksi.

Vammaispalvelulaissa tarkoitettu avustaja on työsuh-
teessa ja hänen saamansa palkka on ansiotuloa.

Tilanne 30.6.1993 jälkeen

Omaishoidon tuesta kunnan kanssa sopimuksen tehneet
hoitajat tulevat KVTEL:n piiriin 1.7.1993. Samasta
ajankohdasta lukien muutetaan TEL:n 8 §:n 4 moment-
tia siten, että perhehoitajille ja omaishoitajille
KVTEL:n mukaan karttuva eläke otetaan yhteensovitus-
sessa huomioon (HE 73/1993 vp).

Nämä muutokset myös laajentavat yleiskirjeessä
A 25/90 määriteltyä ansiotulon käsitettä (kohdat 3.6
ja 3.9). Vammaisen, vanhuksen tai sairaan henkilön
hoitamisesta maksettava palkkio on ansiotuloa mak-
settiinpa sitä työ- tai virkasuhteessa taikka yrit-
täjänä tehdystä hoitotyöstä, kuntaan toimeksiantoso-
pimussuhteessa olevalle perhehoitajalle tai kunnan
kanssa omaishoitosopimuksen tehneelle hoitajalle.
Myös silloin, kun omaishoitaja on hoidettavan
perheenjäsen, on hoitopalkkio hänen ansiotuloaan.

Yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat säännökset
muuttuvat 1.1.1994 alkaen. YVEä ei sen jälkeen enää
lakkauteta ansiotulojen vuoksi. Eläke joko jää le-
päämään tai sitä maksetaan osaeläkkeen suuruisena
työssäolon ajalta sen mukaan, kuinka suuret eläk-
keensaajan ansiotulot ovat.

Sellainen yksilöllisellä varhaiseläkkeellä oleva
hoitaja, jonka saama hoitopalkkio ei ole aikaisemmin
vaikuttanut hänen eläkkeeseensä, voi turvata eläk-
keensä jatkumisen ajalla 1.7.-31.12.1993 sopimalla
hoitopalkkionsa 1 069,86 markkaa pienemmäksi.

Tiedustelut Helena Tapio

Family name	The examinee is a claimant for ☐ sickness allowance ☐ preferential refund (100 % or 80 %) for medicines and refund for clinical nutrients ☐ rehabilitation benefit ☐ invalidity pension ☐
Given names	
Population register number or date of birth	
Occupation (line of work, job description)	
Address and telephone number	
Name of employer	Name of insurance agency to which claim is addressed

1. How did you establish the examinee's identity?	2. The examinee has been my patient since _____ 19____
	I have familiarized myself with the examinee's medical history through documents dating back to _____ 19____

3. Initial stage and progress of the disease, previous examinations and treatment (please give name of hospital, ambulatory care unit or physician as well as period of treatment), and currently perceived symptoms.

4. Results of the examination

a) Status	b) Main laboratory and X-ray results, results of functional capacity assessment, tolerance test, etc.	c) Any other disorders, in particular mental status if relevant
_____ / _____ 19____	Height _____ cm ☐ according to the examinee	
	Weight _____ kilogrammes ☐ weighed	

5. Main diagnosis (please use the International Classification of Diseases if possible)

Other diagnoses

6. Information available to you regarding the examinee's occupational activity and type of occupation

What kind of work is the examinee still capable of performing and to what extent?

7. Your estimate of the examinee's need for rehabilitation and his/her rehabilitation prospects

Medical

Vocational

8. Your conclusions regarding the examinee's capacity for work (please indicate the reasons for your conclusion)

Final statement

- In my opinion, the examinee is incapable of pursuing his/her career or taking up another closely similar career as from _____ / _____ 19____ until _____ / _____ 19____
 until otherwise concluded (for a period of at least 12 months)
- In my opinion, the examinee is capable of pursuing his/her career
- I do not wish to comment on the examinee's capacity for work

9. Additional information

10. The examinee's need for medication or clinical nutrients

In respect of treatment, this certificate will be valid until _____ 19____ for an unlimited period

11. Considering the examinee's health status, is the use of other than public transportation called for?

- no yes taxi or examinee's own car ambulance other, please state which

Is an escort necessary? no yes

12. Number of visits by the examinee

13. Number of periods of medical treatment (information used for life insurance purposes)

I declare that the information given above is true and complete

Place and date

Physician's signature and name (please print or use stamp)